

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Helena Zver

Mentor: red. prof. dr. Mitja Žagar
Somentor: akad. red. prof. dr. Veljko Rus

**ZAKONSKI, KULTURNI, EKONOMSKI
IN POLITIČNI KRITERIJI RAZVOJA
ELEKTRONSKIH MEDIJEV
ZA MADŽARSKO NARODNO SKUPNOST**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2008

*Iskrena hvala mentorju, red. prof. dr. Mitji Žagarju za prijazno pomoč,
strokovne napotke in predloge pri izdelavi magistrskega dela
in somentorju, akad. red. prof. dr. Veljku Rusu za vso njegovo modrost.
Še posebej se zahvaljujem moji družini za podporo, zaupanje, vlivanje poguma
in ukradene skupne trenutke.
In nenazadnje hvala vsem, ki ste mi kakor koli pomagali, verjeli vame in me podpirali.*

ZAKONSKI, KULTURNI, EKONOMSKI IN POLITIČNI KRITERIJI RAZVOJA ELEKTRONSKIH MEDIJEV ZA MADŽARSKO NARODNO SKUPNOST

Madžarski in italijanski manjšini v Sloveniji so kot avtohtonima manjšinama priznane kolektivne pravice, med drugim tudi na področju informiranja v maternem jeziku. Omenjeno področje urejajo ob številnih multilateralnih dokumentih in dvostranskih sporazumih tudi Ustava Republike Slovenije in več zakonov ter podzakonskih aktov.

Priprava in predvajanje manjšinskih programov sodi na osnovi evropske in slovenske zakonodaje v javno službo javnih RTV-servisov. Neenotna in ne dovolj zavezujoča zakonodaja jim omogoča pri izvajanju te naloge različne razlage. Zakonske, kulturne, ekonomske in politične kriterije razvoja ter obstoječe stanje na področju elektronskih medijev v madžarskem jeziku oziroma na področju uresničevanja omenjenih pravic sem si prizadevala osvetliti tudi z zgodovinskim pregledom. Precej pozornosti pa namenjam tudi vlogi madžarskih manjšinskih medijev pri integraciji in opravljanju javnega poslanstva.

Ključne besede: madžarska manjšina, manjšinski elektronski mediji, radijski program v madžarskem jeziku, televizijski program v madžarskem jeziku, pravica do rabe maternega jezika v sredstvih javnega obveščanja.

LEGAL, CULTURAL, ECONOMIC AND POLITIC CRITERIA OF DEVELOPMENT OF ELECTRONIC MEDIA FOR HUNGARIAN NATIONAL COMMUNITY IN SLOVENIA

Hungarian and Italian minorities as autochthonous minorities in Slovenia are entitled to collective rights, among others also the right of being informed in mother tongue. The mentioned rights are regulated in numerous multilateral documents and bilateral agreements as well as in the Constitution of the Republic of Slovenia and several laws and executive acts. Based on European and Slovenian legislation, the preparation and broadcasting of minority programme is a part of the public service of public broadcasting corporations. Non-unitary and non-binding legislation enables different interpretations in the implementation of this right. This thesis also endeavours to show a historic overview of legal, cultural, economic and politic criteria of development and the existing state in the field of electronic media in Hungarian language. A considerable amount of attention was devoted also to the role of Hungarian minority media at integration and performance of the public mission.

Key words: Hungarian minority, minority electronic media, radio programme in Hungarian language, television programme in Hungarian language, the right to use mother tongue in public media.

KAZALO

1. UVOD	9
2. NARODI IN NARODNE MANJŠINE	11
2.1. Definicija pojmov etnične in narodne manjšine	12
2.2. Zaščita manjšin kot eden od elementov demokracije	13
2.3. Varstvo pravic manjšinskih narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji	14
2.3.1. »Slovenski model« varstva manjšin	15
2.4. Madžari v Republiki Sloveniji kot manjšinska narodna skupnost	17
2.4.1. Demografski prikaz obravnavanega območja	19
3. JAVNI SERVIS IN PROGRAMI ZA NARODNE SKUPNOSTI	22
3.1. Javni servis	22
3.1.1. Načela za delovanje javnih RTV servisov	24
3.2. Finančna in politična neodvisnost javnega medija	25
3.2.1. Finančna neodvisnost	25
3.2.2. Politična neodvisnost	29
3.3. Izvajanje javne službe v Republiki Sloveniji	30
3.3.1. Priprava in predvajanje programa za manjšinske narodne skupnosti	31
3.4. Mednarodna in slovenska zakonska regulativa o varstvu narodnih manjšin na področju manjšinskih medijev	34
3.4.1. Določbe mednarodne regulative o elektronskih medijih narodnih skupnosti	34
3.4.1.1. Multilateralni sporazumi	34
3.4.1.1.1. Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin	34
3.4.1.1.2. Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih	36
3.4.1.1.3. Uresničevanje določb Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih v praksi – primer madžarske narodne skupnosti	37
3.4.2. Bilateralni sporazumi	39
3.4.3. Določbe slovenske zakonske regulative o elektronskih medijih narodnih skupnosti	40
3.4.3.1. Narodne skupnosti v Zakonu o medijih	40
3.4.3.2. Zakon o Radioteleviziji Slovenija in manjšinske narodne skupnosti	41
4. ELEKTRONSKI MEDIJI MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI	43
4.1. Možnosti narodnih skupin, da tvorijo in razširjajo informacije o sebi v svojem maternem jeziku	44
4.1.1. Radijski program v madžarskem jeziku	45
4.1.1.1. Prve radijske oddaje v madžarskem jeziku na ozemlju Republike Slovenije	45
4.1.1.2. Radijski program v madžarskem jeziku v okviru radia Murska Sobota	45
4.1.1.3. Odprtje studia za radijski program v madžarskem jeziku v Lendavi	50
4.1.1.4. Nova mejnika v dejavnosti Radio - studia Lendava – nova tehnična oprema studia in pridobitev lastne frekvence	52
4.1.1.5. Izstop Pomurskega madžarskega radia iz Podjetja za informiranje in prehod v JZ RTV Slovenija	53
4.1.1.6. Pomurski madžarski radio pod okriljem JZ RTV Slovenija	54
4.1.1.7. Poslušnost Pomurskega madžarskega radia in izpolnjevanje pričakovanj poslušalcev	60
4.1.1.7.1. Podatki iz prejšnjih raziskav	60
4.1.1.7.2. Podatki o raziskavi, ki je bila opravljena v okviru magistrske naloge	61

4.1.7.1.2.1. Vsebina, cilji in metodologija raziskave	61
4.1.7.1.2.2. Podatki in ocene iz raziskave	63
4.1.2. Televizijski program v madžarskem jeziku	68
4.1.2.1. Težnje prekmurskih Madžarov po uvedbi televizijskega programa v madžarskem jeziku	68
4.1.2.2. Prva oddaja Mostovi/Hidak v programu TV Ljubljana	71
4.1.2.3. Mostovi/Hidak/Ponti	73
4.1.2.4. Spet Mostovi/Hidak, vendar še vedno z vsebinskimi, organizacijskimi, kadrovskimi in tehničnimi težavami	73
4.1.2.5. Ustanovitev TV-studia v Lendavi	75
4.1.2.6. TV studio Lendava pred novimi izzivi	77
4.1.2.7. Termini predvajanja oddaj v madžarskem jeziku ter gledanost oddaj	81
4.1.2.7.1. Podatki in ocene iz raziskave v okviru magistrske naloge	82
4.2. Možnosti spremljanja programov matičnega naroda	88
4.2.1. Aktivnosti za izboljšanje možnosti spremljanja televizijskega programa iz matične države	89
4.2.2. Možnosti spremljanja radijskega in TV-programa iz matične države danes	91
4.3. Posredovanje informacij o madžarski narodni skupnosti v prostor matične države	92
4.3.1. Pomurski madžarski radio	92
4.3.2. TV-studio Lendava	95
5. ORGANIZIRANOST IN FINANCIRANJE TER PARTICIPACIJA PRIPADNIKOV NARODNE SKUPNOSTI V RTV PROGRAMIH MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI	97
5.1. Organiziranost	97
5.2. Financiranje programov narodnih skupnosti	101
5.2.1. Težnja po zvišanju sofinanciranja narodnostnih programov s strani Vlade Republike Slovenije	102
5.2.2. Marketinški prihodki narodnostnih programov	105
5.2.3. Sofinanciranje s strani matičnega naroda in druge možnosti za pridobivanje sredstev	106
5.3. Participacija narodnih skupnosti	107
5.3.1. Participacija madžarske narodne skupnosti v elektronskih medijih za informiranje madžarske narodne skupnosti	109
5.3.2. Participacija narodne skupnosti v elektronskih medijih narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji na osnovi Zakona o RTV Slovenija iz leta 2005	111
5.3.2.1. Pristojnosti programskega odbora	111
5.3.3. Zagotavljanje avtonomije radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku	113
6. DISTRIBUCIJA RADIJSKEGA IN TELEVIZIJSKEGA PROGRAMA TER DIGITALIZACIJA	115
6.1. Oddajanje radijskega programa v madžarskem jeziku	116
6.2. Predvajanje televizijskega programa v madžarskem jeziku	119
6.2.1. Težnja po pridobitvi lastne televizijske frekvence	119
6.3. Digitalizacija elektronskih medijev	122
6.3.1 Tehnološki prehod na digitalno radiodifuzijo	124
6.3.2. Digitalizacija in RTV Slovenija	125
6.3.3. Digitalizacija in televizijski programi za madžarsko narodno skupnost	125
7. SKLEP	126
LITERATURA	131

PRILOGE

Priloga A: Manjšinski programi v sosednjih državah.....	I
Priloga B: Realizacija izkaza prihodkov in odhodkov RA in TV programa za italijansko in madžarsko narodno skupnost za leto 2007	VIII
Priloga C: Predstavitev nekaterih pomembnejših oddaj in projektov Pomurskega madžarskega radia	X
Priloga D: Programska shema Pomurskega madžarskega radia za leto 2008	XVI
Priloga E: Grafični prikaz nekaterih podatkov javnomnenjske ankete o Pomurskem madžarskem radiu in televizijskih oddajah v madžarskem jeziku	XXIII
Priloga F: Predstavitev televizijskih oddaj RTV Slovenija v madžarskem jeziku in nekaterih pomembnejših projektov TV-studia Lendava.....	XXXVIII
Priloga G: Struktura TV-oddaj v madžarskem jeziku v letu 2007	XLVI
Priloga H: Pregled predvajanja televizijskih oddaj v madžarskem jeziku:.....	XLVII
Priloga I/1: Organigram RTV Slovenija.....	LVII
Priloga I/2: Organigram RTV center Maribor	LVIII
Priloga I/3: Organigram RTV-studia Lendava	LIX
Priloga I/4: Organigram RTV-studia Lendava	LX
Priloga J: Pridobivanje sredstev	LXI
Priloga K: Anketa o poslušanosti in gledanosti RTV programov v madžarskem jeziku.....	LXIII

KAZALO SLIK

<i>Slika 2. 1: Geografski prikaz območja dvojezičnih občin v Prekmurju</i>	<i>18</i>
<i>Slika 6. 1: Frekvenca FM 87,6 MHz</i>	<i>116</i>
<i>Slika 6. 2: Frekvenca FM 92,7</i>	<i>118</i>
<i>Slika 6. 3: Pokritost s signalom – TV-kanal 22</i>	<i>121</i>
<i>Slika 6. 4: Pokritost s signalom – TV-kanal 44</i>	<i>122</i>
<i>Slika 6. 5: Pokritost Slovenije z DVB-T signalom</i>	<i>123</i>
<i>Slika 6. 6: Razdelitev Republike Slovenije na teritorialne enote</i>	<i>124</i>

KAZALO GRAFOV

<i>Graf 2. 1: Gibanje števila pripadnikov avtohtone madžarske narodnostne skupnosti</i>	<i>20</i>
<i>Graf 3. 1: Struktura realiziranih celotnih prihodkov</i>	<i>28</i>
<i>Graf 3. 2: Pomen narodnostnih programov v programih JZ RTV Slovenija</i>	<i>33</i>
<i>Graf 3. 3: Pozornost vodstva JZ RTV Slovenija madžarskim programom</i>	<i>33</i>
<i>Graf 4. 1: Struktura programa Pomurskega madžarskega radia v letu 1999</i>	<i>55</i>
<i>Graf 4. 2: Razmerje med programskimi zvrstmi na MMR v letu 2007</i>	<i>58</i>
<i>Graf 4. 3: Poslušanost Pomurskega madžarskega radia (SPEM)</i>	<i>61</i>
<i>Graf 4. 4: Izobrazbena struktura anketirancev</i>	<i>62</i>
<i>Graf 4. 5: Starostna struktura anketirancev</i>	<i>62</i>
<i>Graf 4. 6: Običajni čas poslušanja radia MMR</i>	<i>64</i>
<i>Graf 4. 7: Ustreznost obsega madžarskega radijskega programa (zaposleni in programski odbor)</i>	<i>64</i>
<i>Graf 4. 8: Ustreznost obsega madžarskega radijskega programa (poslušalci)</i>	<i>64</i>
<i>Graf 4. 9: Izpolnjevanje poslanstva programa MMR</i>	<i>66</i>
<i>Graf 4. 10: Kakovost vsebine MMR</i>	<i>67</i>
<i>Graf 4. 11: Kakovost glasbenega programa MMR</i>	<i>67</i>
<i>Graf 4. 12: Predvajani program glede na produkcijo</i>	<i>80</i>

<i>Graf 4. 13: Čas predvajanja madžarskih TV-oddaj</i>	<i>82</i>
<i>Graf 4. 14: Spremljanje madžarskih TV-oddaj po posameznih programih</i>	<i>82</i>
<i>Graf 4. 15: Razlogi za nezanimanje glede madžarskih TV-oddaj</i>	<i>83</i>
<i>Graf 4. 16: Gledanost madžarskih TV-oddaj (ostali družinski člani)</i>	<i>83</i>
<i>Graf 4. 17: Ustreznost obsega madžarskega TV-programa (gledalci)</i>	<i>84</i>
<i>Graf 4. 18: Ustreznost obsega madžarskega TV-programa (zaposleni in programski odbor)</i>	<i>84</i>
<i>Graf 4. 19: Izpolnjevanje poslanstva madžarskega TV-programa</i>	<i>85</i>
<i>Graf 4. 20: Ocena vsebine in tehnične izvedbe madžarskih TV-oddaj</i>	<i>86</i>
<i>Graf 4. 21: Kakovost tehnične izvedbe (TV-oddaje)</i>	<i>87</i>
<i>Graf 4. 22: Kakovost vsebine (TV-oddaje)</i>	<i>87</i>
<i>Graf 4. 23: Koga nagovarja madžarski TV-program?</i>	<i>88</i>
<i>Graf 4. 24: Spremljanje drugih TV-programov v madžarskem jeziku</i>	<i>91</i>
<i>Graf 4. 25: Želje poslušalcev (februar-april 2008)</i>	<i>93</i>
<i>Graf 4. 26: Čestitke in pozdravi (februar-april 2008)</i>	<i>94</i>
<i>Graf 4. 27: Mali oglasi (februar-april 2008)</i>	<i>95</i>
<i>Graf 5. 1: Vpliv narodnostne politike na vsebino programov</i>	<i>114</i>
<i>Graf 5. 2: Vpliv programskega odbora na vsebino programov</i>	<i>114</i>
<i>Graf 5. 3: Vpliv političnih strank na vsebino programov</i>	<i>114</i>
<i>Graf 5. 4: Vpliv lokalne politike na vsebino programov</i>	<i>115</i>

KAZALO TABEL:

<i>Tabela 2.1: Struktura prebivalstva na narodnostno mešanem območju po narodni pripadnost v letih 1981–2002</i>	<i>21</i>
--	-----------

<i>Tabela 3. 1: Obseg radijskega in televizijskega programa za avtohtoni manjšini v Sloveniji</i>	<i>33</i>
---	-----------

<i>Tabela 4. 1: Razmerje financiranja manjšinskih radijskih programov</i>	<i>46</i>
<i>Tabela 4. 2: Širitev obsega madžarskega radijskega programa v obdobju 1963-1966</i>	<i>47</i>
<i>Tabela 4. 3: Akcijski plan uresničevanja narodnostnih pravic - radijski program</i>	<i>49</i>
<i>Tabela 4. 4: Plan širitve madžarskega radijskega programa v obdobju 2000–2005</i>	<i>56</i>
<i>Tabela 4. 5: Skupaj predvajani program na frekvenci MMR /2007</i>	<i>59</i>
<i>Tabela 4. 6: Akcijski plan uresničevanja narodnostnih pravic - TV-program</i>	<i>70</i>
<i>Tabela 4. 7: Akcijski plan uresničevanja narodnostnih pravic - pretvornik</i>	<i>89</i>
<i>Tabela 4. 8: Možnost spremljanja TV-programov matičnega naroda</i>	<i>91</i>
<i>Tabela 4. 9: Poslušnost radijskih programov matičnega naroda (prekmurski Madžari)</i>	<i>92</i>
<i>Tabela 4. 10: Pogostost poslušanja radijskih programov (matični narod)</i>	<i>93</i>
<i>Tabela 5. 1: Delež sofinanciranja RTV programov madžarske narodne skupnosti s strani Vlade Republike Slovenije v obdobju 2003–2007 (v EUR)</i>	<i>104</i>
<i>Tabela 5. 2: Marketinški prihodki RTV-studia Lendava</i>	<i>106</i>

1. UVOD

Priprava programov za narodne manjšine sodi na osnovi evropske in slovenske zakonodaje v javno službo javnih RTV-servisov, kar podkrepljujejo številni mednarodni in bilateralni dokumenti in sporazumi, med katerimi najdemo tudi takšne, ki imajo zavezujoč značaj, toda ohlapno napisana zakonodaja omogoča različne razlage tako glede obsega programov za narodne manjšine kot njihovega financiranja. Raziskavi manjšinskih elektronskih medijev v Sloveniji, predvsem pa še radijskim in televizijskim programom v madžarskem jeziku, je bilo doslej posvečeno le malo pozornosti. Ocenila sem, da bi bilo prav, da se vrzeli oziroma bele lise na tem področju raziščejo oziroma dokumentirajo, z nalogo pa si prizadevam ponuditi tudi nekaj smernic za prihodnost.

Zanimivi so sami začetki delovanja obeh elektronskih medijev v madžarskem jeziku in njihova pot do sedanjega obsega programov¹, saj podatki oziroma dokumenti o tem nikjer niso posebej zbrani oziroma niso bili objavljeni². Razen tega posvečam pozornost sedanjosti, zadovoljevanju potreb ciljne publike, delu programskega odbora in ustvarjalcev teh programov ter njihovim mnenjem o kakovosti programov in videnju možnosti za njihovo izboljšavo.

V magistrski nalogi sem si prizadevala na kratko opredeliti narode in narodne manjšine, predvsem še z vidika njihovega priznavanja in zagotavljanja posebnih pravic zanje na področju medijev, ter predstaviti specifične značilnosti madžarske manjšine v Prekmurju oziroma v Sloveniji. Predstavljam teoretski okvir delovanja javnih servisov in težave ter izzive, s katerimi se soočajo. V obdobju, ko se velikokrat postavita pod vprašaj poslanstvo in upravičenost obstoja javnih elektronskih medijev, se ista zgodba pojavlja tudi v odnosu do manjšinskih programov, največkrat zaradi nerešenega sistema financiranja. Neenotna in ne dovolj zavezujoča zakonodaja ponuja možnost mnogoterih razlag.

V nalogi obravnavam tudi pravico do rabe maternega jezika v sredstvih javnega obveščanja in funkcijo medijev narodnih skupnosti, ki naj bi ob objektivnem obveščanju v maternem jeziku v čim večji meri prispevali k ohranjanju in razvijanju narodne identitete ter maternega jezika. Manjšinski mediji pripadnikom manjšine omogočajo, da dobivajo sprotne informacije v svojem maternem jeziku o vsakdanjih dogodkih, ki jih zadevajo, hkrati pa jim zagotavljajo

¹ Predvsem pri rekonstrukciji prvih desetletij delovanja elektronskih medijev v madžarskem jeziku uporabljam precej sekundarnih virov oziroma časopisnih člankov - tudi o sejah raznih organov in organizacij, saj se zapisniki o njih niso ohranili. Celo v RTV Ljubljana so na razpolago le zapisniki iz novejšega obdobja, pri manjšinskih političnih organizacijah pa dokumenti zadnjih let.

² Odkrila sem tudi nekaj podatkov, ki spreminjajo dosedanje vedenje o teh programih (npr. datum prvih radijskih oddaj v madžarskem jeziku v Sloveniji, dolžina prvih televizijskih oddaj v madžarskem jeziku ipd.)

možnosti za predstavitev večinskemu prebivalstvu. Zaradi tovrstnega poslanstva ti mediji niso sredstvo izolacije, ampak sredstvo približevanja in povezovanja oziroma prestopanja meja, sredstvo za integracijo manjšine in sprejemanje drugačne kulture s strani večine.

Ob vsebinskih vprašanjih razvoja radijskih in televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost v Sloveniji namenjam pozornost tudi možnostim za spremljanje programov matičnega naroda in posredovanju informacij o madžarski narodni skupnosti v prostor matične države. Seveda ne moremo niti mimo organizacije, financiranja in distribucije teh programov, pa tudi mimo participacije pripadnikov manjšinske narodne skupnosti v njih ne.

V nalogi predstavljam rezultate dveh raziskav o radijskih in televizijskih programih v madžarskem jeziku. Eno sem izvedla med sodelavci RTV-studia v Lendavi ter člani Programskega odbora za radijski in televizijski program v madžarskem jeziku (v nadaljevanju: programski odbor), drugo pa med pripadniki madžarske manjšine. Razen tega sem tri mesece spremljala tudi podatke o poslušalcih kontaktnih oddaj.³

V nalogi sem zastavila tri hipoteze.

Hipoteza 1: Priprava in predvajanje madžarskih radijskih in televizijskih programov temelji na načelu zagotavljanja pozitivne diskriminacije, sicer bi bili ti programi tako glede vsebine in obsega kot tudi zagotavljanja sredstev in pogojev delovanja veliko skromnejši.

Hipoteza 2: Če se želijo narodnostni programi ohraniti, morajo prestopiti etnične meje in postati dejavnik povezovanja med manjšino in matičnim narodom ter manjšino in večinskim narodom.

Hipoteza 3: Snovalci madžarskih radijskih in televizijskih programov si prizadevajo kljub majhnemu številu zaposlenih in zunanjih sodelavcev ustvarjati kakovosten program, ki izpolnjuje pričakovanja poslušalcev in gledalcev na dvojezičnem območju, saj sta radio in televizija v maternem jeziku pomembna dejavnika pri ohranjanju narodne samobitnosti, jezika, izročila in kulture.

Naloga je zastavljena teoretsko-analitsko in interdisciplinarno, ob povzemanju primarnih in sekundarnih virov (ter obdelavi raziskave) predstavljam v njej tudi svoje poglede in razmišljanja, saj sem imela vpogled v oblikovanje oziroma razvoj narodnostnih medijev.

³ Pretežni del rezultatov javnomnenjskih raziskav predstavljam v 4. poglavju, odgovore na nekatera vprašanja pa sem vključila v nalogo glede na njihovo tematiko.

2. NARODI IN NARODNE MANJŠINE

Izoblikovanje narodnih manjšin je tesno povezano z nastankom in razvojem koncepta nacionalne države in ga lahko povzamemo kot »en narod – ena država«, ki se je prvič pojavil v 18. stoletju, progresiven razvoj pa je dosegel v 19. stoletju in na začetku ter koncu 20. stoletja.⁴ (Devetak 1999, 13).

Po Andersonovem (1998, 14) mnenju so narodi kot etnične skupnosti »zamišljene, saj niti pripadniki najmanjšega naroda nikdar ne spoznajo svojih sočlanov, ne slišijo zanje – in vendar vsak izmed njih v mislih nosi povezanost v skupnost.« Ključni dejavnik teh procesov je bil tudi pojav tiska, ki je ustvaril mit o etnični homogenosti držav.⁵

Državnih meja v zgodovini nikoli ni bilo mogoče določati tako, da bi zagotovile popolno etnično homogenost posameznih držav, saj se je vedno zgodilo – in to se dogaja še danes – da ostanejo v njih tudi manjšine, po drugi strani pa del pripadnikov titularnega naroda ostane zunaj meja svoje države in postane manjšina v sosednji državi.⁶ Zato in zaradi migracij na svetu verjetno ni nobene države, ki bi bila etnično popolnoma homogena. (Žagar 2005, 56).

Znake oživljanja »že pozabljenih tradicij in etničnih ter regularnih kultur pod pepelom velikih nacionalnih asimilacijskih procesov« je bilo moč opaziti od šestdesetih let 20. stoletja. Spremembe političnega zemljevida Evrope⁷ v začetku 90-ih let pa so ustvarile največje število manjšin v njeni zgodovini.⁸ (Devetak 1999, 13-16).

⁴ Pojem »en narod – ena država« je mogoče opredeliti kot dediščino modernega univerzalizma. Severoameriške in evropske manjšine močno nasprotujejo takšnemu pojmovanju, predvsem še pri izoblikovanju lastnih samouprav in avtonomij. (Grüber 2002, 38).

⁵ Glej še v Györi Szabó Róbert: A nemzet a modernizáció terméke. V Kisebbség, autonómia, regionalizmus. (2006, 25-30).

⁶ ... Pravica naroda do samoodločbe in varstvo manjšin sodita v okvir mednarodnega prava, ki opredeljuje tudi suverenost držav. Kellas (2004, 7) ugotavlja, da so dolgoročno narodi močnejši od držav in mednarodnega prava. Pravico do samoodločbe podobno opredeljuje tudi Thornberry. (Thornberry 1991, 9). Deklaracija o principih mednarodnega prava v prijateljskih odnosih med državami Generalne skupščine OZN opredeljuje, da je samoodločba zamišljena na teritorialni in ne na nacionalni osnovi. 25. člen Deklaracije še posebej poudarja, da se le-ta ne sme razumeti tako, da bi dopuščala oziroma spodbujala kakršnokoli ravnanje, ki bi okrnilo ali oslabilo ozemeljsko celovitost oziroma politično enotnost suverenih in neodvisnih držav, ki imajo vlado na osnovi zastopanja celotnega prebivalstva. Po Thornberryju pokolonialna zgodovina dokazuje, da samoodločba narodov ni pravica manjšin in da morajo le-te ne glede na krivice, ki se jim godijo, (po)iskati pravico v državi, v kateri živijo. (Thornberry 1991, 10). Manjšinsko vprašanje mora reševati vlada države, na ozemlju katere živi manjšina, dialog se mora torej v dani državi izoblikovati med večino in manjšino. (Tabajdi 1998, 12)

⁷ Prepletale so se kulture in narodi, kar ni vodilo k izginjanju identitet, ampak k njihovemu še bolj markantnemu razlikovanju. Namesto nesmiselnih prizadevanj po homogenih enonacionalnih državah si je zato potrebno prizadevati ustvariti pogoje za ohranitev in razvijanje identitete manjšin. Zaenkrat še niso vse države na tej stopnji. (Tabajdi, 1998, 11-12)

⁸ Po ocenah Federalne unije narodnosti Evrope se je število pripadnikov narodnih ali etničnih, verskih in jezikovnih manjšin povzpelo na 100 milijonov ljudi, kar pomeni, da pripada kateri od manjšinskih skupnosti 12–13 odstotkov vseh prebivalcev evropskih držav (skupaj z azijskim delom Rusije). (Devetak 1999, 13–16).

»Nedavni dogodki na ozemlju nekdanje Jugoslavije in dogajanje na Bližnjem vzhodu kažejo, kakšen vpliv lahko imajo (med)etnični odnosi na zaostrovanje etničnih konfliktov na mir in stabilnost v svetu in v posameznih državah.« Po razpadu Jugoslavije je bila zaščita narodnih manjšin opredeljena kot eden od pogojev »za mednarodno priznanje novih držav in kriterij za vključevanje v evropske integracijske procese. V Evropi danes ta izhodišča večinoma štejejo za temeljna načela glede zaščite (tudi narodnih) manjšin.«⁹ (Žagar 2002, 71).

2.1. Definicija pojmov etnične in narodne manjšine

Zaradi zadržanosti in pomislekov držav nimamo splošno sprejete ali celo obvezujoče mednarodnopravne definicije manjšin¹⁰. Capotorti je leta 1978 (etnične) manjšine opredelil kot skupino:

- »ki je manj številčna glede na preostalo prebivalstvo države,
- ki je v nedominantnem položaju v tej skupnosti,
- katere pripadniki, ki so državljani države, v kateri živijo, imajo določene etnične, verske ali jezikovne značilnosti, ki jih razlikujejo od preostalega prebivalstva te države,
- katere pripadniki kažejo vsaj implicitno medsebojno solidarnost z namenom, da bi ohranili svojo kulturo, tradicijo, vero ali jezik.«¹¹ (v Thornberry 1991, 7).

Žagar (2002, 73) etnično manjšino opredeljuje kot

- (a) »specifično oblikovano (etnično) skupnost,
- (b) ki je manj številčna od preostalega prebivalstva v državi,
- (c) ki je kot skupnost v nedominantnem (socialnem) položaju v tej državi,
- (d) katere pripadniki so državljani države, v kateri živijo,
- (e) pripadniki etnične manjšine se od večinskega naroda razlikujejo po svojih posebnih etničnih, verskih in/ali jezikovnih značilnostih,
- (f) obstaja posebna etnična identiteta te skupnosti in njenih pripadnikov ter njihov interes za ohranitev njihove specifične kulture, tradicij, vere ali jezika,

⁹ Baltiške države, Madžarska, Češka, Slovaška in Hrvaška so morale v interesu zagotavljanja pravic narodnim manjšinam ublažiti etnični nacionalizem in izpolniti pričakovanja mednarodnih sil. (Kellas 2004, 225).

¹⁰ Mednarodne organizacije, kot so npr. OZN, OVSE in Svet Evrope, so vsaj deset let poskušale najti ustrezno definicijo, toda brez uspehov. Opredelitve o biti narodne skupnosti načeloma ne vsebujejo niti razni mednarodni dokumenti, ki urejajo vprašanje varstva individualnih in kolektivnih pravic narodnih manjšin. (Girasoli 1995, 14) Toda če želimo neki skupini dati določene pravice, moramo opredeliti, kdo so člani te skupine. Brez sprejete definicije pa se je mogoče izogniti izpolnjevanju obveznosti, kot je naredila npr. Francija. (Györi 2006, 47).

¹¹ Zelo podobna je tudi definicija Julesa Deschenesa. (Thornberry 1991, 7).

(g) etnična/narodna manjšina je nastala kot posledica specifičnega zgodovinskega razvoja države (migracije, sprememba upravno-administrativnega statusa ozemlja), pogosto z določitvijo meja nacionalne države, na ozemlju katere živijo.«¹²

Nacionalne države in mednarodni dokumenti praviloma za priznanje etničnih skupnosti zahtevajo izpolnjevanje še nekaterih dodatnih pogojev. »Tako poseben pravni status, posebne manjšinske pravice in zaščito priznavajo le osebam, ki pripadajo **tipičnim (tradicionalnim) narodnim manjšinam**. Tipične narodne manjšine pa najenostavneje lahko opredelimo tako, da prej navedeni splošni definiciji dodamo še te prvine:

- (h) Tipična narodna manjšina avtohtono živi na določenem ozemlju.
- (i) Tipična narodna manjšina je praviloma etnično povezana z določeno večjo (etnično) skupnostjo (matico, matičnim narodom, »kik-nation«), ki ima praviloma svojo lastno (nacionalno) državo. Država »matičnega naroda« je najpogosteje sosednja država države, v kateri tipična narodna manjšina živi.
- (j) Tipična narodna manjšina ima številne (kulturne, socialne, ekonomske, politične) stike in vezi z državo »matičnega naroda«, manjšinsko vprašanje pa je pogosto tudi pomembna sestavina odnosov med obema državama (med »matično« etnično državo in državo, katere državljani so pripadniki narodne manjšine).« (Žagar 2002, 73-74).

2.2. Zaščita manjšin kot eden od elementov demokracije

Žagar (2005, 52-54) navaja kot predpogoj demokracije »najširši družbeni konsenz o temeljnih predpostavkah, izhodiščih in vrednotah v družbi«, ki omogoča skupno sobivanje določene družbene skupnosti in v kateri gre za vladavino oziroma oblast omejene večine. Med pomembne elemente demokracije, kot so npr. demokratične procedure in mehanizmi, oblike lokalne in regionalne avtonomije in samouprave, obstoj določene ravni ekonomske in socialne pravičnosti ter politične pluralnosti, prišteva človekove pravice in svoboščine (ne le individualne, ampak tudi kolektivne pravice¹³) ter zaščito pravic manjšin.

Komac (1999, 37) navaja, da je mogoče manjšinske pravice razdeliti na

¹² Obstajajo tudi manjšine, katerih pripadniki ne živijo strnjeno na določenem ozemlju (regiji), ampak razpršeno po celotnem ozemlju države ali celo v več državah, kot npr. Judje in Romi.

¹³ »Kljub temu, da postajajo kolektivne pravice vse bolj sprejemljive in jih zagovarjajo tudi različni forumi, pa večina politikov in mednarodnih dokumentov manjšinske pravice še vedno opredeljuje zgolj kot individualne pravice posameznikov, ki pripadajo določenim manjšinskim skupnostim.« (Žagar 2002, 79-80). Tudi OZN bi morala posvetiti vprašanju kolektivnih pravic več pozornosti v svojih dokumentih. (Girasoli 1995, 48-50). Van Dyke (1995, 31-32) npr. meni, da je individualizem napaka liberalne tradicije, ki ne more soglašati s podelitvijo kakršnega koli statusa skupinam in jih umestiti med posameznika in državo.

- temeljne posebne pravice (pravica do obstoja, priznanja, pripadnosti skupini in do posebne zaščite, ki so v Sloveniji zagotovljene v ustavi in zakonodaji);
- t. i. kompenzacijske pravice oziroma pravice do posebne zaščite (raba manjšinskega jezika, pravica do izobraževanja, informiranja, lastnega kulturnega razvoja, svobodnih stikov, ekonomskega razvoja in do uporabe narodnih simbolov) in
- pravice, ki izhajajo iz naslova soodločanja pripadnikov narodnih manjšin.

Posebne manjšinske pravice so zbir ukrepov, ki ustvarjajo možnosti za odpravljanje procesov (grobe ali tihe) asimilacije.¹⁴ (Komac 1999, 13).

2.3. Varstvo pravic manjšinskih narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji

»Ozemlje, na katerem je v začetku devetdesetih let nastala samostojna država Slovenija, ni bilo nikoli etnično homogeno. Število narodnih manjšin, njihov obseg ter njihova realna gospodarska in politična moč so se v različnih zgodovinskih obdobjih spreminjali skladno s spreminjanjem političnih meja. Zadnje spreminjanje državnih meja leta 1991 je na območju Republike Slovenije pustilo raznoliko zbirko pripadnikov neslovenskih narodnih skupin.« (Komac 2002, 13).

Zavezo do varovanja pravic avtohtone madžarske in italijanske narodne skupnosti¹⁵ ter pripadnikov drugih narodov je mogoče najti v vseh dokumentih o osamosvajanju Slovenije, ki zagotavljajo ohranitev in spoštovanje uveljavljenih standardov manjšinskih pravic.¹⁶ Tudi v Sporazumu političnih strank in poslanskih skupin, zastopanih v republiški skupščini, o skupnem nastopu na plebiscitu in v izjavi o Dobrih namenih Skupščine RS ob razpisu plebiscita, je zapisano, da bo Republika Slovenija zagotavlja za italijansko in madžarsko

¹⁴ »Za asimilacijo je značilno izginjanje značilnosti, narodnostnih, kulturnih, jezikovnih in drugih posebnosti pripadnikov neke narodnostne, etnične ali jezikovne skupine. Pripadniki manjšinske skupnosti opuščajo svoje in privzemajo značilnosti večinske narodnostne skupine. /.../ Pojem asimilacije se marsikdaj izenačuje z integracijo, kar pa nikakor ni točno.« (Petrič 1977, 266).

¹⁵ V nadaljevanju navajam povečini madžarsko narodnost, čeprav sta v pretežni večini omenjani obe narodnosti skupaj, tudi njune pravice so bile na načelni ravni enake.

¹⁶ Slovenija se je osamosvojila v procesu razpada SFRJ, ki je etničnim manjšinam zagotavljala dokaj visoko raven narodnostnih pravic tako na zvezni kot tudi republiški ravni. Pomembna je zlasti Ustava SRS iz leta 1974, ki je avtohtoni narodnostni skupnosti v Sloveniji opredelila za državotvorna subjekta in jima zagotavljala enake pravice kot pripadnikom večinskega naroda. Posebne pravice madžarske in italijanske narodni skupnosti in njenih pripadnikov pa sta zagotavljala 250. in 251. člen ustave. Med drugim je šlo tudi za pravico do tiska in drugih sredstev javnega obveščanja, narodna skupnost pa je lahko v občinah, v katerih je živela, ustanavljala tudi SIS za prosveto in kulturo, katerih poglavitna naloga je bila tudi skrb za razvoj narodnostnega tiska in drugih sredstev javnega obveščanja. (Ustava SRS 1974, 250 in 251. člen).

narodnost tudi v samostojni Republiki Sloveniji vse pravice, kakor so določene z ustavo in zakoni ter mednarodnimi akti, ki jih je sklenila in priznala SFRJ.¹⁷ (Komac 1999, 8).

V duhu ohranjanja pridobljenih pravic narodnostnih skupnosti iz ustave SRS je nastala tudi Ustava RS, ki jih je hkrati prilagodila novim razmeram. Posebne pravice avtohtone madžarske (in italijanske) narodne skupnosti ter njenih pripadnikov opredeljuje Ustava RS v 64. členu. V njem je ob pravicah na raznih področjih življenja, predvsem v gospodarstvu, kulturi, vzgoji in izobraževanju, v znanstvenoraziskovalni dejavnosti in založništvu, opredeljena tudi pravica do ustanavljanja in razvijanja dejavnosti na področju javnega obveščanja v interesu ohranjanja svoje narodne identitete.

Zaradi moderno zasnovane ustave, ki zagotavlja enake človekove pravice in temeljne svoboščine vsakomur, je bilo tako na univerzalni kot regionalni ravni, Sloveniji olajšano pristopanje k praktično vsem temeljnim dokumentom, ki zadevajo problematiko človekovih pravic in svoboščin.¹⁸ (Komac 1999, 11).

O pravni zaščiti avtohtonih narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji je mogoče reči, da je dokaj celovita, saj ureja njun položaj ob ustavnih določbah še okoli 80 zakonov in predpisov, ki se nanašajo na različna področja življenja, ter več občinskih statuten in odlokov.¹⁹ Pri uresničevanju manjšinskih pravic upošteva Slovenija tudi multilateralne in bilateralne sporazume.²⁰

2.3.1. »Slovenski model« varstva manjšin

Narodne skupnosti v Sloveniji deli Komac v dve skupini, na zgodovinske²¹ (v ustavi je govor o avtohtonih narodnih skupnostih²²) in novodobne manjšinske skupnosti, ki jih opredeljujejo

¹⁷ Zelo podobno je tudi besedilo III. Poglavlja Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije (Uradni list RS št. 1/91) in 5. člena Deklaracije o neodvisnosti (Uradni list RS št. 1/91). S podpisom koalicijske pogodbe 23.11.2004 se je tudi sedanja vladajoča koalicija v njenem 11. členu zavezala k obravnavanju problematike italijanske in madžarske narodne skupnosti z doslednim uveljavljanjem osamosvojitvenih dokumentov, Ustave Republike Slovenije in sprejetih mednarodnih obveznosti. (<http://www.sviz.si/files/koalicijska-pogodba-2004-2008.pdf>).

¹⁸ Odločitev, da bo država ohranjala in spoštovala dosedanjo raven varstva narodnih manjšin, »je bila deležna mednarodnega priznanja tako strokovne kot politične javnosti.« (Klopčič 2000, 52) Pozitivno jo je ocenila npr. tudi posebna mednarodna komisija pod vodstvom Roberta Badinterja. »Zato lahko rečemo, da je obstoj samostojne Republike Slovenije tesno povezan s pozitivno ureditvijo zaščite narodnih manjšin.« (Polzer 2002, 107).

¹⁹ Zakoni, drugi predpisi in splošni akti, ki zadevajo uresničevanje v ustavi določenih pravic in položaja zgolj narodnih skupnosti, ne morejo biti sprejeti brez soglasja predstavnikov narodnih skupnosti. (64. člen Ustave RS).

²⁰ Več o tem v poglavju 3.4. Mednarodna in slovenska zakonska regulativa o varstvu narodnih manjšin na področju manjšinskih medijev.

²¹ Žagar jih navaja tudi kot tipične (tradicionalne) narodne manjšine.

²² »Avtohtonost opredeljuje dolgotrajnost naselitve na določenem ozemlju in vključenost (integriranost) skupnosti v določeno etnično pluralno okolje. Avtohtone skupnosti praviloma sooblikujejo kulturno, ekonomsko

mnogi kot imigrantske skupnosti. Med zgodovinske narodne manjšine se v Sloveniji prištevajo italijanska, madžarska in romska narodna skupnost,²³ med novodobne pa pripadniki narodov nekdanje skupne jugoslovanske države, ki so se v Slovenijo priseljevali v različnih obdobjih.²⁴ (Komac, 2002: 13). »Izhodišče varstva zgodovinskih narodnih manjšin (narodnosti) v Republiki Sloveniji predstavljata pojma narodnostno mešano ozemlje²⁵ in sistem kolektivnih pravic, ki jih država "podeljuje" pripadnikom narodnih skupnosti ne glede na število manjšinskega prebivalstva na narodnostno mešanem ozemlju. /.../ Območja narodnostno mešanih ozemelj so natančno določena v statutih občin. /.../ Kolektivne pravice pripadajo narodnim skupnostim kot objektivno obstoječim subjektom. Od vsakega posameznika, pripadnika narodne skupnosti, pa je odvisno, kdaj in kako bo uporabljal »podeljene« posebne narodne pravice.«²⁶ (Komac 2007, 17).

Ustavno pooblastilo iz 64. člena dovoljuje zakonodajalcu, da italijanski in madžarski narodni skupnosti in njenim pripadnikom zagotovi posebno (dodatno) varstvo, ki je v teoriji prava znano kot t. i. "pozitivna diskriminacija" ali pozitivno varstvo.²⁷

Po Žagarju (2002, 80) je pozitiven koncept varstva manjšin v pretežni meri še vedno zasnovan kot teoretični model. Njegove posamezne prvine se uveljavljajo v normativni ureditvi in

in družbeno podobo svojega okolja. Pri tem kaže poudariti, da ni objektivnih meril, ki bi določala, kdaj neko skupnost lahko štejemo za avtohtono. Tako so različna merila in pojmovanja avtohtonosti praviloma posledica subjektivnih in političnih odločitev v nekem okolju. The Minority Rights Group se je tako npr. opredelila, da etnične manjšine postanejo avtohtone po dveh generacijah (40-50 let), če seveda izpolnjujejo ostala merila in pogoje« (Žagar 2002, 74). Južnoameriške države na čelu z Brazilijo v nasprotju s to opredelitvijo (Sloveniji podobno) priznavajo kot manjšine samo avtohtone manjšine, ki so ostale v neki državi proti svoji volji s spreminjanjem meja, ne pa tudi priseljencev. (Thornberry 1991, 20).

²³ V to skupino bi verjetno sodila tudi nemška narodna skupnost, ki pa se zaradi vojnih viher ni ohranila v strnjeni obliki kot sta se ohranili italijanska in madžarska narodna skupnost. Za romsko skupnost velja t.i. selektiven obseg določb in rudimentalen model ohranjanja narodne identitete novodobnih narodnih skupnosti. (Komac 2002, 13-14).

²⁴ »Države praviloma manjšinskega statusa nikakor nočejo priznati tudi imigrantom in imigrantskim skupnostim, saj menijo, da bi jim to naložilo preveč obveznosti, ki jih ne želijo ali pa jih ne bi mogli sprejeti. Prav zato imigrantske skupnosti in migranti ne uživajo nobene posebne manjšinske zaščite.« (Žagar 2002, 75).

²⁵ Narodnostno mešano območje je sestavljeno iz območij naselij posamezne občine, na katerem, bolj ali manj strnjeno, prebivajo pripadniki določene (avtohtone) narodne skupnosti. Gre za poselitveni prostor, ki je ohranil narodnostni značaj kljub vojnim viham, spreminjanju meja in etničnemu »čiščenju«. (Komac 2003, 9).

V skladu z 11. členom Ustave RS je na teh območjih, poleg slovenskega jezika, jezik narodne skupnosti uradni jezik.

»Koncept narodnostno mešanega ozemlja bi mnoge lahko spominjal na »rezervatni« tip manjšinske zaščite, saj je nezdružljiv s sodobnimi razvojnimi procesi, znotraj katerih je zahteva po mobilnosti pomembna razvojna sestavina. Da bi povsem odpravili kritike na račun tega »rezervatnega« modela zaščite, bi bilo potrebno celotno državo spremeniti v večjezično skupnost, v kateri bi manjšinski jeziki zavzemali izjemno pomembno mesto. Toda uresničitev te ideje je danes utopična želja. Kar je mogoče danes storiti na sedanji stopnji razvoja narodno-manjšinskega varstva je dopolnjevanje »rezervatnega« modela manjšinskega varstva.« (Komac 2007, 17).

²⁶ O posebnih pravicah govori tudi Klopčičeva (2000, 51), te »vzpostavljajo pogoje za enakopravnost avtohtonih narodnih manjšin znotraj države.«

²⁷ Načelo pozitivne diskriminacije je zajeto tudi v Mednarodni konvenciji Združenih narodov o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije. (Devetak 1999, 80).

praksi posameznih držav, v katerih ima država odgovornost in aktivno vlogo pri zaščiti manjšin in uresničevanju posebnih manjšinskih pravic. Tak koncept se je uveljavil v Sloveniji. Predstavniki narodnih skupnosti aktivno sodelujejo v procesu nastajanja pravnih norm, ki zadevajo različne vidike njihovega razvoja. »Pozitivno varstvo povzroča t. i. pozitivno diskriminacijo²⁸, ker so pripadnikom manjšine zagotovljene pravice, ki jih pripadniki večine nimajo. Tovrstni ukrepi predstavljajo visoko stopnjo varstva narodnih manjšin, ki jim jo priznava večinska skupina prebivalstva, in s tem kažejo na demokratičnost družbe.«²⁹

2.4. Madžari v Republiki Sloveniji kot manjšinska narodna skupnost

Pripadniki madžarske manjšine živijo na skrajnem severovzhodu Slovenije ob slovensko-madžarski meji, na strnjenem narodnostno mešanem območju občin Lendava, Dobrovnik, Moravske Toplice, Hodoš in Šalovci.³⁰ Površina dvojezičnih občin znaša 374,9 km². Na omenjenem območju živi več kot 80 % vseh Madžarov v Sloveniji. To območje je bilo skoraj tisoč let (od 10. stoletja do leta 1919) pod ogrsko (madžarsko) oblastjo. Leta 1920 je bilo s trianonsko mirovno pogodbo ozemlje sedanjega Prekmurja priključeno novonastali državi, h Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev, kasnejši Kraljevini Jugoslaviji. K novi jugoslovanski državi je bilo priključeno tudi 30 naselij z absolutno večino madžarskega prebivalstva. »Kljub nasprotujočim madžarskim in slovenskim virom ocenjujemo, da je na omenjenem ozemlju živelo blizu 20.000 Madžarov oziroma populacije madžarskega izvora. Madžarsko govoreče prebivalstvo je pretrpelo veliko duhovno travmo, saj je v nasprotju s svojo voljo iz dotedanje večine postala manjšina. Takšen pojav zmeraj povzroča izredno psihološko spremembo tako pri posameznem pripadniku določene manjšinske skupnosti kakor tudi pri celotni skupnosti.

²⁸ Npr. pravico do veta ob sprejemanju zakonov, dvojna volilna pravica, poseben finančni sklad za gospodarski razvoj manjšinskih narodnih skupnosti, učenje jezika izven ozemlja narodne skupnosti ipd, v zadnjem času pa so se te pravice še razširile. Posebnost slovenskega modela je tudi nanašanje varstva narodnih skupnosti na pripadnike večinskega naroda (npr. dvojezični dokumenti, se v javnih šolah učiti jezika in kulture manjšin, v svojem lokalnem okolju živeti z dvojezično toponomastiko, itd.). (Resolucija 2007, 7).

Med pravice, ki segajo čez meje dvojezičnega območja, je mogoče prištevati tudi objavljanje televizijskih oddaj v madžarskem jeziku na I. in II. programu TV Slovenija, ki ju je možno gledati na območju cele države.

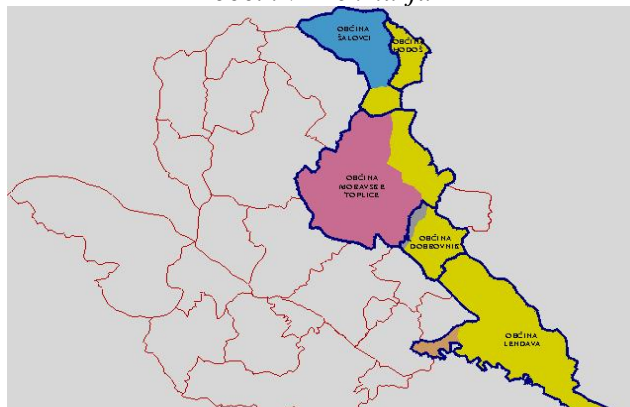
²⁹ V primeru takega modela manjšinskega varstva je treba najprej uveljaviti spoznanje, da sta kulturna in duhovna dediščina narodnostno mešanega ozemlja skupna lastnina vseh njegovih prebivalcev ne glede na njihovo narodnostno pripadnost in socialni status, ki so ga imeli v različnih zgodovinskih obdobjih, ter da je potrebno določiti tiste pravice, ki jih pripadniki narodnih skupnosti uresničujejo tudi zunaj narodnostno mešanih območij. (Komac 2002, 17).

Med pravice, ki segajo čez meje dvojezičnega območja, je mogoče prištevati tudi objavljanje televizijskih oddaj v madžarskem jeziku na I. in II. programu TV Slovenija, ki ju je možno gledati na območju cele države.

³⁰ V omenjenih občinah delujejo občinski sveti narodnih skupnosti, ki tvorijo krovno organizacijo prekmurskih Madžarov oziroma Pomursko madžarsko samoupravno narodno skupnost.

Proti trianonski odločitvi je madžarsko prebivalstvo v Prekmurju ostro protestiralo, s tem vprašanjem so se ukvarjale tudi mednarodne organizacije, vendar so v Zagrebu kljub temu leta 1924 dokončno potrdili že pred štirimi leti ugotovljeno mejno črto.« (Gönc 1997, 80).

Slika 2. 1: Geografski prikaz območja dvojezičnih občin v Prekmurju

Vir: Laj in Lebar, 2006: 8³¹

Madžarska narodnost je po tem dogodku doživljala celo vrsto travm. Pokrajino je zapustilo tako rekoč celotno izobraženstvo, pri delitvi grofovskih posesti je bila madžarska narodnost diskriminirana in ponižana s tem, da so njenim pripadnikom dodelili kos zemlje le, če so se izrekli za pripadnike večinskega naroda. Marsikateri pripadnik manjšine, predvsem najnižji sloj, se je moral zaradi materialnih težav odpovedati svoji narodni identiteti.

Na oblikovanje identitete prekmurskih Madžarov sta vplivala predvsem dva dejavnika. Prvi je sprememba državne meje, s katero je prebivalstvo v Prekmurju bilo priključeno slovenski pokrajini, ki je bila gospodarsko bolj razvita od prejšnje države, zato se je tudi madžarsko govoreče prebivalstvo začelo prilagajati slovenskemu vrednostnemu sistemu na vseh področjih življenja. To je bilo še posebej intenzivno po drugi svetovni vojni. »Po prvi svetovni vojni je večina prekmurskih Madžarov še živela v upanju, da bo zanje nepravilna trianonska pogodba spremenjena. Po drugi svetovni vojni pa se je vendarle morala sprijazniti z dejstvom, da je njihova manjšinska usoda zapečaten.«³² (Göncz 1997, 81).

Drugi dejavnik pa je bil »priseljavanje večinskega prebivalstva v madžarske vasi bodisi iz primorskega predela Istre, bodisi iz drugih predelov slovenske dežele.« (Göncz 1997, 81).

³¹ Območje dvojezičnih občin, na katerem živi madžarska manjšina, je označeno z rumeno barvo.

³² Narodno-etnične meje in meje držav Srednje in Jugovzhodne Evrope po drugi svetovni vojni niso bile usklajene bodisi zato, ker to ni bilo v skladu z interesi zmagovalnih velesil, bodisi zato, ker jim urejanje tega vprašanja sploh ni bilo v interesu. (Föglein 2000, 5)

Namen naselitve t.i. »kolonij« v madžarske vasi je bil pospešitev asimilacije madžarskega prebivalstva.

Na področju uresničevanja narodnostne politike v Pomurju je treba kot prelomnico označiti leto 1959, ko je bil plenum Izvršnega komiteja CK ZKJ. Pripadniki madžarske narodnosti so imeli tudi pred tem določene narodnostne pravice, po omenjenem letu pa prihaja na vseh področjih do kvalitativnih sprememb. (Hajós 1976, 1). Göncz (1997, 83-84) ocenjuje, da se spremembe odražajo predvsem v uvedbi dvojezičnega šolstva, saj lahko od tega mejnika naprej govorimo o narodnostni politiki, »ki temelji na pozitivni diskriminaciji avtohtonih manjšin v Sloveniji./.../ V bistvu gre za svojevrsten fenomen na področju manjšinske politike, ki je v veliki meri presegel takratno jugoslovansko raven kakor tudi raven razvitejših evropskih držav.« Naslednji korak na področju demokratičnih procesov predstavlja ustanavljanje narodnostnih samoupravnih interesnih skupnosti (SIS).³³

Slovenska osamosvojitev kot dejanje sicer neposredno ni negativno vplivalo na razvoj narodne skupnosti, saj je država zagotovila dotedanjo raven zaščite manjšinskih pravic, vendar pa se pogosto dogaja, da je potrebno znova in znova dokazovati in potrjevati sicer že potrjeno. (Göncz 1997, 85).

2.4.1. Demografski prikaz obravnavanega območja

Navedena je bila že ocena, da je ob priključitvi Prekmurja Kraljevini SHS v tej pokrajini živelo okoli 20.000 Madžarov.

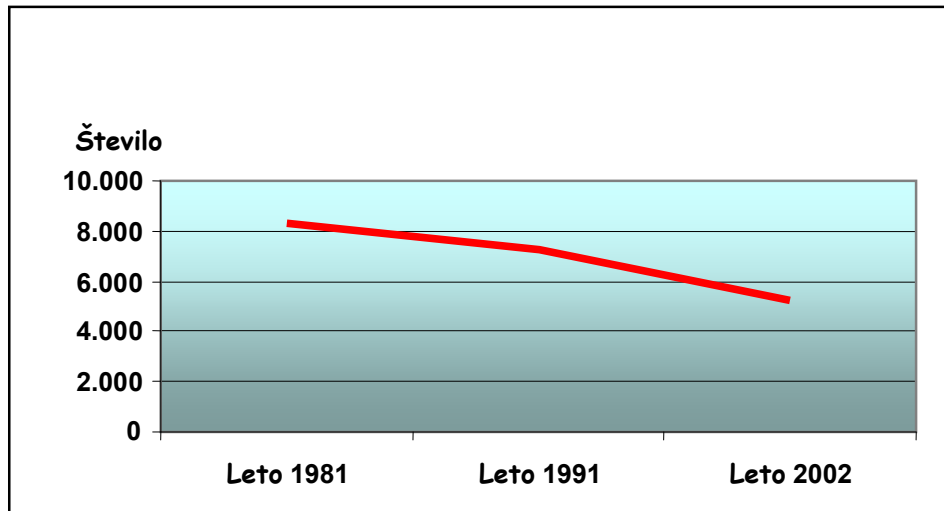
Natančnejše podatke imamo iz obdobja popisa prebivalstva leta 1948, ko je »na imenovanem območju živelo 10.246 Madžarov, ki so bili v glavnem podeželsko in kmečko prebivalstvo. /.../ Procesi deagrarizacije, industrializacije in urbanizacije so posegli tudi v ta prostor in prispevali k spremembam načina poselitve in socialne strukture.« (Klemenčič in Zupančič 2004, 172-173).

Vir: Laj in Lebar 2006, 11.³⁴

³³ V Prekmurju sta bili SIS narodne skupnosti ustanovljeni v nekdanjih občinah Lendava in Murska Sobota. Uzakonila jih je ustava SRS iz leta 1974, predstavljale so dobro osnovo za izoblikovanje kasnejših narodnih skupnosti oziroma sedanjih narodnostnih svetov. Rezultat takšne narodnostne politike je velik razvoj na področju kulturne in informativne dejavnosti.

³⁴ Statistični urada RS zbira in obdeluje podatke o narodnostni pripadnosti državljanov Republike Slovenije le ob popisih prebivalstva.

Graf 2. 1: Gibanje števila pripadnikov avtohtone madžarske narodnostne skupnosti

Za madžarsko populacijo je značilen zelo nizek naravni prirastek in trend odseljevanja v večja regionalna središča, kjer so iskali delo.³⁵ Mnogi pa so iskali delo tudi v tujini, kar je dodatno prispevalo k nazadovanju madžarske populacije v celoti.³⁶ »Zaradi razseljevanja znotraj in zunaj slovenskega prostora, skromne naravne rasti (ali celo negativnih demografskih trendov), ostarelosti madžarske populacije in asimilacijskih procesov se je število madžarskega prebivalstva v Prekmurju v obdobju 1948–2002 zmanjšalo skoraj za 40 odstotkov; samo v obdobju 1991–2002 je število nazadovalo za skoraj 30 odstotkov.« (Klemenčič in Zupančič 2004, 173).

Na osnovi podatkov Statističnega urada Republike Slovenije se je ob popisu v letu 2002 opredelilo za pripadnike madžarske narodnosti 6243 oseb (ob popisu leta 1991 8000 oseb), madžarščino kot svoj materni jezik pa je navedlo 7713 oseb (oziroma 11,5 % manj, kot ob popisu prebivalstva v letu 1991). Od 6243 oseb, ki so se opredelile za Madžare, jih na narodnostno mešanem ozemlju živi 5212, kar predstavlja 83,5 % vseh Madžarov v Republiki

³⁵ Povprečna mesečna plača v gospodarstvu je na območju naselij, na katerem živijo pripadniki avtohtone madžarske narodne skupnosti, v letu 2005 znašala 210.356 SIT, kar je na 72 % indeksni ravni v Pomurju in 53 % indeksni ravni povprečne plače v Sloveniji. (Klemenčič in Zupančič 2004, 173).

³⁶ Politično vodstvo madžarske narodne skupnosti poudarja, da ima odseljevanje Madžarov z narodnostno mešanega območja izjemno negativen vpliv na ohranitev te narodne skupnosti, saj po eni plati te osebe ne morejo uveljavljati pretežne večine svojih narodnostnih pravic, ki so vezane na geografsko območje, po drugi plati pa prihaja zaradi odseljevanja mladih do staranja prebivalstva in upada števila izobraženstva (gre predvsem za mlade, ki se izobražujejo na visokošolskih ustanovah po Sloveniji in se po koncu šolanja zaposlijo v kraju šolanja), stopnja asimilacije v enojezičnem okolju pa je verjetno še intenzivnejša. Njihovi otroci se v pretežni večini primerov opredeljujejo za pripadnike večinskega naroda.

Sloveniji. Izven narodnostno mešanega območja pa živi 1031 pripadnikov te skupnosti oziroma 16,5 % od skupno vseh opredeljenih pripadnikov madžarske narodne skupnosti.

Madžarska narodna skupnost v Republiki Sloveniji predstavlja 0,32 % deleža prebivalstva glede na narodnostno opredelitev. (Laj in Lebar 2006, 12).

75 % pripadnikov madžarske narodne skupnosti živi v Občini Lendava, ki je kulturno središče dvojezičnega območja.

Tabela 2.1: Struktura prebivalstva na narodnostno mešanem območju po narodni pripadnost v letih 1981–2002

Občina	SKUPAJ			Madžari			Struktura v %		
	1981	1991	2002	1981	1991	2002	1981	1991	2002
Dobrovnik-	1.643	1.561	1.307	1.015	928	616	61,8	59,4	47,1
Hodoš	495	459	356	361	316	159	72,9	68,8	44,7
Lendava	12.550	12.276	11.151	6.008	5.309	3.917	47,9	43,2	35,1
Morav.Toplice	7.236	6.798	6.151	638	467	351	8,8	6,9	5,7
Šalovci	2.584	2.147	1.718	295	223	169	11,4	10,4	9,8
SKUPAJ	24.508	23.241	20.683	8.317	7.243	5.212	33,9	31,2	25,2
Razl. 2002/1981	- 3.825			- 3.105			- 8,7		
Razl. 2002/1991	- 2.558			- 2.031			- 6,0		

Vir: Laj in Lebar 2006, 11

Trend upadanja števila pripadnikov madžarske narodne skupnosti je izrazit. Na podlagi popisa iz leta 1981 je na obravnavnem območju živel 8.317, v letu 2002 pa le 5.212 pripadnikov madžarske narodne skupnosti, kar pomeni, da se je njihovo število v tem obdobju zmanjšalo za 37,3 %. Največji upad je zabeležen v obdobju 1991–2002, in sicer v višini 28 %.

Analiza podatkov (Statistične informacije, št. 115/2006) kaže na visok trend staranja prebivalstva. Povprečna starost prebivalstva je znatno višja od slovenskega povprečja (40,6 leta) in se giblje med 42,3 in 44,7 leta. Neugodne demografske trende potrjujejo tudi visoke vrednosti indeksov staranja prebivalstva, ki se gibljejo med 136,7 in 185,0 (slovensko povprečje je 110,5), kar je izredno zaskrbljujoče z vidika prihodnosti, saj se zmanjšuje potencial človeških virov, kar pa je eden od osnovnih in najpomembnejših razvojnih resursov, ki bi lahko pozitivno vplivali na negativne demografske trende. (Laj in Lebar 2006, 12).

»Kljub pozitivnemu pristopu nekdanje slovenske republike oziroma sedanje države do narodnostne politike je stopnja asimilacije madžarskega prebivalstva prevelika,³⁷ /.../ kar nas najbrž opozarja na dejstvo, da je med pravno-formalno in praktično zaščito madžarske manjšine še vedno prevelik razkorak.« (Göncz 1997, 84–85). Od zamejskih madžarskih narodnih skupnosti so pravni položaj, avtonomija, mreža kulturnih institucij, politično okolje za ohranjanje identitete najstabilnejši in najugodnejši v primeru madžarske manjšine v Sloveniji. Kljub temu se madžarska manjšina zaradi svojega nizkega števila približuje točki, ko asimilacije ne bo mogoče zaustaviti z nikakršnimi sredstvi. (Győri 2006, 351).

3. JAVNI SERVIS IN PROGRAMI ZA NARODNE SKUPNOSTI

3.1. Javni servis

Potrebnost javnega servisa je bila pred pojavom komercialnih televizij nekaj samoumevnega. Sedaj pa se pogosto zastavlja vprašanje njegove legitimnosti in identitete. Po spremembi družbenega sistema v srednji in vzhodni Evropi³⁸ je pretežni del teoretikov, strokovnjakov in zaposlenih v medijih menilo, da se bo tudi medijska zakonodaja začela hitro spreminjati in se bo tudi ta sektor sorazmerno hitro privatiziral. Toda zgodilo se je ravno nasprotno. »Medijski zakoni so se sprejemali zelo počasi, brez vizije, kakšna naj bi bila regulacija na tem področju /.../. Nastajali so predlogi medijskih zakonov po uniformnem »vzhodnem sistemu«, ki so bili popolnoma neprimerni in neprilagojeni potrebam držav, saj sploh niso bile upoštevane zgodovinske in kulturne razmere.« (Bašič 2004, 16–17). Do tega je prišlo kljub temu da je splošno znano, da so v globalizaciji politične in ekonomske strukture med državami dokaj podobne, medtem ko so kulturne razlike vse bolj specifične in lokalne. (Rus 2001, 23). V nasprotju s tiskanimi mediji, ki so bili skorajda v celoti prepuščeni regulaciji trga, se je državni vpliv na radiodifuznem področju nadaljeval (predvsem z nadzorom nad podeljevanjem frekvenc in nadzorom delovanja RTV-postaj v skladu s sprejeto zakonodajo). (Bašič 2002, 20).

V Evropi je prisotno spoznanje, da javna radiotelevizija prispeva k medijskemu pluralizmu, zato si je potrebno prizadevati za njeno ohranitev.³⁹ Poslanstvo in obveznosti javnih RTV-servisov so sicer opredeljene, toda večinoma zelo medlo ali pa ohlapno, »tako da obstaja

³⁷ K asimilaciji so ob emigraciji zaradi gospodarske zaostalosti pokrajine prispevali tudi mešani zakoni, katerih delež je večji od 50 %, 80 % otrok iz mešanih zakonov pa se opredeli za pripadnika slovenskega naroda. (Győri 2006, 346).

³⁸ Javna radiotelevizija ne doživlja krize le v postsocialističnih, ampak tudi v zahodnih državah.

³⁹ »V evropski kulturi je biti drugačen nasploh nekaj samoumevnega, zaželeno je oporekati in pričakovati, da bo iz te različnosti, iz konfrontacije načel, prepričanj, videnj in okusov *nastala sinteza*.« (Ódor 2007, 79).

veliko prostora za razlage«. Ponavadi morajo predvajati programske zvrsti, ki se ne predvajajo na komercialni televiziji, zlasti še kulturne in izobraževalne oddaje, oddaje za manjšine⁴⁰ in regionalne novice. (Televizija po Evropi 2006, 54–58) Izhajajoč iz navedenega gledanost javnega servisa ne more biti edino merilo pri opravljanju poslanstva, saj mora ta servis pripravljati oddaje tudi »za vsakovrstne manjšinske avditorije, spodbujati različne manjšinske dejavnosti in nekatere (kulturne, izobraževalne ipd.) vsebine preprosto ne zanimajo celotnega avditorija.⁴¹ Vendar brez takšne ponudbe javni RTV-servis ne bi opravljal svojega poslanstva.« (Bergant 2005, 149).

»Tudi nasprotniki javnih medijev priznavajo potrebo po njihovi ohranitvi, toda predvsem za zadovoljevanje potreb tistih manjšinskih skupnosti, katerih potreb trg ne more zadovoljiti.« (Koltay, 2007: 29) Toda če nagovarja javni medij izključno manjšine in podobne skupine, lahko izgubi stik z družbenimi sloji, ki so bistveni dejavnik na področju oblikovanja mnenja, zato mora javni medij v enaki meri nagovarjati vse družbene sloje. (Bayer 2008, 14-15). Tudi po mnenju Bašičeve (2002, 71) »javni servis ne more postati »geto«, ki bi ponujal tiste programske vsebine, ki niso zanimive za komercialne medije«.

Zagovorniki javnih medijev se zavedajo, da javni servis, če se bo »osredotočal le na bele lise, ki mu jih prepusti komercialni medij (torej neizpolnjene potrebe), ne bo mogel udeležati svojih nalog, ki jih ima do skupnosti. » (Feintuck in Varney 2006, 49).

Kritika javnih radiotelevizij je v pretežni meri upravičena. Predvsem še v primeru javne televizije, ki posluje v »starem slogu.« (<http://www.mladina.si/tednik/200102/clanek/bbcshearer/index.print.html-12>). Seveda pa ne manjka kritik tudi na račun komercialnih medijev. Po Jenei (2005, 35) komercialni mediji obravnavajo ciljno publiko kot ciljno publiko oglaševalcev, ne pa kot ciljno publiko svojih programov, zato namesto zadovoljevanja že obstoječih potreb spodbujajo nove potrebe.

Evropska unija, Svet Evrope in Organizacija za sodelovanje in varnost v Evropi (OVSE) so na osnovi ugotovitev pri spremljanju medijskega stanja v dvajsetih evropskih državah podali številna priporočila na mednarodni in nacionalni ravni. Od teh velja v zvezi z javnimi RTV servisi izpostaviti predvsem priporočilo: »Vlade naj še naprej podpirajo javni RTV-servis kot življenjsko pomemben element demokracije. Politika in zakonodaja naj upoštevatata načelo, da

⁴⁰ V nalogi namenjam posebno pozornost prav temu segmentu javnih servisov oziroma programom za madžarsko manjšino.

⁴¹ V mnogih evropskih državah se je uveljavil celo vzorec, na osnovi katerega eden od kanalov javne televizije predvaja bolj komercialne vsebine, drugi pa ga dopolnjuje s programi javnega servisa (npr. javna RTV na Češkem, Slovaškem, v Romuniji). (Televizija po Evropi 2006, 73).

politike do javnega RTV-servisa ne morejo in ne smejo določati zgolj tržne sile.«⁴² (Televizija po Evropi 2006, 27–31).

Manjšine potrebujejo lastne medije kot posrednike razprav, ki so pomembni za zasnovo njihove kolektivne identitete (jezik, običaji, izročilo, obredi). Večine pa potrebujejo manjšinske medije (oziroma medije, ki so odprti za manjšine) kot posrednike razprav, ki so bistvenega pomena za percepcijo raznolikosti družbe. (Bauer 2006, 8–9).

3.1.1. Načela za delovanje javnih RTV servisov

Svet Evrope je že leta 1994 opredelil načela⁴³, na osnovi katerih bi naj deloval javni RTV servis. Gre za

- geografsko univerzalnost oziroma univerzalno dostopnost;
- zastopanje vseh interesov in okusov;
- plačevanje po načelu enakosti;
- nepristranskost oziroma neodvisnost;
- izobraževanje javnosti;
- posebno skrb za manjšine;
- spodbujanje konkurenčnosti pri kakovosti, ne pri količini programov;
- usmerjanje k liberalizaciji in ne k omejevanju programskih producentov;
- služenje interesom javnosti. (v Bašič 2002, 11-13).

⁴² Leta 2005 se je pod vodstvom Mednarodnega združenja novinarjev začela tudi svetovna kampanja pod naslovom »Javna radiotelevizija za vse državljane in državljanke« kot odgovor na številne pritiske na delovanje javnih servisov v mnogih državah. Vladam teh držav želi poslati jasno sporočilo, »da javna radiotelevizija ni na prodaj, ker je last vseh državljanov in državljanek« (Petkovič, <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/22/uvod>).

Podobnega mnenja je tudi Bergant (2005, 151), ki pravi, da »Javni RTV-servis ne more obstajati kot igračka politike in strank, obstaja lahko le kot opora najširše javnosti, uporabnikov, gledalcev in poslušalcev.«

⁴³ Zelo podobna so tudi načela Evropske komisije. Javna radiotelevizija naj temelji na univerzalni dostopnosti, na odprtosti prostora za javne razprave, ki bo omogočil pluralizem glasov različnih skupin, na zagotavljanju dostopa do znanja, programski odličnosti, profesionalni odgovornosti, ustvarjalnosti, upoštevanju kulturne raznolikosti, vključevanju državljanek in državljanov v oblikovanje in ocenjevanje radijskih in televizijskih programov; na javnosti delovanja, stabilnosti finančnih virov, zagotavljanju ustreznih delovnih pogojev, na podpori tehnološkega razvoja. (Petkovič, <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/22/uvod/>).

Po Gibbonsu (1998, 56) sta najpomembnejši načeli javnega medija univerzalnost in skupna kulturna povezanost. V nasprotju z njim pa Keane (1991, 47) ocenjuje, da sta ti načeli utež na vratu načela tekmovalnosti in svobodne izbire. Nasprotniki javnih medijev menijo, da bi moral mediji zagotavljati dve storitvi hkrati, oskrbovati občinstvo s programi, oglaševalce pa z občinstvom.

Jay Blumler prišteva med načela javnosti univerzalen dostop, storitve za manjšine, posvečanje pozornosti nacionalnim interesom, identiteti in kulturi, zahtevo po informacijskih in izobraževalnih vsebinah, William Hoynes pa predlaga štiri osnovne karakteristike medijev, ki delujejo v javnem interesu, to so različnost, inovativnost, vsebina (kakovost) in neodvisnost. (Žilič-Fišer 2007, 35-36).

Evropska komisija zahteva, da vse države podajo jasno definicijo javnih radiotelevizij, in prav definiranje njihovega poslanstva in nalog sta postala temeljna boja za zagotavljanje njihove prihodnosti. (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/22/uvod/>).

Ker pravila in določitve, kaj je v javnem interesu, niso popolnoma jasne, »nosijo medijske organizacije in tisti, ki jih vodijo, odgovornost, da določijo, kaj je v javnem interesu. Kljub določanju tradicionalnih meril (kvote in ure oddajanja programa) je služenje javnosti izjemno nenatančna definicija in vsaka medijska organizacija nosi odgovornost, da izbere način, kako to obveznost uresničiti.« (Žilič-Fišer 2007, 97).

3.2. Finančna in politična neodvisnost javnega medija

Zakon o RTV Slovenija (Uradni list RS 96/2005) opredeljuje, da je ustanoviteljica RTV Slovenija Republika Slovenija, katere dolžnost je zagotoviti institucionalno avtonomijo⁴⁴ in uredniško neodvisnost RTV Slovenija in zagotoviti primerno financiranje javne službe.⁴⁵ Seveda je od političnih in gospodarskih interesov, skratka, od države neodvisno delovanje⁴⁶ najpomembnejši pogoj za neodvisno opravljanje nalog javnih RTV-servisov.

3.2.1. Finančna neodvisnost

V Evropi obstaja, npr. v nasprotju z ZDA, trden konsenz, da so javne televizije nujne za kakovostni razvoj družbe. EU npr. v t.i. amsterdamskem protokolu članice poziva, naj zagotovijo obstoj javnih RTV-servisov in poiščejo primeren način financiranja oziroma zagotovijo njihovo finančno neodvisnost. Med čedalje večkrat poudarjenimi zahtevami glede financiranja pa zasledimo tudi težnjo po preglednosti poslovanja javnih servisov.⁴⁷ (Televizija po Evropi 2006, 31).

⁴⁴ Med skupnimi priporočili Evropske unije, Sveta Evrope in Organizacije za sodelovanje in varnost v Evropi (OVSE) najdemo med priporočili glede neodvisnosti javnih RTV-servisov tudi priporočilo, da naj vlade oblikujejo ali izvajajo zakonodajo za neodvisni, transparentni in pošten postopek imenovanja generalnih direktorjev in članov odborov javnih RTV-servisov. Odbori pa se naj zavežejo za izdajanje programov v skladu s poslanstvom javnih servisov. (Televizija po Evropi 2006, 31).

⁴⁵ 1. odstavek 2. člena Zakona o Radioteleviziji Slovenija. (Uradni list RS 96/2005).

⁴⁶ Tako v zahodni kot v vzhodni Evropi se javnim televizijam redno očita sodelovanje z vladami in političnimi strankami. (Televizija po Evropi 2006, 22).

⁴⁷ Vlade naj izdajatelje javnih RTV programov s svojo zakonodajo zavezujejo k uvajanju mehanizmov za zagotavljanje transparentnosti svojih izdatkov, posebej porabe javnih sredstev. (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/22/uvod/>).

Evropska komisija je v svojem sporočilu za javnost z dne 3. 3. 2005 zahtevala, da Nemčija, Irska in Nizozemska razložijo vlogo in financiranje javne radiotelevizije. Razen opredelitve njenega poslanstva velja za pomembno vprašanje tudi zagotovitev ločenega računovodstva javnih in komercialnih prihodkov in vzpostavitev primernih mehanizmov, ki bodo onemogočili »prekomerno« financiranje javnih servisov.

Finančna neodvisnost je v bistveni meri povezana tudi z modelom financiranja javnih radiotelevizij. V večini držav je njihovo financiranje urejeno po hibridnem modelu, ki združuje prihodke iz dveh do treh naštetih virov: iz naročnin, dodeljenih sredstev iz državnega proračuna ter iz komercialnih prihodkov od oglaševanja, pravic za prenose, donacij ter posojanja tehnične opreme in druge lastnine postaj, seveda pa najdemo tudi modele financiranja iz enega samega vira, bodisi iz naročnine bodisi iz državnega proračuna.⁴⁸

Državno subvencioniranje javnega RTV-servisa velja na splošno za najbolj tvegan model financiranja, saj sam po sebi ustvari odvisnost radiotelevizije od državnih organov.⁴⁹

»Prihodek od RTV-prispevka velja za najbolj primeren model financiranja javnih RTV-servisov, pod pogojem, da je denar porabljen pregledno in odgovorno.« Vendar sam RTV-prispevek za zagotavljanje finančne neodvisnosti ne zadošča. »Če višino prispevka določa parlament ali vlada in če je njegovo zvišanje odvisno od spremembe zakonodaje, prispevek lahko postane dodatno orožje, s katerim država vpliva na RTV-servis /.../. Finančno neodvisnost javnega RTV-servisa zagotavlja vzpostavitev stabilnega in zadostnega vira neodvisnega financiranja, ki je povezano z gospodarskimi kazalci, kot je na primer inflacija, in z ustreznim javnim zastopstvom.« (Televizija po Evropi 2006, 62).

V Sloveniji velja hibriden način pridobivanja sredstev za delovanje javnega servisa. RTV Slovenija pridobiva sredstva za izvajanje dejavnosti od plačil prispevka za programe RTV Slovenija, od tržnih dejavnosti, iz sredstev državnega proračuna, od sponzoriranja in drugih virov skladno z zakonom in statutom. Iz državnega proračuna se financira tudi del narodnostnih programov, in sicer v deležu, ki se ne financira iz prispevka.⁵⁰

⁴⁸Gerl (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/05/vzhod/#19>) razvršča način financiranja v Evropi v tri skupine, t. i. model BBC-ja, za katerega je značilno financiranje iz enega samega vira, in sicer iz naročnin (ob BBC še Finska, Norveška, Danska, Švedska, Belgija), nemški model, v katerem javne RTV pridobivajo prihodke tudi s trga, vendar v zelo omejenem in vnaprej predvidenem obsegu (Po Gerlu bi tak model glede na obstoječe stanje in potencial slovenskega trga najbolje deloval tudi v Sloveniji), ter mediteranski klub, kjer so javni mediji zaradi neurejenega financiranja precej odvisni od trženja in s tem čim višjih ratingov.

⁴⁹ Tovrstno financiranje javne RTV ne spodbuja k dokončanju reform (primer Albanije), zanašanje na državna sredstva pa vzbuja precejšnje dvome glede politične neodvisnosti tudi v Bolgariji. V Srbiji je javnost protestirala proti uvedbi naročnine avgusta 2005, saj so medijski strokovnjaki trdili, da njegova uvedba ni utemeljena, dokler ne obstaja javna televizija. (Televizija po Evropi 2006, 62).

Čeprav je RTV-prispevek v bistvu prikrita oblika obdavčenja, je zaradi dejstva, da ne prihaja neposredno iz državnega proračuna, legitimen način financiranja javnih RTV-servisov, ki zagotavlja večjo finančno neodvisnost. Odprava RTV-prispevka na Madžarskem leta 2002 je bila razumljena kot odkrito ogrožanje javne RTV s strani vlade. (Cseh 2008, 23).

⁵⁰ Več o tem v poglavju 5.2. o financiranju programov narodnih skupnosti.

Z novim Zakonom o RTV Slovenija je strožje opredeljeno tudi načelo finančne preglednosti pri opravljanju javne službe⁵¹. RTV Slovenija lahko skladno z zakonom opravlja poleg javne službe v omejenem obsegu tudi tržne dejavnosti, vendar mora biti poslovanje na področju tržnih dejavnosti organizirano ločeno od javne službe.⁵² Prihodki in odhodki iz naslova opravljanja javne službe in prihodki in odhodki iz naslova tržnih dejavnosti se vodijo na dveh ločenih računih.⁵³

Kljub temu da bi naj bila finančna neodvisnost RTV Slovenija zagotovljena z institutom RTV-prispevka, pa to ne drži povsem. Že prejšnji generalni direktor RTV Slovenija, Aleks Štakul (2005, 130) je javno poudarjal, da potrebuje RTV Slovenija neodvisno določeno višino RTV-prispevka,⁵⁴ ki bi se spreminjal na osnovi določenega avtomatizma. »Tak neodvisen in avtonomen način zagotavljanja virov ne bi smel biti podvržen takšnemu ali drugačnemu barantanju ali političnim pritiskom.«⁵⁵

Z novim zakonom o RTV Slovenija se je način pobiranja RTV-prispevka ohranil, težave pa so prav tako ostale iste. Njegovo višino lahko vlada spremeni za največ deset odstotkov, če za to obstajajo utemeljeni ekonomski razlogi, vendar najkasneje do 1. septembra tekočega leta za naslednje leto.⁵⁶ Zadnje povečanje cene RTV-prispevka je bilo v aprilu leta 2004.⁵⁷

⁵¹ Poslovanje RTV Slovenija je javno. Objavi se na spletnih straneh javnega zavoda RTV Slovenija. Javno se objavijo tudi sklepi in stališča Nadzornega sveta ter stališča Programskega odbora za narodnostni program. Seje Programskega sveta so javne. (28. člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija)

⁵² Iz prispevka se financira dejavnost RTV Slovenija, ki jo kot javno službo določa Zakon o RTV Slovenija v 30. členu, razen v delih, ko se ta dejavnost financira iz državnega proračuna.

⁵³ 14. člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija.

Ločitev porabe javnih in komercialnih prihodkov ureja tudi poseben Pravilnik o ločenem evidentiranju različnih dejavnosti, ki velja od 1. 1. 2008, ureja pa pravila ločenega evidentiranja različnih dejavnosti in uporabo sodil za razporeditev prihodkov, odhodkov, sredstev in obveznosti do njihovih virov v javnem zavodu RTV Slovenija.

⁵⁴ »Leta 1995 je bila cena RTV prispevka (naročnine) enaka višini mesečne naročnine dnevnega časopisa. Danes je zdrknila na skoraj polovico.« (Bergant 2005, 150).

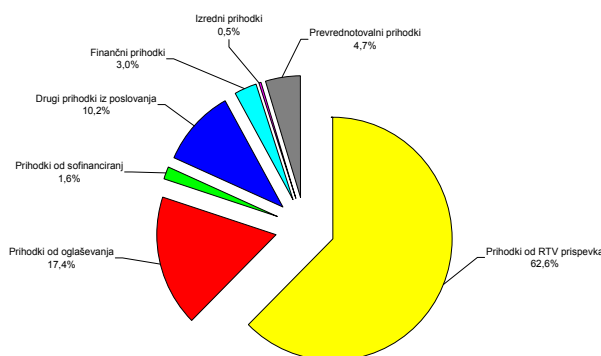
⁵⁵ Čeprav je Zakon o RTV iz leta 1994 dopuščal usklajevanje prispevka do višine letne stopnje inflacije, pa vlade niso dopuščale tolikšnih povišanj. Država je imela kljub vsemu neposreden vpliv na ta institut neodvisnosti.

⁵⁶ 3. odstavek 31. člena Zakona o Radioteleviziji Slovenija.

⁵⁷ Vlada RS v mandatnem obdobju 2004–2008 – inflaciji navkljub – prispevka ni povišala niti enkrat, saj je dala volivcem obljubo, da se bo RTV-prispevek celo zniževal (kar se je ob upoštevanju inflacije tudi dejansko zgodilo). Ni pa gotovo, da gledajo na to tako tudi porabniki, ki imajo v glavnem pred očmi le nominalni znesek prispevka.

»V razmerah, ko se RTV-prispevek od leta 2004 ne usklajuje z letno stopnjo inflacije, kar pomeni izpad 12 mio €, in se je njegov delež v strukturi prihodkov zmanjšal na 62,6 % smo dosegli zadovoljiv poslovni rezultat s presežkom 425.282,96 €.«⁵⁸ (Poročilo RTV Slovenija za leto 2007, 16). Če se ozremo na podatke za leto 2007, ugotovimo, da znašajo prihodki od RTV-prispevka v celotni strukturi prihodkov 62,6 % sredstev, prihodki od oglaševanja pa so predstavljali 18,9 % vseh prihodkov iz poslovanja.⁵⁹

Graf 3. 1: Struktura realiziranih celotnih prihodkov za leto 2007

Vir: Letno poročilo RTV Slovenija 2007, 83

Ukrepe za finančno neodvisnost je vsebovala tudi Strategija RTV Slovenija 2004–2010, med nje pa sodijo predvsem zahteve, da

- bi naj Zakon o RTV Slovenija jasno določil, da je javni RTV servis edini prejemnik prihodkov od naročnin,
- vlada ne bi smela samovoljno odločati o zviševanju naročnin, ampak bi morala le-ta naraščati v skladu z letno stopnjo inflacije,
- bi naj vlada zagotavljala sredstva za pripravo narodnostnih programov,
- bi moral biti državni denar na razpolago tudi za strateško pomembne in drage investicijske naloge (npr. prehod na digitalno oddajanje).

⁵⁸ Čeprav se je delež RTV-prispevka kot osnovnega vira prihodkov RTV Slovenija v višini 78.111.216,18 € tudi v letu 2007 zmanjšal in dosega v prihodkih 62,6 %, kar je posledica enake višine cene prispevka kot v letu 2004, ga je vodstvu ob nenehni rasti inflacije uspelo povečati za 2,3 % zahvaljujoč povečanju števila novih naročnikov (več kot 13 tisoč) in večjemu izplenu terjatev neplačnikov od RTV-prispevka in nekdanje naročnine. (Poročilo RTV Slovenija za leto 2007, 2008, 17)

⁵⁹ Za primerjavo navajam podatek, da je delež RTV-prispevka v prihodkih RTV Slovenija znašal pred desetletjem okoli 70 % vseh prihodkov, v letu 2002 pa malodane 72 % vseh prihodkov. (Strategija JZ RTV Slovenija 2003–2006).

Od sprejetja strategije do danes na nobenem od navedenih področij ni prišlo do pozitivnih premikov, kar pomeni, da organi oblasti tega pogoja neodvisnega delovanja javnega servisa niso izpolnili.

3.2.2. Politična neodvisnost

V Sloveniji sta domača in mednarodna stroka (v bran politični neodvisnosti) ob sprejemanju novega zakona o RTV Slovenija ostro protestirali proti njegovim določbam. Vrstile so se razprave, poudarjeni so bili argumenti proti podžavljanju javne RTV, toda zakon je bil na koncu na referendumu podprt kljub kritikam domače in tuje stroke in priznanih institucij.⁶⁰ Slavko Splichal je npr. v uvodu k izdaji zbornika razprav (2005, 7) napisal: »Novi zakon na stežaj odpira vrata politiki za nadzorovanje RTV Slovenija, profesionalno odgovornost in neodvisnost postavlja v preddverje, civilno družbo pa na cesto.«

Komite za kulturo, znanost in izobraževanje pri Svetu Evrope je med priporočila v zvezi s ključnimi nalogami evropskih držav in vlad pri prehodu od državn nadzorovanih k javnim elektronskim medijem uvrstil v interesu zmanjšanja neposrednih vplivov na javno RTV zahtevo po imenovanju in predlaganju članov radiodifuznih regulatornih teles ter nadzornih in upravnih organov javne RTV povsod, kjer je to mogoče, s strani civilne družbe in profesionalnih teles. (Council of Europe 2004, 29–30). V Sloveniji pa je bil kmalu po izdaji tega priporočila kljub temu sprejet zakon, katerega določila vodijo (oziroma so vodila) po Rusu (2005, 37–38) »v podžavljanje javne RTV Slovenija«. Med pomembna tovrstna določila prišteva prav imenovanje nadzornih svetov in programskih svetov ter napad na profesionalno avtonomijo in uredniško neodvisnost. Sestava nadzornega sveta⁶¹ je sama po sebi »zadosten razlog za trditev, da se RTV s takšno sestavo nadzornega sveta spreminja v državno, ne pa javno institucijo. Javna bi ostala le, če bi nevladne organizacije imenovalle dve tretjini članov nadzornega sveta, vladne pa eno tretjino.« Nadzorni svet si med drugim prisvaja lastniško pravico tudi z razpolaganjem oziroma odločanjem o porabi morebitnega presežka prihodkov nad odhodki, ne glede na to, ali gre za sredstva, ki izvirajo iz proračunskih virov ali pa plačil prispevkov, tržne dejavnosti in sponzoriranja. Večinsko

⁶⁰ Med drugim so ga kritizirali predsednik republike, Društvo novinarjev Slovenije, Sindikat novinarjev RTV Slovenija, katedri za medijske in komunikacijske študije ter za novinarstvo na FDV Univerze v Ljubljani, Mirovni inštitut in Društvo slovenskih pisateljev. Na tujem so ga med drugim kritizirali predsednik vodilnega odbora za medije pri Svetu Evrope, predstavniki Evropske zveze radijskih in televizijskih postaj, generalni sekretar Mednarodne zveze novinarjev itd. Kritike so bile usmerjene predvsem na sestavo in način volitev Programskega sveta in Nadzornega sveta RTV Slovenija. (Televizija po Evropi 2006, 237-238).

⁶¹ Vlada in Državni zbor imenujeta vanj devet od enajstih članov. (24. člen Zakona o RTV Slovenija).

zastopstvo javnosti je na prvi pogled uveljavljeno v drugem najpomembnejšem telesu RTV, tj. v programskem svetu, saj je na predlog gledalcev vanj vključenih kar 16 od 29 članov.⁶²

»Toda temu sledi prava kardeljanska manipulacija«, ki se skriva v tem, da gredo predlogi gledalcev in poslušalcev skozi parlamentarno sito, ki ga ima v rokah večinska koalicija. Če pa bi teh 16 članov imenovala nevladne organizacije »neposredno in mimo parlamentarnega sita, bi lahko trdili, da v programskem svetu prevladuje javnost.« (Rus 1995, 38).

Generalnega direktorja RTV Slovenija imenuje sicer programski svet,⁶³ toda na osnovi zgornjih navedb le-ta ni popolnoma neodvisen od državnega zbora oz. vlade.

Na osnovi zgornjih dejstev lahko povzamemo, da politična neodvisnost JZ RTV Slovenija zaradi načina sestave in pristojnosti nadzornega sveta in programskega sveta ni zagotovljena. Zato lahko tudi v primeru RTV Slovenija potrdimo trditev Bašičeve izpred štirih let (2004, 50) »Po skoraj petnajstih letih tržnega gospodarstva in končanem procesu privatizacije država še vedno posredno ali neposredno nadzira številne medijske ustanove.«

3.3. Izvajanje javne službe v Republiki Sloveniji

Področje radijskih in televizijskih dejavnosti, ki se opravlja kot javna služba, ureja Zakon o radioteleviziji Slovenija. V njem je opredeljeno,⁶⁴ da je Radiotelevizija Slovenija javni zavod posebnega kulturnega in nacionalnega pomena, ki opravlja javno službo na področju radijske in televizijske dejavnosti, določeno s tem zakonom, z namenom, da bi zagotavljala demokratične, socialne in kulturne potrebe državljanek in državljanov Republike Slovenije, Slovenk in Slovencev po svetu, pripadnic in pripadnikov slovenskih narodnih manjšin v Italiji, Avstriji in Madžarski, italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter zagotavljala druge dejavnosti v skladu s tem zakonom in Statutom RTV Slovenija ter zakonom, ki ureja področje medijev.⁶⁵

Skladno z zakonom o RTV Slovenija mora javni zavod pripravljati dva nacionalna televizijska programa, tri nacionalne radijske programe, radijske in televizijske programe

⁶² Po enega člana imenujejo italijanska in madžarska narodna skupnost ter SAZU, dva člana imenuje predsednik republike na predlog registriranih verskih skupnosti, tri člane izvolijo izmed sebe zaposleni na RTV Slovenija, pet članov imenuje državni zbor na predlog političnih strank, 16 članov pa na predlog gledalcev in poslušalcev, univerz, fakultet društev, zvez, društev in njihovih organizacij. (17. člen Zakona o RTV Slovenija).

⁶³ 21. člen Zakona o RTV Slovenija.

⁶⁴ 1. člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija.

⁶⁵ Glede statusa in poslanstva javnega zavoda RTV Slovenija je identična tudi opredelitev v 1. členu Statuta RTV Slovenija. Statut JZ RTV Slovenija določa tudi organizacijo javnega zavoda in njegovo členitev na organizacijske enote, organe javnega zavoda in njihove pristojnosti skladno z zakonom, pogoje za imenovanje in razrešitev vodilnih delavcev ter njihovo delovno področje ter druga vprašanja, pomembna za opravljanje dejavnosti in poslovanje zavoda.

regionalnih RTV-centrov v Kopru in Mariboru, po en radijski in televizijski program za avtohtono italijansko in madžarsko narodno skupnost ter radijske in televizijske oddaje za romsko etnično skupnost, radijske in televizijske programe za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah ter za slovenske izseljence in zdomce, radijske in televizijske programe za tujo javnost ter teletext, internetni in mobilni portal. Poleg tega mora RTV Slovenija pripravljati tudi poseben nacionalni televizijski program, namenjen neposrednim prenosom in predvajanju posnetkov sej Državnega zbora Republike in njegovih delovnih teles.⁶⁶ Zakon o RTV Slovenija pa v nadaljevanju oziroma od 4. do 11. člena opredeljuje načela, ki jih morajo ustvarjalci programov spoštovati pri pripravi programov, ter skupine, ki jim je potrebno nameniti posebno pozornost.

3.3.1. Priprava in predvajanje programa za manjšinske narodne skupnosti

Priprava in predvajanje programov za manjšine sta zastopana v vseh načelih, povezanih s poslanstvom in delovanjem javnih medijev, in sodita med segmente izvajanja javne službe. Toda na tem področju je še vedno veliko nedorečenega.

Po Petriču (1977, 285-286) gre v primeru omogočanja narodni skupnosti, da ima svoje časnike in druga sredstva javnega obveščanja, za toleranco, za zagotovitev formalne enakopravnosti manjšine. Zagotovitev delovanja množičnih medijev v jeziku manjšine pa je dolžnost države.

Na osnovi poročila o raziskavi, ki jo je Open Society Institut opravil o javnih televizijah v 20 evropskih državah, so manjšinski programi na osrednjih televizijskih sporedih zelo slabo zastopani. Glede programov jezikovnih in etničnih manjšin, ki bi jih morale spoštovati komercialne televizije, ni predpisanih deležev. Še več, čeprav bi manjšinski programi morali biti na prednostnem seznamu javnih televizij (ki imajo splošno obveznost, da poskrbijo za vse dele družbe), predpisuje javnemu RTV-servisu nujne deleže manjšinskih programov z zakonom le Makedonija.⁶⁷ (Televizija po Evropi 2006, 76). Evropska unija, Svet Evrope in OVSE so oblikovali za program manjšin predvsem konkretna priporočila na nacionalni ravni, ki opredeljujejo, da naj vlade in regulatorji, odvisno od posamezne ureditve, zagotavljajo

⁶⁶ 3. člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija.

⁶⁷ V Srbiji morajo javni RTV-servisi upoštevati tudi jezikovne in govorne standarde nacionalnih manjšin in etničnih skupin na področjih, kjer program predvajajo. V vseh drugih državah veljajo za javne RTV-servise le zelo ohlapne zahteve po vključevanju manjšinskih programov v njihove sporede. Na Madžarskem veljajo manjšinski programi za »javne programe«, v Romuniji pa ima javni RTV-servis splošno obveznost, da nameni programe tudi nacionalnim manjšinam. Na Slovaškem morajo javni RTV-servisi po zakonu skrbeti za manjšine, v Sloveniji pa se od javnega servisa zahteva, da zagotovi po en radijski in televizijski program za avtohtoni manjšini, svojim manjšinskim programom pa mora zagotoviti 90-odstotno dostopnost na področjih, kjer živita madžarska in italijanska manjšina. (Televizija po Evropi 2006, 76).

finančno in drugo podporo producentom, »ki ustvarjajo programe za etnične, jezikovne in druge manjšine, ter izdajateljem radijskih in televizijskih programov, ki v slednje vključujejo take vsebine.«⁶⁸ (Televizija po Evropi, 2006: 29).

Po mnenju Brankice Petkovič (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/14/manjsine/>) obstaja v Evropi široko soglasje o tem, da morajo države razviti posebne mehanizme, ki zagotavljajo varstvo pravic manjšin.⁶⁹ Mednje sodi tudi obveščanje preko medijev, saj so ti zelo pomembno sredstvo za varovanje in promocijo manjšinskih jezikov, kultur in identitet.⁷⁰

Za ponazoritev ohlapno napisane regulative na področju narodnostnih medijev sem zbrala tudi podatke o manjšinskih programih v sosednjih državah. Na osnovi pregleda priznavanja pravice do informiranja manjšinskih narodnih skupnosti v maternem jeziku v elektronskih medijih sosednjih držav se ponuja tudi možnost primerjave podatkov s Slovenijo glede obsega tovrstnih programov. Tudi iz zbranih podatkov sledi ugotovitev, da države na sorazmerno majhnem geografskem območju na zelo različne načine interpretirajo mednarodno regulativo s področja varstva pravic narodnih skupnosti na področju medijev. (*Glej prilogo A: Manjšinski programi v sosednjih državah*).

Če se ozremo na obseg priprave programov za posamezne narodne skupnosti v Sloveniji, ugotovimo, da je največ programa namenjeno italijanski narodni skupnosti, sledijo programi za madžarsko narodno skupnost, nato pa še programi za romsko narodno skupnost. Že v drugem poglavju pa sem nakazala, da novodobnim narodnim skupnostim v Sloveniji v okviru javnega servisa niso zagotovljene tovrstne pravice. Ob primerjavi obsega omenjenih programov z obsegom programov za manjšine v sosednjih državah, lahko kaj kmalu ugotovimo, da je za obveščanje manjšine v medijih najboljše poskrbljeno v Sloveniji (sledi obveščanje manjšin v Italiji in Avstriji, kjer je obseg primerljiv predvsem na področju radijskega programa, stanje v drugih državah pa je neprimerno slabše).

⁶⁸ Dokaj ohlapen odnos do manjšinskih programov pa ima tudi EBU, saj v svojih letnih poročilih in primerjavah med posameznimi članicami niso nikjer navedeni deleži programov za narodne oziroma jezikovne skupnosti, ampak so na razpolago le podatki o drugih zvrsteh. (EBU Member's TV Programming 2006, 21-74).

⁶⁹ To potrjuje tudi dejstvo, da je 34 držav ratificiralo, 8 pa še podpisalo konvencijo Sveta Evrope o varstvu narodnostnih manjšin.

⁷⁰ V nekaterih državah so programi za manjšine na osrednjih radijskih in televizijskih postajah le prevodi osrednjih poročil v manjšinski jezik, kar ne priča o kompleksni medijski politiki.

Tabela 3. 1: Obseg radijskega in televizijskega programa za avtohtoni manjšini v Sloveniji

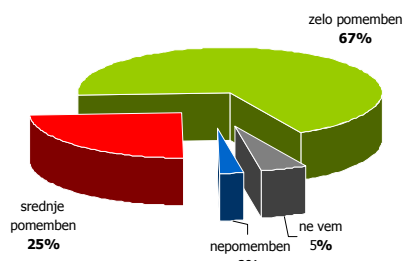
Obseg programa 2007 ⁷¹	Italijanska narodna skupnost	Madžarska narodna skupnost
I. televizijski program		
Skupaj:	3531 ur	104 ur
Lastna produkcija	645 ur	92 ur
Čezmejna televizija	500 ur	5 ur
II. radijski program:		
Skupaj:	8760 ur	8760 ur
Prevezeto od RSI in RAS I.	2189 ur	2152 ur

Podatki: Letno poročilo RTVS za leto 2007

Radijski program italijanske in madžarske manjšine je glede na obseg programa od 1. 2. 2007, predvsem pa od 1. 1. 2008 primerljiv, vendar so občutne razlike predvsem na kadrovskem in finančnem področju. V italijanskem radijskem programu je npr. 39 redno zaposlenih in 11 rednih honorarnih sodelavcev, v madžarskem radijskem programu pa 14 redno zaposlenih in 12 rednih honorarnih sodelavcev. Za poslovanje radijskega programa v italijanskem jeziku je namenjenih 2.749.251 EUR, za poslovanje madžarskega radijskega programa pa 1.214.827 EUR. (Glej prilogo B: Realizacija izkaza prihodkov in odhodkov RA in TV programa za italijansko in madžarsko narodno skupnost za leto 2007).

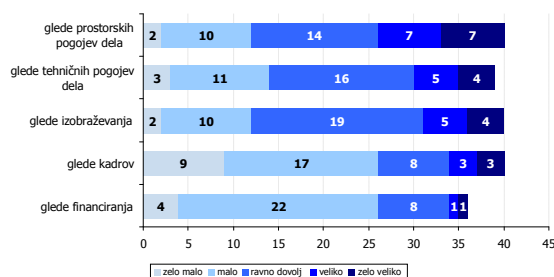
Zaposleni za nedoločen čas in stalni honorarni sodelavci v RTV-studiu Lendava (v nadaljevanju: zaposleni) ter člani programskega odbora so na vprašanje v anketi, kako pomemben segment bi morali biti manjšinski programi v programih JZ RTV Slovenija, podali v malodane celoti odgovor, da zelo pomembni in srednje pomembni (skupaj 92 %). Če bi isto vprašanje zastavili drugim zaposlenim v JZ RTV Slovenija, bi se rezultat verjetno v precejšnji meri razlikoval od navedene številke.

Graf 3. 3: Pomen narodnostnih programov v programih JZ RTV Slovenija

Vir: Anketa

Graf 3. 2: Pozornost vodstva JZ RTV Slovenija madžarskim programom

Vir: Anketa

⁷¹ Romski televizijski program se pripravlja od aprila 2008 v obsegu 15 minut dvotedensko, Radio Slovenija pa predvaja romski program v obsegu 60 minut tedensko od decembra 2007.

Glede tega, kolikšno pozornost namenja RTV Slovenija madžarskim narodnostnim programom dejansko, pa so ocene zaposlenih in Programskega odbora najbolj pozitivne v primeru zagotavljanja prostorskih pogojev dela, izobraževanja in tehničnih pogojev, glede zagotavljanja ustreznega števila kadrov in primernega financiranja pa je slika ravno obratna.

3.4. Mednarodna in slovenska zakonska regulativa o varstvu narodnih manjšin na področju manjšinskih medijev

3.4.1. Določbe mednarodne regulative o elektronskih medijih narodnih skupnosti

3.4.1.1. Multilateralni sporazumi

Z mednarodnopravnim varstvom narodnih manjšin se ukvarja cela vrsta dokumentov⁷², od katerih sta najpomembnejša Okvirna konvencija Sveta Evrope o varstvu narodnostnih manjšin⁷³ in Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih⁷⁴, ki ju je podpisala in ratificirala tudi Slovenija.

Gre za dokumenta, ki sta bila sprejeta v 90-ih letih 20. stoletja v okviru Sveta Evrope in sta postala prva pravno zavezujoča mednarodnopravna dokumenta o varstvu narodnih manjšin, zato predstavljata pomembni prelomnici v zgodovinskem razvoju evropskega varstva manjšin. (Žagar 2002, 71).

3.4.1.1.1. Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin⁷⁵

Konvencija je najobsežnejši in najizčrpnější dokument s področja varstva manjšin. Države podpisnice zavezuje, da prilagodijo svojo notranjo zakonodajo določbam konvencije, udejanjati pa jo je mogoče tudi s sklepanjem dvostranskih in večstranskih pogodb, predvsem s sosednjimi državami.⁷⁶ Njena naslednja značilnost je, da ne vsebuje opredelitve pojma

⁷² Ti dokumenti so npr. Deklaracija OZN o pravicah oseb, ki pripadajo narodnim ali etničnim, verskim ali jezikovnim manjšinam, Instrument Srednjeevropske pobude za zaščito pravic manjšin, UNESCO-va konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije izobraževanja, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, Konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, Konvencija o zaščiti človekovih pravic in temeljnih svoboščin, Evropska kulturna konvencija itd.

⁷³ Okvirna konvencija Sveta Evrope o varstvu narodnostnih manjšin. (Uradni list RS št. 20/98).

⁷⁴ Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih. (Uradni list RS št. 69/00, 44/07).

⁷⁵ Veljati je začela 1. februarja 1998, ko jo je podpisalo 12 držav članic Sveta Evrope. Slovenija je Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin podpisala 1. februarja 1995, ratificirala 23. marca 1998, v Sloveniji pa velja od 1. julija 1998. (Komac 2005, 16).

⁷⁶ 18. člen Okvirne konvencije.

narodne manjšine, saj med pripravo besedila ni bilo mogoče doseči soglasja o definiciji, ki bi jo podprla večina držav članic.⁷⁷

Prvo poglavje konvencije vsebuje nekaj splošnih načel. Čeprav konvencija določa, da se zagotovljene pravice uresničujejo individualno, se lahko izvajajo tudi v skupnosti z drugimi. Kljub temu večina strokovnjakov meni, da konvencija ne priznava kolektivnih manjšinskih pravic, kot jih priznava npr. Ustava Republike Slovenije.

V II. poglavju so opredeljena načela, ki so jih države članice dolžne uveljaviti v svoji notranji zakonodaji na najrazličnejših področjih, tudi na področju svobodnega dostopa do medijev in njihove uporabe⁷⁸ in vrsta jezikovnih svoboščin.⁷⁹

III. poglavje vsebuje načela razlage določil konvencije, IV. poglavje pa določila o spremljanju in nadzoru nad izvajanjem konvencije.

Pravno obvezujoče mnenje o ustreznosti izvajanja Okvirne konvencije je v pristojnosti Odbora ministrov, pri čemer mu pomaga 18-članski Svetovalni odbor. Gre za strokovnjake s področja varstva narodnih manjšin, ki ne smejo biti predstavniki vlad. Glavna naloga Svetovalnega odbora je obravnavati poročila držav pogodbenic in priprava mnenja o ukrepih, ki jih je pogodbenica izvedla, da bi izpolnila obveznosti iz Okvirne konvencije.⁸⁰ Odbor ministrov lahko sprejme tudi priporočila in pogodbenici postavi rok, v katerem je dolžna poročati o izvajanju priporočil. (Hajós 2002, 84–86).

Z vidika medijev je potrebno izpostaviti predvsem 9. člen konvencije, ki se ukvarja s svobodo dostopa do medijev in njihove rabe v jeziku manjšine. Pogodbenice v okviru svojih pravnih sistemov zagotavljajo, da pripadniki manjšin pri svojem dostopu do javnih občil niso zapostavljeni. V pravni ureditvi radijskega in televizijskega oddajanja pogodbenice zagotavljajo možnost ustanavljanja in uporabe svojih lastnih občil in jih pri tem ne smejo ovirati. Pogodbenice naj sprejmejo ustrezne ukrepe z namenom, da pripadnikom narodnih manjšin olajšajo dostop do javnih občil, pospešujejo strpnost in omogočajo kulturni pluralizem.

⁷⁷ Ob deponiranju ratifikacijskih listin (28. marca 1998) je Slovenija v posebni deklaraciji zapisala: »Glede na to, da Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin ne vsebuje definicije pojma narodne manjšine in je zato vsaki članici podpisnici prepuščeno, da določi skupine, ki jih bo obravnavala kot narodne manjšine, Vlada Republike Slovenije v skladu z Ustavo in notranjo zakonodajo izjavlja, da sta to avtohtona italijanska in madžarska narodna manjšina. V skladu z Ustavo in notranjo zakonodajo Republike Slovenije se bodo določila Okvirne konvencije nanašala tudi na pripadnike romske skupnosti, ki živijo v Republiki Sloveniji.« (Komac 2005, 16).

⁷⁸ 4.–9. člen Okvirne konvencije.

⁷⁹ 10.–17. člen Okvirne konvencije.

⁸⁰ Svetovalni odbor sprejme dokončno mnenje na plenarni seji z večino glasov vseh članov odbora. (Hajós 2002, 86)

3.4.1.1.2. Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih

Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih pa »je prvi obvezujoči večstranski dokument, ki se v celoti ukvarja z enim od področij varstva manjšinskih pravic. Listina zajema različne možnosti za uveljavljanje manjšinskih ali regionalnih jezikov v družbenem življenju, zato lahko njeno vsebino štejemo tudi kot del evropskega standarda manjšinskega varstva.« (Klopčič 2002, 89).

Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih Sveta Evrope⁸¹ v splošnih določbah med drugim opredeljuje, da so regionalni ali manjšinski jeziki⁸² tisti,

- ki jih tradicionalno uporabljajo na določenem ozemlju države državljan te države, ki sestavljajo skupino, številčno manjšo od preostalega prebivalstva države in
- ki se razlikujejo od uradnega jezika ali uradnih jezikov te države.

Izraz ne vključuje niti narečij uradnega jezika ali uradnih jezikov države niti jezikov migrantov.⁸³

V 7. členu je opredeljeno tudi »ozemlje, na katerem se uporablja regionalni ali manjšinski jezik«, in sicer kot zemljepisno območje, na katerem se v omenjenem jeziku izraža določeno število ljudi, kar upravičuje sprejem različnih varstvenih in spodbujevalnih ukrepov.

Zanimiva je dikcija, na osnovi katere se vsaka pogodbenica obvezuje, da bo uporabljala minimalno 35 odstavkov ali pododstavkov,⁸⁴ ki so opredeljeni v III. delu listine, in da jih bo sama izbrala izmed ponujenih možnosti, s tem, da je določeno minimalno število ukrepov, ki jih je potrebno izbrati v okviru posameznega člena oziroma področja.

Določbe te listine ne učinkujejo na ugodnejše določbe o položaju regionalnih ali manjšinskih jezikov ali na pravni položaj pripadnikov manjšin, ki že obstajajo v kateri od pogodbenic ali pa so določene z ustreznimi dvostranskimi ali mnogostranskimi mednarodnimi sporazumi.⁸⁵

V drugem delu so navedeni cilji in načela za uresničevanje listine, v že omenjenem III. delu pa ukrepi za pospeševanje rabe regionalnih ali manjšinskih jezikov v javnem življenju, in sicer na področju izobraževanja, sodnih oblasti, upravnih organov in javnih služb, javnih

⁸¹ Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih je Slovenija podpisala 3. julija 1997 in jo ratificirala 4. oktobra 2000. Za Slovenijo je listina začela veljati 1. januarja 2001. (Uresničevanje Listine Sveta Evrope o regionalnih ali manjšinskih jezikih 2005, 3).

⁸² Slovenija je ob deponiranju listine o ratifikaciji izjavila, da sta regionalna ali manjšinska jezika v Sloveniji madžarski in italijanski jezik. Izjavila je tudi, da bo v skladu s 5. odstavkom 7. člena listine smiselno uporabljala določbe 1.–4. odstavka 7. člena tudi za romski jezik. (Uresničevanje Listine Sveta Evrope o regionalnih ali manjšinskih jezikih 2005, 3).

⁸³ Opredeljuje pa varstvo »jezikov brez ozemlja«.

⁸⁴ 2. odstavek 2. člena Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih.

⁸⁵ 2. odstavek 4. člena Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih.

glasil, kulturnih dejavnosti in ustanov, gospodarskega in družbenega življenja ter čezmejnega sodelovanja.

11. člen Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih, ki se ukvarja z javnimi glasili, znotraj tega pa z radiem in televizijo oziroma elektronskimi mediji, vsebuje natančno opredeljene določbe o medijih manjšinskih skupnosti. Na osnovi 1. točke tega člena se pogodbenice obvezujejo za opredelitev zagotavljanja obsega manjšinskih programov.⁸⁶

2. točka omenjenega člena govori o zagotovitvi svobode neposrednega sprejemanja radijskih in televizijskih oddaj iz sosednjih držav v jeziku, ki se uporablja v enaki ali podobni obliki kot regionalni ali manjšinski jezik, 3. točka 11. člena pa obvezuje pogodbenice, da zagotovijo zastopstvo interesov uporabnikov regionalnih ali manjšinskih jezikov v organih, ki so lahko ustanovljeni v skladu z zakonom z nalogo, da jamčijo svobodo in pluralizem javnih glasil.

Slovenija se je obvezala, da bo iz 11. člena v zvezi z elektronskimi mediji - uporabljala določbe prvega odstavka točke a (i) ter druge in tretje točke.

3.4.1.1.3. Uresničevanje določb Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih v praksi – primer madžarske narodne skupnosti

Ocena, ki jo je objavil Odbor strokovnjakov in ki je bila izdana novembra 2005⁸⁷, vsebuje naslednje ugotovitve in priporočila v zvezi z elektronskimi mediji v madžarskem jeziku:⁸⁸

⁸⁶ Za uporabnike regionalnih ali manjšinskih jezikov na ozemljih, na katerih se ti jeziki govorijo, se pogodbenice obvezujejo, da

a) v obsegu, v katerem radio in televizija opravljata poslanstvo javne službe:

(i). zagotovijo ustanovitev vsaj ene radijske postaje ali enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali

(ii). spodbujajo in/ali omogočajo ustanovitev vsaj ene radijske postaje in enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali

I(iii). ukrenejo vse potrebno, da radio in televizija uvrstita v program oddaje v regionalnih ali manjšinskih jezikih.

b) (i). spodbujajo in/ali omogočajo ustanovitev vsaj ene radijske postaje v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali

(ii). spodbujajo in/ali omogočajo redno oddajanje radijskih programov v regionalnih ali manjšinskih jezikih;

c) (i). spodbujajo in/ali omogočajo ustanovitev vsaj enega televizijskega kanala v regionalnih ali manjšinskih jezikih ali

(ii). spodbujajo in/ali omogočajo redno oddajanje televizijskih programov v regionalnih ali manjšinskih jezikih;

d) spodbujajo in/ali omogočajo produkcijo in distribucijo avdio in avdiovizualnih del v regionalnih ali manjšinskih jezikih;

Točki e in f vsebujeta določbe glede časopisov v regionalnih ali manjšinskih jezikih.

g) podpirajo usposabljanje novinarjev in drugega osebja javnih glasil, ki uporabljajo regionalne ali manjšinske jezike.

⁸⁷ Slovenija je prvo občasno poročilo o uporabi listine predložila 14. marca 2002. Odbor strokovnjakov je organiziral obisk v Slovenijo v februarju 2003. Delegacija se je sestala s predstavniki govorcev manjšinskih in regionalnih jezikov ter z nevladnimi organizacijami, politiki, novinarji in pedagogi, s predstavniki narodnih

Točka a) I.

Položaj na kraju samem le delno ustreza obveznostim, ki jih je sprejela Slovenija. Pri radiu, ki oddaja na lastni frekvenci, je zakonsko sprejet standard celo presežen, televizijski program pa se oddaja v povezavi s slovenskimi kanali in ne dosega zakonsko sprejetega standarda 30 minut dnevno. Slovenske oblasti »naj v tesnem sodelovanju z govorniki jezika proučijo možnost za napredek v smeri pravilnega izvajanja te obveznosti tudi glede televizije in naj sprejmejo začasne ukrepe za povečanje programa.«⁸⁹ (Uporaba listine v Sloveniji 2005, 62–63). Zahteve iz 2. in 3. točke glede možnosti sprejemanja programov matičnega naroda in zastopstva v svetih za pripravo in predvajanje manjšinskega programa pa so izpolnjene. (Uporaba listine v Sloveniji 2005, 62–63).

Odbor ministrov Sveta Evrope je v svojem Priporočilu, ki je bilo sprejeto na 887. zasedanju ministrskih namestnikov 9. junija 2004 priporočil, da »organi oblasti Slovenije upoštevajo vsa opažanja odbora strokovnjakov.« (Uporaba listine v Sloveniji 2005, 106–107). V posebnih priporočilih, ki so zajeta v šestih točkah, pa ukrepa v zvezi z elektronskimi mediji v madžarskem jeziku (predvsem televizijskih programov) ne zasledimo.

Klopčičeva (2005, 94) o uresničevanju narodnostnih pravic, predvsem Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih, pravi: »Pravna ureditev pravic italijanske in madžarske narodne manjšine v Sloveniji temelji na načelu kulturnega pluralizma⁹⁰ in spoznanju, da je treba manjšinam poleg individualnih zagotoviti tudi posebne pravice, ki naj zagotovijo obstoj in ohranjanje identitete. /.../ Zakonska ureditev zajema vsa vsebinska področja, ki jih obravnava ta listina. /.../ V skladu z zasnovo varstva, ki ga izraža listina, bi bilo treba v Sloveniji pravno varstvo narodnih manjšin dopolniti v smislu večjega prilagajanja uresničevanja zakonskih določb dejanskim potrebam uporabnikov manjšinskih jezikov.«

Nobena od naštetih pravnih podlag pravic manjšin na področju informiranja ne pogojuje s številčnostjo posamezne narodne skupnosti.⁹¹ V obrazložitvah obeh dokumentov, ki sta

skupnosti, Urada za narodnosti, pristojnih ministrstev, ipd. Poročilo je bilo sprejeto 21. novembra 2003. (Uporaba listine v Sloveniji 2005, 26–27).

⁸⁸ Določbe o izvajanju oziroma načinu nadzora listine vsebuje IV. del Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih. Temeljni namen izdelave ocene je poročati Odboru ministrov o izpolnjevanju obveznosti posamezne pogodbenice, proučiti na kraju samem s študijskimi obiski dejanski položaj regionalnih in manjšinskih jezikov v državi, in kadar je primerno, spodbujati pogodbenico, da doseže višjo raven izpolnjevanja prevzetih obveznosti za izboljšanje njene zakonodaje, politike in prakse. (Uporaba listine v Sloveniji 2005, 24).

⁸⁹ Ker nov zakon o RTV Slovenija ne opredeljuje zakonskega minimuma glede predvajanja manjšinskih programov, omenjena ugotovitev oziroma priporočilo nima več teže.

⁹⁰ Bistvo tega načela je, da »tudi pripadnike večinskega naroda seznanja z jezikom in kulturo manjšine, in ki tudi na področju informiranja seznanja tudi večinski narod s problemi manjšine.« (Klopčič 1998, 66).

⁹¹ V Sloveniji ima manj številčna italijanska narodna skupnost po obsegu več televizijskega programa kot madžarska narodna skupnost, kar je posledica predvsem zgodovinskih okoliščin. Iz pregleda manjšinskih

stopila v veljavo leta 1998 in sta nastajala v Svetu Evrope, ter v verbatim končnih usklajevanj pa je mogoče najti za oporo naslednje pomagalo: obseg oziroma dolžina programov je stvar nacionalne regulative, vsekakor pa je v določenem prenosorazmerju z realnimi zmoglostmi in potrebami narodne skupnosti.

Ves čas je obstajalo soglasje, ki pa zaradi nasprotovanja nekaterih držav ni bilo eksplicitno vključeno v končno besedilo konvencije, da je spodnji minimum za zagotovitev takih pravic bržkone vsaj 30 minut narodnostnega programa na dan. Iz naštetih mednarodnih norm in tudi iz duha Ustave RS je mogoče prav tako razbrati tudi načelo o nesprejemljivosti krčenja in oženja že pridobljenih pravic narodnostnih manjšin, pri čemer to načelo spet ni nikjer specificirano in kvantificirano.⁹² (Problematika RTV-programov za narodnosti 2004, 1).

3.4.2. Bilateralni sporazumi

V primeru, da ima manjšina, ki živi na ozemlju druge države, svojo matično domovino, »in ima kot državotvorni narod status mednarodno priznane pravne osebe, sodi odnos večine in manjšine⁹³ med poglavitna področja zunanje politike teh držav.« (Fábián in Ötvös 2003, 22) Bilateralni sporazumi o čezmejnem sodelovanju in urejanju čezmejnih vprašanj so sklenjeni s posebno skrbjo matičnih držav do svojih narodnih skupnosti v sosednjih državah. Po Devetaku (1999, 196–198) so eden temeljnih kamnov, na katerih poiskujejo po letu 1989 zgraditi nov sistem miru in varnosti v Evropi.⁹⁴

Dvostranske sporazume o varstvu manjšin je Republika Slovenija sklenila z Italijo in Madžarsko. Varstvo manjšin vsebuje Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji iz leta 1992, razen tega pa še Pogodba o prijateljstvu in sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko iz leta 1993.⁹⁵

Republika Slovenija in Republika Madžarska sta Sporazum podpisali v želji, da bi zagotovili čim višjo raven pravnega varstva ter ohranjanja in razvijanja narodne identitete slovenske

programov pa sledi, da je sam program v večini držav v soodvisnosti s številčno pripadnostjo manjšine (npr. v Italiji), številčno pripadnost pri obsegu programa pa upoštevajo tudi druge sosednje dežele, ki so predstavljene v Prilogi A.

⁹² S programi narodnih skupnosti se ukvarja tudi več internih dokumentov RTV Slovenija, kot so strategije, srednjeročni in dolgoročni plani razvoja narodnostnih medijev ipd.

⁹³ Gre predvsem za manjšino, katere člane povezuje identiteta, ki temelji na etnični, kulturni, verski ali jezikovni pripadnosti, to identiteto pa želi ohraniti tudi z negovanjem čezmejnih stikov s pripadniki naroda, ki mu pripada. (Girasoli 1995, 116-117).

⁹⁴ Ti sporazumi predstavljajo ogrodje Pakta o stabilnosti iz leta 1995.

⁹⁵ Pogodba o prijateljstvu in sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko (Uradni list RS, MP št. 6/93).

manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Zavezali sta se, da bosta s tem namenom sprejeli in uveljavili ustrezne ukrepe in mehanizme na področju izobraževanja, kulture, javnega obveščanja, založniške in znanstveno-raziskovalne dejavnosti, gospodarstva in drugih področjih, s čimer bosta prispevali k vsestranskemu razvoju manjšin.⁹⁶

Kar zadeva obveščaje, priznavata podpisnici pravico manjšin do informiranja v maternem jeziku v tisku, na radiu in televiziji. V ta namen zagotavljata lastno informacijsko dejavnost manjšin in njen razvoj. Podpirata svoboden pretok informacij v jezikih manjšin ter sodelovanje med množičnimi občili manjšin in večinskih narodov. Pogodbenici bosta skrbeli tako za možnost sprejemanja domačih radijskih in televizijskih programov kakor tudi radijskih in televizijskih programov matičnega naroda ter za redne in ustrezne programske termine radijskih in televizijskih oddaj v maternem jeziku.⁹⁷ Na podlagi tega sporazuma se enkrat letno sestane posebna medvladna mešana komisija, ki spremlja uresničevanje njegovih določil, na vladi pa naslovi svoja priporočila.⁹⁸

3.4.3. Določbe slovenske zakonske regulative o elektronskih medijih narodnih skupnosti

Radijske in TV-programe za madžarsko in italijansko ter romsko narodno skupnost pripravlja in oddaja RTV Slovenija, izhajajoč predvsem iz opredelitev Ustave Republike Slovenije⁹⁹ in upoštevajoč veljaven Zakon o medijih¹⁰⁰ in Zakon o RTV Slovenija.¹⁰¹

3.4.3.1. Narodne skupnosti v Zakonu o medijih

Zakon o medijih med drugim opredeljuje podporo medijem pri ustvarjanju in razširjanju programskih vsebin, ki so pomembne – ob drugih subjektih - tudi za uresničevanje pravice pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji ter romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, do javnega obveščanja in obveščenosti.¹⁰² Zakon o medijih nadalje pravi, da morajo biti programske vsebine predvajane v slovenskem jeziku. Če pa so

⁹⁶ 1. člen Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. (<http://www.mtaki.hu/docs/cd2/ketoldalukve-sl-s.htm> (12. marec 2008))

⁹⁷ 5. člen Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic...

⁹⁸ 15. člen Sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic...

⁹⁹ Več o določbah, ki se nanašajo na pravice narodnih manjšin v Ustavi, glej v poglavju Narodi in narodne manjšine.

¹⁰⁰ Zakon o medijih. (Uradni list RS št. 35/2001, 60/2006).

¹⁰¹ Zakon o RTV Slovenija. (Uradni list RS št. 96/2005).

¹⁰² 1. odstavek 4. člena Zakona o medijih.

namenjene madžarski oziroma italijanski narodni skupnosti, jih lahko izdajatelj razširja v jeziku narodne skupnosti.¹⁰³ Podobna je tudi določba, ki se nanaša na oglaševalske vsebine.¹⁰⁴

Za narodni skupnosti je bistvena tudi opredelitev, da Republika Slovenija zagotavlja svobodo razširjanja in sprejemanja programskih vsebin iz drugih držav na njeno območje in sprejemanje le teh, v posameznih primerih pa lahko omejuje to svobodo le v skladu z mednarodno pogodbo, ki obvezuje Republiko Slovenijo, in tem zakonom.¹⁰⁵ Avdiovizualna dela v slovenskem jeziku in madžarskem ter italijanskem jeziku so v Zakonu o medijih enakovredno obravnavana.¹⁰⁶ V poglavju o radijskih in televizijskih programih posebnega pomena pa zakon določa, da izvaja »javno službo produkcije in razširjanja nacionalnih radijskih in televizijskih programov, ki so v javnem in kulturnem interesu Republike Slovenije, vključno z radijskimi in televizijskimi programi italijanske in madžarske narodne skupnosti ter drugimi programi v skladu s posebnim zakonom, javni zavod Radiotelevizija Slovenija.«¹⁰⁷

3.4.3.2. Zakon o Radioteleviziji Slovenija in manjšinske narodne skupnosti

Javna služba¹⁰⁸ obsega (razen drugih, splošnih nalog) ustvarjanje, pripravljanje, arhiviranje in oddajanje enega radijskega in televizijskega programa za avtohtono italijansko in enega za avtohtono madžarsko narodno skupnost ter radijskih in televizijskih oddaj za romsko etnično skupnost. RTV Slovenija v svojih programih (med drugim oziroma za narodnosti) zagotavlja verodostojne in nepristranske informativne oddaje, tako da posredovane vsebine omogočajo objektivno javno obveščenost. Spodbuja pa tudi povezovanje narodnih skupnosti z matičnim narodom in vključevanje kulturnih ter drugih dosežkov italijanskega oziroma madžarskega naroda v narodnostne programe.¹⁰⁹

K pripravljanju in predvajanju programov jo zavezuje 8. člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija, ki predvideva, da mora nacionalni program preko prizemeljskega omrežja pokrivati ozemlje, kjer živi najmanj 90 odstotkov prebivalstva Republike Slovenije oziroma 90 odstotkov ozemlja, kjer živijo pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti, kadar

¹⁰³ 4. in 7. odstavek 5. člena Zakona o medijih.

¹⁰⁴ 51. člen Zakona o medijih.

¹⁰⁵ 7. člen Zakona o medijih.

¹⁰⁶ 1. odstavek 68. člena Zakona o medijih.

¹⁰⁷ 76. člen Zakona o medijih.

¹⁰⁸ O javni službi RTV Slovenija, ki vsebuje tudi zagotavljanje demokratičnih, socialnih in kulturnih potreb italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji, je bilo podanih nekaj določb že v poglavju 3.1. o javnem servisu in poglavju 3.3. o izvajanju javne službe v Sloveniji.

¹⁰⁹ 1. odstavek 4. člena Zakona o Radioteleviziji Slovenija.

gre za narodnostni program. Obveznosti glede obsega programa zakon ne vsebuje.¹¹⁰ Zakon dopušča možnost,¹¹¹ da se lahko narodnostni program ali del narodnostnega programa odda v ustvarjanje drugi RTV-organizaciji oziroma producentu, toda to je mogoče narediti le s soglasjem programskega odbora za narodnostni program.

V obravnavo novega Zakona o RTV Slovenija so se dejavno vključili tudi programska sveta za narodni skupnosti in razni drugi organi narodnih skupnosti. Ob prvi obravnavi predloga zakona je programski svet podal ugotovitev, »da ta v marsičem zmanjšuje pristojnosti in samostojnost oz. neodvisnost narodnostnih programov, predvsem z ukinjanjem instituta direktorja narodnostnih programov.«¹¹² (Zapisnik Programskega sveta za radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost¹¹³ 19. 4. 2005, 1–2).

Programski svet je vodstvu RTV Slovenija zaradi nadaljnjega razvoja in kvalitetnejšega zagotavljanja ustavne pravice do informiranja v maternem jeziku posredoval naslednje predloge, ki bi jih naj ta posredoval oblikovalcu zakona:

- dosedanja raven vodstvenih pristojnosti programa za madžarsko narodno skupnost se naj v zavodu ne zmanjša, imenuje se naj tudi direktor radijskih in televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost oziroma odgovorni urednik za televizijski in odgovorni urednik za radijski program;
- Programski odbor za madžarsko narodno skupnost naj ima pristojnost dajanja soglasja k imenovanju in razrešitvi odgovornega urednika za televizijski ter odgovornega urednika za radijski program;
- v nadzorni svet predlaga svojega predstavnika tudi madžarska narodna skupnost;
- v Programski odbor se imenujeta dva predstavnika zaposlenih v RTV-programih za madžarsko narodno skupnost;
- finančna sredstva za RTV-programe za madžarsko narodno skupnost se planirajo posebej in ne v sklopu regionalnega centra v Mariboru;

¹¹⁰ Prejšnji Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS št. 18/1994) pa je v prvem odstavku 6. člena vseboval določbo, da morajo lastna produkcija, koprodukcija in naročena produkcija informativnih, kulturnih, izobraževalnih in razvedrilnih vsebin obsegati »najmanj dve uri dnevno, če gre za narodnostni radijski program oziroma najmanj 30 minut, če gre za narodnostni televizijski program.«

¹¹¹ 3. odstavek 9. člena Zakona o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS 96/2005).

¹¹² Pomurska madžarska narodna skupnost in poslanka madžarske narodne skupnosti sta na ministra za kulturo Vaska Simonitija 6. 4. 2005 (štev. dok. 047/MMNÖK/2005) naslovila skupne pripombe na Zakon o RTV Slovenija in v njem med drugim poudarila, da predlog Zakona o RTV Slovenija zmanjšuje obseg pravic narodnostne skupnosti in če bi bil zakon sprejet v takšni obliki, bi bili s tem kršeni zakonski predpisi Republike Slovenije, pa tudi mednarodne obveznosti države s področja varovanja narodnih skupnosti. Vodstvo RTV-studia pa je svoje pripombe posredovalo generalnemu direktorju RTV Slovenija v dopisu s podobno vsebino dne 5. 4. 2005.

¹¹³ V nadaljevanju: Programski svet.

- finančna sredstva, namenjena pripravi programov za madžarsko narodno skupnost, se planirajo v višini, ki je primerljiva s programi italijanske narodne skupnosti, hkrati s tem pa se predvidi tudi možnost širitve obsega predvajanja radijskih in televizijskih programov.¹¹⁴ (Zapisnik Programskega sveta 19. 4. 2005, 2–3).

Vsi predlogi narodne skupnosti glede Zakona o RTV Slovenija niso bili upoštevani, »s strani predlagatelja je bilo dano le zagotovilo, da bodo naloge in pristojnosti direktorja programov za narodno skupnost prenesene na pomočnika generalnega direktorja RTV Slovenija.«¹¹⁵ (Zapisnik Programskega sveta 17. 6. 2005, 4–5). Na naslednji seji je ta organ »izrazil svoj protest glede tega, da zakonodajalec ni upošteval vseh amandmajev narodne skupnosti.« (Zapisnik Programskega sveta, 21. 9. 2005, 2–3).

4. ELEKTRONSKI MEDIJI MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI

Po Munda-Hirnök (1998, 127) je funkcija medijev v jeziku madžarske narodne manjšine v Sloveniji »v čim večji meri prispevati k ohranjanju in razvijanju narodne identitete Madžarov v Prekmurju.¹¹⁶ Njihova vsebina je lokalno obarvana, zato so privlačni za prebivalce tega območja.«

Ko govorimo o pravici pripadnikov narodnih skupnosti do informiranja, govorimo po Komacu (2002, 51) o treh problemstih sklopih:

- o možnosti narodnih skupin, da tvorijo in razširjajo informacije o njih samih ter o okolju, v katerem živijo, v njihovem lastnem maternem jeziku;
- o prisotnosti narodnostnomanjšinske problematike v medijih, ki uporabljajo jezik večinskega naroda;
- govoriti pa je treba tudi o možnostih za svobodno sprejemanje informacij v jeziku narodne skupnosti iz države, v kateri živi pretežni del naroda, ki mu narodnost »pripada«, in o možnostih posredovanja informacij, ki jih tvori narodna skupnost, v ta prostor.

Od navedenih področij namenjam ob obravnavi elektronskih medijev madžarske manjšine v Sloveniji poseben poudarek opredelitvam iz prve in tretje alineje zgornjega odstavka,

¹¹⁴ Zahteva je izpolnjena le v segmentu širitve radijskega programa.

¹¹⁵ Deloma je upoštevano tudi zastopstvo zaposlenih v Programskem odboru, ki imajo v njem enega predstavnika.

¹¹⁶ »Mediji lahko pozitivno ali negativno vplivajo na ohranjanje identitete narodne manjšine.« Oblikovanje, razvijanje in ohranjanje narodne identitete pa je osnova za ohranitev narodne manjšine. (Munda-Hirnök 1993, 51)

nekoliko manj pa opredelitvam iz druge alineje, saj gre predvsem za nalogo, ki naj bi jo udeležali mediji večinskega naroda. Seveda pa lahko razumemo tudi televizijski program madžarske narodne skupnosti, ki ga je mogoče spremljati na ozemlju cele države, kot predstavitev narodnostnomanjšinske problematike, saj govori o teh problemih – zahvaljujoč podnapišom – tudi v jeziku večinskega naroda. Od 1. četrtertletja 2008 pa se sodelavci TV-studia Lendava s prispevki v slovenskem jeziku vključujejo tudi v regionalni dnevnik TV-Maribor.

Raziskava o prisotnosti prispevkov o madžarski narodni skupnosti v medijih večinskega naroda bi bila seveda dokaj dobrodošla. Na različnih forumih madžarske narodne skupnosti je v zvezi s tem vprašanjem poudarjena le zelo splošna ocena, da tovrstnih prispevkov v medijih večinskega naroda tako rekoč ni, če pa so že objavljeni, gre za senzacionalističen prikaz razprtij znotraj narodne skupnosti in prikaz pozitivne diskriminacije na način, ki zbuja v gledalcih in poslušalcih občutek, da imata avtohtoni manjšini v Sloveniji v primerjavi s slovenskimi zamejskimi manjšinami veliko preveč pravic.¹¹⁷

4.1. Možnosti narodnih skupin, da tvorijo in razširjajo informacije o sebi v svojem maternem jeziku

Mediji v jeziku narodne manjšine imajo pomembno vlogo za njeno ekonomsko, politično in kulturno uveljavljanje. Elektronski mediji madžarske manjšine v Prekmurju so Pomurski madžarski radio/Muravidéki Magyar Rádío¹¹⁸ in oddaje v madžarskem jeziku TV-studia Lendava RTV Slovenija.

¹¹⁷ Ferenc Hajós: „RTV Slovenija je nasploh premalo obveščala večinski narod o problematiki in življenju narodnostnih manjšin in o problematiki na dvojezičnem območju.” (Zapisnik RKSZDL in Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 24. 1. 1978, 31–32).

Takšno mnenje zasledimo npr. tudi v Poročilu o uresničevanju ugotovitev in stališč pomurskega medobčinskega sveta SZDL (1981, 5), po katerem je potrebno predvajati večje število prispevkov iz življenja narodne skupnosti tudi v drugih oddajah RTV Slovenija, saj v njih tako rekoč ni novic o življenju madžarske narodne skupnosti.

Sklep Skupščine SRS ob obravnavi Poročila o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji v obdobju 1981–1985 (1986, 73) je bil: »Poslovodni in samoupravni organi sredstev javnega obveščanja morajo z ustrežno politiko zagotoviti, da bo narodnostna problematika italijanske in madžarske narodnosti stalno prisotna v informacijah ne samo kot bežna beležka o dogodku, temveč z vso problematiko sožitja in osveščanja o prisotnosti dveh avtohtonih narodnosti, to je Italijanov in Madžarov v prostoru SR Slovenije.«

Komisija za narodnosti pa je na sestanku decembra 1987 izrazila mnenje, da je sama oddaja Mostovi/Hidak premalo, da bi bila vednost o obstoju, življenju in delu te narodnosti primerno zastopana v sredstvih javnega obveščanja večinskega naroda. (Zapisnik 14. seje Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 25. 12. 1987, 3).

¹¹⁸ V nadaljevanju bom uporabljala za Pomurski madžarski radio tudi kratici PMR ali MMR, ki sta slovenska in madžarska kratica za ta radijski program.

4.1.1. Radijski program v madžarskem jeziku

4.1.1.1. Prve radijske oddaje v madžarskem jeziku na ozemlju Republike Slovenije

Dolga leta je veljalo prepričanje, da sega začetek oddajanja programa v madžarskem jeziku v Sloveniji v obdobje revolucije 1956 na Madžarskem, ko je veliko državljanov LR Madžarske ilegalno bežalo čez mejo med Madžarsko in Jugoslavijo oziroma Slovenijo. Oddaje iz studia Radia Maribor naj bi imele političnopropaganden namen.

Iz pisma Jožeta Vilda z dne 5. februarja 1951 generalni direkciji Radia Slovenija pa med drugim izvemo: »Z današnjim dnem smo uvedli v naš spored oddaje v madžarščini – po nalogu generalne direkcije. Oddajo smo predvideli dvakrat tedensko – ob ponedeljkih in četrtnih od 15.45 do 16.00.¹¹⁹ V tem času se naše oddaje zelo dobro slišijo po vsem Prekmurju.« (Kušar 1980, 14). Vmes se je njihov čas predvajanja spremenil, po odhodu urednika pa so jo 28. aprila 1957 prenehali oddajati. (Kušar 1980, 14–16).

4.1.1.2. Radijski program v madžarskem jeziku v okviru radia Murska Sobota

Po ukinitvi oddaj Radia Maribor v madžarskem jeziku je bila prisotna težnja po tem, da bi bilo treba začeti radijski program v madžarskem jeziku oddajati v Prekmurju. Slovesna otvoritev murskosoboškega radia,¹²⁰ ki je oddajal program v slovenskem in madžarskem jeziku, je bila 29. novembra 1958,¹²¹ prvi oddaji pa sta bili na frekvenci 202 Mhz.¹²² (Informacija o kulturnem... 1963, 13). 15-minutni program v madžarskem jeziku se je predvajal ob torkih in četrtnih ob 17.15,¹²³ ob nedeljah pa je oddaja v madžarskem jeziku ob 12.15 obsegala 20 minut. (Népújság, 12. 12. 1959, 4).

Oddaje v madžarskem jeziku so bile na osnovi predloga takratnega Okrajnega odbora SZDL uvedene zato, »da bi informirale pripadnike madžarske narodnosti v Prekmurju o dogodkih v Sloveniji in Prekmurju, o življenju ter družbeni in kulturni dejavnosti prekmurskih Madžarov«. (Népújság, 23. 11. 1968, 5). Radijski program so pričeli oddajati brez studia, oddaje v madžarskem jeziku so trikrat tedensko posneli na navaden magnetofon v gradu, od

¹¹⁹ Leta 1951 je bil odprt nov studio Radia Maribor. (Kušar 1980, 13)

¹²⁰ Ustanovitev radijske postaje Murska Sobota je narekoval slab sprejem ljubljanske matične postaje v Prekmurju, na tej frekvenci se je zjutraj in ob popoldnevih prenašal njen program. (Informacija o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodne skupnosti v Socialistični republiki Sloveniji 1963, 13). Postajo je ustanovil okrajni odbor SZDL v Murski Soboti in je bil namenjena predvsem občina Murska Sobota, Lendava, Ljutomer in Gornja Radgona. (Radio Murska Sobota, delovno gradivo 1967, 1–2).

¹²¹ Po podatkih Népújsága (27. 11. 1958, 2) pa 30. novembra 1958. Prva oddaja v madžarskem jeziku po predvajanju otvoritvene slovesnosti je bila na sporedu 2. decembra.

¹²² Moč prvega oddajnika je znašala 1 KW, zato je bila slišnost slaba. RTV Ljubljana je obljubila namestitev oddajnika z močjo 2 KW maja 1964. (Informacija o kulturnem življenju... 1963, 13).

¹²³ Na začetku so bile 10-minutne novice, ob 17.25 pa je bila na sporedu glasba po željah poslušalcev. Podobna je bila tudi struktura nedeljskih oddaj. (Népújság, 12. 12. 1959, 4)

koder so jih pošiljali neposredno na oddajnik. Studio je bil v kletnih prostorih murskosoboškega gasilskega doma urejen spomladi 1959. (Népújság, 23. 11. 1968, 5).

Medtem ko se je o širitvi madžarskih oddaj na eno uro dnevno šele razmišljalo, je radijski program za italijansko narodno skupnost obsegal tedensko 42 ur programa, ob informativnem delu programa pa je imel še 11 različnih rubrik. (Informacija o kulturnem življenju ...1963, 17) Seveda so bila tudi finančna sredstva iz republiškega proračuna za obe narodnosti v sorazmerju z obsegom programa.

Tabela 4. 1: Razmerje financiranja manjšinskih radijskih programov

	1962	1963
Radio Koper – italijanski program	80.000	102.000
Radio Murska Sobota – madžarski program	2.000	3.000

Vir: Informacija o kulturnem življenju... 1963, 23,25

Med ugotovitve in zaključke Informacije o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodne skupnosti v Socialistični republiki Sloveniji je Izvršni svet SR Slovenije med drugim zapisal ...

... italijanska narodna skupnost je v občutno boljšem položaju, kar ni v soglasju z načeli naše politike do narodnih skupnosti in z napor, da ustvarjamo vsem narodnim skupnostim v državi potrebne pogoje in možnosti za kulturno delo, pri čemer naša povečana materialna skrb za madžarsko narodno skupnost ne bi smela imeti za posledico zmanjšanja sredstev za kulturno delovanje italijanske narodne skupnosti... (Informacija o kulturnem življenju..., 1963, 28)

Ob obravnavi Informacije o kulturnem življenju... je bil sprejet tudi sklep, da bi bilo potrebno madžarski program soboškega radia, ki – madžarskemu tedniku podobno¹²⁴ nima posebne redakcije, ampak le prevajalce - razširiti na eno uro dnevno, oddaje pa naj bi se predvajale vsak dan. (Informacija o kulturnem življenju..., 1963, 30) Z omenjenimi priporočili se je

¹²⁴ Časopis in radio sta delovala v okviru iste hiše, zato je večina zadev veljala za oba medija, npr. ustanoviteljstvo, finančne težave ipd.

Do ločitve na uredništvo časopisa za madžarsko narodno skupnost Népújság in uredništvo madžarskega radia je prišlo konec leta 1990, oba medija pa sta delovala še vnaprej pod okriljem Zavoda za radijsko in časopisno dejavnost Murska Sobota. (Népújság, 28. 12. 1990, 5). Odgovorna urednica Népújsága, Ella Pivar in odgovorna urednica madžarskega radia, Jolán Novak Császár, sta bili imenovani v juniju 1991. (Népújság, 7. 6. 1991, 6).

strinjal tudi IS Skupščine SRS, ki je omenjeno gradivo obravnaval 13. septembra 1963.¹²⁵ (Obravnava Informacije o kulturnem življenju... 1963, 37–40).¹²⁶

Ker so bile finančne, tehnične, kadrovske in prostorske težave stalno prisotne v radijskem programu v madžarskem jeziku, je videlo takratno vodstvo radia in narodne skupnosti možnost za napredek in spremembe v razglasitvi radia – podobno, kot pri koprskemu radiu, ki je oddajal slovenski in italijanski program – za dvojezično postajo.¹²⁷ (Népújság, 15. 4. 1967, 1).

Obseg radijskega programa v madžarskem jeziku se je širil zelo počasi, predvsem na račun glasbenega programa.¹²⁸

Tabela 4. 2: Širitev obsega madžarskega radijskega programa v obdobju 1963-1966

Madž. progr.	1963	1964	1965	1966
Govor	3.444	2.618	3.554	3.883
Glasba	2.499	3.720	7.040	7.328
SKUPNO	5.943	6.338	10.594	11.211

Vir: Radio Murska Sobota – delovno gradivo 1967:2

Prvi madžarski urednik radia in tednika Sándor Varga je v gradivu z naslovom A Murszombati rádió egyes kérdéseiről/O nekaterih vprašanjih radia Murska Sobota (1969, 1–2) zapisal tudi, da so rubrike, ki so bile uvedene leta 1965 – z izjemo športa ob torkih – zaradi nizkega števila sodelavcev ukinjene. Če že programa ni mogoče razvijati, pa bi bilo potrebno ustaviti vsaj nadaljnji upad kakovosti programa.

Na seji medobčinskega odbora SZDL pa je bila ob obravnavi dejavnosti Zavoda za časopisno in radijsko dejavnost Murska Sobota izpostavljena tudi slaba slišnost madžarskega programa Radia Murska Sobota na območju lendavske občine. (Népújság, 9. 3. 1973, 2).

Po leta in leta trajajočem moledovanju v zvezi z izboljšanjem stanja radia v madžarskem jeziku, na različnih forumih, ki pa ni naletelo na preveč posluha, je v tedniku Népújság izšel

¹²⁵ Podobna dejstva glede informiranja madžarske narodnosti pa navaja tudi dokument z naslovom Položaj madžarske manjšine na teritoriju SRS v letu 1963 (ki je datiran z 25. 3. 1964).

¹²⁶ Zaradi priporočil in sklepov različnih forumov se je oddajni čas radijskega programa v madžarskem jeziku minimalno povečal. Na osnovi novega tedenskega sporeda radia Murska Sobota, ki je bil objavljen 15. februarja 1964, so bile madžarske oddaje na sporedu vsak delavnik od 17.40-18.00 ure. (Népújság, 15. 2. 1964, 5)

¹²⁷ Medobčinska komisija za narodnostna vprašanja je svojo sejo dne 24. 5. 1967 v celoti namenila razpravi o problemih madžarskega radia in tiska v Pomurju. Boris Mikuž, generalni direktor RTV Ljubljana je med drugim izpostavil, da Radio Murska Sobota ni bil nikoli samostojna postaja, zato njegovega statusa ni mogoče primerjati s Koprom. Menil je, da ni bilo ne možnosti ne osnove za postavitev Radia Murska Sobota na raven Radia Koper. (Zapisnik seje Medobčinske komisije za narodnostna vprašanja, 24. 5. 1967, 2–3).

¹²⁸ Oddaje v madžarskem jeziku so bile leta 1967 na sporedu od torka do sobote od 14.30 do 15.00, ob nedeljah pa od 12.45 do 13.30. Govorni del programa je bil razdeljen na 1–3 minutna poročila o dogodkih iz Jugoslavije, sledila so 3–4 minutna poročila o dogodkih iz Slovenije nato pa še 4–6 minut novic iz občin Lendava in Murska Sobota. Govorni del je obsegal skupaj 10 minut, ob četrčkih pa so sledili še 3–4 minutni nasveti za kmetovalce. Struktura 15–17 minutnega govornega dela oddaj ob nedeljah je bila podobna, lokalnim poročilom je sledil še 4–5 minutni zunanje-politični pregled in 5–6 minutni pogovor ali reportaža. (Radio Murska Sobota – delovno gradivo 1967, 2–3)

članek s kritičnim naslovom¹²⁹ in vsebino, ki ugotavlja, da radio, ki deluje več kot 15 let, pravzaprav ni dosegel nikakršnega napredka. Za večjo učinkovitost radijskega programa je avtor članka predlagal njegovo preselitev v bazo narodne skupnosti, torej v Lendavo, organizacijsko pa bi spadal še naprej k studiu v Murski Soboti. (Népújság, 15. 11. 1974, 1).

Toda zadeve se še dolgo niso premaknile z mrtve točke, čeprav je nanje opozarjala tudi Komisija za narodnosti skupščine SR Slovenije, saj je menila, da glede na poudarjeno vlogo informativnih sredstev v novi ustavni ureditvi položaj madžarskih oddaj Radia Murska Sobota (in tednika madžarske narodne skupnosti Népújság) ne ustreza intencijam ustave SR Slovenije. Sprejetih je bilo več sklepov, ki naj bi vodili k ureditvi razmer. (Zapisnik 6. seje komisije za narodnosti, 27. 3. 1975, 2–4).

Informiranje madžarske narodne skupnosti v Prekmurju naj bi postalo kakovostnejše tudi z dolgo pričakovanim novim oddajnikom v Nemčavcih,¹³⁰ saj naj bi se po rešitvi tega tehničnega problema lotili tudi gradnje radijskega studia v Lendavi. (Népújság, 26. 11. 1976, 3).

Srednjevalovna frekvenca na 202 metrih je bila s 15. decembrom 1976 ukinjena. Program je bilo mogoče po novem poslušati na srednjem valu na 483,9 metrih (620 kHz), na ultra kratkem valu pa na 103,9 MHz.¹³¹ (Népújság, 10. 12. 1976, 8).

Po številnih razpravah in obravnavah je bil izdelan Predlog izhodišč za razpravo o uresničevanju ustavnih in statutarних pravic občanov madžarske narodnosti¹³² za skupno sejo treh zborov Skupščine SR Slovenije. Skupščina SRS¹³³ je po obravnavi omenjenega gradiva v vseh treh zborih sprejela stališča, priporočila in sklepe (Uresničevanje posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njihovih pripadnikov v SR Sloveniji, Uradni list SRS, št.

¹²⁹ Naslov oziroma podnaslov članka Sándorja Varge se v prevodu glasi: Po petnajstih let stopicanja na enem mestu želimo imeti radijski studio v Lendavi! Narodnostni radio in studio naj bosta tam, kjer živi narodnost!

¹³⁰ Slovesna otvoritev oddajnika je bila 26. novembra 1976. Omogočal je nemoten sprejem radia v okrožju 150–200 km na srednjem valu in na ultra kratkem valu. (Népújság, 10. 12. 1976, 1).

¹³¹ Izven oddajnega časa lokalnega radia je bilo mogoče na srednjem valu poslušati 1. program, na ultra kratkem valu pa 2. program Radia Ljubljana. Glede obsega in termina predvajanja madžarskih oddaj pa kljub izboljšanju slišnosti ni prišlo do sprememb. (Népújság, 10. 12. 1976, 8).

¹³² Kot izhodišče za razpravo v skupščini SRS je služila tudi Ocena položaja pripadnikov madžarske narodnosti v Občini Lendava, ki navaja v zvezi z radijskim programom v madžarskem jeziku nezadovoljstvo, ker v preteklih 15 letih ni prišlo do bistvenih sprememb. (Ocena položaja 1976, 10).

¹³³ Vsi trije zbori Skupščine SR Slovenije so omenjeno gradivo, ki ga je predložila Komisija skupščine SR Slovenije za narodnosti, obravnavali 28. aprila 1977. Težišče razprave je bilo usmerjeno k 250. in 251. členu ustave, ki varuje in zagotavlja uresničevanje posebnih pravic obeh narodnosti in njihovih pripadnikov. (Uradni list SRS, št. 11/1977, 565–567).

11/1977, 565–567), od katerih se na madžarski program Radia Murska Sobota nanašajo ti, ki jih je Komisija za narodnosti Skupščine SRS opredelila tudi v akcijskem planu.¹³⁴

Tabela 4. 3: Akcijski plan uresničevanja narodnostnih pravic - radijski program

Št.	Naloga	Rok	Zadolžen za izvedbo
7.	Pregledati dolgoročne potrebe po kadrih obeh narodnosti glede na predvideni razvoj sredstev obveščanja narodnosti in začeti s potrebnimi pripravami za iskanje, pridobivanje in šolanje kadrov	1978/1979	- SIS za prosveto in kulturo italijanske in madžarske narodne skupnosti -Radio in TV-Koper/Capodistria - RTV Ljubljana
	Izgraditi radijski studio za programe v madžarskem jeziku v Lendavi	Konec leta 1978	- občinski skupščini Lendava in Murska Sobota -SIS za prosveto in kulturo madžarske narodne skupnosti - RTV Ljubljana

Vir: Akcijski plan za uresničevanje stališč, priporočil in sklepov o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njihovih pripadnikov v SR Sloveniji. 1977: str. 4.

Težnjo po čim prejšnji ureditvi pomožnega radijskega studia v Lendavi,¹³⁵ po kadrovski okrepitvi in ureditvi systemskega financiranja razberemo tudi v ugotovitvah in sklepih seje SIS madžarske narodnosti z dne 15. marca 1978,¹³⁶ hkrati je podana ugotovitev o pomembnem vsebinskem in kakovostnem razvoju madžarskega radia v zadnjih treh letih. (Ugotovitve in sklepi skupne seje skupščine lendavske in soboške narodnostne SIS, 15. 3 1978, 1–3).

Toda do leta 1983 so ostali vsi visokoleteči cilji le besede, dolgo pričakovane želje pa neuresničene. Varga v dokumentu z naslovom Možnosti razvoja madžarskega radijskega programa (1982, 1) navaja, da bi bilo treba v interesu razvoja ob izboljšanju tehničnih možnosti dosedanje notranjo organiziranost med časopisom in radijskim programom dopolniti tako, da bi imela oba medija skupnega odgovornega urednika, da pa bi imel madžarski radijski program urednika, ki bi bil organizator in koordinator celotnega programa, v Lendavi pa bi bilo potrebno zaposliti novinarja, ki bi delal izključno za madžarski radijski program¹³⁷.

¹³⁴ Slednjega je obravnavala tudi Komisija za narodnosti SRS. V 7. točki, ki se nanaša na sredstva informiranja v madžarskem jeziku, je bila zaprosena premaknitev rokov v prvem odstavku (o kadrovskih vprašanjih) naprej namesto »konec leta 1978«. V četrti točki (tehnične rešitve glede pretvornika) pa naj bi bil rok konec leta 1977. Sklene se tudi, da se naj opravi razgovor s predstavniki RTV Ljubljana, kar se tiče madžarskega programa in madžarskih oddaj. (Zapisnik Komisije za narodnosti, 22. 6. 1977, 4–6)

¹³⁵ V letu 1977 je uredništvo kupilo prostore za uredništvo časopisa v nekdanjem zdravstvenem domu v Lendavi, kjer naj bi bili prostori tudi za madžarski radio. (Népújság, 18. 8. 1977, 1).

¹³⁶ Tudi Pomurski medobčinski sveta SZDL je ob obravnavi gradiva o delovanju SIS za prosveto in kulturo madžarske narodnosti v občinah Lendava in Murska Sobota in na podlagi predhodnih razprav v zvezi z radiem sprejel stališče, da je treba radijsko postajo v Lendavi čim prej končati. (Ugotovitve in stališča Pomurskega medobčinskega sveta SZDL, 1979, 3)

¹³⁷ Predvidena je bila tudi sistemizacija delovnega mesta novinarja v Murski Soboti, ki bi še naprej pripravljala obstoječi del oddaje, to je dogodke iz Jugoslavije in lokalne dogodke iz Občine Murska Sobota, sodelavec v

4.1.1.3. Odprtje studia za radijski program v madžarskem jeziku v Lendavi

27. aprila 1983 so v Lendavi – po več kot desetletju prizadevanj – slovesno predali svojemu namenu nov lendavski studio Radia Murska Sobota. Radijski program iz tega studia naj bi se slišal z izjemo ponedeljka vsak dan. (Népújság, 5. 5. 1983, 1).

Ta dogodek lahko označimo za enega od mejnikov v dejanskem razvoju radijskega programa za madžarsko narodno skupnost v Sloveniji. O tem priča tudi dejstvo, da je že 1. oktobra 1983 sledila prva večja širitev obsega radijskega programa v madžarskem jeziku na eno uro dnevno, z izjemo ponedeljka. Osnutek programa je bil sicer izdelan že pred leti, toda pogoj za uresničitev zamisli je bil izpolnjen šele s povečanjem števila novinarjev¹³⁸ in odprtjem studia v Lendavi. »Koncept enournega radijskega programa v madžarskem jeziku ostaja povečini enak prejšnjemu, pripravljali bomo notranjepolitični pregled dogodkov ter pregled lokalnih in zunanjepolitičnih novic. V drugem delu oddaje pa bodo sledili tematski sklopi«. V nedeljskem programu ob 12.00 spremembe niso bile predvidene. (Népújság, 29. 9. 1983, 5).

V istem letu je madžarski radio praznoval 25-letnico delovanja. Približno četrto stoletja je bilo torej potrebno, da so si snovalci programa v madžarskem jeziku izborili svoj studio in 6 ur programskega časa tedensko. Želje po nadaljnji širitvi programa pa so bile evidentne.¹³⁹

»Prepreka za nadaljnjo širitev madžarskega radijskega programa¹⁴⁰ pa je med drugim zastarela tehnična oprema radijskega studia in skupna frekvenca¹⁴¹ s slovenskim programom.« je zapisano v Poročilu o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji v obdobju 1981–1985 (1986, 46). Ta dva razloga se navajata tudi v številnih drugih dokumentih, ki so sprejeti kot stališče številnih sestankov.¹⁴² Skupščina SRS je npr. na sestanku vseh treh zborov 12. februarja 1986, kjer so obravnavali reševanje tega problema, videla možnost v vključevanju madžarskih programov v RTV

Lendavi pa naj bi pripravljala pregled mednarodnih dogodkov in lokalnih dogodkov iz Občine Lendava. (Varga 1982, 1).

¹³⁸ »V uredništvu madžarskega tednika in radijskega programa je zaposlenih 6 novinarjev, in sicer dva v uredništvu v Murski Soboti, štirje pa v uredništvu v Lendavi.« (Népújság, 29. 9. 1983, 5).

¹³⁹ »Če nam bodo materialne, kadrovske in ostale možnosti dovoljevale, bomo v bodoče še nadalje širili madžarski radijski program Radia Murska Sobota. Ne le zato, da dokažemo našo sposobnost, ampak tudi v prvi vrsti zato, ker lahko to v bistveni meri prispeva h krepitvi naše narodne pripadnosti in kulture. Konec koncev je to bil eden od najpomembnejših ciljev ustanovitve lendavskega studia.« (Népújság, 26. 4. 1984, 3).

¹⁴⁰ V prvi fazi naj bi šlo za dodatno uro ob nedeljah. (Népújság, 5. 2. 1988, 1).

¹⁴¹ Sándor Varga, upokojen odgovorni urednik madžarskega radia je ob bok prizadevanjem za pridobitev frekvence zapisal, da je Lenart Šetinc, direktor RTV Ljubljana na srečanju narodnosti sosednjih držav leta 1983 madžarskemu programu obljubil novo frekvenco za leto 1987. »Leto 1987 je minilo, nove frekvence ni, čeprav je obstajala. Toda doslej nam nihče ni povedal, kam je obljubljena frekvenca izginila.« (Népújság, 16. 9. 1988, 5).

¹⁴² Npr. na sestanku ob obravnavi razvojnega načrta Zavoda za časopisno in radijsko dejavnost za leto 1988 (Népújság, 5. 2. 1988, 1), o tem pa lahko beremo tudi v Informaciji o razgovoru tov. Dušana Šinigoja, predsednika IS Skupščine SR Slovenije s predstavniki madžarske narodnosti (12.2. 1988, 1-2).

Slovenija in sprejela tudi ustrezne sklepe: »Poskrbeti je potrebno za boljšo obveščenost pripadnikov madžarske narodnosti /.../ z ustrežnejšo ureditvijo položaja radijskih oddaj v madžarskem jeziku v okviru slovenske radiodifuzije. RTV Ljubljana naj prouči možnosti za širitev radijskega programa v madžarskem jeziku...« (Poročilo o uresničevanju posebnih pravic ..., 1986, 73). Potreba po ureditvi statusa radijske postaje Murska Sobota v okviru RTV Slovenija, ker je oddajal ta radio tudi narodnostni program, je bila izpostavljena tudi na razgovoru pri predsedniku IS Skupščine SR Slovenije, Dušanu Šinigoju. Slednji se je zavzel »za čimprejšnjo vključitev informativne dejavnosti v madžarskem jeziku v informativni sistem SR Slovenije.« (Informacija o razgovoru..., 12. 2. 1988, 1–2). Na sestanek predsedstva Medobčinskega odbora SZDL za Pomurje, na katerega so bili vabljeni tudi predstavniki RTV Slovenija, pa je bilo v zvezi z možnostjo širitve programa s strani RTV izpostavljeno, da so za program potrebna tudi tehnična sredstva in kadri. V madžarskem radijskem programu je obeh primanjkovalo. (Népújság, 3. 6. 1988, 1).

Načrtovane širitve radijskega programa na dve uri ob nedeljah ni uspelo uresničiti niti v letu 1988, saj glede termina predvajanja dodatne ure programa s slovenskim programom ni bilo mogoče priti do konsenza.¹⁴³ Prav zaradi tega je bila zahteva po novi valovni dolžini še toliko bolj upravičena.¹⁴⁴ »Širitev obsega oddaje ob delavnikih pa napovedujemo za januar 1989, na začetku bosta dvakrat tedensko po dve uri programa v madžarskem jeziku – verjetno ob sredo in soboto – do konca leta pa bo dosežena raven dveh ur programa dnevno v madžarskem jeziku Radia Murska Sobota, vključno s ponedeljkom, seveda z izjemo nedelje.« (Népújság, 23. 12. 1988, 1). Napovedi je Radio Murska Sobota v letu 1989 uresničil.¹⁴⁵

¹⁴³ Ker poslušalcem „čas oddaj ob nedeljah med 12.00 in 13.00 zelo ustreza in ker ima ta oddaja večdesetletno tradicijo, časa predvajanja ne bi bilo smotno spreminjati. Gre le za vprašanje, kje dodati dodatno uro. Najbolje bi bilo, če bi lahko bil dvourni program skupaj. Za to pa je potrebno najti rešitev.“ (Népújság, 22. 1. 1988, 1). Tudi SIS madžarske narodne skupnosti je predlagala, da ostane program v nedeljo v enem bloku, v nedeljo ob 12.00 uri, dodatno uro naj bi dodali neposredno pred oddajo ali po njej. Predloge za čas predvajanja dodatne ure programa v madžarskem jeziku je bilo možno dati tudi na javnih obravnavah. (Népújság, 9. 9. 1988, 1).

¹⁴⁴ »RTV Ljubljana naj bi se kmalu lotila gradnje novega stolpa. Zamenjali bodo star URH oddajnik, do 1. januarja 1991 pa naj bi oba programa dobila ločeno frekvenco, v vmesnem času pa bomo postopoma posodobili tehnični del studia.« (Népújság, 25. 11. 1988, 5).

¹⁴⁵ Nova širitev programa ni bila načrtovana, cilj je bil »kakovostno izboljšanje sedanjih rubrik in priprava bolj dinamičnih oddaj./.../ Odkar se je povečalo število sodelujočih pri pripravi programa, se je skokovito povečala tudi poslušnost oddaj.« V razvojnem planu pa je navedena tudi potreba po tehnični posodobitvi še pred pridobitvijo nove frekvence. Možnost dodatne širitve obsega programa je bila povezana s pridobitvijo frekvence v letu 1991. (Népújság, 10. 11. 1989, 6).

4.1.1.4. Nova mejnika v dejavnosti Radio - studia Lendava – nova tehnična oprema studia in pridobitev lastne frekvence

Nov studio Radio - studia Lendava¹⁴⁶ je bil dokončan in predan svojemu namenu 17. januarja 1991.¹⁴⁷ »Koliko prepričevanja, sestankov, obiskov, dopisovanja, preprirov, trdih besed je bilo potrebnih pred tem dogodkom. Na srečo je sedaj že vse za nami in vse je pozabljeno.«¹⁴⁸ je ob tej priložnosti zapisala direktorica Zavoda za radijsko in časopisno dejavnost Irma Benko. (Népújság, 25. 1. 1991, 4).

Zaradi tehničnih težav pa je oddajanje na ločenih frekvencah zamujalo za kakšno leto.

Skupščina RTV Slovenija je projekt ločitve programov Radia Murska Sobota podprla na 15. redni seji in naročila, da se z razpoložljivimi sredstvi takoj prične izvajati prva faza tega projekta. (Zapisnik Skupščine RTV, 26. 2. 1990, 7–9).

Radijski program v madžarskem jeziku je pričel oddajati na lastni valovni dolžini, na UKV frekvenci FM 87,6 Mhz¹⁴⁹ v nedeljo, 6. aprila 1992. Program je po novem obsegal 5 ur in 30 minut ob delavnikih in 6 ur ob nedeljah. Odgovorna urednica Jolanda Novak Császár je ob tej priložnosti izjavila:

Nedeljski 6-urni program je bil dobro sprejet, po telefonu in tudi pisno smo prejeli veliko odzivov in čestitk, pa ne le iz Prekmurja ampak tudi iz sosednje Madžarske. /.../ V programu najdejo vsi kaj zase, od 5 do 95 let starih poslušalcev. Ob dosedanjih tematskih blok oddajah uvajamo novice vsako uro, v jutranjih in dopoldanskih urah ob delavnikih pa pripravljamo novice v madžarskem jeziku tudi za radijski postaji Murski val in MM2. (Népújság, 10. 4. 1992, 3).

¹⁴⁶ Ime „Radio – studio Lendava” (prej: madžarski program radia Murska Sobota), se pojavi v časopisu Népújság prvič 2. avgusta 1990, 13. septembra 1991 pa zasledimo prvič ime Pomurski madžarski radio, ki je bilo izbrano v sodelovanju s poslušalci radia.

¹⁴⁷ Naložba, ki je vključevala adaptacijo prostorov in nakup nove studijske tehnike iz Švice, je stala 2 milijona dinarjev. Sredstva so prispevali RTV Slovenija, proračun Republike Slovenije, občini Lendava in Murska Sobota ter Zavod za časopisno in radijsko dejavnost. (Népújság, 25. 1. 1991, 4).

¹⁴⁸ Radijski studio je bil leta 1983 na presenečenje zaposlenih opremljen s starimi aparaturami, ki so bile v RTV Ljubljana odpisane. Že ob njihovi namestitvi so pristojni obljubili, da jih bodo kmalu zamenjali. Ker so se vedno bolj kvarile, je leta 1990 pripravljavcem programa prekipelo. »Na pobudo novinarjev madžarskega radijskega programa Zavoda za radijsko in časopisno dejavnost je Izvršni odbor sindikata prekmurskih novinarjev sprejel sklep o desetminutni opozorilni stavki 27. maja 1990 v madžarskem programu Radia Murska Sobota. /.../ Če do 4. junija 1990 od pristojnih ne bomo prejeli zadovoljivega odgovora, bo madžarsko uredništvo Radia Murska Sobota pristopilo k splošni stavki.« (Népújság, 1.6.1990, 5). Pristojni na RTV Slovenija so 28. maja 1990 napako na studijski tehniki sicer odpravili in že od 29. maja je potekalo emitiranje programa spet iz Lendave. (Népújság, 1.6.1990, 5). Izvršni odbor sindikata prekmurskih novinarjev in stavekni odbor sta 11. junija 1990 ugotovila, da je bilo njihovim zahtevam v celoti ugodeno, zato so se stavki odpovedali. Vztrajali pa so pri tem, da se obljube tudi dejansko uresničijo, v nasprotnem primeru ponovna napoved stavke ni bila izključena. (Népújság, 15. 6. 1990, 1).

¹⁴⁹ Srednji val oziroma frekvenco 648 KHz pa sta si Pomurski madžarski radio in Murski val še naprej delila. Do ločitve frekvence je prišlo 24. decembra 2002, ko je dobil Murski val novo SV frekvenco. (Zapisnik Programskega sveta, 22. 10. 2002, 4).

„V prvih dneh januarja 1993 se je program Pomurskega madžarskega radia razširil za dve dodatni uri – pričel se je dopoldanski program. Radijski program v madžarskem jeziku obsega namesto dosedanjih 46 ur 52 ur programa tedensko.« (Népújság, 15. 1. 1993, 6). Citat iz članka priča o tem, da je bila ločitev frekvenc za slovenski in madžarski program Radia Murska Sobota res izjemen dosežek, na osnovi katerega je dobila možnost širitve programa v madžarskem jeziku velike razsežnosti.¹⁵⁰

4.1.1.5. Izstop Pomurskega madžarskega radia iz Podjetja za informiranje in prehod v JZ RTV Slovenija

V letu 1993 se je začel postopek privatizacije Zavoda za časopisno in radijsko dejavnost Murska Sobota, katerega sestavni del sta bila tudi Népújság in Pomurski madžarski radio. Vodstvo takratne narodnostne politike je odločno nastopilo proti privatizaciji in želelo oba narodnostna medij vključiti v novoustanovljen Zavod za informiranje madžarske narodnosti, ki naj bi združeval vse tri medije madžarske narodnosti, torej tisk, radio in televizijo. (Zapisnik Komisije DZ RS za narodnosti, 17. 5. 1993, 3)

Programski svet za televizijski in radijski program v madžarskem jeziku je s to odločitvijo seznanil tudi vodstvo RTV Slovenija, ki naj bi sklenilo pogodbeno razmerje za leto 1994 namesto s Podjetjem za informiranje Murska Sobota z Zavodom za informiranje madžarske narodnosti. Ne vodstvo RTV Slovenija, ne Svet RTV Slovenija nista bila navdušena nad predlogom in sta se odločila, da do dokončne odločitve o statusni spremembi Pomurskega madžarskega radia pogodbenega razmerja ne bosta spreminjala. Že od samega začetka pa so se predlogu za vključitev v nov Zavod za informiranje madžarske narodnosti upirali člani uredništva in odgovorna urednica Pomurskega madžarskega radia rekoč, da dotedanjo uspešno organizacijsko obliko ne želijo zamenjati za ne popolnoma premišljeno, nezanesljivo organizacijsko obliko. Sklicevali pa so se tudi na možnost vpliva ustanovitelja, torej krovne organizacije madžarske narodnostne politike na neodvisnost medijev. (Zapisnik seje Programskega sveta, 26. 5. 1993, 1–6).

Ker možnosti, da bi uredništvo ostalo v okviru istega Podjetja za informiranje, tako rekoč ni bilo, so odgovorna urednica in uredništvo Pomurskega madžarskega radia – sklicujoč se na enakopravno reševanje statusa radijskega programa za italijansko in madžarsko narodnost –

¹⁵⁰ Tako enostavno seveda ni moglo biti. Velikokrat je bilo potrebno kaj tudi izsiliti. Iz izjave odgovorne urednice Pomurskega madžarskega radia lahko razberemo, da je šlo tudi tokrat za tak primer. »Prošnjo za širitev programa smo vložili že pred nekaj meseci, toda odgovora, žal, nismo dobili. Zato nam ni preostalo drugega kot to, da se lotimo širitve zanašajoč se na lastne moči - brez potrebnega finančnega kritja.« (Népújság, 15. 1. 1993, 6).

nasprotovanju in sprejetim sklepom na najvišji politični ravni narodnostne politike navkljub predlagali prehod v RTV Slovenija v obliki samostojne organizacijske enote oziroma pobude, ki jo je kot možnost zagovarjala tudi RTV Slovenija. »Svet RTV Slovenija daje pobudo vodstvu RTV Slovenija, da v najkrajšem možnem času pripravi predlog za spremembo Statuta JZ RTV Slovenija, po katerem naj bi se redakcija madžarskega programa integrirala v okvir javnega zavoda RTV, v obliki organizacijske enote. Do takrat pa ostanejo poslovna razmerja nespremenjena.« (Zapisnik seje Sveta RTV Slovenija, 17. 11. 1993, 18–21).

Urad za informiranje Vlade Republike Slovenije je za sejo Komisije za narodnosti pripravil Uvodno informacijo o problematiki madžarskega radijskega programa, v katerem je kot pomanjkljivost prehoda v lasten Zavod za informiranje¹⁵¹ navedena odvisnost od države oz. njenih proračunskih sredstev, in večja ranljivost narodnostnih RTV programov. (Zapisnik Komisije DZ RS za narodni skupnosti, 13. 1. 1994, 3). Narodnost v primeru izstopa iz RTV ne bi mogla zahtevati ustreznega dela naročnine. »Narodna skupnost namreč ne more sama odločati, kolikšen del RTV-naročnine »si bo vzela«, tega pa ne more namesto nje oziroma v njenem imenu storiti niti država, saj RTV ni proračunski prihodek.« (Uvodna informacija o problematiki madžarskega radijskega programa, 7. 12. 1993, 1-3).

Piko na i celotni zadevi je dala obravnava Zakona o RTV Slovenija, ki je predvidela vključitev narodnostnih medijev v JZ RTV Slovenija. Narodna skupnost se je z odločitvijo RTV Slovenija sicer nerada sprijaznila, tudi zaradi morebitnih zapletov pri financiranju, vendar pod pogojem organizacijske samostojnosti radijskega in televizijskega studia oziroma z zagotovitvijo njune avtonomnosti. (Zapisnik seje Programskega sveta, 2. 2. 1994, 2–3) Predlog Kolegija direktorjev RTV Slovenija pa je bil, da bi se uredništvo madžarskega programa v Lendavi, po analogiji z italijanskim programom, organizacijsko priključi OE Radio Maribor »kar bo podrobno urejeno z novim statutom RTV Slovenija.« (Zapisnik 37. redne seje Sveta RTV Slovenija, 22. 4. 1994, 11). Pomurski madžarski radio oziroma radio madžarske narodne skupnosti je prišel pod organizacijsko okrilje Javnega zavoda RTV Slovenija 1. 1. 1996.¹⁵² (Strategija 2005, 70).

4.1.1.6. Pomurski madžarski radio pod okriljem JZ RTV Slovenija

Obseg programa Pomurskega madžarskega radia se je širil tudi pod okriljem JZ RTV Slovenija. Radijska postaja madžarske narodne skupnosti je v letu 1998 oddajala osem ur

¹⁵¹ Vanj se je vključil le tednik prekmurskih Madžarov, ki v nasprotju z radiem in televizijo ni bil odvisen od delovanja RTV hiše (npr. zaradi frekvenc, vzdrževanja tehnike, skrbi za uvajanje novih tehnologij...).

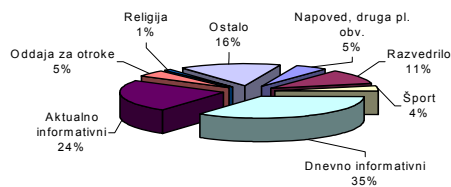
¹⁵² Več o tem v poglavju 5 o organiziranosti RTV-programov madžarske narodne skupnosti.

programa dnevno (od 7.30 do 10.00 in od 13.30 do 19.00) in sedem ur programa ob nedeljah (od 12.00 do 19.00), skupaj torej 55 ur programa tedensko. Razmerje med govorom in glasbo pa je bilo 36 % : 64 %. Poleg informativnih nalog in zabave je ponujal MMR tudi vsebine, ki so bile namenjene ohranjanju maternega jezika in kulture pripadnikov madžarske narodne skupnosti v Sloveniji. Temu je bila podrejena tudi glasbena izbira, saj so v več kot 90 % (najsi gre za zabavno ali narodnozabavno oziroma ljudsko glasbo) predvajali madžarsko glasbo. (Poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 1998, 1).

Prekinitev med dopoldanskim in popoldanskim programom od 10.00. do 13.30 je bila potrebna zaradi montaže novinarskih prispevkov za popoldanski program.

Nov, sicer miniaturen, vendar sodoben studio za montažo so predali svojemu namenu oktobra 1998, s čimer so bili dani »optimalni tehnični pogoji za to, da se program Pomurskega madžarskega radia razširi na celodnevni program. Po načrtih naj bi se madžarski radio oglašal s 14-urnim programom že v prvi polovici leta 1999. (Népújság, 29. 10. 1998, 10). Toda v začetku je bila izvedena le širitev programa z osmih na 11 ur in 30 minut dnevno, in sicer 1. maja 1999.¹⁵³ (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 1999, 1–2).

Graf 4. 1: Struktura programa Pomurskega madžarskega radia v letu 1999

Vir: Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 1999, 2

V letu 2000 je bil tudi za radijski program v madžarskem jeziku izdelan dokaj smel srednjeročni plan razvoja, t. i. Strategija in usmeritve radijskih in televizijskih programov za

¹⁵³ Zaradi širitve na celodnevni program se je bistveno spremenila njegova struktura, uvedenih je bilo več novih, tematsko usmerjenih oddaj, prišlo pa je tudi do sprememb na področju organiziranosti (novinarji so vodili le lastne oddaje in pripravljali prispevke, mesto moderatorjev in urednikov novic so prevzeli zunanji sodelavci). Več prostora so dobile kontaktne oddaje in glasba z namenom, da bi privabljal k poslušanju radia MMR mlajše rodove. (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 1999, 1–2).

Priporočilo Programskega sveta za radijski (in televizijski) program v madžarskem jeziku je bilo, da se v sklopu načrtovanih oddaj več programskega časa nameni informiranju o aktualni problematiki narodne skupnosti, bodisi v obliki komentarjev, intervjujev ali okroglih miz ter predstavitvi domačega okolja. (Zapisnik, 16. 2. 1999, 4).

madžarsko narodno skupnost do leta 2005, ki je postala sestavni del Strategije JZ RTV Slovenija 2003–2006.

Ob uvodni predstavitvi obstoječega stanja in najnovejših sprememb ter skrbi za izobraževanje kadrov je mogoče v njej zaslediti naslednjo dinamiko:¹⁵⁴

Tabela 4. 4: Plan širitve madžarskega radijskega programa v obdobju 2000–2005

<i>Leto</i>	<i>Dnevi</i>	<i>Od – do</i>	<i>Skupaj dnevno</i>	<i>Skupaj tedensko</i>
2000	po – ne	dejansko stanje: 05.45 – 19.00	13h 15'	92h 45'
2001	po – ne	05.45 – 19.00	13h 15'	92h 45'
2002	po – ne	05.45 – 19.00	13h 15'	92h 45'
2003	po – ne	05.45 – 19.00	13h 15'	92h 45'
2004	po – ne	05.45 – 21.00	15h 15'	106h 45'
2005	po – ne	05.45 – 24.00	18h 15'	127h 45'

Vir: Dopolnila k Strategiji in usmeritvam radijskih in televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost do leta 2005

Pomurski madžarski radio je že 1. marca 2000 ponovno razširil program. Veliko energije je bilo vložene predvsem v iskanje novih kadrov. Oddajanje se je po širitvi začelo zjutraj ob 5.45 in je trajalo do 19.00 (13 ur in 15 min/dan). S tem je bil uresničen načrt, ki si ga je uredništvo zastavilo v letu 1999.¹⁵⁵

Predsednik Programskega sveta je ob sklenitvi mandatnega obdobja 1998–2002 kljub nekaterim težavam poudaril, da

... je bil v tem obdobju dosežen velik napredek tako na programskem področju (obseg programa) kot pri zagotavljanju tehničnih, kadrovskih in prostorskih pogojev za njihovo ustvarjanje. Pomemben dosežek pa je bil tudi dokument Strategija radijskega in TV programa za madžarsko narodno skupnost za obdobje 2000–2005, na podlagi katerega obe uredništvi postopno in uspešno dosegata zastavljene cilje, pri čemer naj bi se napor in prizadevanja zadnjih štirih let v prihodnjem letu okronala z otvoritvijo novega studia. (Zapisnik seje Programskega sveta, 22. 10. 2002, 5).

Najpogostejše pripombe novega programskega sveta na radijski program so bile podobne kot pri prejšnjem svetu:

- na radiu se naj zaposlujejo osebe iz Prekmurja, ne pa z Madžarske;

¹⁵⁴ Predstavljam dopolnjeno dinamiko, ki se razlikuje od prvotne po tem, da je bil prvotno za nedelje v obdobju od 2000–2003 načrtovan oddajni čas od 8.00 do 19.00, v letu 2004 od 5.45 do 19.00, in šele v letu 2005 od 5.45 do 24.00. Pri uresničevanju strategije radijskega programa je bila zaznamba, da je načrtovana širitev odvisna od ustrezne kadrovske, tehnične in prostorske rešitve.

¹⁵⁵ Razmerje med govorom in glasbo je v letu 2000 bilo 29 % : 71 %, medtem ko je bilo leto prej 32 % : 68 %. Razlika izhaja predvsem iz tega, da je bilo v jutranjem programu veliko več glasbe kot govora. (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 2000, 1–2).

- v obeh programih je potrebno namenjati več pozornosti aktualnim informacijam lokalnega značaja, ki bi govorile o življenju prekmurskih Madžarov.¹⁵⁶ (Zapisnik 1. redne - konstitutivne seje Programskega sveta z dne 15. 5. 2003, 9–10).

Svet RTV Slovenija je na seji 25. 5. 2004 sprejel Strategijo dolgoročnega razvoja RTV Slovenija za obdobje 2004–2010, v kateri je poglavje 9.4. namenjeno programom za narodne skupnosti. V zvezi z radijskim programom v madžarskem jeziku so v strategiji navedeni naslednji strateški cilji:

- za oba programa zagotoviti ustrezne kadrovske, finančne in druge pogoje za delo na primerljivi ravni znotraj RTV SLO;
- do leta 2010 se obseg in vsebina programa ter pogoji priprave uredijo tako, da bodo primerljivi z italijansko narodno skupnostjo. (Strategija dolgoročnega razvoja RTV-Slovenija 2004, 73).

Strategija pa vsebuje tudi ugotovitev, da še vedno obstajajo težave s slišnostjo madžarskih programov. »Obstajajo bele lise in frekvenčne motnje iz Hrvaške /.../ in treba je najti dopolnilne rešitve.« (Strategija dolgoročnega razvoja RTV Slovenija 2004, 70).

9. septembra 2004 se je uredništvo iz neprimernih in premajhnih prostorov preselilo v nov RTV-studio, ki si ga deli s TV-studiem Lendava, ki je bil opremljen s popolnoma novo tehnologijo. Programskega izpada ni bilo. (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 2004, 1–2).

Širitev programskega časa med 19. in 24. uro, ki jo je uredništvo načrtovalo že za leto 2004, je bilo mogoče udejaniti s 1. februarjem 2007. V tem programskem pasu je šlo predvsem za ponovitve oddaj.¹⁵⁷ S 1. januarjem 2008 pa je Pomurski madžarski radio tudi ta poznovečerni oziroma nočni program spremenil v program v živo. To težnjo je bilo mogoče udejaniti predvsem z dvigom proračuna Pomurskega madžarskega radia s strani vodstva RTV Slovenija za leto 2008, prav z namenom širitve programa. Dodatna sredstva so pokrila pretežni del stroškov širitve programa za dodatnih pet ur dnevno. Pomurski madžarski radio predvaja od 1. 1. 2008 18 ur in 15 minut programa na dan.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Slednja pripomba je bila poudarjena tudi na sejah Programskega sveta 6. 12. 2004, in 21. 10. 2005.

¹⁵⁷ Programski odbor z vsebino programskega pasu med 19. in 24. uro oziroma s ponavljanjem oddaj ni bil zadovoljen, želel si je vzpostavitev aktualnega, vodenega programa. Vodstvo RTV-studia je v obrazložitvi seznanilo Programski svet, da je bil pogoj za širitev programskega časa izvedba brez kadrovske okrepitve in dodatnih finančnih sredstev. Narejen je bil prvi korak k doseganju zastavljenega programskega časa, ki pa se bo v prihodnosti nadgrajeval, vendar leta 2007 za to ni realnih možnosti (Zapisnik, 14. 6. 2007, 3).

¹⁵⁸ Obseg programa Pomurskega madžarskega radia je od 1. januarja 2008 tako rekoč identičen obsegu radijskega programa za italijansko narodno skupnost (oziroma je celo daljši za 15 minut/dan). Velika razhajanja pa so prisotna na področju števila sodelavcev in proračunom obeh uredništev – v prid italijanskega programa.

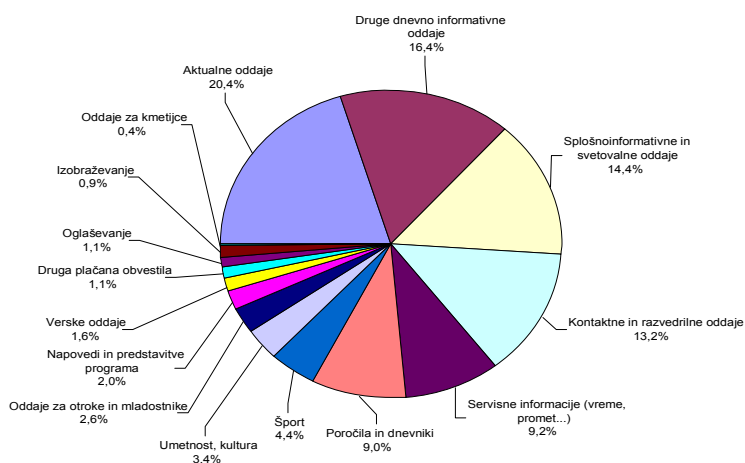
Odgovorni urednik Pomurskega madžarskega radia je na seji Programskega sveta 22. 3. 2007 poudaril, da je bilo v preteklih letih uvedenih in spremenjenih nekaj novih oddaj, a ker se potrebe in življenjski slog poslušalcev hitro spreminjajo, je potrebno programsko shemo nenehno prenavljati. Tokratne spremembe bi se naj nanašale na povečan obseg aktualnih in splošno informativnih vsebin ter dnevnoinformativnih oddaj, na uvedbo oddaj oz. radijskih iger za otroke in prenovo mladinskih oddaj, večji poudarek naj bi bil na kontaktnih oddajah in servisnih informacijah, ter nenazadnje na prenovo glasbene ponudbe in celotnega programskega pasu med 19. in 24. uro. Prenos informacij oz. programov naj bi se okrepil tudi s pomočjo spletne strani in oddajanja programa PMR preko spleta (arhiv oddaj v obliki avdio/video na zahtevo), kar je še posebno dobrodošlo na območjih, kjer slišnost tega radijskega programa ni povsem zagotovljena. (Zapisnik, 22. 3. 2007, 2).

Nove oddaje so bile v programsko shemo uvedene 1. 1. 2008. V zadnjih mesecih leta 2007 je uredništvo Pomurskega madžarskega radia vložilo veliko truda in energije tudi v priprave na spremembo radijskega programa med 19. in 24. uro v voden program.

Odkar je možno Pomurski madžarski radio poslušati tudi na spletu (od 1. marca 2007), dobiva uredništvo čedalje več povratnih informacij, v katerih poslušalci izražajo svoje zadovoljstvo ob novi pridobitvi. (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 2007, 1–2).

Razmerje med široko paleto programskih zvrsti je tako, da si prizadeva nagovarjati vse starostne skupine in čim širši krog interesnih skupin.

Graf 4. 2: Razmerje med programskimi zvrstmi na MMR v letu 2007

Vir: Programski kontroling RTV-centra Maribor, 2008

Poslušalcem so na voljo domače in tuje novice v informacijah, poročilih in kronikah, ki so na sporedu kar 14-krat dnevno. V programu Pomurskega madžarskega radia je mogoče v obdobju enega meseca slišati okoli 50 različnih oddaj, med katerimi so dnevne, tedenske in mesečne. Pripravljajo jih novinarji PMR Lendava in nekaj zunanjih sodelavcev. V njih so zastopana tako rekoč vsa področja, od dnevnoinformativnih oddaj, preko gospodarskih, kmetijskih, športnih, razvedrilnih, otroških, zdravstvenih, kulturnih do verskih in drugih, glede na status radia pa je posebna pozornost namenjena tudi oddajam o manjšinah in manjšinski politiki.¹⁵⁹

Pomurski madžarski radio v oddajnem času 18 ur in 15 minut dnevno predvaja 99 % lastne produkcije. Prevzete produkcije je torej le 1 %, radio jo dobiva brezplačno od Madžarskega radia. V ostalem času, torej do zapolnitve celodnevne programa (od 00.00 do 5.45 ure) pa prevzema radio nočni glasbeni program Radia Slovenija International in novice Radia Slovenija.

Tabela 4. 5: Skupaj predvajani program na frekvenci MMR /2007

	Ure	%
MMR	6413	73%
RADIO SLOVENIJA	94	1%
RADIO SLOVENIJA INTERNATIONAL – NOČNI PR.	2158	25%
MADŽARSKI RADIO	95	1%
Skupaj	8760	100%

Vir: Programski kontroling RTV-centra Maribor, 2008

Razmerje med govornim in glasbenim delom programa je znašalo 34 % : 66 % (Skupaj 6.413 ur, od tega 4.227 ur glasbe in 2.186 ur govornega programa). (Podatki Programskega kontrolinga RTV-centra Maribor, 2008).

Iz kratkega povzetka dejavnosti je mogoče razbrati, da je začelo uredništvo v zadnjem desetletju ob pripravi rednega programa posvečati precej pozornosti tudi posebnim projektom, sodelovanju z drugimi radijskimi postajami, promociji, pričela so se interna izobraževanja in uvajale so se nove oddaje. Med snovalci radijskega programa je bila prisotna težnja po doseganju višjih ciljev, hkrati pa so se pričeli bistveno izboljševati tudi pogoji, bodisi kadrovski, tehnični, prostorski ali finančni, vendar pa ne v tolikšni meri, kot bi si uredništvo želelo. Toda krivico bi delali tistim, ki so prispevali k razvoju, če tega ne bi priznali.

¹⁵⁹ Predstavitev nekaterih pomembnejših oddaj in projektov Pomurskega madžarskega radia glej v Prilogi C, Programsko shemo MMR pa v Prilogi D.

4.1.1.7. Poslušnost Pomurskega madžarskega radia in izpolnjevanje pričakovanj poslušalcev

4.1.1.7.1. Podatki iz prejšnjih raziskav

Poslušnost programa Pomurskega madžarskega radia se ne meri. Na razpolago so le podatki iz treh javnomnenjskih raziskav.¹⁶⁰

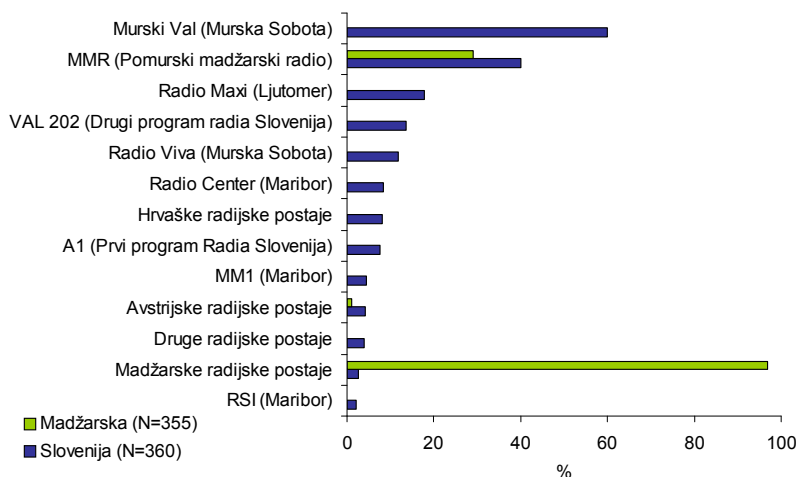
Prva interna javnomnenjska raziskava o poslušnosti Pomurskega madžarskega radia je bila v RC Maribor izvedena junija 1999. »Rezultati so bili dokaj ugodni, saj 48 % vprašanih posluša MMR. Pogostost poslušanja je večinoma občasna, čas poslušanja pa je sorazmerno porazdeljen med dopoldanskim in popoldanskim delom dneva. Analiza anketirancev po starosti nam kaže, da radio MMR posluša 60 % prebivalstva v starostni skupini od 40 do 60 let. Izhajajoč iz tega, je naša primarna naloga, da s pomočjo glasbe in drugih programskih prijemov privabimo k poslušanju radia MMR tudi mlajše poslušalce. /.../ Zanimiv je podatek, ki nam pove, da se je 75% anketirancev opredelilo za pripadnike slovenske narodnosti in od teh jih kar 45 % posluša program radia MMR, od pripadnikov madžarske narodnosti pa kar 68 % anketirancev.« (Programsko poročilo 1999, 1–2).

Naslednji podatki so iz leta 2005, ko je SPEM, Komunikacijska skupina, za Pomurski madžarski radio izvedla javnomnenjsko raziskavo v Prekmurju in Železni županiji ter Zalski županiji na Madžarskem na vzorcu več kot 700 poslušalcev (355 na Madžarskem in 360 v Sloveniji).

Iz rezultatov omenjene ankete je razvidno, da radio MMR poslušajo na območju slišnosti v približno 2.470 do 2.730 gospodinjstvih v Sloveniji (40 %) in v približno 36.700 do 40.500 gospodinjstvih na Madžarskem (28 %), kar pomeni okoli 120.000 poslušalcev. (Komunikacijska skupina SPEM, 2005). Radio MMR je na osnovi rezultatov ankete na območju slišnosti v Sloveniji drugi najbolj poslušan radio.

¹⁶⁰ Dveh zgodnejših in tiste, ki je bila opravljena v okviru izdelave magistrskega dela.

Graf 4. 3: Poslušnost Pomurskega madžarskega radia (SPEM)

Vir: Komunikacijska skupina SPEM, 2005

Seveda je pri tem potrebno upoštevati dejstvo, da je bila anketa v Sloveniji izvedena tudi med poslušalci slovenske narodnosti, saj je bil vzorec izbran iz telefonskega imenika v dvojezičnih občinah. Tudi v tej anketi je zaskrbljujoča starostna struktura poslušalcev (36 % poslušalcev je starejših od 61 let, 35 % poslušalcev pa sodi v starostno skupino 41 do 60 let). Glede na poklicno strukturo je največ poslušalcev z dokončano osnovno šolo ali manj (37,0 %) ter srednjo šolo ali gimnazijo (33,5 %)

Po mnenju odgovornega urednika Pomurskega madžarskega radia so ti podatki zelo spodbudni in kažejo na to, da je radio na dobri poti, kar pa ne pomeni, da ni potrebno težiti k višji kakovosti. (Zapisnik Programskega sveta, 17. 6. 2005, 2).

4.1.1.7.2. Podatki o raziskavi, ki je bila opravljena v okviru magistrske naloge

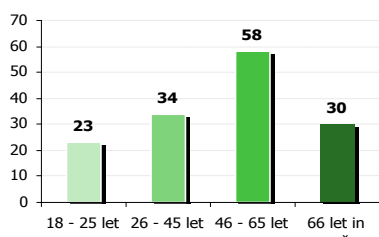
4.1.7.1.2.1. Vsebina, cilji in metodologija raziskave

Javnomnenjska raziskava, ki sem jo opravila v okviru magistrske naloge, se razlikuje od zgornjih po tem, da sem vanjo vključila izključno pripadnike madžarske narodne skupnosti, saj sem želela ob podatkih o gledanosti in poslušanosti dobiti tudi podatke o ustreznosti obsega in vsebine programov, izpolnjevanju poslanstva ipd. Za naključno izbiro anketirancev sem uporabila volilne imenike Lokalnih volitev v letu 2006 za volitve članov narodnostnih samoupravnih skupnosti madžarske narodnosti, v katerega so vpisane le osebe, ki so se

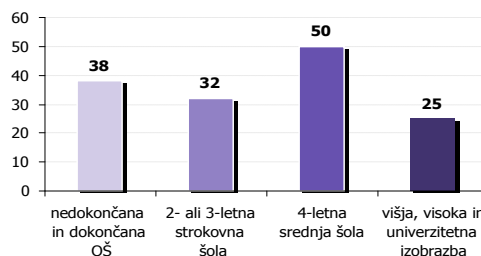
izrekle za pripadnike madžarske narodne skupnosti.¹⁶¹ Od 6086 oseb iz volilnega imenika¹⁶² v petih dvojezičnih (Dobrovnik 519, M. Toplice 445, Lendava 4850, Hodoš 249, Šalovci 223 pripadnikov madžarske narodnosti) in eni enojezični občini (Murska Sobota 25) sem vključila v raziskavo 145 oseb. Anketirana je bila vsaka 40. oseba iz narodnostnega volilnega imenika oziroma vzorec je obsegal 2,4 % vseh pripadnikov narodne skupnosti na dvojezičnem območju.¹⁶³

V anketo je bilo vključenih 65 % žensk in 35 % moških, od katerih živi v mestu 18 %, na vasi pa 82 % vprašanih.

Graf 4. 5: Starostna struktura anketirancev

Graf 4. 4: Izobrazbena struktura anketirancev

Vir: Anketa¹⁶⁴

109 vprašanih (75 %) je kot pogovorni jezik v družini navedlo madžarščino, 32 (22 %) madžarščino in slovenščino, 4 (3 %) pa slovenščino. (Glej Graf DEMOGRAFIJA-poslušalci/gledalci/1 v Prilogi E, Grafični prikaz) Glede na status je bilo med vprašanimi največ upokojencev (59 oz. 41 %), sledijo zaposleni (54 oz. 38 %), nezaposleni (15 oz. 10 %), učenci, dijaki in študentje (14 oz. 10 %) ter gospodinje (2 oziroma 1 %).¹⁶⁵ (Glej Graf DEMOGRAFIJA-poslušalci/gledalci/2 v Prilogi E, Grafični prikaz).

Izdelala sem dvojezični vprašalnik (Glej prilogo K) z vprašanji odprtega in zaprtega tipa. Vprašalnik je v večini primerov vseboval šeststopenjsko lestvico (6. možnost je bila: *ne vem*

¹⁶¹ Poslušalcev z Madžarske oz. matične domovine nisem vključila v raziskavo, saj me je zanimalo predvsem mnenje ciljne publike, ki jim je ta radijski program v prvi vrsti namenjen, torej mnenje prekmurskih Madžarov. Zaradi uporabe volilnih imenikov so bile vse osebe, ki so bile vključene v raziskavo, starejše od 18 let. Poslušalce z Madžarske pa sem vključila v raziskavo o poslušalcih kontaktnih oddaj, kjer je šlo za obdelavo podatkov o klicih v oddaje.

¹⁶² Ta številka je višja od tiste, ki nam je na razpolago iz popisa prebivalstva v letu 2002, kar priča bodisi o nedoslednosti podajalcev izjav o narodni pripadnosti, bodisi o želji po dvojni volilni pravici, četudi se kdo sicer ne opredeljuje za pripadnika manjšine.

¹⁶³ Do majhnega odstopanja v številu vprašanih je prišlo zato, ker v enotah, kjer je ostalo manj kot 20 oseb do konca seznama, nisem določila osebe, ki bi jo vključila v anketo. Omeniti velja tudi, da je prihajalo do primerov, ko izbrana oseba ni želela odgovarjati na vprašalnik, ampak je to »nalogo« prepustila komu drugemu v družini. Verjetno je tudi zaradi tega odgovarjalo več žensk.

¹⁶⁴ Vir vseh nadaljnjih grafov v 4. poglavju je opravljena anketa.

¹⁶⁵ Ponujeni sta bili tudi možnosti kmetovalec in drugo, česar pa ni nihče izbral.

oz. *ne znam oceniti*), v manjšem številu vprašanj pa tristopenjsko letvico. Vprašalnike so anketiranci prejeli osebno aprila 2008. Izpolnjevali so jih sami, nato pa so jih vrnil, okoli 20 % anket pa je bilo na željo anketirancev izpolnjenih na osnovi izpraševanja.

Anketo s podobno vsebino in podobnega tipa kot pri naključno izbranih anketirancih sem izvedla tudi med sodelavci RTV-studia Lendava in člani Programskega odbora. Precej vprašanj je bilo drugačnih, predvsem kar zadeva organizacijo dela.

Od 44 sodelavcev, ki so bili vključeni v anketo, je vprašalnike vrnilo 36, kar predstavlja 81 % vseh vprašanih (13 v TV-studiu Lendava in 23 v Pomurskem madžarskem radiu).¹⁶⁶

V raziskavo sodi tudi zbiranje podatkov o poslušalcih kontaktnih oddaj, s katero sem želela dobiti dejansko sliko o strukturi poslušalcev, ki kličejo v kontaktne oddaje MMR. To raziskavo sem izvajala tri 3 mesece, od februarja do aprila 2008.

4.1.7.1.2.2. Podatki in ocene iz raziskave

Na osnovi javnomnenjske raziskave, ki sem jo opravila med pripadniki madžarske manjšine v petih dvojezičnih občinah, so podatki o poslušanosti še spodbudnejši kot rezultati zgodnejših anket, saj posluša radio kar 74 % vseh vprašanih, ne posluša ga 25 %, 1 % vprašanih pa ne pozna radia oz. njegovega programa. Med razlogi, zakaj vprašani ne poslušajo programa Pomurskega madžarskega radia (izbrati je bilo mogoče več odgovorov), so bili najpogostejši odgovori poslušanje druge radijske postaje (25), nezanimanje za program (7), slab glasbeni program (6), anketirancu niso všeč voditelji programa oz. napovedovalci (4) in le po eden vprašani je navedel kategorijo neaktualne vsebine in malo lokalnih informacij, 13 pa je izbralo kot možnost odgovora kategorijo drugo.¹⁶⁷

Tudi med anketiranci, ki Pomurskega madžarskega radia sicer ne poslušajo, je ta na nek način prisoten v njihovih družinah, saj ga poslušajo starši (34 odgovorov), stari starši (22) mož ali žena (4), otroci, ostali družinski člani in drugo (po 3 odgovori), vnuki (1).

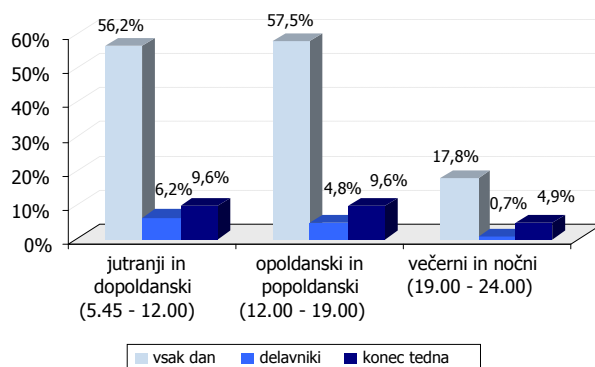
Tisti, ki poslušajo program Pomurskega madžarskega radia, pa so med razlogi za to (možnih je bilo več odgovorov) navedli dobro glasbo (54,1 %), dobre lokalne novice (52,1 %), zanimive pogovorne oddaje (32,9 %), dobre voditelje programa (27,6 %), dobre novice iz Slovenije in Madžarske (19,9 %) oz. drugo (9,6 %). (*Glej graf MMR/1 v Prilogi E, Grafični prikaz: I. MMR-poslušalci*).

¹⁶⁶ Njihova struktura je: 12 programskih delavcev, 8 tehničnih delavcev in 14 zaposlenih v izvedbi programa (napovedovalci, moderatorji, organizatorji, lektorji...).

¹⁶⁷ Pod to možnostjo je kar 7 od 13 anketirancev vpisalo, da sploh ne posluša radia, ampak gleda samo TV ali posluša MP3.

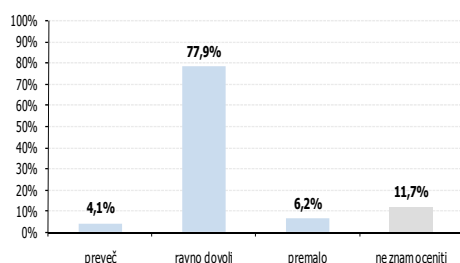
V družini so razen vprašanih med poslušalci Pomurskega madžarskega radia najštevilčnejši mož/žena, sledijo starši, otroci in ostali družinski člani ter vnuki. (Glej graf MMR/2 v Prilogi E, Grafični prikaz: I. MMR-poslušalci) Glede običajnega časa poslušanja Pomurskega madžarskega radia so razlike med jutranjim in dopoldanskim (5.45–12.00) ter opoldanskim in popoldanskim časom (12.00–19.00) tako rekoč zanemarljive, poslušalcev večernega in nočnega programa (19.00–24.00) pa je 2/3 manj. Če upoštevamo dejstvo, da je večerno-nočni program uveden šele s 1. 1. 2008, so podatki razumljivi, saj se poslušalci verjetno še niso v pravih meri navadili nanj. Razen tega je večerno-nočni čas med mediji veliko bolj naklonjen televiziji kot radiu. Pretežni del poslušalcev Pomurskega madžarskega radia posluša program vsak dan, le majhen delež pa ga posluša le ob nedeljah oziroma še manjši delež poslušalcev izbere program radia le ob delavnikih.

Graf 4. 6: Običajni čas poslušanja radia MMR

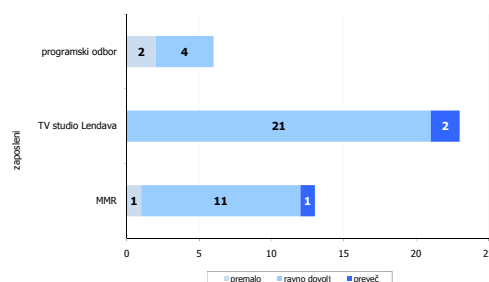

Iz rezultatov ankete je razvidno, da vprašani poslušajo na teden v povprečju 33,6 ur radijskega programa MMR in 22,7 ur radijskega programa katere druge radijske postaje. Pretežni del vprašanih ocenjuje, da je obseg radijskega programa (18 ur in 15 minut/dan) ravno pravih, le malo jih meni, da je to preveč oziroma premalo. Podobno je tudi stališče zaposlenih in članov programskega sveta.

Graf 4. 8: Ustreznost obsega madžarskega radijskega programa (poslušalci)

Graf 4. 7: Ustreznost obsega madžarskega radijskega programa (zaposleni in programski odbor)

V nalogi sem zastavila tudi vprašanje o poslušanju oziroma poznavanju 48 oddaj, ki so uvrščene v programsko shemo in jih pripravljajo novinarji.¹⁶⁸ Največjo poslušanost (redno in pogosto) imajo novice in kronika ter oddaja Omenil bi (po 76 %), sledi ena najstarejših oddaj Pomurskega madžarskega radia, tj. oddaja Čestitke in pozdravi (74 %), oddaje Znani neznanec, Novice iz naših krajev in Od nedelje do nedelje imajo 68–69-odstotno poslušanost, Zdravstvena oddaja in oddaja Od vasi do vasi pa 62–61-odstotno poslušanost, z 50–60-odstotno poslušanostjo pa se ponašajo še oddaje Vrtnar odgovarja, Aktualno, Mali oglasi, Zvočno pismo, Zdrav način prehranjevanja, Na današnji dan, Kmetijski nasveti, Maša, Povprašamo za vas, Verska oddaja, Nedeljsko razglabljanje, glede na specifično tematiko pa je dokaj visoko uvrščena tudi oddaja V manjšini (36 %). Če upoštevamo tudi odgovore o občasnem poslušanju oddaj, je vrstni red oddaj po poslušnosti zelo podoben, odstotki pa so seveda veliko višji (od 93 % v primeru oddaje Čestitke in pozdravi ter novic in kronike, 90 % v primeru oddaje Od nedelje do nedelje, 89-odstotna poslušanost oddaje Omenil bi itd.).

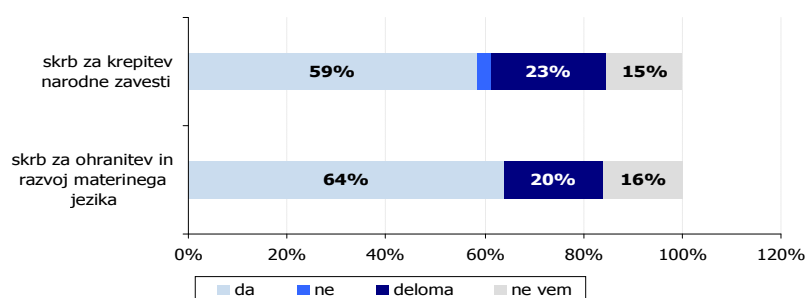
Največji delež poslušnosti imajo oziroma najbolj priljubljene so torej oddaje, ki vsebujejo novice iz domačega kraja, ki jih pripravljajo novinarji MMR, in govorijo o prekmurskih Madžarih in njihovi ožji okolici ter verske, svetovalne in razvedrile oddaje (vrtnarstvo, kmetijstvo, zdravje ...). Iz podatkov o poslušnosti oddaj pa je razvidno tudi, da so najmanj poslušane oddaje za otroke in mlade (npr. Gin Tonic, Kalamajkafalva, Csacskarádió, Pravljica, Na preži za pravljico), kar deloma potrjuje tezo iz že danih ugotovitev o dokaj visoki starostni strukturi poslušalcev obravnavanega radia, po drugi strani pa je bil v raziskavi zajet le majhen delež poslušalcev, ki so jim te oddaje namenjene.¹⁶⁹ Med prekmurskimi Madžari so v manjši meri poslušane tudi oddaje čezmejnega tipa in oddaje, ki jih pripravljajo uredniki z Madžarske, v katerih gostijo predvsem goste z Madžarske. *(Za temeljitejšo primerjavo poslušnosti posameznih oddaj glej grafe MMR/3, MMR/4 in MMR/5 v Prilogi E, Grafični prikaz: I. MMR-poslušalci).*

V narodnostnih programih se pogosto poudarja, da sta skrb za krepitev narodne zavesti in skrb za ohranitev maternega jezika najpomembnejši poslanstvi oziroma nalogi, ki ju mora narodnostni medij izpolnjevati, tudi v interesu ohranitve narodne skupnosti. Rezultat je pozitiven, saj odgovorov, da tovrstnega poslanstva Pomurski madžarski radio ne opravlja, skorajda ni bilo.

¹⁶⁸ Naslovi oddaj so bili v madžarskem jeziku navedeni po abecednem vrstnem redu, oddaje niso bile združene po tematiki.

¹⁶⁹ V volilne imenike so vpisane le osebe, starejše od 18 let.

Graf 4. 9: Izpolnjevanje poslanstva programa MMR

Ocene o izpolnjevanju pričakovanj poslušalcev na drugih področjih¹⁷⁰ so dokaj različne. Zelo dobre so ocene o posredovanju aktualnih lokalnih novic in objektivnem informiranju, kar priča o dobro in nepristransko opravljenem novinarskem delu. Po mnenju vprašanih pa opravlja radio v najmanjši meri svoje poslanstvo pri povezovanju z večinskim narodom (Slovenci), kar je glede na enojezičnost radia pričakovana ocena. Pripomniti velja, da nezadovoljstvo z izpolnjevanjem poslanstva na nobenem od navedenih področij ne presega vrednosti 7 %. (Glej graf MMR/6 v Prilogi E, Grafični prikaz: I. MMR-poslušalci.)

Zgoraj navedene ugodne ocene so tudi posledica pristopa pripravljavcev programa do navedenih področij. Zaposleni v MMR ocenjujejo, da so pri njihovem delu *pomembni in zelo pomembni* objektivno informiranje in posredovanje aktualnih novic (22 od 23 zaposlenih oziroma 95 %), skrb za ohranjanje izročila in maternega jezika (19 od 23 zaposlenih oziroma 86 %), sledi skrb za ohranitev narodne zavesti in posredovanje aktualnih novic iz Slovenije (18 zaposlenih oziroma 78 %), posredovanje razvedrilnega programa, povezovanje z matičnim narodom in večinskim narodom je pomembno in zelo pomembno poslanstvo za 69 % zaposlenih, manj pomembno pa je zanje posredovanje aktualnih novic z Madžarske (56 %) in mednarodnih novic (43 %). Če upoštevamo pri tej oceni tudi zaposlene, ki so navedli odgovor srednje pomembno, so navedeni odstotki še višji. Kategoriji *sploh ni pomembno* in *je malo pomembno* je pri sleherni možnosti izbralo zelo nizko število zaposlenih, njihovo število pa v nobenem primeru ni višje od 4 (17 %). (Glej graf ZAPOSLENI TV/MMR/I v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni in Programski odbor.)

Podobno oceno o poslanstvu madžarskega radijskega programa je podal tudi programski odbor, s tem da možnosti *sploh ni pomembno* ni izbral nihče za nobeno od naštetih področij,

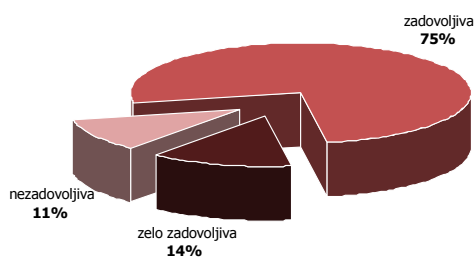
¹⁷⁰ Npr. objektivno informiranje, posredovanje aktualnih lokalnih novic, novic iz Slovenije, novic z Madžarske, mednarodnih novic, priprava oddaj za otroke in mladino, skrb za ohranjanje izročila, posredovanje razvedrilnega programa, povezovanje z večinskim (Slovenci) in matičnim narodom (Madžari na Madžarskem).

možnost *malo pomembno* pa je izbrana le enkrat. (Glej graf programski odbor/2 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni in Programski odbor.)

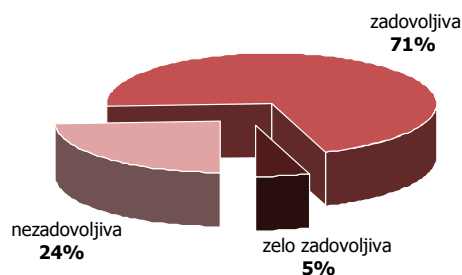
V oceni o vsebini Pomurskega madžarskega radia je 80 % vprašanih odgovorilo, da je ta zadovoljiva, 9 % pa, da je zelo zadovoljiva (skupaj 89 %), za nezadovoljivo so je ocenili le 3 % vprašanih. Z glasbenim programom ni zadovoljnih 8 % vprašanih, 87 % pa jih je zadovoljnih in zelo zadovoljnih (63 % oziroma 24%). (Glej graf MMR/7 v Prilogi E, Grafični prikaz: I. MMR-poslušalci.)

Podobna je tudi ocena zaposlenih in članov programskega odbora, čeprav imata njihovi skrajni oceni, torej »zelo zadovoljni« in »nezadovoljni« z vsebino programa in glasbenim programom nekaj več pristašev.¹⁷¹

Graf 4. 10: Kakovost vsebine MMR

Graf 4. 11: Kakovost glasbenega programa MMR

Sodelavci radia so med dejavniki kakovosti, s katerimi je mogoče prispevati¹⁷² k nadaljnjemu izboljšanju kakovosti radijskih oddaj, uvrstili na najvišje mesto višje plače in honorarje, sledijo racionalizacija oziroma organizacija dela, boljše sodelovanje programskega in tehničnega dela uredništva, večje posluževanje bimedialnosti, boljši novinarji, izboljšanje pogojev dela, zaposlitve dodatnih delavcev, večje angažiranje sedanjih sodelavcev, intenzivnejše izobraževanje, na koncu kolone pa je večje vključevanje sodelavcev z Madžarske v programe. (Glej graf ZAPOSLENI TV/MMR/3 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni in Programski odbor.) Tudi v tem primeru so odgovori Programskega odbora tako rekoč identični z odgovori zaposlenih. (Glej graf PROGRAMSKI ODBOR/4, v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni in Programski odbor.)

¹⁷¹ Krožni diagram je seštevek rezultatov zaposlenih na MMR in v TV-studiu ter članov programskega odbora.

¹⁷² Dejavniki so razvrščeni po višini ocene (1 - je mogoče izjemno veliko prispevati, 2 - je mogoče v precejšnji meri prispevati; 3 - je mogoče srednje veliko prispevati, 4 - je mogoče nekoliko prispevati, navedena je bila tudi kategorija 5 - sploh ni mogoče prispevati).

Med zaposlenimi in člani Programskega odbora je o tem, kateri dejavniki so najpomembnejši pri oceni narodnostnih oddaj, obveljalo naslednje zaporedje:¹⁷³

1. zadovoljna ciljna publika (poslušalci in gledalci na dvojezičnem območju 36 od 41 oz. 87 %;
2. zadovoljni ustvarjalci programa v madžarskem jeziku (36 od 41 oz. 87 %);
3. poslušanost/gledanost oddaj (33 od 41 oz. 80 %);
4. gledalci in poslušalci v širšem prostoru (izven dvojezičnega območja v Sloveniji in na Madžarskem 27 od 41 oziroma 66 %);
5. vodstvo manjšinskih RTV-programov (27 od 41 oziroma 66 %);
6. programski odbor (23 od 41 oziroma 56 %),
7. vodstvo narodnostne politike (20 od 41 oz. 49 %).

(Glej grafe ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/5-11 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni in Programski odbor.)

Podatki kažejo na visoko stopnjo zavezanosti ciljni publiki in dokaj nizko stopnjo zavezanosti programskemu odboru, pa čeprav je »predstavnik« ciljne publike oziroma poslušalcev. Še nižje je ocenjen dejavnik vodstvo narodnostne politike, kar je verjetno odraz zavesti o ohranitvi novinarske avtonomije, pri kateri se ne priznava nikakršen pritisk.¹⁷⁴

4.1.2. Televizijski program v madžarskem jeziku

4.1.2.1. Težnje prekmurskih Madžarov po uvedbi televizijskega programa v madžarskem jeziku

S problematiko televizijskega programa v madžarskem jeziku, torej s sredstvom javnega obveščanja, ki ima med mediji madžarske narodne skupnosti najkrajšo tradicijo, bi se naj - razen drugih teles - na sestanku 24. maja 1967 ukvarjala tudi Komisija za narodnosti Skupščine SRS. Madžarska narodnost si je na sestanku prizadevala za postavitve pretvornika, da bi lahko sprejemala programe matičnega naroda, torej z Madžarske, toda tema sploh ni bila uvrščena na dnevni red. Pristojni so se sklicevali na to, da bi šlo v tem primeru za nenadzorovan pretok tuje ideologije in propagande. Prisotni so predstavnikom madžarske narodnosti v prijateljskem pogovoru svetovali, naj raje dajo pobudo za uvedbo oddaj v

¹⁷³ Upoštevala sem odgovore pomembno in zelo pomembno, odgovorov srednje pomembno, malo pomembno in sploh ni pomembno pa nisem upoštevala.

¹⁷⁴ Glej tudi rezultate odgovorov v poglavju 5.3. o participaciji narodnih skupnosti (5.3.3. Zagotavljanje avtonomije radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku).

madžarskem jeziku v programu TV Ljubljana. (Varga 2003, intervju) To so prve sledi, ki vodijo do televizijskih oddaj v madžarskem jeziku. V programu TV Ljubljana so se oddaje v madžarskem jeziku kmalu res pojavile, toda nastajale so v okviru Radiotelevizije Jugoslavija.

1. januarja 1968, dopoldan ob 9. uri, je bila na televizijskih ekranih izpisana poved: »Na RTV Jugoslavija je rojen televizijski program v madžarskem jeziku.« Rednega predvajanja televizijskih oddaj v madžarskem jeziku naj bi bili veseli predvsem Madžari v Vojvodini, na Hrvaškem in v Sloveniji. Na začetku je namenjala direkcija RTV Beograd za oddaje v madžarskem jeziku¹⁷⁵ trikrat tedensko 15–20 minut programa.¹⁷⁶ (Népújság, 13. 1. 1968, 1). »Ker je kmalu po začetku oddajanja programov v madžarskem jeziku te prevzemala tudi Televizija Ljubljana, je novosadska ekipa enkrat do dvakrat letno obiskala tudi Prekmurje.« (Kartag 2003, 35).

Po pričevanju Sándorja Varge med italijansko in madžarsko narodno skupnostjo do leta 1969 ni bilo nobenih stikov. Delegacija prekmurskih Madžarov je septembra 1972 na povabilo italijanske narodne skupnosti odpotovala v Koper, kjer si je na kraju samem ogledala institucije, v katerih je italijanska narodna skupnost uresničevala svoje ustavne in zakonske pravice. „Mi, prekmurski Madžari smo šele takrat dojeli, v kako velikem zaostanku je madžarska narodna skupnost na področju informiranja v maternem jeziku v primerjavi z italijansko narodno skupnostjo.“ Po tem obisku so tudi predstavniki prekmurskih Madžarov na raznih forumih čedalje pogosteje zastavljali vprašanje, zakaj Televizija Ljubljana ne pripravlja oddaj v madžarskem jeziku oziroma o prekmurskih Madžarih. Ponavadi je bil odgovor, da pripada italijanski narodni skupnosti televizijski program v maternem jeziku na osnovi jugoslovansko-italijanske pogodbe o sodelovanju med državama, ki je bila sklenjena leta 1954 v Londonu, in da Televizija Ljubljana brez odobritve direkcije Radiotelevizije Jugoslavija programa v madžarskem jeziku ne more vpeljati. (Varga 2003, intervju).

Do bistvenega premika na tem področju je prišlo z Ustavo SRS iz leta 1974, ki je v 250. in 251. členu zelo podrobno opredelila posebne pravice italijanske in madžarske narodne skupnosti tudi na področju informiranja v maternem jeziku.

¹⁷⁵ Oddaje v madžarskem jeziku so bile na sporedu ob nedeljah dopoldan ob 9. uri, ob ponedeljkih ob 16.45, ob sredah pa ob 17.05. Sodelavci televizije so bili bivši sodelavci novosadskega radia. (Népújság, 13.1.1968, 1).

¹⁷⁶ Oktobra istega leta je TV-Beograd vpeljala v svoj program tudi 15-minutne novice v madžarskem jeziku. Po predvidevanjih naj bi madžarski program od naslednjega leta obsegal že uro in pol programa tedensko. Želje pa so bile veliko večje, vsaj 6 krat 15 minut informativnega oz. dnevnškega programa ter polurne oddaje o aktualnih vprašanjih in dogodkih. (Népújság, 5. 10. 1968, 3).

V Oceni položaja pripadnikov madžarske narodnosti v občini Lendava¹⁷⁷ (1976, 10, 14–16) je med ugotovitvami in predlogi za nadaljnje izboljšanje položaja pripadnikov madžarske narodnosti na področju informiranja v maternem jeziku zapisano: »24. Madžarska narodnost v Prekmurju nima možnosti za spremljanje TV-oddaj v madžarskem jeziku,¹⁷⁸ kar je ena od največjih vrzeli in edina dejavnost, pri kateri je prišlo do nazadovanja po ukinitvi oddaj RTV Beograd v letu 1975.«¹⁷⁹

Skupščina SRS je 28. aprila 1977 sprejela Stališča, priporočila in sklepe, ki jih je obravnavala tudi Komisija za narodnosti Skupščine SRS, ki je za madžarski televizijski program v akcijskem planu (1977, 4) na osnovi stališč Skupščine SRS opredelila naslednje naloge, roke in nosilce:

Tabela 4. 6: Akcijski plan uresničevanja narodnostnih pravic - TV-program

Zap. št.	Naloga	Rok	Zadolžen za izvedbo
7.	Pregledati dolgoročne potrebe po kadrih obeh narodnosti glede na predviden razvoj sredstev obveščanja narodnosti in začeti s potrebnimi pripravami za iskanje, pridobivanje in šolanje kadrov.	1978/1979	- SIS za prosveto in kulturo italijanske in madžarske narodne skupnosti -Radio in TV Koper-Capodistria - RTV Ljubljana
	Uvedba rednih televizijskih oddaj za pripadnike madžarske narodnosti v maternem jeziku.	Konec leta 1977	- RTV Ljubljana - SIS za prosveto in kulturo madžarske nar. skupnosti

Vir: Akcijski plan za uresničevanje stališč, priporočil in sklepov o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njunih pripadnikov v SR Sloveniji 1977, 4.

Pomemben mejnik v procesu uvajanja televizijskih oddaj v madžarskem jeziku so bili sklepi skupnega sestanka Komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja ter narodnosti RK SZDL Slovenije in Komisije za narodnosti Skupščine SR Slovenije 24. januarja 1978, na katerem se vprašanje o upravičenosti televizijskega programa v madžarskem jeziku ni več zastavljalo, ampak so razpravljali, v kakšni obliki in od kdaj bi ga bilo mogoče predvajati. Dogovor s sestanka je bil za Zavod RTV Ljubljana zavezujoč. Za uresničitev uvedbe omenjenih oddaj sta se kazali dve praktični možnosti (Zapisnik, 24.1.1978, 3):

¹⁷⁷ Ta je nastala na osnovi Predloga izhodišč za razpravo o uresničevanju ustavnih in statutarnih pravic občanov madžarske narodnosti v občini Lendava za skupno sejo treh zborov Skupščine SR Slovenije. (Predlog izhodišč za razpravo ..., 1976, 2–3).

¹⁷⁸ Za italijansko narodno skupnost je bila pripravljena prva televizijska oddaja v italijanskem jeziku decembra 1967, prvi TV-dnevnik v italijanščini iz studia v Kopru pa je bil predvajan 8. maja 1971. (Barve časa = Il colori nel tempo 2001, 47–50).

¹⁷⁹ TV-program, ki ga je oddajala RTV Beograd preko Ljubljane, je bil leta 1975 ukinjen zaradi tehničnih razlogov. Oddaje v madžarskem jeziku TV Novi Sad pa je od 20. junija 1976 začela prevzemati TV Zagreb ob nedeljah od 8.45 in ta program je bil viden tudi na dvojezičnem območju Prekmurja. (Népújság, 18.6.1978, 8).

1. Prevezemanje oddaj TV Novi Sad v madžarskem jeziku

V Sloveniji bi lahko prevzemali TV-dnevnik TV Novi Sad v madžarskem jeziku, ki se oddaja preko pretvornika v Beogradu, in sicer od ponedeljka do petka od 17.10–17.20 ter enourno oddajo ob nedeljah od 8.45 do 9.45.¹⁸⁰ To možnost bi bilo mogoče realizirati dokaj hitro, v največ dveh ali treh mesecih (Zapisnik, 24.1.1978, 4–5).

2. Ustvarjanje posebnih oddaj za madžarsko narodno skupnost v Sloveniji

To bi bila ustrežnejša rešitev, vendar bi takšna oddaja že terjala uredništvo in nekaj dodatnih tehničnih sredstev, največjo oviro pa bi predstavljalo zagotavljanje ustreznih kadrov.¹⁸¹ Te oddaje bi morali sooblikovati pripadniki madžarske narodnosti, rok za realizacijo tega ambicioznejšega programa pa bi bil jesen 1978 ali začetek leta 1979. (Zapisnik, 24. 1. 1978, 6).

Večina razpravljavcev je soglašala z mnenjem enega od predstavnikov madžarske narodnosti, Ferenc Hajós, ki je poudaril, da so Madžari v Prekmurju na javnih razpravah povedali, da z oddajami v madžarskem jeziku, ki jih je pripravljala TV Novi Sad, niso zadovoljni. To sicer ne pomeni, da odklanjajo možnost predvajanja dnevnika v madžarskem jeziku, toda za Madžare v Prekmurju bi bila idealna druga varianta, čeprav predstavlja njena uresničitev tako za RTV Ljubljano kot tudi za narodno skupnost težko nalogo. (Zapisnik, 24. 1. 1978, 11). Z uvedbo podnaslovov pa bi stopili korak naprej tudi na področju informiranja večinskega naroda. (Zapisnik, 24. 1. 1978, 31).

4.1.2.2. Prva oddaja Mostovi/Hidak v programu TV Ljubljana

Po številnih dogovarjanjih in razpravah so postajale televizijske oddaje v madžarskem jeziku v letu 1978 čedalje bolj oprijemljivo in v doglednem času uresničljivo upanje prekmurskih Madžarov.¹⁸² Začetek predvajanja madžarskih oddaj z naslovom Mostovi/Hidak¹⁸³ na programu TV Ljubljana je napovedal narodnostni politik Ferenc Hajós: »Televizija Ljubljana

¹⁸⁰ TV Novi Sad je bila pripravljena v te oddaje vključevati tudi prispevke o madžarski narodni skupnosti iz Slovenije, ki naj bi pri pripravi teh prispevkov seveda aktivno sodelovala. TV Novi Sad je predlagala tudi, da bi v madžarski TV-dnevnik vključili enkrat tedensko pet minut »pomurske kronike«, z enim daljšim in nekaj krajšimi prispevki. (Zapisnik, 24. 1. 1978, 5).

¹⁸¹ »V Sloveniji imamo zelo malo novinarjev in drugih programskih delavcev, ki bi bili večji madžarskega jezika, hkrati pa obvladali nekatere osnovne prvine, potrebne za ustvarjanje TV-programov.« (Zapisnik, 24. 1. 1978, 6)

¹⁸² Glej izjave bralcev iz Prekmurja v Népújság, 6. 4. 1978, 4 in pričakovanja Madžarov v Ljubljani v Népújság, 26. 10. 1978, 2.

¹⁸³ Ko govorim o oddaji Mostovi ali Mostovi/Hidak gre za identično dvojezično oddajo.

bo pripravljala letos eno 20-minutno oddajo mesečno,¹⁸⁴ ki jo bo predvajala ob sredah na I. programu od 18.20–18.40,¹⁸⁵ in sicer 25. oktobra, 22. novembra in 20. decembra.¹⁸⁶ Že naslednje leto pa naj bi se obseg programa povečal vsaj na 30 minut mesečno.«¹⁸⁷ (Népújság, 5.10.1978, 2).

Kmalu se je izkazalo, da pričakovanja gledalcev in madžarske narodne skupnosti niso bila izpolnjena.¹⁸⁸ Vodstvo RTV Slovenija je na osnovi vseh pripomb uredništvo oddaje preselilo v Mursko Soboto. Novi urednik Jože Šabjan je ocenil, da je šlo za pravilno odločitev, »saj smo na ta način prišli bliže ljudem oziroma krajem, o katerih pripravljamo oddaje, saj lahko zajemamo teme neposredno iz življenja.«¹⁸⁹ (Népújság, 18.11.1982, 5). Finalizacija oddaj pa je še vedno potekala v Ljubljani.

¹⁸⁴ Nova mesečna oddaja v madžarskem jeziku z naslovom Hidak – Mostovi bi si naj prizadevala prikazati prebivalcem madžarske narodnosti in slovenskim gledalcem življenje ter kulturne in družbeno-politične dosežke in težave madžarske narodnosti. (Népújság, 5.10.1978, 2).

¹⁸⁵ Sándor Varga je v prvi oddaji Mostovi-Hidak kot poslanec v Skupščini SR Slovenije oddaji na pot med drugim povedal: »Od televizije pričakujem, da naj ne prikazuje le uspehov, ampak tudi težave, in na ta način bomo lahko mobilizirali tako večinski narod kot tudi državo v smeri, da bi nam pomagali razreševati še obstoječe probleme. (TV Slovenija, 1. program. 1978. *Mostovi*. 25. oktober.)

¹⁸⁶ Vodstvo TV Slovenija je za pripravo oddaj v madžarskem jeziku zadolžilo Bogdana Plešo. Tehnična ekipa je prihajala iz Ljubljane, pri pripravi prispevkov pa so sodelovali predvsem novinarji radia in časopisa v madžarskem jeziku. (Varga 2003, intervju).

¹⁸⁷ Skupščina RTV Ljubljana je na svoji 4. redni seji ustanovila sosvet za TV-program v madžarskem jeziku., ki je sodeloval pri pripravi osnutka oddaj. (Zapisnik, 22.3.1978, 6). Za njegovega predsednika je bil imenovan Ferenc Hajós. (Népújság, 5.10.1978, 2). Na začetku je bilo to bolj formalno telo.

¹⁸⁸ -Oddajo Hidak/Mostovi na RTV Ljubljana je potrebno vsebinsko še bolj obogatiti in postopoma aktualizirati v tedensko oddajo. (Ugotovitve in stališča Pomurskega medobčinskega sveta SZDL 1979, 3).

- Oddajo je potrebno aktualizirati, pri tem naj sodeluje tudi sosvet oddaje. (Poročilo o uresničevanju ugotovitev in stališč pomurskega medobčinskega sveta SZDL ter o dejavnosti SIS za madžarsko narodno skupnost Murska Sobota 1981, 5).

- »S strani gledalcev je bilo mogoče zadnje čase slišati več pripomb, da bi morala oddaja postati aktualnejša, pestra in dinamična.« (Népújság, 26. 2. 1981, 4).

- Komisija za narodnosti Pomurskega medobčinskega sveta SZDL je 21. marca 1981 sklicala razširjen sestanek, na katerem je želela predstavnike RTV Ljubljana opozoriti, da sestava oddaj, ki govore o narodnosti za narodnost, in njena vsebinska zasnova ne moreta biti le zadeva televizije. (Népújság, 19. 3. 1981, 6).

- Dvotedensko oddajo bi bilo potrebno podaljšati vsaj za 5 minut, naj bi postala bolj aktualna, obogatena z večjim številom družbenopolitičnih in gospodarskih tem, ki bi zvesto odražala našo narodnostno politiko in ne bi postala zgolj idilično-folkloristična manifestacija. (Népújság, 19. 3. 1981, 6).

- Oddaje v madžarskem jeziku so bile predvajane na II. programu, ki je bil v Prekmurju slabše viden, na določenih območjih pa sploh ne. (Varga 2003, intervju).

- Oddajo, ki naj bi postala 20-minutna, bi bilo potrebno pripravljati v Prekmurju, saj bi lahko na ta način bolj budno in intenzivneje bdeli nad popolnostjo teh oddaj. (Népújság, 1. 4. 1982, 3).

¹⁸⁹ Koncept oddaje je bil naslednji: Kratkemu pregledu novic o najaktualnejših družbenopolitičnih in kulturnih dogodkih, ki zadevajo življenje manjšine, je sledil komentar ali kak drug daljši žanr z aktualno vsebino, tretji del oddaje pa je bil lahkotnejši, največkrat je šlo za reportažo ali intervju s kakšno zanimivo osebnostjo. Tudi novi urednik madžarskega jezika ni obvladal na ustreznih ravni, zato je nadaljeval prakso prejšnjega urednika in sodeloval z novinarji Népújsága ali madžarskega radijskega programa. (Népújság, 18. 11. 1982, 5).

4.1.2.3. Mostovi/Hidak/Ponti

Načrte novega urednika je prekrizala programska zasnova RTV Ljubljana za leto 1983, ki je oddajo Mostovi spremenila v trijezično, slovensko-madžarsko-italijansko oddajo. 14-dnevna 30-minutna oddaja z naslovom Mostovi/Hidak/Ponti je bila predvajana z dvojnimi podnaslovi¹⁹⁰.

Namen oddaje je doseči, da bi v širšem krogu razjasnili položaj narodnih skupnosti v Sloveniji in v državi in da bi se lahko bolj poglobljeno ukvarjali z rezultati, ki nam jih je uspelo uresničiti v preteklosti na področju narodnostne politike. Več bo primerjave o uresničevanju narodnostnih pravic v praksi, več pozornosti bo namenjene tudi sodelovanju med narodnimi skupnostmi. Oddaja Mostovi mora odražati kulturno življenje narodnih skupnosti in njihovo vsakdanje življenje. (Népújság, 16. 12. 1982, 3).

Prekmurski Madžari in njihovi politični predstavniki z novo trijezično oddajo že od vsega začetka niso bili zadovoljni in so si vseskozi prizadevali za ponovno dvojezično oddajo.¹⁹¹

4.1.2.4. Spet Mostovi/Hidak, vendar še vedno z vsebinskimi, organizacijskimi, kadrovskimi in tehničnimi težavami

Svet za informiranje samoupravne interesne skupnosti občine Lendava, ki se je ob obravnavi vsebine, tehničnih in kadrovskih problemov ter časa predvajanja Mostov v letu 1985¹⁹² seznanil tudi z novim konceptom znova dvojezične oddaje,¹⁹³ je ugotovil, da so rešitve

¹⁹⁰ Trijezična oddaja se je pripravljala nekaj več kot dve leti, od 1. 1. 1983 do 5. 5. 1985.

¹⁹¹ - »4. Nova oblika TV-oddaje Hidak/Mostovi je slabša od prejšnje (napisi motijo gledalce). Predlagamo, da bi komisija za narodnostna vprašanja pri medobčinskem svetu SZDL, ki je bila nosilec te akcije, vodila ponovne dogovore s pristojnimi organi RTV Ljubljana.« (Stališča, ugotovitve in sklepi SIS za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti Občine Lendava ... 1983, 2).

- »Delegati madžarske narodnosti ugotavljajo, da televizijska oddaja Hidak/Mostovi ni dobra in da doživlja neprestane pripombe.« (Zapisnik Komisije za narodnosti z dne 18. 4. 1983, 6).

- Z namenom, da bi pridobili mnenje o trijezični oddaji, je bila izvedena anketa. Slabi odzivnosti na anketo navkljub je mogoče povzeti, da s trijezično oddajo niso zadovoljni ne Italijani ne Madžari. (Preliminarno poročilo o oddaji Hidak/Ponti/Mostovi, december 1983).

- Komisija za narodnosti je na 15. seji pri obravnavi sredstev za informiranje ponovno izpostavila, da bi bilo potrebno prevetriti funkcijo oddaje Hidak/Mostovi/Ponti, ki ni prilagojena potrebam narodnosti. (Zapisnik, 20. 12. 1984, 3).

¹⁹² Sosvet oddaje Mostovi/Hidak RTV Ljubljana je 17. 4. 1985 naznanil, da bo oddaja Hidak/Mostovi ponovno dvojezična od 5. maja. Njen obseg bo enak kot ob predvajanju trijezične oddaje, torej 2 krat 30 minut mesečno. (Népújság, 15. 6. 1985, 3).

¹⁹³ Na osnovi koncepta urednika oddaj, Ernesta Ružiča, je bila zasnova naslednja: »v prvih 20 minutah oddaje bi sledile teme iz življenja prekmurskih Madžarov, sledili bi prispevki o drugih narodnostih v Jugoslaviji, o sodelovanju z matično državo in zamejskih narodnostnih skupnostih, predvsem še o porabskih Slovencih ter o stikih obeh narodnosti, preostalih 10 minut pa bi namenili prispevkom TV Madžarske, če nam bo slednja poslala dovolj materiala.« (Népújság, 1. 2. 1985, 3).

József Papp je kmalu za tem objavil komentar, da »je že kar smešno, da prikazuje RTV Ljubljana gledalcem televizije, ki žive na različnih koncih Slovenije, vsakdanje življenje prekmurskih Madžarov preko folklorne (nastopa folklornih skupin in pevske zborove). Od priprave prispevkov in analiz ter reportaž z ostrejšim tonom, ki se ukvarjajo z vsakdanjim družbenopolitičnim življenjem narodnosti, so se uredniki oddaj ostro ogradili. /.../

nasploh dobre, saj bi »prispevale k pripravi bolj dinamične in aktualnejše oddaje v madžarskem jeziku, toda kadrovska vprašanja¹⁹⁴ in vprašanja tehnične opremljenosti niso rešena.« Izpostavili so tudi, da se zavedajo finančnih težav, s katerimi se sooča RTV Ljubljana, toda nerazumljivo je, da se pri obravnavi problematike oddaj v madžarskem jeziku leta in leta sklicujejo na ta izgovor. (Népújság, 22.3.1985, 3).

Januarja 1989 je bila brez posebne najave ukinjena ena od oddaj Mostovi/Hidak, ukinjene pa so bile tudi ponovitve na I. programu. Oddaje so se predvajale le na II. programu TV Ljubljana, zato jih v posameznih predelih Goriškega niso mogli gledati. S spremembo ni bil seznanjen niti predsednik sosveta. (Népújság, 3. 2. 1989, 3).

V začetku leta 1989 je dobila v programu RTV Slovenija svoje mesto mariborska regionalna oddaja.¹⁹⁵ Mnenje takratnih urednikov oddaje Hidak/Mostovi je bilo, da bi moral televizijski program v madžarskem jeziku dobiti svoje mesto v okviru te oddaje, in sicer v obsegu 10–15 minut tedensko (Népújság, 6. 1. 1989, 5). Sosvet oddaje se z njihovo zamislijo ni strinjal.¹⁹⁶ (Népújság, 3. 2. 1989, 3).

Člani Izvršnega sveta Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti so v zvezi z oddajo Mostovi/Hidak poudarili potrebo »po ustanovitvi samostojnega uredništva v Lendavi in čim prejšnje imenovanje odgovornega urednika«. (Népújság, 7. 6. 1991, 6). Predlog o ustanovitvi uredništva za TV-programe v madžarskem jeziku v Lendavi je poslanka madžarske narodne skupnosti v Državnem zboru RS Mária Pozsonc posredovala na seji Skupščine RTV Slovenija. Predstavila je tudi zahteve narodne skupnosti, da se oddaja Mostovi/Hidak predvaja tedensko in ob ustreznem terminu na I. programu TV Slovenija.¹⁹⁷ Da bi uresničili cilj, bi bilo potrebno potrebno redno in s polnim delovnim časom zaposliti novinarja in urednika, ki bi morala biti pripadnika madžarske narodne skupnosti. Poskrbeti bi

Posameznih pojavov v življenju narodnosti ni treba vedno le hvaliti, ampak jih je potrebno tudi ocenjevati.« (Népújság, 26. 4. 1985, 6).

¹⁹⁴ Sosvet je ocenil, da je mogoče zastavljen koncept uresničiti le z zagotovitvijo ustreznega, stalno zaposlenega kadra, ki bi dobro obvladal oba jezika. (Népújság, 26. 4. 1985, 5). Tak strokovni kader imamo, tudi ambicije so prisotne, le RTV jim mora omogočiti delo.« (Népújság, 26. 4. 1985, 6).

¹⁹⁵ Televizijsko dopisništvo v Mariboru je 1. junija 1986 preraslo v Televizijski studio Maribor, ki je posredoval aktualne vsebine na prvem nacionalnem programu. 4. januarja 1989 pa so pričeli oddajati redne polurne regionalne oddaje ob sredah, in sicer ob 18.30 na II. programu. (Tomažič 2000, 105–106).

V tem obdobju pride tudi do prenosa finalizacije oddaje Mostovi/Hidak iz Ljubljane v Maribor. (Népújság, 12. 3. 1988, 3).

¹⁹⁶ Predsednik sosveta Ferenc Hajós je poudaril, da je ta program zaenkrat eksperimentalnega značaja in da obsega 30 minut tedensko. Ker ima tudi Maribor dovolj lastnih tem, bi prišli prispevki o Madžarih le stežka v oddajo. »Ko bo ta regionalni program takšen, kot nam ga je predstavilo vodstvo TV-studia Maribor, bo realno pričakovati, da bi bili z aktualnimi novicami zastopani tudi mi v tem studiu.« (Népújság, 3. 2. 1989, 3).

¹⁹⁷ Toda tudi za leto 1992 je bil predviden – po mnenju predstavnice prekmurske madžarske narodne skupnosti v Svetu RTV Slovenija – neustrezen termin, in sicer ob 21.30 na II. programu. Ker oddaja naj ne bi dosegla ciljne publike, je predlagala, da se oddaja prestavi na 20. uro. (Zapisnik, 29. 10. 1991, 20).

bilo treba tudi za tehnično opremljenost ekipe. Uredništvo naj bi pripravljalo prispevke tudi za dnevnoinformativne oddaje TV Slovenija, postalo pa bi naj tudi most med Slovenijo in Madžarsko. Svet RTV Slovenija je naročil vodstvu RTV Slovenija, da predloži platformo za sodelovanje z Madžarsko televizijo in predlog možnosti prenove koncepta TV-oddaj v madžarščini. (Zapisnik, 2. 9. 1991, 17–19).

4.1.2.5. Ustanovitev TV-studia v Lendavi

Leto 1992 je pomemben mejnik tudi v razvoju televizijskih programov v madžarskem jeziku. Prizadevanja po preselitvi uredništva madžarskega televizijskega programa v Lendavo so namreč ob izdatni podpori Madžarske televizije obrodila sadove.

Najete prostore madžarskega uredništva Televizije Slovenija so ob prisotnosti številnih visokih predstavnikov iz Republike Slovenije in Madžarske predali svojemu namenu 13. oktobra 1992. »Na osnovi pred kratkim podpisane pogodbe o sodelovanju med madžarsko in slovensko nacionalno televizijo so bili položeni temelji za zaposlitev urednika,¹⁹⁸ ter možnosti za zaposlitev treh novih sodelavcev v bližnji prihodnosti.¹⁹⁹ Hkrati pa je Madžarska televizija za novo uredništvo že zagotovila kamero in montažno enoto.« (Népújság, 16. 10. 1992, 6).

11. 3. 1993 je bila konstitutivna seja Programskega sveta za radijski in TV-program za madžarsko narodno skupnost. S tem je bil dosežen še en cilj, in sicer možnost neposrednejšega vpliva na oblikovanje oddaj v madžarskem jeziku.²⁰⁰ (Zapisnik Programskega sveta, 11. 3. 1993, 4–5). Medtem ko so se člani Programskega sveta do konca svojega mandata v zvezi s Pomurskim madžarskim radiem ukvarjali predvsem s statusnimi vprašanji tega medija (programsko in kadrovsko je bil v veliko boljšem položaju od uredništva televizijskega programa), pa so se morali v primeru televizijskega programa ukvarjati z najosnovnejšimi tehničnimi, kadrovskimi in organizacijskimi vprašanji.²⁰¹ (Zapisnik Programskega sveta, 13. 9. 1993, 4–5).

¹⁹⁸ Nov urednik je postal Sándor Szúnyogh, ki je aktivno obvladal madžarski in slovenski jezik. Oddaja v madžarskem jeziku je imela sicer tudi pred njim urednika, ki je govoril madžarski jezik (Lajos Benceta), toda zaposlen je bil le honorarno.

¹⁹⁹ Do takrat naj bi urednik pripravljala oddajo za madžarsko narodno skupnost v sodelovanju z ekipo snemalcev v Murski Soboti in montažerji v Mariboru. Trije najeti prostori, katerih oprema je bila financirana iz sredstev državnega proračuna, so se nahajali v Lendavi na Partizanski ulici 52. (Népújság, 16. 10. 1992, 6).

²⁰⁰ Pred tem organom je deloval v okviru RTV Ljubljana sosvet za madžarske narodnostne programe, ki je bil ustanovljen oktobra 1989. (Népújság, 17. 11. 1989, 7).

²⁰¹ Pomurska madžarska skupnost je sprejela »sedanje obliko organiziranosti TV-programa za madžarsko narodnost v okviru nacionalne RTV Slovenija, dokler se ne bo dogovorila nova oblika, ki bo sprejemljiva tako za madžarsko narodnost kot za RTV Slovenija.« (Zapisnik Programskega sveta, 13. 9. 1993, 3).

S 1. januarjem 1994 je RTV Slovenija izpolnila obljubo o predvajanju 30 minut televizijskega programa v madžarskem jeziku tedensko, ostalih pogojev pa ni zagotovila. (Népújság, 19. 8. 1994, 11). Člani programskega sveta so o dilemi, ali je bolje pričeti z oddajanjem programa v razširjenem obsegu ali pa širitev preložiti na čas, ko bodo zagotovljeni kadrovski in tehnični pogoji, presodili, da je potrebno izkoristiti ponujeno programsko možnost in dosledno vztrajati pri uresničitvi zahtev programskega sveta.« (Zapisnik Programskega sveta, 22. 12. 1993, 35).

Zaradi ignorantskega odnosa Televizije Slovenija do Programskega sveta za radijski in TV-program za madžarsko narodno skupnost, saj ta ni uresničila nobene od njegovih zahtev, povezanih s širitvijo programskega časa televizijskih oddaj v madžarskem jeziku, je madžarska narodna skupnost svoje težave predstavila tudi Svetu RTV Slovenija z namenom, da bi zagotovila nemoteno delovanje televizijskega studia v Lendavi. »V kolikor ti sklepi ne bodo realizirani, bo uredništvo oddaj Mostovi s 1. 3. 1994 prenehalo pripravljati TV program za madžarsko narodno skupnost. Programski svet odločitev uredništva v celoti podpira in hkrati zahteva, da se pristopi k takojšnji uresničitvi priporočil in dogovorov.« (Zapisnik Sveta RTV Slovenija, 11. 2. 1994, 8–9). Na seji sveta so bile iznesene predvsem zahteve po realizaciji načrtovanih zaposlitev, zagotavljanju tehničnih sredstev, sistemizaciji delovnega mesta odgovornega urednika,²⁰² pridobitvi samostojnega stroškovnega mesta²⁰³ in večji samostojnosti. Čeprav se je vodstvo RTV Slovenija poskušalo izogniti obljubam po izpolnitvi postavljenih pogojev, pa je večina članov sveta ob podatku, da je v uredništvu italijanskega programa zaposlenih 49 sodelavcev, v TV-uredništvu v Lendavi pa le eden, podprla prizadevanja članice madžarske narodne skupnosti v programskem svetu, Elle Pivar, in predsednice Programskega sveta za madžarsko narodnost, Rózse Kercksmár. Svet RTV Slovenija je direktorju Organizacijske enote TV Slovenija s sklepom naročil, da takoj razpiše delovni mesti za novinarja in montažerja-snemalca v uredništvu oddaje Mostovi/Hidak. Naročil je tudi zagotavljanje takih pogojev dela za omenjeno uredništvo, da se bodo začeli približevati pogojem italijanske narodne skupnosti. (Zapisnik Sveta RTV Slovenija, 11. 2. 1994, 10).

²⁰² Urednik in novinar oddaje Mostovi ni imel statusa urednika, ampak enak status, kot so ga imela vsa najvišje ovrednotena dopisniška delovna mesta. (Zapisnik seje Sveta RTV Slovenija, 11. 2. 1994, 9).

²⁰³ Direktor RTV Slovenija Žarko Petan je v zvezi s tem opozoril, „da ima Studio Maribor kot regionalna postaja nalogo, da zastopa interese madžarske narodnostne skupnosti. Zato se finančna sredstva stekajo na njegovo stroškovno mesto.“ (Zapisnik Sveta RTV Slovenija, 11. 2. 1994, 10).

Z uvedbo instituta direktorja radijskega in televizijskega programa za madžarsko narodno skupnost na osnovi novega Zakona o RTV iz leta 1994 je postala ta organizacijska enota sicer samostojnejša, toda težave so ostajale zelo podobne.²⁰⁴

Predlog o ponovni širitvi televizijskega programa v madžarskem jeziku za leto 1998 na dvakrat tedensko pol ure je bil podan na sestanku Programskega sveta 15. 12. 1997. (Zapisnik Programskega sveta, 15. 12. 1997, 2).

Studio se je moral soočiti s podobnimi težavami kot leta 1994, saj je bil tudi ob tej širitvi vnaprej zagotovljen le programski čas²⁰⁵, vse ostale pogoje, predvsem še kadrovske²⁰⁶ in tehnične, pa si je bilo potrebno izboriti oziroma zagotoviti naknadno.²⁰⁷

4.1.2.6. TV studio Lendava pred novimi izzivi

Člani novega vodstva so v letu 1999 v sodelovanju z vodstvom RTV Slovenija izdelali dokaj ambiciozen srednjeročni plan razvoja oziroma Strategijo in usmeritev radijskih in televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost do leta 2005. Ta je postala sestavni del srednjeročnega programa Javnega zavoda RTV Slovenija.

²⁰⁴ - Narodna skupnost še vedno nima natančnega vpogleda v prihodke in stroške priprave in predvajanja oddaj. (Zapisnik Programskega sveta, 6. 9. 1995).

- Investicijska dela in nabava tehnične opreme za Studio Lendava še niso opravljena, čeprav so bila v ta namen rezervirana sredstva v planu za leto 1995. (Zapisnik Programskega sveta, 6. 9. 1995).

- Programski svet je za radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost predlagal dodelitev posebne frekvence za radijski in televizijski program v madžarskem jeziku. (Zapisnik Programskega sveta, 12. 3. 1996).

- Za oddajo Mostovi naj se poleg obstoječega termina omogoči ponovitev v primernejšem času. (Zapisnik Programskega sveta, 12. 3. 1996). Na seji čez leto dni je bila podana ugotovitev, da sklep še vedno ni realiziran. (Zapisnik Programskega sveta, 21. 4. 1997).

- V skladu s programom dela TV-studia v Lendavi naj se najpozneje do sredine leta 1996 omogoči uvedba 2 x 30 minut za oddajo HIDAK. (Zapisnik Programskega sveta, 12. 3. 1996).

- Vodstvu RTV Slovenija predlagamo, da v letu 1997 aktivno sodeluje pri ureditvi prostorske problematike za TV studio Lendava. (Zapisnik Programskega sveta, 21. 4. 1997). Podoben sklep je zapisan tudi za leto 1998 (Zapisnik Programskega sveta, 15. 12. 1997).

- Vodstvu RTV Slovenija predlagamo, da za leto 1997 ne zmanjšuje finančnih sredstev za izvedbo radijskega in televizijskega programa za madžarsko narodno skupnost, ker ta še niti danes ne dosegata zakonsko predpisanega minimalnega okvirja oziroma obsega. (Zapisnik Programskega sveta, 21. 4. 1997). Enak sklep je bil podan tudi za leto 1998. (Zapisnik Programskega sveta, 15. 12. 1997).

²⁰⁵ Mostovi so bili na sporedu na I. programu TVS, in sicer ob petkih ob 16.20. Nova oddaja z naslovom Mozaiki pa je bila premierno predvajana na II. programu TVS v okviru regionalnega programa Tele M, ki je bil viden le na severovzhodnem delu Slovenije, in sicer ob torkih ob 18.20 (regionalnega značaja je bila tudi ponovitev petkovih Mostov ob ponedeljkih zvečer ob 18.20). Uredništvo je še konec istega leta naslov nove oddaje zaradi iste vsebinske zasnove z Mostovi spremenilo in obe oddaji sta se predvajali pod istim naslovom. (Poročilo TV-studia Lendava za leto 1998, 1; podatki Programskega kontrolinga TVS).

²⁰⁶ Uredništvo je poiskalo nove zunanje sodelavce pri drugih dveh medijih v madžarskem jeziku, vendar zaradi različnosti medija to ni bila dolgoročna rešitev. Pri iskanju oziroma uvajanju novih kadrov pa je bilo kar precej težav tudi zaradi omejenega števila ustreznih kandidatov.

²⁰⁷ Enak trend je bilo mogoče zaznati tudi pri vseh kasnejših širitvah televizijskega programa v madžarskem jeziku.

Ob predstavitvi stanja je strategija vsebovala cilj, da bi namesto dotakratnih 2 x 30 minut madžarskih TV-oddaj tedensko do leta 2005 dosegli zakonski minimum²⁰⁸ »to pa zahteva precejšnja tehnična, kadrovska in finančna vlaganja. Tehniko je načeloma še mogoče zagotoviti, če bi bile na voljo finance, kadrovskih potreb pa ni mogoče pokriti čez noč, saj zahtevajo tudi usposobljene sodelavce.« (Strategija 2000, 1). Strategija vsebuje tudi predlog vlaganj v tehnologijo, ki je bila v TV-studiu Lendava v tem obdobju še dokaj pomanjkljiva, in selitev v nove prostore, npr. z najemom oziroma z odkupom poslovnih prostorov novih ponudnikov.²⁰⁹ (Strategija 2000, 7–12).

Uredništvo se je zavedalo tudi svojega poslanstva pri ohranjanju jezika in krepitvi narodne zavesti, saj je namenjalo največ pozornosti prav kulturi in ohranjanju izročila.²¹⁰ Tudi v tem obdobju je bila izvedena sprememba v programski shemi. V I. četrtnem leta 2000 je bil termin predvajanja oddaje Hidak/Mostovi zaradi nove sheme predvajanja dnevnoinformativnih oddaj TVS na I. programu s 16.30 prestavljen na 16.00, dopoldanske ponovitve pa na 8.30 (prej 9.00) na II. programu, kar se je na začetku vsekakor odražalo tudi v deležu gledanosti. (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2000, 2).

V letu 2002 so potekale priprave na širitev programa v TV-studiu Lendava na 4 x 30 minut tedensko, ki je bila uresničena 1. oktobra istega leta.²¹¹ Pri zasnovi novih oddaj je bila postavljena v ospredje širitev dejavnosti na področja, ki so bila dotlej zanemarjena, npr. mladinske in otroške oddaje ter dokumentarne vsebine. Opravljeni so bili tudi pogovori o možnostih in načinu prevzemanja produkcije TV Donava,²¹² saj uredništvo ob obstoječih

²⁰⁸ V strategiji je bilo izpostavljeno, da je televizijski program v madžarskem jeziku edini, pri katerem zakonska obveznost glede oskrbe narodnih skupnosti s programi ni izpolnjena. Navedeno je že bilo, da je 6. člen Zakona o RTV Slovenija določal, da mora lastna produkcija narodnostnega programa obsegati najmanj dve uri dnevnega radijskega in najmanj 30 minut TV-programa. Dve oddaji od sedmih tedensko naj bi se predvajali na nacionalni mreži, pet pa na regionalnem programu. (Strategija 2000, 7–12).

²⁰⁹ Iz Strategije so bili do konca leta 2005 uresničeni sklepi v zvezi z rešitvijo prostorske in večine tehnične problematike, programski čas televizijskih oddaj v madžarskem jeziku je dosegal le obseg 4 x 30 minut tedensko, zaostajala pa je tudi realizacija kadrovskega plana.

²¹⁰ Delež prevzete produkcije je bil izjemno nizek (6,8 %). Priporočilo Programskega sveta je bilo (podobno kot pri radijskem programu), da se v okviru načrtovanih oddaj več programskega časa nameni informiranju o aktualni problematiki narodne skupnosti v obliki komentarjev, intervjujev ali okroglih miz ter predstavitvi domačega okolja. (Zapisnik Programskega sveta, 16. 2. 1999, 4).

²¹¹ »V TV-studiu Lendava nam je pri širitvi programa povzročala največ preglavic zastarela tehnika, dotrajane aparature, pomanjkanje nekaterih osnovnih sredstev za nemoteno delo in uvajanje novih sodelavcev. Do konca leta je postalo delo – kar zadeva človeški resurs – tekoče, saj smo se vsi prilagodili novim organizacijskim zahtevam. V TV-studiu Lendava ob 100-odstotni širitvi programa rednih zaposlitev ni bilo, vsi novi sodelavci so honorarni. Takšna rešitev pa je sprejemljiva le kratkoročno. Dolgoročno štirih 30-minutnih oddaj tedensko z osmimi stalno zaposlenimi sodelavci ne bomo zmogli pripravljati.« (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2002, 1–2).

²¹² Oddaje prevzete produkcije z naslovom Potepanja so bile na sporedu vsak teden ob torkih. Ob sredah in petkih je bila predvajana že znana mozaična oddaja Mostovi, ob četrkih pa so se izmenjevale štiri nove oddaje

kadrovskih, tehničnih in prostorskih možnostih nove 100-odstotne širitve programa brez dodatne pomoči ni moglo izpeljati. (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2002, 1–2).

Sodelavci TV-studia Lendava so se v tem času lotili tudi izvedbe cele vrste projektov, npr. snemanja prvega prekmurskega madžarskega mladinskega igranega filma in večjega števila dokumentarcev, sodelovali so pri izvedbi čezmejnega projekta v okviru programa Phare EU in vlagali veliko napora v to, da bi izpolnili pričakovanja gledalcev in programskega sveta. *(Glej Prilogo F, Predstavitev televizijskih oddaj v madžarskem jeziku RTV Slovenija in nekaterih pomembnejših projektov TV-studia Lendava).*

Svet RTV Slovenija je na seji 25. 5. 2004 sprejel Strategijo dolgoročnega razvoja RTV Slovenija za obdobje 2004–2010, v katerem so v poglavju 9.4. glede televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost navedeni naslednji strateški cilji:

- do leta 2007 povečati obseg oddaj na TV na 30 minut dnevno (lastna produkcija, koprodukcija in prevzeta produkcija);
- se do leta 2010 vključevati v ostale TV-programe nacionalne RTV;
- zagotoviti predvajanje oddaj narodne skupnosti na nacionalni TV vsaj 4 x tedensko po 30 minut v ustreznih terminih;
- vse oddaje narodne skupnosti predvajati v regionalnem TV-programu v ustreznem terminu;
- urediti pokritost z regionalno TV-frekvenco na celotnem območju, kjer živi madžarska narodna skupnost;
- za oba programa zagotoviti ustrezne kadrovske, finančne in druge pogoje za delo na primerljivi ravni znotraj RTV SLO;
- do leta 2010 se obseg in vsebina programa ter pogoji priprave uredijo v primerjavi z italijansko narodno skupnostjo.²¹³ (Strategija dolgoročnega razvoja RTV-Slovenija 2004, 73)

Leto 2004 pomeni novo prelomnico v oblikovanju TV-programov v madžarskem jeziku. S preselitvijo v nove prostore gre za možnost koriščenja novih tehničnih²¹⁴ in prostorskih možnosti za optimalnejše delovanje. Zaradi priprav na selitev večjih programskih sprememb

različnega tipa lastne produkcije (Moj gost, moja gostja – dokumentarni portret, Pod drobnogledom – aktualna tematika, Kanape – mladinska oddaja, Brez meja – oddaja, ki je nastajala v okviru čezmejnega sodelovanja s TV-studioma v Zalaegerszegu in Szombathelyu). Takšna struktura oddaj se je ohranila do 1. aprila 2007. Širitev programa oziroma nove oddaje so bile v skladu s pričakovanji Programskega sveta za radijski in TV-program v madžarskem jeziku. (Zapisnik Programskega sveta, 15. 5. 2003, 11).

²¹³ Do sredine leta 2008 nobeden od ciljev iz Strategije ni uresničen.

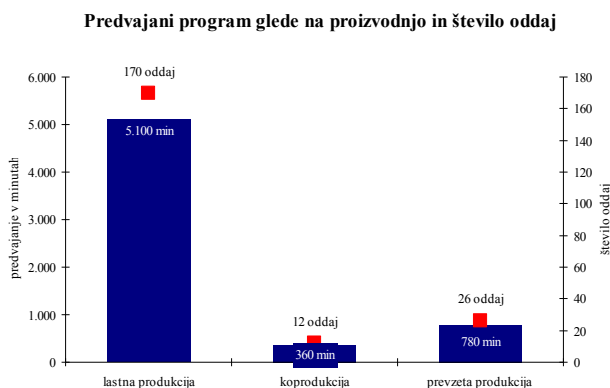
²¹⁴ Novi TV-studio je bil opremljen z digitalno tehniko. Na nekaterih področjih je šlo celo za eksperiment pri uvajanju tehnologije, ki naj bi se je RTV Slovenija posluževala tudi na drugih lokacijah. Nova tehnična oprema je bila zelo dobrodošla, saj pred tem - zaradi sklicevanja na to investicijo - vlaganj v posodabljanje tehnike v TV-studiu Lendava več let ni bilo.

ni bilo. (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2004, 1). Po preselitvi v nov RTV-studio Lendava se je zavaljo novih tehnoloških možnosti (lasten studio, režija, finalizacija, neposredno pošiljanje oddaj po linku ipd.) pokazala potreba predvsem po zaposlovanju tehničnega kadra, saj je bilo potrebno organizacijo dela prilagoditi novim razvojnim možnostim. Začele pa so se pripravljati tudi nove scenografije, s tem pa večja prepoznavnost posameznih oddaj.

Vesetje zaradi delovanja v boljših prostorskih in tehničnih razmerah je skalila ponovna predstavitev oddaj v madžarskem jeziku na še neugodnejši termin od 1. januarja 2005.²¹⁵

Že konec leta 2006 so se začele priprave na nadaljnjo bogatitev programa oziroma priprava osnutkov za uvajanje novih oddaj v madžarskem jeziku pri čemer je vodstvo TV-studia skušalo upoštevati tudi želje Programškega odbora za madžarsko narodno skupnost (predvsem po dodatnih vsebinah za otroke in mladino ter uvedbi oddaje tipa studijskega pogovora za izobražence). Po prvotnih načrtih naj bi šlo za pet oddaj v madžarskem jeziku tedensko, toda ker za omenjene oddaje v madžarskem jeziku v programski shemi TVS novega termina ni bilo mogoče zagotoviti, zatikalo pa se je tudi pri zagotovitvi potrebnih finančnih in kadrovskih pogojev, je šlo povečini za spremembo oddaj prevzete produkcije v oddaje lastne produkcije.²¹⁶

Graf 4. 12: Predvajani program glede na produkcijo in število oddaj

²¹⁵ Premierna predvajanja so bila uvrščena v programsko shemo TVS I ob 15.05, ponovitve pa ob 17.20 na TVS II. (Slednji termin je nestalen, oddaje pa velikokrat tudi odpadejo. V letu 2007 je npr. od 209 oddaj odpadlo 69, kar predstavlja 33 % vseh oddaj. (Programski kontroling TV-studia Lendava). Po informacijah vodstva TV Slovenija pa naj bi bil čas predvajanja oddaj v madžarskem jeziku za leto 2006 na I. programu TVS še slabši, predstavljene naj bi bile celo na 13. uro, vendar se črni scenarij, zahvaljujoč tudi protestom vodstva v Lendavi, ni udejanil. (Zapisnik Programškega sveta, 21. 10. 2005, 3).

²¹⁶ Obseg lastne produkcije se je v primerjavi z letom 2006 močno povečal. Medtem ko je leta 2006 znašal 74 %, se je v letu 2007 povečal na 87,5 %. Upoštevati velja, da je bil del prevzete produkcije nadomeščen z lastno šele od aprila 2007 naprej. V letu 2008 bo znašal delež lastne produkcije kar 92 %. (Programski kontroling TV-studia Lendava).

Priprave na uvajanje treh novih oddaj so potekale v prvih mesecih leta 2007. »S pripravami, ki so zajemale naročilo in postavitev nove scenografije, izdelavo špic in pisanje glasbe za špice, pripravo pilotnih oddaj, smo zaključili v prvih dneh aprila, tako da smo nove oddaje uvedli v skladu z načrtom.«²¹⁷ (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2007, 1–2).

V sklopu televizijskega programa za madžarsko narodno skupnost se pripravlja od 1. 4. 2007 osem oddaj različnega tipa, s katerimi naj bi zadovoljili pričakovanja najširšega kroga ciljne publike. (*Več o zasnovi oddaj glej v Prilogi F, struktura osmih oddaj, ki so bile realizirane v letu 2007, pa je predstavljena v Prilogi G*). Člani programskega odbora so ocenili, da je TV-studio z omenjenimi tremi novimi oddajami naredil pomemben korak naprej. (Zapisnik Programskega odbora, 14. 6. 2007, 3).

4.1.2.7. Termini predvajanja oddaj v madžarskem jeziku ter gledanost oddaj

TV-oddaje v madžarskem jeziku se premierno predvajajo na I. programu TVS, s čimer je ob informiranju ciljne publike, prekmurskih Madžarov, zagotovljena tudi možnost za informiranje pripadnikov večinskega naroda o madžarski narodni skupnosti, po drugi strani pa tudi seznanjanje prekmurskih Madžarov (in Prekmurcev nasploh), ki so se zaradi boljšega zaslužka ali iz drugih razlogov preselili v druge slovenske kraje, z novicami in dogodki iz domačih krajev.²¹⁸ Žal pa je termin teh oddaj postavljen v čedalje neustreznejši čas (trenutno je premierno predvajanje oddaj na I. programu TV Slovenija ob 15.05) oziroma v manj gledane termine, kar razvrednoti delo in napore sodelavcev TV-studia Lendava.

Če se ozremo na predvajanje oddaj v madžarskem jeziku v preteklih treh desetletjih (*Glej Prilogo H: Pregled predvajanja TV-oddaj v madžarskem jeziku*), ugotovimo, da se je termin predvajanja (tako dan kot ura, dolgo časa pa tudi program predvajanja) zelo pogosto spreminjal, zaradi česar se gledalci niso mogli niti prav navaditi na oddaje. Zelo neustrezen je tudi sedanji nestalen termin ponovitev (ponovitve oddaj so od leta 2005 ob 17.20 na II.

²¹⁷ Nove oddaje so bile uvedene 1. aprila 2007, in sicer otroška oddaja **Lučka/Pitypang**, studijski pogovor z aktualno tematiko **Težišče/Súlypont** in dodatna oddaja za mlade **Kanape/Kanapé**, ki je bila pred tem na sporedu enkrat mesečno, od 1. aprila naprej pa dvakrat mesečno. V prvotni zasnovi je bila predvidena tudi oddaja za tretje življenjsko obdobje z naslovom **Zrela leta/Évgyűrűk**, ki pa zaenkrat predvsem iz tehničnih, kadrovskih in finančnih razlogov ni uresničena.

²¹⁸ Snovalci TV-programov v madžarskem jeziku in vodstvo RTV-programov v Lendavi ves čas poudarjajo težnjo po ohranitvi štirih polurnih oddaj v madžarskem jeziku na I. programu TVS tudi po optimalnem oddajanju svojih programov na regionalni frekvenci, pri čemer se sklicujejo na izpolnjevanje poslanstva o informiranju večinskega naroda o težavah in dosežkih madžarske narodne skupnosti. (To prizadevanje je zapisano tudi v strategiji dolgoročnega razvoja RTV Slovenija 2004–2010).

programu TV Slovenija, kar je zelo dober termin, toda zaradi prenosov športnih prireditev in sej državnega zbora oddaje pogosto odpadejo (v letu 2007 kar 33 %) ali pa so predstavljene na drug, zgodnejši ali kasnejši termin, zato si gledalci lahko v večini primerov oddajo ogledajo le, če slučajno naletijo nanjo, pa tudi v regionalnem programu TV Maribor so oddaje predstavljene na 15. uro.

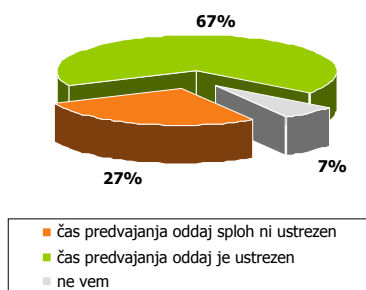
Podatki o gledanosti so še kar zadovoljujoči (ta se meri na ozemlju celotne Slovenije, ne le na območju, kjer živi ciljna publika televizijskih oddaj v madžarskem jeziku), saj gre za termin, ko marsikdo ne more pred televizijske sprejemnike.

Seveda je mogoče iz njih razbrati tudi to, da se je gledanost od začetka merjenja v letu 1999 nenehno povečevala in svoj vrhunec dosegla v letu 2004, ko si je oddaje ob 15.55 ogledalo v povprečju okoli 31.000 gledalcev premierno, okoli 5.500 gledalcev pa ponovitve, do leta 2007 pa je gledanost upadla na okoli 21.000 gledalcev ob premiernem predvajanju (ob 15.10), povečalo pa se je število gledalcev, ki si oddajo ogledajo ob ponovitvah okoli 17.00 ure na II. programu, in to na okoli 11.000 gledalcev. Nekatere oddaje pa si je ogledalo tudi več kot 40.000 gledalcev.

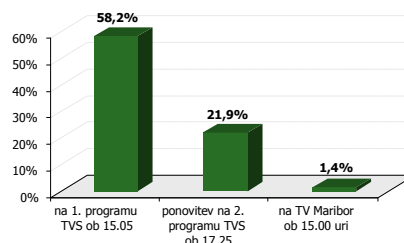
4.1.2.7.1. Podatki in ocene iz raziskave v okviru magistrske naloge

Medtem, ko snovalci programa zaradi zgoraj navedenih razlogov težijo k uvrstitvi oddaj v madžarskem jeziku v programih RTV Slovenija v programski pas ob ustreznjejši uri, pa presenečajo podatki iz raziskave med prekmurskimi Madžari,²¹⁹ po katerih je 67 % gledalcev zadovoljnih s časom predvajanja oddaj v madžarskem jeziku.²²⁰

Graf 4. 13: Čas predvajanja madžarskih TV-oddaj

Graf 4. 14: Spremljanje madžarskih TV-oddaj po posameznih programih

²¹⁹ Vsebinsko, vzorec, cilje in metodologijo raziskave glej v poglavju 4.1.7.1.2.1. pri Pomurskem madžarskem radiu.

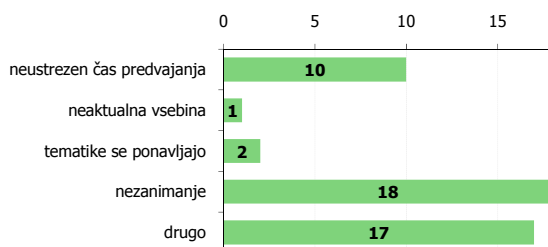
²²⁰ Iz podatkov je razvidno tudi to, da si ogleda največ gledalcev televizijske oddaje v madžarskem jeziku na 1. programu TV Slovenija, slaba četrtina na II. programu, delež tistih, ki si jo ogledajo na regionalni frekvenci TV Maribor pa je zanemarljiv. Po morebitnem prehodu predvajanja pretežnega dela oddaj v madžarskem jeziku na regionalni frekvenci bi bilo potrebno vložiti veliko napora v popularizacijo oddaj na tem kanalu.

Na vprašanje o najidealnejšem času predvajanja oddaj v madžarskem jeziku (na katerega pa niso odgovorili vsi vprašani) je 39 % vprašanih navedlo čas sedanjega predvajanja oddaj, se pravi ob 15.05 (57 vprašanih od 145), nato sledijo predlogi za 18.30 (11 %), 19.30 in 18.00 (oba termina po 7 %), 3 % vprašanih pa bi si želeli gledati te oddaje ob 20.00.

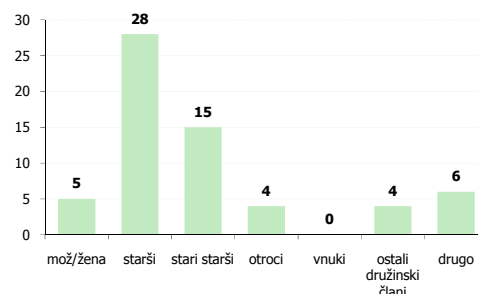
Na osnovi podatkov iz javnomnenjske raziskave je 75 % vprašanih izjavilo, da gleda oddaje v madžarskem jeziku, ne spremlja jih 24 %, 1 % vprašanih pa ne pozna oddaj.²²¹ (Glej graf TV/1 v Prilogi E, Grafični prikaz: II TV-gledalci).

Tisti, ki ne gledajo oddaj, so med razlogi za to (možnih je bilo več odgovorov) navedli predvsem *nezanimanje* in *neustrezen čas predvajanja*, *neaktualno vsebino* in *ponavljanje tem* sta navedla 1 oz. 2 vprašana, pod možnostjo *drugo*, ki jo je izbralo 17 vprašanih, pa so najpogostejši odgovori, da za TV nima časa (5), da gleda redko televizijo in da raje posluša radio (po 2 odgovora), ne more gledati tega kanala, niso mu všeč napovedovalci, slabo vidi ... (po 1 odgovor). Toda družinam vprašanih, ki ne gledajo televizijskih oddaj v madžarskem jeziku, te niso neznanke, saj jih gledajo drugi člani družine.

Graf 4. 15: Razlogi za nezanimanje glede madžarskih TV-oddaj

Graf 4. 16: Gledanost madžarskih TV-oddaj (ostali družinski člani)

V družinah tistih, ki gledajo televizijske oddaje v madžarskem jeziku, jih gledajo še drugi družinski člani v naslednjih odstotkih: mož/žena 34,9 %, starši 25,3 %, otroci 17,8 %, stari starši 8,9 %, in ostali družinski člani 8,9 %, 7,5 % vprašanih pa ne živi z nikomer v gospodinjstvu. (Glej graf TV/2 v Prilogi E, Grafični prikaz: II TV-gledalci).

Podatki o pogostnosti gledanja štirih oddaj tedensko v madžarskem jeziku pričajo o tem, da jih več kot polovica vprašanih gleda *večkrat tedensko* (57,8 %), *enkrat tedensko* jih gleda 27,5 % vprašanih, delež tistih, ki jih gledajo *enkrat mesečno ali pa manj kot enkrat mesečno*, pa je

²²¹ Podatki so zelo podobni podatkom iz raziskave o poslušnosti MMR.

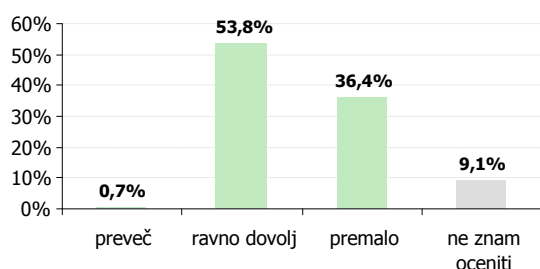
sorazmerno nizek (9 % oziroma 5 %). (Glej graf TV/3 v Prilogi E, Grafični prikaz: II. TV-gledalci).

Podatki o gledanosti oddaj pričajo o tem, da je od osmih oddaj, ki jih pripravlja TV-studio Lendava, najbolj prepoznavna najstarejša oddaja v madžarskem jeziku z naslovom Mostovi, saj nihče od vprašanih ni navedel, da *oddaje ne gleda ali je ne pozna* (100 %) in je tudi največ vprašanih odgovorilo, da *gleda skoraj vsako oddajo* (57 %). Oddaji Mostovi po gledanosti sledijo²²² oddaje Potepanja (76 %), Moj gost, moja gostja... (75 %), Brez meja (72 %), Kanape in Pod drobnogledom (po 66 %), Težišče (63 %), na zadnjem mestu pa je oddaja za otroke z naslovom Lučka (49 %). Presenetljiv je tudi podatek, da imajo oddaje v madžarskem jeziku z izjemo oddaje Mostovi veliko več gledalcev, ki jih gledajo takrat, ko utegnejo ali pa naletijo nanjo, kot pa rednih gledalcev, torej takih, ki bi gledali vsako oddajo. (Glej graf TV/4 v Prilogi E, Grafični prikaz: II. TV-gledalci).

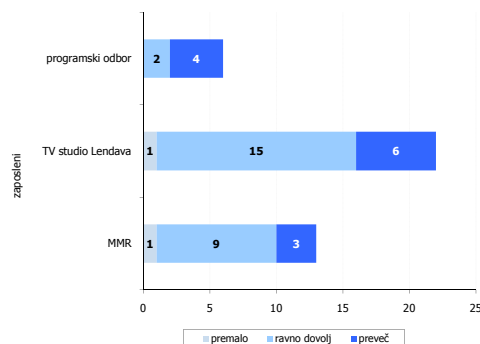
Nekoliko več kot polovica vprašanih ocenjuje, da je obseg televizijskega programa v madžarskem jeziku *ustrezen oziroma ravno pravi*, kar 36,4 % pa jih ocenjuje, da je *obstoječi obseg oddaj premajhen*.

V nasprotju z njimi le 2 zaposlena (5 %) od 36 menita, da *je programskega časa premalo*, 24 (66 %) jih meni, da *ga je dovolj*, kar 9 (25 %) pa meni, da *je programskega časa na televiziji za madžarsko narodno skupnost preveč*.

Graf 4. 17: Ustreznost obsega madžarskega TV-programa (gledalci)

Graf 4. 18: Ustreznost obsega madžarskega TV-programa (zaposleni in programski odbor)

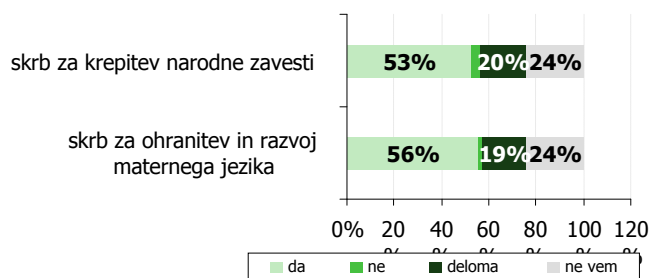

Odstopanje je posledica tega, da gledajo gledalci na program kot na dobrino, ki jo lahko uživajo (gledajo), zaposleni pa v precejšnji meri tudi kot na delo, ki ga je po njihovi oceni že sedaj veliko, ob morebitni širitvi programa pa bi ga bilo še več.

²²² Upoštevala sem odgovore o gledanosti vsake oddaje, vsake druge do tretje oddaje in možnosti, ko vprašani utegne gledati oddajo oziroma naleteti nanjo.

Podatki o izpolnjevanju poslanstva televizijskega programa v madžarskem jeziku na področju skrbi za krepitev narodne zavesti ter ohranitev in razvoj maternega jezika so zelo podobni kot

Graf 4. 19: Izpolnjevanje poslanstva madžarskega TV-programa

pri MMR. 73 % oziroma 75 % vprašanih ocenjuje, da ju izpolnjuje oziroma deloma izpolnjuje.

Ocene o izpolnjevanju pričakovanj oddaj TV-studia Lendava na področjih, kot so objektivno informiranje, posredovanje aktualnih lokalnih novic, novic iz Slovenije, novic iz Madžarske, mednarodnih novic, priprava oddaj za otroke in mladino, skrb za ohranjanje izročila, posredovanje razvedrilnega programa, povezovanje z večinskim narodom (Slovenci) in matičnim narodom (Madžari na Madžarskem), so zelo podobne. Če upoštevamo le odgovore o *izpolnjevanju pričakovanj v srednji meri, sem kar zadovoljen* in *sem zelo zadovoljen* so pričakovanja v vseh kategorijah izpolnjena v več kot 60 % (posredovanje aktualnih lokalnih novic dosega celo 84 %), če pa upoštevamo tudi odgovore *sem deloma zadovoljen*, pa je ta odstotek še višji. Odgovor *sploh nisem zadovoljen* je bil v največjem številu podan pri vprašanju o posredovanju razvedrilnega programa, pa še v tem primeru dosega le 4% vseh možnih odgovorov. (Glej graf TV/5 v Prilogi E, Grafični prikaz: II. TV-gledalci).

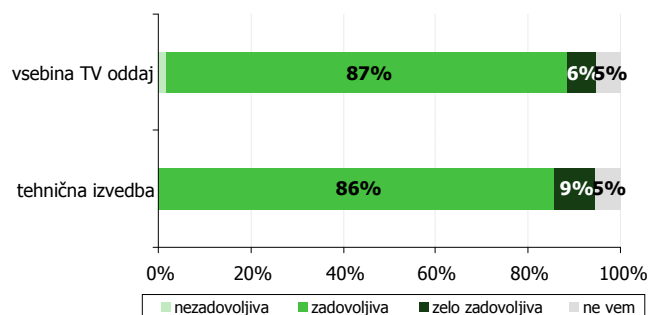
Zaposleni menijo, da so njihove *najpomembnejše naloge* oziroma *pomembne* in *zelo pomembne naloge* objektivno informiranje, posredovanje aktualnih lokalnih novic in skrb za ohranitev maternega jezika (100 %), 11 od 13 vprašanih (84 %) meni, da sodijo v ti kategoriji še priprava oddaj za otroke in mladino, skrb za krepitev narodne zavesti in skrb za ohranjanje izročila. Sledijo uresničevanje poslanstva na področju povezovanja z večinskim narodom (76 %) in skrb za povezovanje z matičnim narodom (61 %), posredovanje aktualnih novic iz Slovenije in posredovanje razvedrilnega programa (53 %), na koncu pa še posredovanje aktualnih novic z Madžarske in mednarodnih novic (38 %). Za pripravljavce programa je *manj pomembno* ali pa *sploh ni pomembno* posredovanje aktualnih mednarodnih

novic (61 %) ter posredovanje aktualnih novic z Madžarske (31 %). (Glej graf ZAPOSLENI TV/MMMR/1 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni). Do zelo podobnih podatkov pridemo tudi na osnovi odgovorov članov Programskega odbora. Edini odgovor *malo pomembno* je zabeležen pri posredovanju mednarodnih novic in posredovanju aktualnih novic z Madžarske. (Glej graf PROGRAMSKI ODBOR/2 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Programski odbor).

Tudi iz teh podatkov je razvidno, da so pričakovanja gledalcev televizijskega programa usmerjena predvsem na ožje območje njihovega bivanja. Glede na to, da ta program ne vsebuje poročil oziroma dnevniškega dela, je posvečanje pozornosti dogodkom v širšem slovenskem in madžarskem prostoru ter mednarodnem oziru zanje drugotnega pomena, zanimivo pa se jim zdi, in tudi snovalcem programov, vse, kar je povezano z njihovo preteklostjo in sedanjostjo.

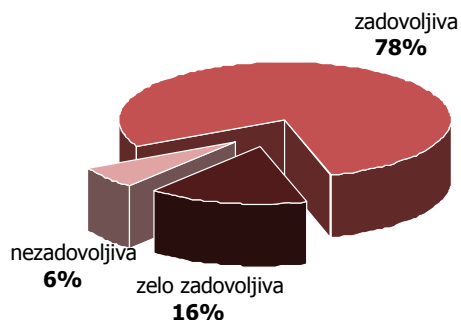
V oceni vsebine televizijskih oddaj v madžarskem jeziku je 87 % vprašanih odgovorilo, da *je ta zadovoljiva*, 6 % pa, da *je zelo zadovoljiva*, z njo pa *nista zadovoljna* le 2 % vprašanih. S tehnično izvedbo je zadovoljnih 86 % vprašanih, zelo zadovoljnih pa 9 %.

Graf 4. 20: Ocena vsebine in tehnične izvedbe madžarskih TV-oddaj

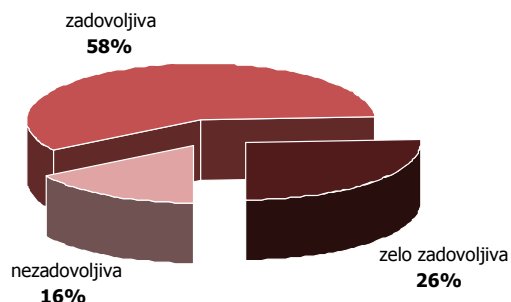

Zaposleni (na MMR in v TV-studiu) ter člani Programskega odbora so na vprašanje odgovorili zelo podobno, nekoliko večji je le delež zelo zadovoljnih in nezadovoljnih s kakovostjo vsebine, predvsem pa s kakovostjo tehnične izvedbe.

Graf 4. 22: Kakovost vsebine (TV-oddaje)

Graf 4. 21: Kakovost tehnične izvedbe (TV-oddaje)

Zaposleni so med dejavniki kakovosti, s katerimi je mogoče prispevati²²³ k nadaljnjemu izboljšanju kakovosti televizijskih oddaj, najvišje ocenili višje plače in honorarje, sledijo racionalizacija oziroma boljša organizacija dela, izboljšanje pogojev dela, izboljšanje sodelovanja med programskimi in tehničnimi delavci, boljši novinarji, zaposlovanje dodatnih sodelavcev, večje angažiranje sedanjih sodelavcev, najslabše pa so bili ocenjeni dejavniki intenzivnejše izobraževanje, večje posluževanje bimedialnosti ter večje zaposlovanje sodelavcev z Madžarske. (Glej graf ZAPOSLENI TV/MMR/3 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Zaposleni).

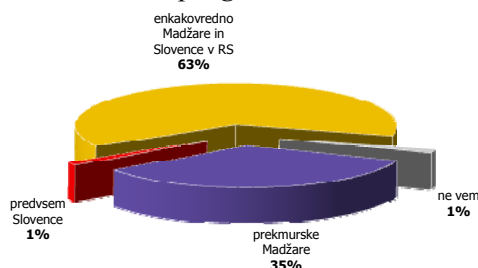
Člani programskega odbora pa so med omenjenimi dejavniki uvrstili na najvišje mesto (upoštevaje kategoriji *je mogoče v precejšnji meri prispevati* in *je mogoče izjemno veliko prispevati*,) intenzivnejše izobraževanje, boljšo novinarje, boljše sodelovanje programskega in tehničnega dela uredništva in racionalnejšo organizacijo dela, tako kot zaposleni pa namenljajo najmanj možnosti vključevanju sodelavcev z Madžarske, na predzadnje mesto na lestvici pa se je uvrstil dejavnik višje plače in honorarji. (Glej graf PROGRAMSKI ODBOR/4 v Prilogi E, Grafični prikaz: III. Programski odbor).

V zvezi z ocenjevanjem televizijskih programov v madžarskem jeziku je zanimiv tudi podatek o tem, kako ocenjujejo gledalci vsebino programa z vidika nagovarjanja. Delež tistih, ki ocenjujejo, da so oddaje pripravljene tako, da nagovarjajo predvsem Slovence, je zelo nizek (1 %), skoraj 2/3 vprašanih meni, da nagovarjajo v enaki meri pripadnike obeh narodnosti in le tretjina, da nagovarjajo v prvi vrsti prekmurske Madžare.²²⁴

²²³ Dejavniki so naštetni po vrstnem redu ocen (1 - je mogoče izjemno veliko prispevati, 2 - je mogoče v precejšnji meri prispevati; 3 - je mogoče srednje veliko prispevati, 4 - je mogoče nekoliko prispevati, navedena je bila tudi kategorija 5 - sploh ni mogoče prispevati).

²²⁴ Nenehna pripomba Programskega odbora je, da se naj ta odstotek v čim večji meri nagiba na stran prekmurskih Madžarov.

Graf 4. 23: Koga nagovarja madžarski TV-program?

Vprašani so v anketi navedli tudi več koristnih predlogov, od katerih nekaterih doslej ni bilo mogoče realizirati predvsem iz objektivnih razlogov. (Glej tabelo TV/1 v Prilogi E, Grafični prikaz: II. TV-gledalci).

4.2. Možnosti spremljanja programov matičnega naroda

Medijski in narodnostni strokovnjaki soglašajo, da kriterij dostopa manjšin do medijev vključuje »tudi pravice manjšin do neoviranega dostopa do medijev iz matičnih držav, kar pomeni, da države ne smejo ovirati distribucije tiska in predvajanje radijskih in televizijskih programov iz matičnih držav narodnostnih manjšin.«²²⁵ (Petkovič, <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/14/manjsine/>).

Lenart Šetinc, direktor RTV Slovenija, je npr. v uvodnem referatu na VII. srečanju narodnih skupnosti Slovenije, Avstrije, Italije in Madžarske leta 1983 povedal, da lahko tako pripadniki italijanske kot madžarske narodne skupnosti nemoteno spremljajo radijske in televizijske programe matičnega naroda. (Népújság, 24. 11. 1983, 3).

Na načelni in strokovni ravni na področju pretoka informacij v začetku 80-ih let ni bilo več zadržkov. O tem priča tudi dejstvo, da je bila zgornja izjava dana leto dni po postavitvi pretvornika v Lendavi za spremljanje programa v madžarskem jeziku. Toda do takšnega stanja je vodila dolga pot, tudi preko odpravljanja bojazni pred širjenjem tuje ideologije na ozemlju SR Slovenije, pretvornik pa s tehničnega vidika še vedno ni bil dovršen.

Na radijskem področju s poslušanjem radijskih postaj iz matične države tako rekoč od samih začetkov ni bilo težav, saj je splošno znano, da »frekvence ne poznajo meja«. Preko srednjevalovnih oddajnikov je bilo mogoče na ustrezni kakovostni ravni poslušati programe madžarskega radia in se seznanjati z novostmi na vseh področjih življenja in na glasbenem

²²⁵ Zagotovitev svobode neposrednega sprejemanja radijskih in televizijskih oddaj iz sosednjih držav v jeziku, ki se uporablja v enaki ali podobni obliki, kot je regionalni ali manjšinski jezik, opredelujeta med drugim tudi 2. točka Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih in 7. člen Zakona o medijih.

področju, s tem pa je bila zagotovljena možnost kulturnega in jezikovnega razvoja madžarske narodnosti.

Od pobude za spremljanje televizijskega programa matičnega naroda pa do njene uresničitve na način, ki je izpolnil pričakovanja gledalcev tega programa na slovenski strani meje, pa sta minili skoraj dve desetletji.

4.2.1. Aktivnosti za izboljšanje možnosti spremljanja televizijskega programa iz matične države

Možnosti za informiranje v maternem jeziku tudi preko televizije so prekmurski Madžari začeli iskati v začetku 60-ih let 20. stoletja, ko je postala televizija tudi na dvojezičnem območju v pokrajini ob Muri čedalje pogostejša dobrina.²²⁶

Toda zaradi slabega sprejema programa TV Madžarske, predvsem zaradi različnih sistemov, v katerem sta oddajala svoj program TV Ljubljana in TV Budimpešta (PAL/SECAM) in mrtvega kota v Lendavi z okolico, kjer ni bilo mogoče dobiti signala z Madžarske - so se sredi 60-ih let z namenom, da bi se izboljšala kakovost sprejema programa TV Budimpešta, pojavile težnje in pobude po postavitvi pretvornika.²²⁷

Skupščina SRS je omenjeno vprašanje obravnavala tudi na sestanku 28. aprila 1977. Na osnovi sprejetih stališč, priporočil in sklepov je Komisija za narodnosti Skupščine SRS izdelala akcijski plan (1977: 4), v katerem je glede postavitve pretvornika opredelila naslednje naloge, roke in nosilce:

Tabela 4. 7: Akcijski plan uresničevanja narodnostnih pravic - pretvornik

Št.	Naloga	Rok	Zadolžen za izvedbo
7.	Izboljšati tehnične rešitve za sprejemanje programa madžarske in slovenske televizije	Konec leta 1977	RTV Ljubljana

Vir: Akcijski plan za uresničevanje stališč, priporočil in sklepov... 1977, 4.

²²⁶ »V zadnjem času se pojavlja na območju s prebivalstvom madžarske narodnosti tudi vse več televizorjev. Razen jugoslovanskega televizijskega programa spremlja prebivalstvo madžarske narodnosti tudi program budimpeštanske televizije.« (Položaj madžarske manjšine na teritoriju SRS v letu 1963, 1964, 6).

²²⁷ Lendavsko društvo inženirjev in tehnikov je oddelku za oddajnike in zveze RTV Ljubljana ponudilo možnost postavitve pretvornika na naftnem stolpu v Petišovcih, tako bi lahko bili stroški te naložbe minimalni. (Népújság, 23. 4. 1966, 2).

Izkazalo se je, da stolp v Petišovcih ni ustrežal predvidenemu namenu. Na osnovi meritev bi bilo pretvornik najbolj smotno postaviti na hribu Svete Trojice nad Lendavo, kar pa bi investicijo bistveno podražilo. (Népújság, 14. 5. 1966, 3).

Prekmurski Madžari so gojili upe, da bo napovedana gradnja zalaegerszeškega televizijskega stolpa prispevala k izboljšanju sprejema signala tudi v Prekmurju. (Népújság, 30. 12. 1971, 7). Toda kljub montaži posebnih anten na omenjen stolp, se ne slika ne ton Madžarske TV v Prekmurju nista bistveno izboljšala. (Népújság, 22. 10. 1976, 7).

V Informaciji o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji pa je v zvezi s pretvornikom že zapisano, da je bil med RTV Ljubljana in Madžarsko TV sklenjen dogovor o graditvi mejne postaje, ki bi omogočala sprejem madžarskega TV-programa. (Informacija o uresničevanju posebnih pravic 1977, 14). Ker gre za obdobje precejšnje zaprtosti meje z Madžarsko, se je v reševanje tega vprašanja vključila tudi Zvezna uprava za radijske zveze, ki je postavitvev pretvornika obravnavala povsem birokratsko, proti čemur so predstavniki narodnosti povzdignili glas tako na lokalni kot tudi republiški ravni.²²⁸

Razen bilateralnega usklajevanja je bilo odprto tudi vprašanje financiranja investicije. (Népújság, 19. 4. 1979, 4).

Dolga zgodba o postavitvi pretvornika je dobila svoj epilog konec leta 1982. Nekateri so ta dan označili kot zgodovinski v življenju madžarske manjšine. (Népújság, 2. 12. 1982, 1). Toda že nekaj mesecev kasneje zasledimo, da novi TV-pretvornik, ki naj bi omogočil boljši sprejem madžarskega TV-programa, ni izpolnil pričakovanj.²²⁹ (Zapisnik Komisije za narodnosti, 18. 4. 1983, 6).

Leta 1986 je Skupščina SRS glede pretvornika v Lendavi sprejela naslednji sklep: «RTV Slovenija naj prouči možnost ... za izboljšanje sprejemanja TV-signala iz LR Madžarske za celotno narodnostno mešano območje Pomurja.» (Poročilo o uresničevanju posebnih pravic ... 1986, 46 /sklep 73/). Sprejeti sklepi se niso uresničevali, pritožbe pa so se kar vrstile.

Do izboljšanje stanja so privedle rešitve na madžarski strani.²³⁰ Avgusta 1990 je namreč pričel poskusno obratovati oddajnik v Vasvárju, kmalu za njim pa tudi oddajnik v Újudvaru na Madžarskem. V celotnem pasu ob državni meji, tudi na slovenski strani, je bila s tem zagotovljena možnost dobrega sprejema radijskega in televizijskega programa z Madžarske.²³¹ Na pretvorniku v Lakošu bi bilo potrebno opraviti le manjši poseg »in kljub

²²⁸ Zvezna uprava za radijske zveze v Beogradu se je odločila, da bo madžarski upravi, ki je ugodila zahtevi po postavitvi pretvornika za prenašanje svojih TV-programov odgovorila, da zaradi zasedenosti frekvenčnega prostora ni možnosti za postavitvev pretvornika. Pri tem se je sklicevala na sklep Zveznega izvršnega sveta, da je na ozemlju SFR Jugoslavije dovoljena postavitvev TV-pretvornika za prenos programa sosednjih dežel samo, če je mogoče kontrolirati reoddajanje TV-programa. (Dopis Zvezne uprave za radijske zveze, 16. 11. 1977).

²²⁹ Več gledalcev se je pritoževalo, da je sprejem tako slab, da programa ni mogoče spremljati, predvidoma zaradi sprememb v atmosferi in ionosferi. Dolgoročno bi predstavljala rešitev problema gradnja novega oddajnika na madžarski strani, seveda v primerni bližini, ki bi oddajala prvi program TV Madžarske na višjem kanalu, saj so na sedanjem nizkem kanalu motnje tehnično tako rekoč neodpravljive. (Népújság, 21. 6. 1985, 5).

²³⁰ Poskusov je bilo sicer več na obeh straneh meje, toda nobena rešitev se ni izkazala za dovolj učinkovito.

²³¹ Neposreden sprejem ni bil mogoč le v naseljih neposredno pod Lendavskimi gorici, v 500 metrskem pasu (Lendava, Dolga vas, Čentiba, Dolina in Pince). Za neposredno spremljanje programa Madžarske TV pa je bilo potrebno vgraditi tudi t. i. PAL/SECAM dekodev, in sicer zaradi različnih sistemov oddajanja v Sloveniji in na

temu bodo odpravljene tolikokrat ponavljajoče se motnje na I. programu Madžarske TV. /.../ S pomočjo dekoderja bo mogoče tudi neposredno spremljati program z oddajnika v Vasvárju oziroma Újudvaru.«²³² (Népújság, 7. 9. 1990, 16).

4.2.2. Možnosti spremljanja radijskega in TV-programa iz matične države danes

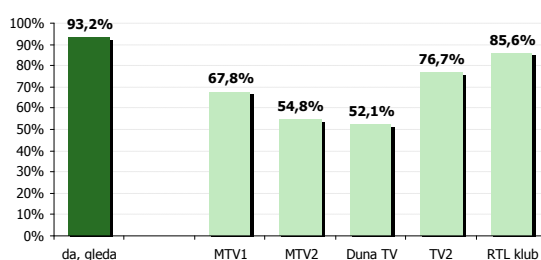
Zahvaljujoč razvoju tehnologije, predvsem satelitskih televizijskih programov in kabelske televizije, je mogoče v obmejnem prostoru, kjer živi madžarska narodna skupnost, spremljati pet različnih madžarskih televizijskih programov iz matične države.

Tabela 4. 8: Možnost spremljanja TV-programov matičnega naroda

<i>Program</i>	<i>Vrsta izdajatelja</i>
TV Madžarska 1	Javna televizija
TV Madžarska 2	Javna televizija
Duna TV	Javna televizija
TV 2	Komercialna televizija
RTL Klub	Komercialna televizija

O priljubljenosti madžarskih TV-programov pričajo tudi rezultati ankete, ki sem jo opravila med poslušalci in gledalci madžarskih programov, saj je 93,2 % vprašanih odgovorilo, da gleda katerega od televizijskih programov iz matične države. Največ (85,6 %) jih gleda komercialni program RTL-klub, najmanj (52,1 %) pa program javne TV Donava, ki jo lahko gledajo le tisti, ki imajo satelitsko ali kabelsko televizijo.

Graf 4. 24: Spremljanje drugih TV-programov v madžarskem jeziku

Vzrokov za izbiro televizijskih programov matičnega naroda sicer nisem raziskovala, ob programski ponudbi pa bi zasedlo na lestvici zagotovo visoko mesto tudi razumevanje jezika.

Madžarskem. Nekateri sprejemniki so ga že imeli vgrajenega, ostali pa so ga lahko kupili za 80–100 DEM. (Népújság, 11. 1. 1991, 20).

²³² Hkrati sta začela delovati tudi nova oddajna sistema v Sopronu in Nagykanizsi. (Népújság, 26. 10. 1990, 4).

Pri radijskih programih pa je pogostost poslušanja madžarskih radijskih postaj dokaj nizka. Če poslušalci Pomurskega madžarskega radia preklopijo radijski sprejemnik na drug program, je ta v pretežni večini program katere od slovenskih, hrvaških ali avstrijskih radijskih postaj. V raziskavi o poslušanosti Pomurskega madžarskega radia aprila 2005 je iz vzorca 400 poslušalcev iz Prekmurja, označilo madžarsko radijsko postajo kot postajo, ki jo posluša, le nekaj vprašanih.

Tabela 4. 9: Poslušanost radijskih programov matičnega naroda (prekmurski Madžari)

<i>Madžarska RA postaja</i>	<i>Pogostnost poslušanja</i>	<i>Vrsta izdajatelja</i>
Radio Kossuth	6 X	Javni radio
Radio Budapest	2 X	Javni radio
Radio Petőfi	1 X	Javni radio

Vir: SPEM, Raziskava poslušanosti MMR, april 2005

4.3. Posredovanje informacij o madžarski narodni skupnosti v prostor matične države

Vlogo posredovalca informacij o madžarski narodni skupnosti v matično državo opravljata tako Pomurski madžarski radio kot TV-studio Lendava RTV Slovenija, ki si prizadevata opravljati poslanstvo tudi na področju povezovanja regij na obeh straneh meje. Pri tem jima je v zadnjih desetletjih v pomoč tudi razvoj tehnike, saj elektromagnetni valovi ne poznajo političnih meja in segajo tudi čez meje, začrtane na zemljevidu. Slednja trditev velja predvsem za radijski program v madžarskem jeziku.

4.3.1. Pomurski madžarski radio

V Pomurskem madžarskem radiu so se od samih začetkov zavedali pomena poslušanosti v čezmejnem prostoru. S preselitvijo studia v Lendavo in možnostjo širitve obsega programa, ki je omogočala tudi sprejemanje klicev poslušalcev, je postalo evidentno, da je Pomurski madžarski radio čedalje bolj priljubljen tudi med poslušalci z Madžarske. V prostor matične države posreduje program predvsem preko svojega srednjevalovnega oddajnika, ki se zelo dobro sliši v obmejnih madžarskih županijah, skorajda do polovice ozemlja Madžarske, razen tega pa tudi na Hrvaškem, v Avstriji, povratne informacije od poslušalcev pa prihajajo celo s Slovaške ipd.²³³ Priprava posebnih prispevkov sodelavcev Pomurskega madžarskega radia, npr. za katerega od programov Madžarskega radia, je prej izjema kot pravilo, saj vodstvo

²³³ Z možnostjo spremljanja programa Pomurskega madžarskega radia v živo preko spleta pa je dana možnost za poslušanje MMR po vsej madžarski in tudi v svetu.

omenjenega radia ne izraža potrebe po tovrstnih prispevkih kljub temu da obstaja sodelovanje med radiema.

O poslušanosti Pomurskega madžarskega radia oziroma posredovanju informacij v prostor matične države pričajo tudi podatki iz raziskave o poslušanosti Pomurskega madžarskega radia v aprilu 2005, na osnovi katerega je Pomurski madžarski radio na raziskovanem območju (v Železni in Zalski županiji) na 4. mestu med radijskimi postajami, ki jih izberejo poslušalci radia v omenjenih županijah, in na 1. mestu med javnimi radijskimi postajami.

Tabela 4. 10: Pogostost poslušanja radijskih programov (matični narod)

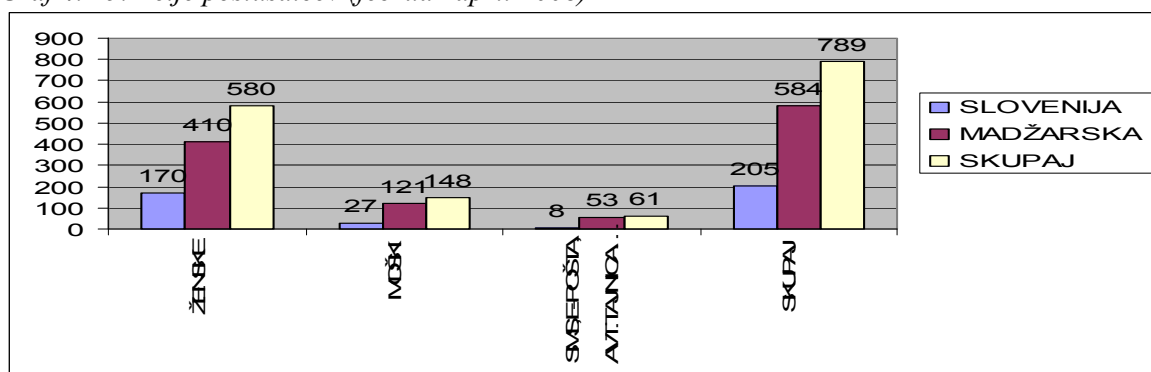
Radijska postaja	Pogostnost poslušanja	Vrsta izdajatelja
Radio Sláger	132 X	Komercialni radio
Radio Kossuth	123 X	Komercialni radio
Radio Danubiusz	118 X	Komercialni radio
Pomurski madžarski radio – MMR	103 X	Javni radio
Radio Petőfi	71 X	Javni radio
Radio Szombathely	64 X	Javni radio
Radio Egerszeg	7 X	Javni radio
Radio Zala	4 X	Javni radio

Vir: SPEM, Raziskava poslušnosti MMR, april 2005

O poslušanosti oziroma čezmejnosti Pomurskega madžarskega radia pa priča tudi interna raziskava, ki sem jo opravila za potrebe te naloge, in sicer z zbiranjem podatkov o oglašanjih poslušalcev v delu kontaktnih oddaj.²³⁴

Največji delež poslušalcev z Madžarske je mogoče zaznati v oddajah, v katerih se predvajajo brezplačne glasbene želje poslušalcev. Gre za tri enourne oddaje (ob ponedeljkih od 14.00–15.00, ob sredo od 16.00–17.00 in 19.00–20.00) in eno dvourno oddajo tedensko (ob nedeljah zjutraj od 7.00–9.00 ure).

Graf 4. 25: Želje poslušalcev (februar-april 2008)

Vir: spremljanje podatkov februar–april 2008

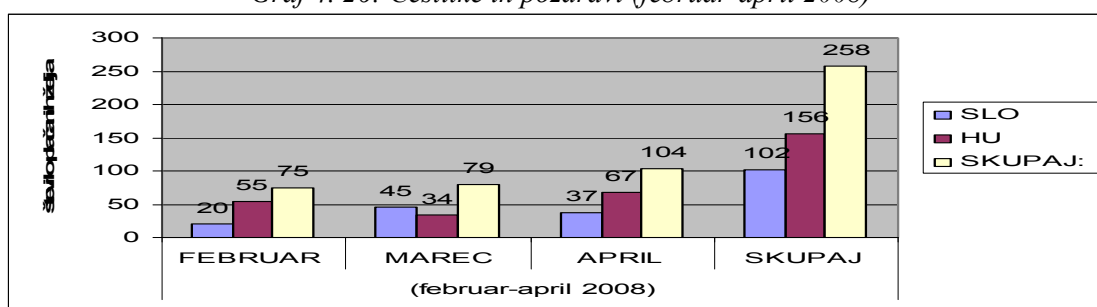
Iz podatkov je razvidno, da je 26 % klicev iz Slovenije, kar 74 % klicev pa je z Madžarske.²³⁵

²³⁴ Raziskavo sem izvajala tri mesece, od 1. februarja do 30. aprila 2008.

Dokaj izrazit je trend pritoževanj poslušalcev Pomurskega madžarskega radia iz Slovenije zaradi tega, ker menijo, da je namenjeno madžarski skupnosti na Madžarskem, torej matičnemu narodu, v primerjavi z njimi, preveč pozornosti. (Glej npr. predloge poslušalcev v tabeli 1 Priloge E). Zaradi njih se je vodstvo Pomurskega madžarskega radia v prvi polovici leta 2007 odločilo, da se ena telefonska številka za oddaje v živo uporablja le za klice iz Slovenije, druga pa za klice z Madžarske. Razmerje je ostalo kljub temu zelo podobno, kar je razumljivo, če upoštevamo dejstvo, da je na tej strani meje približno 8.000–10.000, na drugi strani meje pa več kot 100.000 potencialnih poslušalcev. Poslušalci iz Prekmurja oziroma Slovenije pa se npr. tudi v veliko manjši meri poslužujejo možnosti, kot so npr. pošiljanje predlogov za glasbene želje preko SMS-ov, elektronske pošte ipd., pa čeprav je v tem primeru zagotovljeno, da bo glasbena želja predvajana.

Nekoliko boljše je razmerje pri plačljivih glasbenih čestitkah poslušalcev, pri katerih se ni mogoče sklicevati na to, da poslušalci ne morejo priti v program zaradi preobremenjenosti telefonskih zvez s klici z Madžarske.

Graf 4. 26: Čestitke in pozdravi (februar-april 2008)

Vir: spremljanje podatkov februar–april 2008

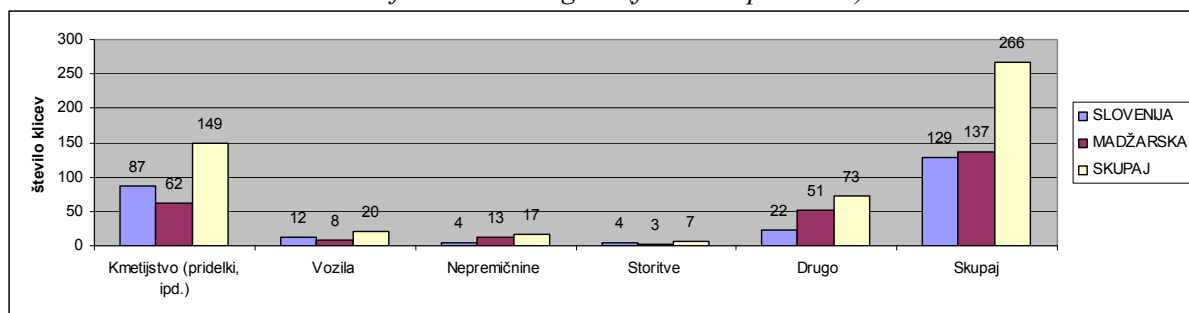
Delež glasbenih čestitk oziroma želja se sicer še vedno nagiba na stran poslušalcev z Madžarske, toda razmerje je nekoliko bolj uravnoteženo: 39,5 % glasbenih želja je vplačanih iz Slovenije, 60,5 % pa z Madžarske.

Še bolj uravnoteženo pa je razmerje klicev med poslušalci iz Slovenije in Madžarske v oddaji za brezplačne male oglase, kjer je delež klicev skoraj enak, iz Slovenije je 48,5 % klicev, z

²³⁵ Zanimiva je tudi primerjava klicev po spolu, saj je v primeru brezplačnih glasbenih želja klicalo 74 % žensk in 19 % moških, v primeru 7 % želja pa spola nismo mogli določiti (želje preko SMS-ov, elektronske pošte, telefonske tajnice ipd.). Na osnovi raziskave v prvem mesecu (takrat smo spraševali tudi po starosti poslušalcev, toda zaradi večjega števila nerodnih situacij smo vprašanje o starosti opustili) je mogoče povzeti tudi to, da je povprečna starost tistih, ki so poklicali v program iz Slovenije 64,46 leta, tistih z Madžarske pa 56,42 leta. Visoko starost poslušalcev je mogoče deloma pojasniti tudi s tem, da si je mogoče v oddaji ob sredah zvečer zaželeli madžarsko narodnozabavno glasbo, ki ima več ljubiteljev med starejšimi, toda trend starejših poslušalcev je zaznaven tudi pri glasbenih željah drugačnega značaja.

Madžarske pa 51,5 %.²³⁶ V primeru malih oglasov pa je veliko bolj uravnoteženo tudi razmerje med moškimi in ženskami.²³⁷

Graf 4. 27: Mali oglasi (februar-april 2008)

Vir: spremljanje podatkov februar–april 2008

Pomurski madžarski radio torej vlogo posredovalca informacij v prostor matične države dobro opravlja. K temu je prispevalo tudi dejstvo, da radio – bodisi s svojimi rednimi sodelavci bodisi z zunanjimi sodelavci iz tega prostora – tematsko pokriva tudi del pomembnejših dogodkov v sosednjih madžarskih županijah, pa tudi pomembnejše dogodke na državnem nivoju.

4.3.2. TV-studio Lendava

Medtem ko sodelavcem Pomurskega madžarskega radia načeloma ni potrebno pripravljati posebnih prispevkov za informiranje matičnega naroda o svoji dejavnosti, pa je izpolnjevanje tega poslanstva za sodelavce TV-studia Lendava dodatna naloga, saj zaradi nepoznavanja slovenskega jezika madžarski kabelski operaterji programa TV Slovenija ne vključujejo v svojo ponudbo.

Sodelavci TV-studia Lendava sodelujejo s svojimi prispevki tudi v oddajah matičnega naroda, in sicer v televizijskih programih obeh javnih televizij na Madžarskem, se pravi na Madžarski TV in na TV Donava. Na začetku je bilo intenzivnejše sodelovanje z Madžarsko TV, pred nekaj leti pa se je to spremenilo v prid TV Donava, tudi zaradi krčenja obsega programa o zamejskih madžarskih skupnostih v programu TV Madžarske.²³⁸ RTV Slovenija je z obema

²³⁶ Podobno pa je tudi razmerje glede vsebine oglasov. V primeru klicev iz Slovenije je nekoliko večji delež oglasov kmetijskega značaja (prodaja pridelkov, kmetijske mehanizacije, živali, ...), v primeru klicev z Madžarske pa oglasov o nepremičninah (teh je na madžarski strani trikrat več kot v Sloveniji, toda število tovrstnih oglasov je na obeh straneh meje zelo nizko).

²³⁷ Iz Slovenije je klicalo 54 % žensk in 46 % moških, z Madžarske pa 45 % žensk in 55 % moških.

²³⁸ Stiki s TV Donava so postali intenzivnejši leta 2006. TV-studio Lendava je bil vsakih šest tednov gostitelj oddaje Világunk, v kateri so sodelavci iz Lendave posredovali tudi veliko informacij o Sloveniji, prisotna pa je

televizijama sklenila tudi pogodbo o sodelovanju.²³⁹ Sodelavci TV-studia Lendava pošiljajo svoje prispevke v programe Televizije Madžarske in Televizije Donava od preselitve studia v Lendavo.

Na področju informiranja o madžarski narodni skupnosti v matični državi pa je potrebno omeniti še oddajo čezmejnega tipa z naslovom *Brez meja/Határtalan*, ki nastaja od oktobra 2003 v sodelovanju s studiema v Zalski in Železni županiji in se predvaja v programu vseh treh studiev²⁴⁰.

TV-studio Lendava si prizadeva v skladu s svojimi možnostmi izpolnjevati poslanstvo, ki mu je bilo zaupano že ob ustanovitvi, opravlja namreč tudi vlogo posrednika informacij o dosežkih in težavah ene najmanjših zamejskih narodnih skupnosti matičnemu narodu.

tudi težnja po sodelovanju v oddaji dnevniškega tipa *Világhíradó* (Novice iz sveta). Zaradi prezasedenosti novinarjev in tehničnega osebja s pripravo lastnih oddaj je to sodelovanje zelo omejeno.

Leta 2007 je bilo TV Donava, in sicer v oddajo, ki se pripravlja v sodelovanju z zamejsko madžarsko narodno skupnostjo, posredovanih 4–5 prispevkov mesečno in okrog dva do trije dnevniški prispevki.

²³⁹ Z MTV je RTV Slovenija podpisala sporazum o sodelovanju 13. 5. 2002, 13. 12. 2002 pa je bil isti pogodbi dodan še aneks, ki se nanaša predvsem na sodelovanje s TV-studiem Lendava.

Dogovor o sodelovanju s TV Donava je bil prav tako podpisan 13. 5. 2002, aneks k pogodbi pa 12. 12. 2002. Pogodbi vsebujeta določbe o možnostih izobraževanja, izmenjavi materiala in nudenju pomoči pri delu ekip druge televizije na svojem ozemlju.

²⁴⁰ Več o oddaji glej v *Prilogi F*.

5. ORGANIZIRANOST IN FINANCIRANJE TER PARTICIPACIJA PRIPADNIKOV NARODNE SKUPNOSTI V RTV PROGRAMIH MADŽARSKE NARODNE SKUPNOSTI

5.1. Organiziranost

Televizijske oddaje v madžarskem jeziku so v začetku svojega delovanja sodile k Uredništvu dnevnoinformativnega programa TV Ljubljana, leta 1993 pa je bilo v sklopu Informativnega programa RTV Slovenija ustanovljeno Uredništvo za madžarski program. (Pečko 1998, intervju).

Radijski program v madžarskem jeziku je bil na začetku delovanja, torej od leta 1958, sestavni del RTV Ljubljana, oktobra 1962 je bila postaja priključena Časopisno-založniškemu podjetju Pomurski tisk, in sicer kot organizacijska enota v delovni enoti za informacijsko in založniško dejavnost. Radijski program v madžarskem jeziku je 1. aprila 1967 postal sestavni del Zavoda za časopisno in radijsko dejavnost v Murski Soboti. (Radio Murska Sobota, delovno gradivo 1967, 1–2).

Ob privatizaciji omenjenega zavoda v začetku 90-ih let se je porodila zamisel o večji samostojnosti tudi obeh elektronskih medijev v madžarskem jeziku z ustanovitvijo Zavoda za informiranje madžarske narodnosti, toda ta - predvsem zaradi tehničnih in finančnih težav - ni bila izvedljiva, pa tudi predlog novega zakona o RTV iz leta 1994 je predvideval njuno vključitev v RTV Slovenija.

Programski svet se je skupaj s Pomursko madžarsko narodno skupnostjo, članico sveta RTV, ter Uredništvom madžarskega radijskega in televizijskega programa ob obravnavi statuta RTV Slovenija vključil v prizadevanja po doseganju večje samostojnosti v okviru te institucije in predlagal, da naj se namesto obstoječe diktije:

Regionalni in narodnostni programi v Kopru in Mariboru oziroma njihovi studii so organizacijsko povezani v regionalni RTV center, ki ga organizacijsko in upravno vodi vodja centra. /.../ Velja še omeniti, da sta studia za radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost v Lendavi, da je tam tudi sedež programskega direktorja, ter da so spričo tega organizacijske povezave z regionalnim centrom v Mariboru več ali manj produkcijske in tehnične narave. (Informator 10, 17. 2. 1995, 5)

sprejme naslednje besedilo:

RADIO IN TV CENTER LENDAVA

22. člen

Radio in TV center Lendava ustvarja, pripravlja in oddaja radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost.

23. člen

Radijske in TV programe iz prejšnjega člena pripravljata uredništvi radijskega in TV programa v madžarščini.

Pripravo in produkcijo radijskega in televizijskega programa v madžarščini vodi in koordinira direktor in odgovorni urednik programov za madžarsko narodno skupnost.

Uredništvi madžarskega radijskega in TV-programa vodijo uredniki. (Informator št. 10, 17. 2. 1995. Priloga)

Prizadevanja po večji samostojnosti niso bila uspešna, ohranila se je dikcija RTV Slovenija.

Pomurski madžarski radio in TV-studio Lendava sta začela delovati v okviru istega zavoda na dveh različnih lokacijah 1. 1. 1996. Imela sta istega programskega direktorja,²⁴¹ programsko pa sta bili uredništvi ločeni. Do večjega povezovanja med uredništvoma je prišlo predvsem z imenovanjem novega vodstva televizijskih in radijskih programov za madžarsko narodno skupnost konec leta 1998 oziroma na začetku leta 1999²⁴² ter po preselitvi na skupno lokacijo septembra 2004.

Programski odbor in vodstvo narodne skupnosti sta okrepila svoja prizadevanja po večji samostojnosti madžarskih elektronskih medijev med obravnavo novega zakona o RTV Slovenija v letu 2005.

Tokrat o samostojnem RTV-centru ni bilo govora, šlo je predvsem za večjo finančno samostojnost, saj naj bi se finančna sredstva za RTV-programe za madžarsko narodno skupnost planirala posebej in ne v sklopu regionalnega centra v Mariboru. (Zapisnik Programskega sveta, 19. 4. 2005, 2–3). Predlog v zakonu ni bil upoštevan.

RTV-studio Lendava deluje znotraj RTV Slovenija.²⁴³ Je pravno, organizacijsko, tehnično in finančno celovita ter enotna organizacija, ki je programsko, tehnološko in poslovno enotno

²⁴¹ Institut programskega direktorja narodnostnih programov je uvedel Zakon o RTV Slovenija iz leta 1994. V primeru madžarskega RTV programa je bil direktor hkrati tudi odgovorni urednik televizijskega programa v madžarskem jeziku, radio pa je imel svojega odgovornega urednika.

²⁴² Za razliko od prejšnje prakse sta bili funkciji direktorja in odgovornih urednikov ločeni, za kar je bila dana podlaga že v Zakonu o RTV Slovenija iz leta 1994, vendar do tega zaradi pomanjkanja kadra in finančnih sredstev ni prišlo.

²⁴³ Organigram RTV Slovenija glej v Prilogi I/1.

upravljana ter vodena, sodi pa v okvir Programsko-produkcijske enote Regionalni RTV-center Maribor s studiem za madžarski program v Lendavi/Magyar Műsorok Stúdiója Lendva.²⁴⁴

Sedež radijskega in televizijskega studia ter programskega vodstva za madžarsko narodno skupnost je v Lendavi.²⁴⁵

V okviru Regionalnega RTV-centra Maribor oziroma Studia za madžarski program delujeta naslednji uredniško-producentski enoti:

- UPE Televizijski program za madžarsko narodno skupnost,
- UPE Radijski program za madžarsko narodno skupnost.

Uredniško-producentske enote vodijo odgovorni uredniki. Odgovorna urednika radijskega in televizijskega programa za madžarsko narodno skupnost delujeta skladno z navodili pomočnikov generalnega direktorja za narodnostna programa.

RTV-studio Lendava je programsko in organizacijsko avtonomna enota. Vodstvo RTV-studia si prizadeva, da bi se ob omenjenih UPE ustanovila še UPE Tehnična produkcija, ki je bila prej zaradi delovanja na ločenih lokacijah razdeljena na radijsko in televizijsko produkcijo. Predlog bo veljalo temeljito premisliti, saj je ob sedanji organiziranosti, ko sta produkcija in program tesno povezana, veliko večja preglednost delovanja obeh sklopov, ne prihaja do neizkoriščanja planiranih tehničnih kapacitet, veliko je sinergijskih učinkov. (*Glej predlog v Prilogi 9/3*). Programski UPE sta razdeljeni na uredništvi²⁴⁶ in izvedbo programa. Vsa štiri uredništva²⁴⁷ in obe izvedbi programa sta členjeni še na oddaje (TV-studia) oziroma po tematskih sklopih oddaj, ki se pripravljajo v posameznem uredništvu (radijski program).²⁴⁸ Pod izvedbo programa pa so uvrščena opravila, ki nudijo podporo programskemu delu (npr. lektorji, prevajalci, organizatorji, napovedovalci ...). (*Glej prilogo I/4*).

Radijski in televizijski program pripravlja 32 zaposlenih (Skupne službe 3, TV-studio 14, MMR 15), 19 stalnih honorarnih sodelavcev in okoli 65 občasnih honorarnih sodelavcev.²⁴⁹

²⁴⁴ 70. člen Statuta JZ RTV Slovenija. Organiziranost RTV-centra glej v Prilogi I/2.

²⁴⁵ 77. člen Statuta JZ RTV Slovenija.

²⁴⁶ UPE Radijski program za madžarsko narodno skupnost se deli na Uredništvo informativnega programa in Uredništvo kulturno-izobraževalnega, razvedrilnega, mladinskega in verskega programa, UPE Televizijski program za madžarsko narodno skupnost pa na Uredništvo informativnega, izobraževalnega, športnega in dokumentarnega programa ter Uredništvo kulturno-umetniškega, mladinskega in otroškega programa.

²⁴⁷ Praksa v JZ RTV Slovenija je, da so tudi programski delavci (stalno in honorarno zaposleni) uvrščeni v katero od UPE. Tako je tudi v Lendavi, toda v UPE Televizijski program za madžarsko narodno skupnost vsi programski delavci kljub uvrščenosti v enega od uredništev opravljajo dela za obe uredništvi, sicer delo zaradi nizkega števila zaposlenih ne bi moglo nemoteno potekati.

²⁴⁹ Pri povsem primerljivem obsegu radijskih programov pripravlja italijanski program 50, madžarski radijski program pa 26 zaposlenih in stalnih honorarnih sodelavcev. Skoraj polovico manjše število sodelavcev se vsekakor odraža tudi v kakovosti in pestrosti programov. Ker je število sodelavcev ob enakem (oziroma celo malenkost daljšem) obsegu programa nižje za polovico, zahteva to od sodelavcev programa v madžarskem

Zaradi nizkega števila zaposlenih je dejavnost RTV-studia Lendava usmerjena predvsem v pripravljanje programa, pri ostalem, kot so npr. arhiviranje, analiza podatkov, vodenje raznih sistemov za pripravo plana, urejanje spletnih strani ipd., pa se izvaja le najnujnejše. Zahtevnejših žanrov, kot so npr. radijske igre, v programu Pomurskega madžarskega radia (z izjemo otroške radijske igre) ne zasledimo. V televizijskem programu je bilo nekaj zelo uspešnih projektov na področju snemanja dokumentarnih in celo igranih ter dokumentarno-igranih filmov s sodelovanjem zunanjih strokovnjakov, toda ne v tolikšni meri, kot bi to želeli zaposleni v TV-studiu Lendava in gledalci.

Težave pri zaposlovanju kadrov obstajajo, odkar delujeta oba medija, kar je bilo v nekaterih poglavjih že nakazano, saj predstavljajo zaposleni oziroma stroški dela precejšen delež v delovanju medijev. Madžarski elektronski mediji pa se soočajo tudi s pomanjkanjem ustreznih kadrov, saj je zelo težko zaposliti npr. novinarja, ki bi bil strokovno primerno usposobljen, hkrati pa bi aktivno obvladal tudi slovenski in madžarski jezik do te mere, da bi lahko svoje prispevke tudi prevajal.²⁵⁰ Fluktuacije med mediji madžarske narodne skupnosti ni, saj je npr. tudi pri časopisu madžarske manjšine zaposleno minimalno število novinarjev. Zaradi nizkega števila sodelavcev je za delo v RTV-studiu Lendava značilna večopravnost zaposlenih (tako tehničnih kot programskih delavcev),²⁵¹ čedalje bolj poudarjena težnja pa je tudi bimedialnost, kar pomeni, da ista ekipa pripravi prispevek o kakem dogodku za oba medija v madžarskem jeziku. Slednjega se v obeh uredništvih zaenkrat bolj poredko poslužujejo, saj pride bimediaslnost v poštev predvsem pri krajših prispevkih, ki imajo značaj poročil, teh pa je v radijskem in televizijskem programu v madžarskem jeziku dokaj malo.

jeziku več naporov. O visoki obremenjenosti zaposlenih v madžarskem radijskem programu priča tudi študija podjetja A.T.Kearney, ki je v raziskavi o RTV Slovenija ugotovilo, da proizvede ta radijski program letno 85.304 normativnega števila programskih minut na zaposlenega za vsa proizvodna in programska dela, naslednja OE pa le 33.819 minut. (A.T. Kearney 2002, 36) V RTV Slovenija zaenkrat ni normativov (so pa v fazi priprave), na osnovi katerih bi bilo mogoče natančno opredeliti, koliko programskih in tehničnih delavcev bi bilo potrebno za pripravo sedanjega obsega programa.

²⁵⁰ Problem pa predstavlja tudi dejstvo, da dobijo novi sodelavci velikokrat le status honorarnega sodelavca ali zaposlitev za določen čas. Zato se velikokrat tudi tisti, ki sodelujejo z RTV-studiem kakšno leto ali dve, odločijo za novo službo v drugi instituciji, kjer dobijo ustrežnejši status. Iskanje novih kadrov pa je zaradi migracij mladih v večje centre velikokrat kljub naporom neuspešno.

²⁵¹ Montažer je npr. tudi kontrolor kamere, realizator oddaj, grafični oblikovalec ipd., vsi novinarji pa so hkrati prevajalci svojih prispevkov. Prisotna je tudi težnja, da bi pričeli novinarji – predvsem radijski – sami montirati svoje prispevke. Trend na področju televizijskega novinarstva pa je tudi t.i. Video Journalism, v okviru katerega novinar prispevek tudi sam posname in montira. Mlajši sodelavci TV-studia Lendava se v interesu usvajanja novih znanj udeležujejo številnih izobraževanj doma in v tujini.

5.2. Financiranje programov narodnih skupnosti

„Glede materialnih pogojev delovanja sredstev javnega obveščanja narodnih skupnosti je očitno, da te na načelu posebnega varstva (pozitivne diskriminacije) potrebujejo sofinanciranje, saj nam je jasno, da ozek krog tistih, ki jim je program namenjen, ne bi mogel financirati stroškov priprave in emitiranja časopisov in radijskega oziroma televizijskega programa, ki so izjemno visoki. Praksa evropskih držav na tem področju ni enotna.” (Fábián in Ötvös 2003, 157).

Zagotavljanje finančnih sredstev za uresničevanje posebnih pravic narodnih skupnosti na področju obveščanja, ki naj zagotovijo obstoj in ohranjanje identitete, je naloga širše družbe. V Sloveniji je to ustavna obveznost Republike Slovenije, saj ustava iz leta 1991 v 64. členu določa posebne pravice za obe avtohtoni manjšini.²⁵²

Na področju financiranja manjšinskih medijev tudi v Sloveniji zadeve nikoli niso bile dovolj jasno in zavezujoče opredeljene,²⁵³ zato so si pristojni prizadevali te obveznosti prelagati eden na drugega.²⁵⁴ Lokalne skupnosti in organizacije so menile, da sodi obveznost financiranja medijev izključno v obvezo države, državne službe pa so si – predvsem na začetku delovanja manjšinskega radia in časopisa v madžarskem jeziku – prizadevale preložiti breme na lokalno skupnost. Če si priključimo v spomin podatke o demografski strukturi in socialno-ekonomskem položaju madžarske narodnosti, postane očitno, zakaj prekmurske lokalne skupnosti nikoli niso bile pripravljene prevzeti bremena sofinanciranja manjšinskih programov. Sofinanciranju madžarskih radijskih programov iz RTV-prispevka pa se je izogibala tudi RTV Slovenija tako dolgo, dokler je le mogla.²⁵⁵ Tudi po prehodu Pomurskega

²⁵² To, da nosi odgovornost za sofinanciranje pri uresničevanju pravice narodnosti do informiranja v maternem jeziku večinski narod in da ne vodi do rešitve problema, če bremena v zvezi s to dejavnostjo preloži na politično in gospodarsko tudi sicer slabša pleča narodne skupnosti, je izjavil tudi Lenart Šetinc, direktor RTV Slovenija. (Népuság, 24. 11. 1983, 3).

²⁵³ Radijski program v madžarskem jeziku je bil več desetletij financiran iz državnega proračuna (na začetku preko sekretariata za prosveto in kulturo), italijanski radijski program pa neposredno iz RTV-naročnine.

²⁵⁴ Zaradi premajhnega deleža sofinanciranja s strani sekretariata za prosveto in kulturo je imel madžarski program Radia Murska Sobota izgubo že v letu 1967, v planu za leto 1968 pa je bilo predvidenih le toliko sredstev, da bi omogočala njegovo delovanje le v prvih devetih mesecih. Zavod je zaradi nenehne izgube razmišljal celo o ukinitvi te dejavnosti, če se stanje ne bi izboljšalo. (Radio Murska Sobota – delovno gradivo 1967, 2–3)

²⁵⁵ RTV Ljubljana je predstavila svoje argumente proti izenačitvi statusa Radia Murska Sobota z Radiem Koper (Zapisnik medobčinske komisije za narodnostna vprašanja, 24. 5. 1967, 2–6). Na osnovi pritiska raznih narodnostnih in republiških političnih forumov je obravnavo sofinanciranja radijskega programa v madžarskem jeziku večkrat uvrstila na dnevni red tudi Skupščina RTV Ljubljana, predvsem od sredine 80-ih let. (Glej npr. Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 19. 1. 1987, 19, Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 30. 6. 1987, 4, Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 28. 12. 1987, 11, Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 9. 11. 1988, 11–12, Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 19. 1. 1989, 8–10, Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 28. 11. 1989, 10–12). Sklep o načelni dokončni izenačitvi in enakopravnem pristopu pri financiranju italijanskega in madžarskega radia in televizije in vključitvi madžarskega radijskega programa v programe RTV Ljubljana za leto 1990 –

madžarskega radia v RTV Slovenija, ko sta televizijski in radijski program pričela delovati v isti organizacijski enoti, je denarja za programe in naložbe primanjkovalo.²⁵⁶ V novejšem času pa se v zvezi s financiranjem narodnostnih programov poraja vprašanje, v kolikšni meri si naj stroške delita RTV Slovenija in Vlada Republike Slovenije.

Financiranje informativne dejavnosti narodne manjšine, predvsem madžarske, je bilo vedno kislo jabolko, v katerega je bilo potrebno znova in znova zagristi.

5.2.1. Težnja po zvišanju sofinanciranja narodnostnih programov s strani Vlade Republike Slovenije

Država svojih nalog na področju financiranja oziroma sofinanciranja narodnostnih programov v preteklosti ni izpolnjevala v skladu s pričakovanji pripravljavcev in izdajatelja narodnostnega programa. Čeprav Zakon o RTV Slovenija v 2. točki 30. člena določa, da RTV Slovenija iz državnega proračuna financira del narodnostnih programov v deležu, ki se ne financira iz prispevka, je opredelitev višine in obsega obveznosti ohlapna in nezavezujoča, saj je možno zakonskim določilom ustreči z minimalno vsoto. RTV Slovenija je kot izdajateljica programa poskušala urediti te zadeve v svojih strategijah in predlogih, ki jih je naslavljala na vlado.

Že konec 80-ih let 20. stoletja je obstajala težnja RTV, da se zagotovi vsaj 20-odstotno sofinanciranje iz državnega proračuna, 80-odstotno pa iz naročnin. Ta sistem naj bi veljal za obe narodni skupnosti, ki sta bili financirani iz različnih virov. (Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 23. 11. 1987, 12).

Težnjo po povečanju deleža sofinanciranja države vsebuje tudi Strategija in usmeritve radijskih in televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost do leta 2005,²⁵⁷ ki med drugim opredeljuje, da se »v te programe preliva daleč nadpovprečni delež naročnine, ki je

sofinanciranje tega programa, ki je deloval še vedno v sklopu Zavoda za informiranje Murska Sobota - je bil sprejet na Skupščini RTV Ljubljana konec leta 1989. (Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 19. 10. 1989, 4–14). Pomurski madžarski radio je prejemal iz naročnine RTV Slovenija 0,7 % sredstev. (Zapisnik Komisije za narodnosti, 23. 11. 1993, 4).

²⁵⁶ Komisija Državnega zbora Republike Slovenije za narodni skupnosti je znova in znova opozarjala Vlado Republike Slovenije in vodstvo RTV Slovenija na neizpolnjevanje zakonskih obveznosti v zvezi z zagotovitvijo potrebnih finančnih sredstev za sofinanciranje RTV programov za narodni skupnosti in ju pozvala, naj čim prej skleneta dogovor o načinu sofinanciranja teh obveznosti (Zapisnik Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za narodni skupnosti, 17. 2. 1998, 6, to vprašanje pa je bilo izpostavljeno tudi na njeni 2., 6., 8. in 13. seji). Na slabo finančno situacijo radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku je vseskozi opozarjal tudi Programski svet. (Glej npr. Zapisnik Programskega sveta, 8. 9. 1999, 4–6 in Zapisnik skupne seje Programskega sveta za radijski in TV-program za madžarsko in italijansko narodno skupnost z dne 15. 11. 2002, 2–3).

²⁵⁷ Svet RTV Slovenija jo je sprejel na 16. redni seji 28. 2. 2000.

zmanjkuje za druge programe, ki so prav tako zakonska obveznost RTV Slovenija.²⁵⁸ /.../ Vodstvo RTV Slovenija je vladi RS že večkrat ponudilo model postopnega in mehkega prehoda na 50-odstotni delež z nekajletnim prilagajanjem, vendar za zdaj brez rezultatov. Brez takšne finančne trdnosti in perspektive pa so tudi izvajanje manjšinskih programov, njihova krepitev in razvoj nezanesljivi.« (Strategija 2000, 1–2).

Naslednji dokument, ki poudarja na podoben način potrebo po zvišanju deleža sofinanciranja narodnostnih programov s strani države, je dokument z naslovom »Problematika RTV-programov za narodnosti RTV Slovenija«, ki je znan tudi pod imenom »Bela knjiga.«²⁵⁹ Za primer, da država ne bi krila v večji meri svojih obveznosti, predlaga rešitve, kot so:

- iz sredstev RTV-prispevka in proračuna se zagotovi oskrba manjšinskih radijskih programov v sedanjem obsegu;
- TV-oskrba se zagotovi s programi lastne produkcije v sedanjem obsegu italijanskega programa (okoli dve uri dnevno), ki bi se ji madžarski TV-program postopno približeval;
- ostalo preskrbo s TV programi bi bistveno pocenili z dopolnilnim programom, ki bi ga sestavljali prevodi najkakovostnejših stvaritev slovenske nacionalne produkcije (boljša izraba obstoječih možnosti) in prenos izbora javnih TV-programov iz matičnih držav (nova možnost ob vključitvi v EU);
- dodatno perspektivo za delo in uveljavljanje regionalnih in manjšinskih programov (predvsem še italijanskega) bi iskali v projektu čezmejne regionale TV, z dodatnim financiranjem vseh sodelujočih držav in s sofinanciranjem iz evropskih skladov. (Bela knjiga 2004, 7).

Enako dikcijo o sofinanciranju države v višini 50 % vseh stroškov vsebuje tudi Strategija dolgoročnega razvoja RTV Slovenija za obdobje 2004–2010. V njej RTV predlaga ob

²⁵⁸ Že konec 90-ih let je bilo večkrat poudarjeno, da so težave na področju sofinanciranja narodnostnih programov posledica dejstva, da »še vedno ni sklenjen dogovor o načinu sofinanciranja le teh s strani Vlade Republike Slovenije in RTV Slovenije.«²⁵⁸ (Zapisnik 6. seje Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za narodni skupnosti z dne 15. 1. 1998, 2–3).

²⁵⁹ »Bela knjiga« je bila na Svetu RTV Slovenija sprejeta 10. 2. 2004. V njej je zapisano, da »tudi s pravnega vidika (analogno z razsodbo Ustavnega sodišča o RTV naročinah) ni sprejemljivo, da bi dejavnost, za katero je predpisano sofinanciranje, v tako neuravnoteženem obsegu financirali iz prihodkov RTV-prispevka. Število plačnikov RTV prispevka italijanske in madžarske narodnosti seveda ni tolikšno, da lahko pokrije strošek svojih posebnih programov.« (Bela knjiga 2004, 4). V takem primeru bi morala pomagati država v skladu z Zakonom o RTV Slovenija ali pa bi morala določiti pogoje minimalnega servisa za manjšinske programe v skladu z veljavno zakonodajo. »RTV Slovenija že vseskozi predlaga, da bi skladno s prakso v večini evropskih držav (razen v tistih, kjer so tovrstni programi v celoti financirajo iz proračuna) strošek financiranja teh programov uredili v razmerju 50 % iz virov RTV Slovenija in 50 % iz državnega proračuna, pri čemer bi to lahko dosegli tudi z določeno postopnostjo (denimo v dveh letih).« (Bela knjiga 2004, 4-5).

metodah za zagotavljanje stabilnosti financiranja javne radiotelevizije ter ukrepih za varčevanje znotraj RTV Slovenija tudi ukrep v zvezi s financiranjem programov narodnih skupnosti, na osnovi katerega bi moral javni RTV servis prejemati dodatna državna sredstva za izpolnjevanje svojih obveznosti na področju ustvarjanja programov za narodnostne manjšine. (Strategija 2005, 71–72).

Tabela 5. 1: Delež sofinanciranja RTV programov madžarske narodne skupnosti s strani Vlade Republike Slovenije v obdobju 2003–2007 (v EUR)

Leto	Realizacija RTV-programov za madž. narodno skupnost	Delež sofinanciranja madž. programov s strani vlade	V %-ih
2003	1.878.551	153.576	8,2
2004	2.151.214	188.483	8,8
2005	2.187.040	212.586 (+45.852 /ob rebalansu)	9,7
2006	2.274.932	315.632	13,9
2007	2.068.478	395.749	19,1

Podatki: Poročila o realizaciji prihodkov in odhodkov RTV programa za madžarsko narodno skupnost finančne službe RTV Slovenija.

Delež sofinanciranja s strani vlade²⁶⁰ se na ravni RTV ni zvišal v navedenem odstotku, pri madžarski narodni skupnosti je delež višji zaradi spremembe notranje delitve proračunskih sredstev od leta 2006 med italijansko in madžarsko narodno skupnostjo v procentualnem razmerju 70 : 30, namesto prejšnjih 80 : 20.²⁶¹ Notranjo delitev sofinanciranja med programi opravi namreč RTV Slovenija.

Plan prihodkov madžarskih RTV-programov za leto 2008 je bil zastavljen smelo,²⁶² saj je znašal plan sofinanciranja madžarskih RTV-programov s strani vlade 409.184 EUR (sofinanciranje obeh narodnosti skupaj pa 1.568.284,00 EUR), toda 414.000 EUR za obe narodnosti (od katerih je za madžarske programe namenjenih 120.000 EUR, za italijanske pa 294.000 EUR) je vlada potrdila naknadno, v zadnjem četrtletju, ne pa v rednem letnem proračunu. Za leto 2009 je plan za sofinanciranja s strani vlade enak znesku iz leta 2007.

²⁶⁰ V letu 1997 je bilo npr. za radijski in TV-program za madžarsko narodno skupnost namenjenih 72 mio SIT, vlada RS pa je sofinancirala narodnostne programe RTVS v višini 103,5 mio SIT, od katerih je bilo za madžarski narodnostni program namenjenih 20,7 mio SIT, kar je znašalo 28 % vseh sredstev. (Zapisnik Programskega sveta, 24. 3. 1998, 1). Število zaposlenih in obseg programa seveda nista primerljiva s sedanjim stanjem.

²⁶¹ Po dolgoletnem prepričevanju Programskega sveta za madžarsko narodno skupnost je novo razmerje določil generalni direktor RTV Slovenija. (Zapisnik Programskega sveta, 21. 10. 2005, 6–8).

²⁶² Proračun RTV-studia Lendava je za leto 2008 nekoliko višji predvsem zaradi namenskih sredstev v višini 50.000 EUR za širitev radijskega programa od 19.00 do 24.00 ure in za izvedbo programov ob obletnici radijskega in televizijskega studia v Lendavi v višini 35.000 EUR. Za RTV-studio Lendava je bilo za leto 2008 planiranih 1.758.890 EUR brez pripadajočega dela odhodkov skupnih služb (za 2007 je znašal ta znesek brez omenjenih stroškov 1.582.088 EUR).

Največji delež v odhodkih RTV studia Lendava²⁶³ odpade na stroške dela (leta 2007 767.463 EUR), pa tudi v variabilnih stroških predstavljajo honorarji zunanjih sodelavcev (leta 2007 441.422 EUR).

V skupnem deležu stroškov predstavlja dobršen delež tudi odstotek pribitka internih odhodkov (oddajnikov in zvez) in pripadajočega deleža odhodkov skupnih dejavnosti na eksterne odhodke regionalnih centrov, kamor sodijo stroški naslednjih služb oz. oddelkov: vodstva, sekretariata in tajništva sveta, revizije, kadrovskega in izobraževalnega področja, dejavnosti skupnega pomena, komercialne službe, finančno-računovodske službe, programskega in finančnega kontrolinga, službe za obračun RTV-prispevka, mednarodnega sodelovanja, področja trženja in odnosov z javnostmi in promocije. Delež tega pribitka se je od leta 2003 do leta 2007 postopoma zmanjševal s 55,3 % v letu 2003 na 30,7 % v letu 2007. Zniževanje deleža pribitka internih odhodkov in postopno zviševanje proračuna RTV-studia Lendava ter zaposlovanje nekaterih honorarnih sodelavcev so prispevali k postopnemu reševanju kadrovske težave, s povišanjem variabilnih stroškov z 336.538 EUR v letu 2003 na 570.903 EUR v letu 2007 pa je bilo možno manjkajoče kadre za silo reševati s honorarnimi zaposlitvami. Zaposlovanje je bilo v glavnem posledica širitve obsega programskega časa.

5.2.2. Marketinški prihodki narodnostnih programov

Marketinški prihodki radijskega in televizijskega studia za madžarsko narodno skupnost so zelo nizki (okoli 0,7 % proračuna v letu 2006 in okoli 1,3 % v letu 2007). Po eni strani gre za gospodarsko zelo slabo razvito območje, na katerem ni potencialnih oglaševalcev, po drugi strani pa – predvsem pri televizijskem programu – čas predvajanja oddaj ni ustrezen za pridobivanje oglaševalcev. Oglaševanje na radiu in televiziji je povezano predvsem s promocijskima prireditvama Leto se izteka (TV-studio Lendava) in Čardašbal (Pomurski madžarski radio). Glede na to, da gre za prireditvi, ki ne sodita v celoti v okvir izvajanja javne službe, je tudi prav, da se zanju poskuša zagotoviti sredstva iz oglaševanja. Izvajanje javne službe, pripravo in predvajanje programa v maternem jeziku madžarske manjšine, pa je potrebno zagotoviti iz naročnine in sofinanciranja s strani vlade.

Od druge polovice leta 2007 je mogoče zaznati tudi nekoliko večje povpraševanja po oglasnem prostoru na Pomurskem madžarskem radiu, predvsem še s strani oglaševalcev z Madžarske.

²⁶³ Za boljši vpogled glej Prilogo B - Realizacija prihodkov in odhodkov radijskega in TV-programa za madžarsko narodno skupnost za leto 2007.

Tabela 5. 2: Marketinški prihodki RTV-studia Lendava

	RADIO	TELEVIZIJA
Leto 2006	16.724	0
domači trg	16.654	0
tuji trg- Madžarska	70	0
Leto 2007	28.319	2.744
domači trg	22.686	2.744
tuji trg – Madžarska	5.633	0

Vir: Finančna služba Regionalnega RTV centra Maribor

Če ob slabem ekonomskem stanju pokrajine upoštevamo še dejstvo, da se pripravljajo v RTV-studiu Lendava narodnostne oddaje, ki so ena od neprofitnih dejavnosti oziroma sodijo med izvajanje javne službe nacionalnih televizij, ki omogočajo pobiranje naročnine, in da v RTV-studiu Lendava ni sodelavca za marketing, je stanje – če upoštevamo predvsem porast marketinških prihodkov v letu 2007 – kar zadovoljuje, pa čeprav gre le za 1,36 % celotnega proračuna.

5.2.3. Sofinanciranje s strani matičnega naroda in druge možnosti za pridobivanje sredstev

Za razliko od italijanske narodne skupnosti v Sloveniji, ki je deležna precejšnje finančne podpore s strani matičnega naroda, madžarska narodna skupnost ne more računati na bistveno finančno podporo matičnega naroda.²⁶⁴

RTV-studio Lendava je od matičnega naroda dobil simbolična sredstva za izvedbo nekaterih večjih projektov, zanje pa se je bilo potrebno prijaviti na natečaje. Načrti za prihodnost na področju pridobivanja sredstev so usmerjeni v pridobivanje sredstev Evropske unije, z njimi bi lahko uredništvo udeleževalo predvsem programske projekte, ki jih iz stroškov za izvajanje redne dejavnosti ni mogoče uresničiti. Dva takšna projekta je TV-studio Lendava že izvedel. Po ukinitvi programa Phare CBC je prišlo na področju pridobivanja sredstev iz evropskih skladov do vrzeli, saj so bili programi INTERREG razpisani po pričakovanem roku. V letih 2007 in 2008 pa so se pričele odpirati tudi možnosti za pridobivanje sredstev na natečajih lokalnih skupnosti. *(Glej prilogo J – Pridobivanje sredstev 1998–2000).*

²⁶⁴ »Madžarska država je v letih, odkar je ta dejavnost pod krovom RTV Slovenija, prispevala skupaj okoli 8 milijonov SIT v obliki opreme in okoli 5 milijonov SIT v obliki programskega sofinanciranja, skupaj približno 13 milijonov SIT«, kar je simbolična vsota, vendar izraz dobre volje. (Strategija 2004–2010, 2004, 70). Izven meja Madžarske živi po nekaterih ocenah celo 5 milijonov Madžarov, Madžarska pa namenja večino finančne podpore, ki pa je zaradi njene gospodarske šibkosti tudi sicer dokaj skromna, večjim zamejskim skupnostim, npr. v Romuniji, Ukrajini, na Slovaškem in v Vojvodini.

5.3. Participacija narodnih skupnosti

Po Žagarju (2005, 49, 72) je ustrezna participacija narodnih skupnosti (in tudi vseh drugih vrst manjšin) v večini sodobnih pluralnih družb predvsem politično in ideološko vprašanje. Njegovo politično in ideološko izhodišče je, da so ustrezni status, varstvo in participacija ter enakopravna integracija bistvene sestavine in celo predpostavke demokracije v etnično pluralnih okoljih. Participacija manjšin pa je pomemben segment njihovega varstva in uresničevanja njihovih posebnih pravic v družbi. Lahko bi rekli, da je »ključni dejavnik pri zagotavljanju njihove polne in enakopravne integracije v sodobne družbe. /.../ Pri oblikovanju in uveljavljanju konkretnih rešitev je vedno potrebno upoštevati predvsem situacijo, značilnosti in potrebe posameznega okolja in posamezne skupnosti ter njihove interese in zahteve, ki jih formulirajo.«

Obveznost ustvarjanja razmer, potrebnih za učinkovito sodelovanje pripadnikov narodnih manjšin v kulturnem, družbenem in gospodarskem življenju in javnih zadevah, še zlasti pri tistih, ki jih zadevajo, je opredelila v 15. členu Okvirna konvencija za varstvo manjšin Sveta Evrope. Toda tudi v tem primeru ne opredeljuje instrumentov in načina sodelovanja narodnih skupnosti, posredno pa tudi politične participacije pri omenjenih zadevah. Politično participacijo madžarske narodne skupnosti v Sloveniji in slovenske narodne skupnosti na Madžarskem opredeljuje tudi bilateralni sporazum o zagotavljanju pravic pripadnikov narodnih skupnosti, ki sta ga sklenili Slovenija in Madžarska in ki v 8. členu določa, da podpisnici v skladu z notranjo zakonodajo zagotavljata ustrezno udeležbo manjšin pri odločanju na lokalni regionalni in državni ravni o zadevah, ki se nanašajo na pravice in položaj manjšin in njunih pripadnikov.

V Sloveniji je bila politična participacija ustavno in zakonsko opredeljenih manjšin ves čas »deklarativno, z razvojem političnega sistema pa tudi normativno zagotovljena.« To velja tako za obdobje socialističnega sistema kot tudi za obdobje samostojne države po letu 1991 in je zgled tudi v svetovnem merilu. Toda slovenska politika je »na drugi strani, temu vprašanju posvečala pozornost, ki je bila v določenih segmentih zgolj »alibi« trenutne politike (v vseh obdobjih) v domači in mednarodni javnosti.«²⁶⁵ (Jesih 2004, 120). Jesih ugotavlja tudi, da je na področju politične participacije prisotna skoraj popolna »odsotnost transferja raziskovalnih

²⁶⁵ Formalno urejena politična enakopravnost je pogosto samo zunanji izraz politične enakopravnosti, pod katero se pogosto skriva politična podrejenost. »To lahko sklepamo tudi na podlagi obrazložitve odstopa predsednika državnoborske komisije za narodno skupnost Roberta Batellija konec leta 2003, ko je med drugim kot razlog za svoje dejanje navedel, da »komisija za narodnosti in druge institucije narodne skupnosti že dolga leta delujejo v nekakšni praznini. To pomeni, da navkljub trudu in izpolnjevanju ustavno zagotovljenih pravic to ne daje nobenega učinka, ki bi imel trajne in pozitivne posledice za položaj narodne skupnosti.« (Jesih 2004, 120–121).

rezultatov v neposredne politične aktivnosti, odpravljanje slabosti in pripravo boljših političnih rešitev.« (Jesih 2004, 121).

Žagar (2005, 66–72) navaja naslednje možne koncepte politične participacije manjšinskih skupnosti:

- volitve in volilni sistem (npr. ob avtomatični volilni pravici, ki pripadniku manjšine pripada kot vsem državljanom demokratičnih držav, še razvijanje modelov za zagotovitev manjšinskega predstavljanja v političnih procesih in predstavniških organih na različnih ravneh, z znižanjem ali odpravo splošnega volilnega praga ali pridobitvijo vsaj določenega deleža glasov ipd.);
- neposredno zagotovljeno posebno manjšinsko predstavništvo (npr. s predpisom o obvezni izvolitvi določenega števila ali deleža predstavnikov, ki zastopajo narodne manjšine – tudi z možnostjo dvojne volilne pravice);
- avtonomijo (opredeljena je povečini teritorialno tako, da ima določeno ozemlje, na katerem živijo pripadniki narodnih manjšin, poseben status za uresničevanje specifičnih potreb, posebnih pravic in interesov teh manjšin in njihovih pripadnikov. Zadnje čase pa se ob teritorialni avtonomiji uveljavlja tudi zamisel o funkcionalni avtonomiji, ki bi temeljila na individualni pripadnosti določeni skupnosti);
- posvetovalna telesa.

Z vidika participacije madžarske narodne skupnosti v organih RTV Slovenija je slednja možnost bistvenega pomena. V tem primeru gre lahko za različna imenovana in voljena telesa, ki sodelujejo v procesu političnega odločanja kot delovna telesa vlade, ministrstev, predstavniških teles ali javnih institucij, ki odločajo o zadevah, pomembnih za narodne manjšine in njihove pripadnike.

Mnenja takšnih posvetovalnih teles, ki so lahko sestavljena zgolj iz predstavnikov manjšin oziroma posameznikov, imenovanih ali izvoljenih iz vrst manjšin, njihovo članstvo pa je lahko tudi širše in ni vezano na pripadnost manjšini, so za organe odločanja lahko obvezna ali zgolj svetovalna, odvisno od tega, kako so takšna telesa, njihova vloga in pristojnosti pravno opredeljeni in urejeni, pogosto pa je to odvisno tudi od njihovega konkretnega mandata. Tipičen primer takšnih teles so različni manjšinski sveti ali sosveti, pa tudi različne komisije ali odbori. (Žagar 2005, 72).

5.3.1. Participacija madžarske narodne skupnosti v elektronskih medijih za informiranje madžarske narodne skupnosti

Možnost za participacijo madžarske narodne skupnosti v pripravah radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku je bila na načelni ravni prisotna ves čas. Direktor TV Ljubljana je že ob obravnavi možnosti uvedbe TV-oddaj v madžarskem jeziku povedal, da bi lahko sodelovanje in prevzemanje določenih obveznosti »formalizirali v obliki programskega sosveta za oddaje TV Ljubljana v madžarščini, ki bi spremljal in oblikoval program ter se tudi ukvarjal z realnimi vprašanji okrog oddaje – od kadrovskih, programskih do finančnih in tehničnih vprašanj in možnosti.« Programski svet bi bil organ skupščine RTV Ljubljana, formirati pa bi ga bilo potrebno nemudoma.²⁶⁶ (Zapisnik Komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja ter narodnosti RK SZDL Slovenije in Komisije za narodnosti Skupščine SR Slovenije, 24.1.1978, 30–31).

11-članski svet za narodnostne programe²⁶⁷ je bil imenovan za obdobje dveh let na 12. redni seji Skupščine RTV Ljubljana.²⁶⁸ Zagotavljal naj bi širši družbeni vpliv na področju obveščanja italijanske in madžarske narodnosti v Sloveniji, s tem da

- skrbi za vsestransko informiranje ter spodbujanje kulturnega razvoja narodnosti;
- sooblikuje letne programe radia in televizije s področja narodnostne problematike, utrjuje in razvija odnose s programskim zaledjem;
- spodbuja sodelovanje pri uresničevanju programskih nalog;
- za skupščino RTV pripravlja temeljna gradiva o vprašanih programske politike.

(Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 28. 11. 1989, 16–17).

Skupščina RTV Slovenija je sredi leta 1990 obravnavala pobudo Skupščine RS za sestavo Skupščine RTV Slovenija, v okviru katere je dala pobudo samoupravnima narodnima skupnostma v Sloveniji, da imenujeta po enega predstavnika tudi v Skupščino RTV Slovenija.²⁶⁹ (Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 25. 6. 1990, 15).

Po Brankici Petkovič vključuje dostop do osrednjih medijev tudi udeležbo predstavnikov manjšin v upravnih odborih in uredništvih javnih medijev, tj. participacijo v instancah odločanja. (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/14/manjsine/>).

²⁶⁶ Ob enostranski odločitvi RTV Ljubljana o ukinitvi ene od oddaj v madžarskem jeziku so poslanci skupščine SIS madžarske narodne skupnosti Občine Lendava predlagali, da se naj za oddajo Hidak/Mostovi ustanovi poseben programski svet, v katerem bi bilo potrebno zagotoviti zastopstvo interesov tudi prekmurskim Madžarom. (Népújság, 14. 4. 1989, 1).

²⁶⁷ Madžarska narodna skupnost je imela v svetu dva predstavnika.

²⁶⁸ K ustanovitvi sveta so prispevali tudi predlogi komisije za informiranje in komisije za narodnosti. (Zapisnik seje Skupščine RTV Ljubljana, 19. 10. 1989, 4, 15).

²⁶⁹ Narodni skupnosti imata od takrat neprekinjeno svojega predstavnika v tem najvišjem telesu RTV Slovenija.

Skupščina RTV Ljubljana je sprejela tudi Poslovnik o delu sveta za narodnostne programe za madžarsko in italijansko narodno skupnost. (Zapisnik Skupščine RTV Ljubljana, 25. 6. 1990, 17–18). Svet RTV Slovenija pa je 29.10.1991 odločal o statutarnem sklepu glede ustanovitve štirih programskih svetov, med katerimi najdemo tudi programski sveta za italijansko in madžarsko narodno skupnost. Sedemčlanski programski svet je imenoval Svet RTV Slovenija, in sicer ugledne strokovnjake z različnih področij življenja. V programski svet za narodnostne programe, katerega mandat je trajal dve leti, sta najmanj polovico članov imenovali neposredno italijanska oziroma madžarska narodna skupnost.²⁷⁰

- Pristojnosti programskega sveta so bile enake pristojnostim sveta za nacionalne radijske in televizijske programe, s tem da so se te pristojnosti nanašale na manjšinske programe (npr. ocenjevanje plana in uresničevanja programske zasnove in uredniške politike ter predlogi za izboljšanje vsebin programa, obravnava pobud, predlogov in stališč gledalcev in poslušalcev, odločanje o ugovorih zoper zavrnitev zahtev za objavo informacij; obravnava pobud, mnenj in predlogov novinarjev ter urednikov v zvezi s programi, skrb za spoštovanje določil novinarskega kodeksa).
- Programska sveta sta dajala soglasje k imenovanju odgovornih urednikov in urednikov programov za italijansko oziroma madžarsko narodno skupnost.²⁷¹
- Obravnavala sta druga pomembnejša vprašanja, ki se nanašajo na narodnostne programe.²⁷² (Zapisnik Sveta RTV Slovenija, 26. 12. 1990, 1).

Po besedah Rudija Šeliga, takratnega predsednika Sveta RTV Slovenija, je »Programski svet za radijski in TV-program za madžarsko narodno skupnost organ javnosti, preko katerega se izraža vpliv javnosti na uresničevanje in vodenje programske politike.« (Zapisnik Programskega sveta, 11. 3. 1993, 2).

Zakon o RTV Slovenija iz leta 1994, v katerega obravnavo se je vključil tudi Programski svet za televizijski in radijski program v madžarskem jeziku, je okrepil pristojnosti programskih svetov narodnosti, ki naj bi dajali soglasje k obsegu programa. V programske svete narodnosti

²⁷⁰ Tak predlog je med sprejemanjem Zakona o RTV, v katerem sta skupnosti ob spremembi ustanoviteljstva (prej RK SZDL, sedaj Skupščina RS) težili k možnosti vplivanja javnosti na programsko zasnovo, predlagala Komisija za narodnosti Skupščine SRS, ki števila, sestave, imenovanje in razreševanje članov sveta ni želela več prepuščati Statutu RTV Slovenije. (Zapisnik Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 20. 3. 1990, 1–3).

²⁷¹ Tudi v tem primeru gre za predlog Komisije za narodnosti. (Zapisnik Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 20. 3. 1990, 3).

²⁷² Svet RTV Slovenija je 10.6.1993 sprejel spremembe in dopolnitve Statuta Javnega zavoda RTV Slovenija, od katerih je za madžarsko narodno skupnost pomembna predvsem dopolnitev 3. člena, ki se glasi: »Z letnimi in srednjeročnimi plani se določijo tudi finančna sredstva ter tehnična in strokovna pomoč pri pripravljanju, oddajanju in razvoju radijskega programa in TV-oddaj za madžarsko narodno skupnost.« (Zapisnik Sveta RTV Slovenija, 10. 6. 1993, 3).

naj bi 2/3 članov imenovali narodni skupnosti, 1/3 pa Svet RTV, medtem ko je bila prej sestava omenjenih svetov v razmerju 50 : 50 %. Narodni skupnosti sta bili s temi rešitvami zadovoljni. (Zapisnik Komisije DZ RS za narodni skupnosti, 22. 2. 1994, 2–3).

5.3.2. Participacija narodne skupnosti v elektronskih medijih narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji na osnovi Zakona o RTV Slovenija iz leta 2005

Za italijansko in madžarsko narodno skupnost je participacija tudi na osnovi novega zakona o RTV zagotovljena na dveh ravneh, s članstvom v Programskem svetu RTV Slovenija, saj imata v 29-članskem Programskem svetu RTV Slovenija po enega predstavnika tudi omenjeni narodni skupnosti²⁷³ in ustanovitvijo Programskega odbora za italijanski in madžarski narodnostni program. Po dva člana programskega odbora, ki štejeta po devet članov, imenuje za mandatno dobo štirih let Programski svet RTV Slovenija, dve tretjini članov odbora imenujeta italijanska oziroma madžarska samoupravna narodna skupnost v Sloveniji, enega člana pa izvolijo izmed sebe zaposleni v uredništvih radijskega in televizijskega programa za italijansko oziroma madžarsko narodno skupnost.²⁷⁴

5.3.2.1. Pristojnosti programskega odbora²⁷⁵

Programski odbor za narodnostni program²⁷⁶ daje soglasje k imenovanju pomočnika generlnega direktorja za avtohtono narodno skupnost, odgovornih urednikov narodnostnega programa in k obsegu ter programski zasnovi, programskim standardom in programski shemi tega programa, ki morajo biti usklajeni z materialnimi zmoglostmi javnega zavoda RTV Slovenija ter s predpisi, ki urejajo njegovo delo. Razen tega:

- obravnava uresničevanje programske zasnove ter programsko produkcijski načrt in letno poročilo javnega zavoda RTV Slovenija v delu, ki se nanaša na narodnostni program;

²⁷³ 6. odstavek 17. člena Zakona o Radioteleviziji Slovenija. Imenujeta ju krovni organizaciji madžarske oziroma italijanske manjšine.

²⁷⁴ 23. člen Zakona o Radioteleviziji Slovenija.

²⁷⁵ Programskega odbora za italijansko in madžarsko narodno skupnost sta se na osnovi prejšnjega Zakona o RTV Slovenija iz leta 1994 imenovala Programska sveta, sedanji Programski svet RTV Slovenija pa se je imenoval Svet RTV. Do razlike je prišlo predvsem v poimenovanju programskega odbora, ki se je prej imenoval programski svet za narodnosti, pristojnosti pa so ostale načeloma enake.

²⁷⁶ Glede pristojnosti oziroma temeljnih nalog programskega odbora vsebujeta enake, nekoliko drugače oblikovane določbe tudi 30. in 31. člen Statuta JZ RTV Slovenija. Določbe o konstituiranju, imenovanju članstva in mandatu programskega sveta pa so v statutu nekoliko bolj podrobne. Glede sprejetja poslovnika, izvolitve in pristojnosti predsednika, glasovanja, sejin in povračila potnih in drugih materialnih stroškov dela se smiselno upoštevajo določbe statuta, ki urejajo problematiko Programskega sveta RTV Slovenija.

- obravnava pripombe in predloge gledalcev oziroma poslušalcev narodnostnega programa ter se do njih opredeli;
- daje pobude Programskemu svetu za obravnavanje vprašanj s področja narodnostnih programov;
- opravlja druge naloge s področja narodnostnih programov, ki jih določa statut.²⁷⁷

Omeniti velja tudi temeljna načela delovanja programskega odbora za italijanski in madžarski narodnostni program, ki so opredeljena v 29. členu Statuta JZ RTV Slovenija in vsebujejo izjemno pomembne določbe glede delovanja v interesu javnosti oz. narodne skupnosti, glede pluralnosti in politične neodvisnosti.

Programska odbora pri svojem delu zastopata in varujeta interese javnosti. Svojo programsko politiko vodita na način, ki je prilagojen predvsem potrebam avtohtonih narodnih skupnosti, zagotavljanju uresničevanja ustavnih pravic madžarske in italijanske narodne skupnosti v zvezi z radijskim in televizijskim javnim obveščanjem in spodbujanjem povezovanja narodnih skupnosti z matičnim narodom ter vključevanju kulturnih ter drugih dosežkov italijanskega oziroma madžarskega naroda v narodnostne programe. Pri uresničevanju svojih pristojnosti sta programska odbora za italijanski in madžarski narodnostni program prav tako kot programski svet RTV zavezana načelu svetovnonazorske pluralnosti ter politične neodvisnosti javne RTV Slovenija v razmerju do države kot tudi drugih formalnih in neformalnih centrov politične moči.

Ob morebitnem nedoslednem uresničevanju programskih standardov in programsko-produkcijskega načrta na področjih, ki zadevajo avtohtone narodne skupnosti, ter drugih kršitvah prej omenjenih načel, ki so povezane z njunimi področji, programska odbora o tem pisno obvestita Programski svet RTV. Slednji ukrepa v okviru svojih pristojnosti, pri spremljanju popravljanja kršitev in morebitnih nadaljnjih ukrepov mora sodelovati s posameznim programskim odborom. Lahko mu zaupa izvajanje določene pristojnosti pri odpravljanju kršitev.

Programska odbora ne smeta posegati v posamezne dele programa pred njihovo objavo in ne sprejemati odločitev stališč, ki so povezana z objavo nasploh. Posamezni programski deli morajo biti skladni s programskimi standardi in merili.²⁷⁸

²⁷⁷ 23. člen Zakona o RTV Slovenija.

²⁷⁸ 29. člen Statuta JZ RTV Slovenija.

Programski odbor za madžarski narodnostni program pri svojem delovanju upošteva določbe iz zakona o RTV Slovenija, Statut RTV Slovenija in poslovnik. Največ pozornosti namenja radijskemu in televizijskemu programu v madžarskem jeziku, kadrovskim in finančnim vprašanjem, zagotavljanju boljše slišnosti in vidnosti, uvrstitvi televizijskih oddaj v madžarskem jeziku v boljši programski pas na I. programu TV Slovenija, izboljšanju tehničnih možnosti ipd.²⁷⁹

Sistemska zastopanost narodnih skupnosti v programskih svetih je primerno urejena. V njej se zrcali ustavna ureditev in odnos do narodnostnih skupnosti v Sloveniji. Kompetence tega organa so zelo pomembne, saj mu je dana možnost vplivanja na programske zasnove in poročila narodnostnih programov, kjer je dosežena visoka stopnja avtonomije radijskih in TV-programov za manjšine, dana mu je tudi možnost vpliva na kadrovske koncepte ipd. Na ravni Programskega odbora so zadeve urejene, njegove pripombe si prizadeva vodstvo RTV-studia Lendava upoštevati oziroma jih argumentirano ovreči, če meni, da videnja Programskega odbora niso pravilna. Večjo težavo predstavlja dejstvo, da sklepi tega organa niso v pravi meri upoštevani na ravni RTV Slovenija kljub temu da se po vsakem sestanku seznani z njimi tudi Programski svet RTV Slovenija. To, kar je veljalo v preteklosti, da si je bilo treba za uresničitev posameznega cilja prizadevati več let, velja še danes.

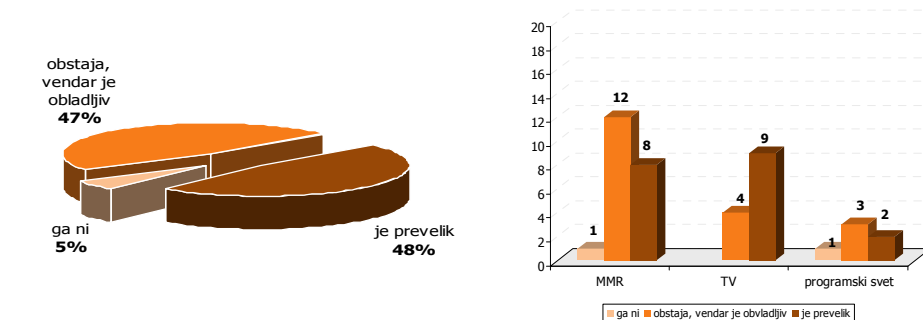
5.3.3. Zagotavljanje avtonomije radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku

V anketi o radijskih in televizijskih programih v madžarskem jeziku med zaposlenimi in člani programskega sveta sem zastavila tudi vprašanje o avtonomiji obeh programov oziroma ali je zaznaven vpliv narodnostne politike, programskega odbora, političnih strank in lokalne politike na radijske in televizijske programe madžarske manjšine.²⁸⁰

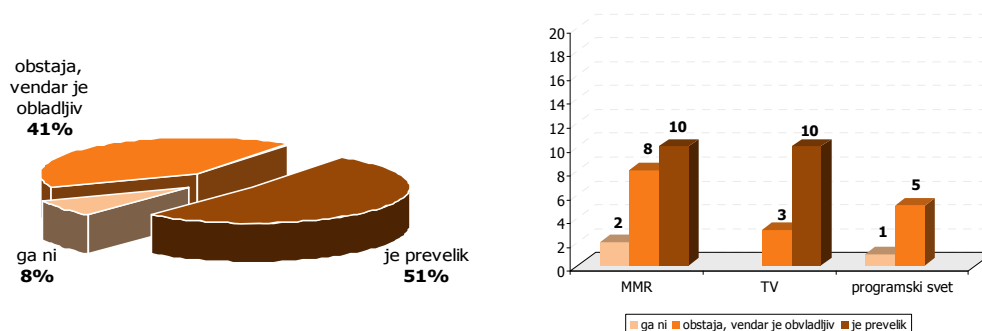
²⁷⁹ Prejšnji programski odbori so vlagali veliko napora tudi v izboljšanje tehničnih in prostorskih možnosti, toda ti problemi so od preselitve v nov studio septembra 2004 veliko manjši. Finančna sredstva za odkup in preureditev 800 m² velikih poslovnih prostorov Gorenja v studijske sta po dolgih letih dogovarjanja in prelaganja obveznosti zagotovitve potrebnih sredstev sofinancirali RTV Slovenija in vlada Republike Slovenije v razmerju 50 : 50%.

²⁸⁰ Bile so možne tri kategorije odgovorov: 1 – ga ni, 2 - obstaja, vendar je obvladljiv, 3 - je prevelik.

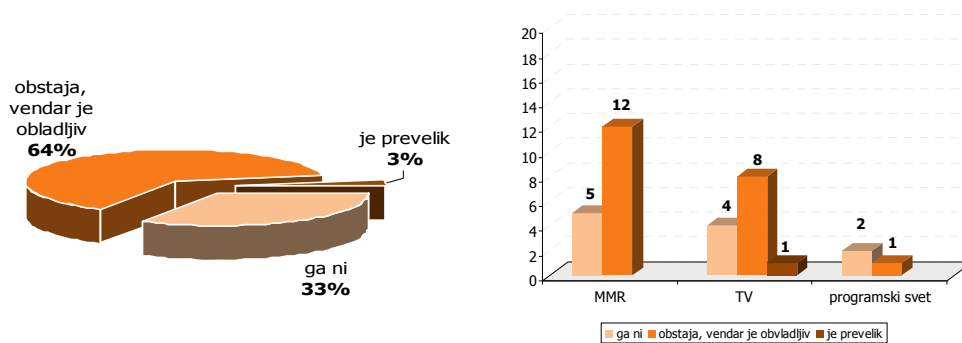
Graf 5. 1: Vpliv narodnostne politike na vsebino programov

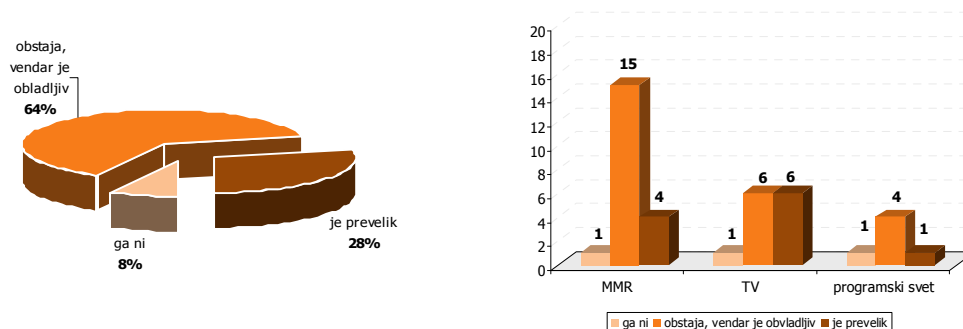
Graf 5. 2: Vpliv programskega odbora na vsebino programov

Graf 5. 3: Vpliv političnih strank na vsebino programov

Graf 5. 4: Vpliv lokalne politike na vsebino programov

Iz zgornjih grafov²⁸¹ je razvidno, da največ zaposlenih meni, da imata na vsebino programov prevelik vpliv programski odbor (51 %) in narodnostna politika (48 %), okoli četrtna zaposlenih pa meni, da je mogoče zaznati tudi prevelik vpliv lokalne politike, medtem ko je vpliv političnih strank na vsebino programov zanemarljiv. Precejšen je tudi delež zaposlenih, ki menijo, da sicer obstaja vpliv narodnostne politike (47 %), programskega odbora (41 %), političnih strank (64 %) in lokalne politike (64 %) na vsebino programov, vendar je ta obvladljiv. Število tistih, ki vpliva navedenih dejavnikov sploh ne zaznavajo, je zelo nizek, in sicer 5–8 %. V primeru političnih strank pa kar 33 % anketiranih meni, da sploh ne vplivajo na vsebino programov v madžarskem jeziku.²⁸²

Odgovori članov programskega odbora²⁸³ so zelo podobni odgovorom zaposlenih, vendar pa nihče med njimi ni menil, da ima odbor, katerega člani so, prevelik vpliv na vsebino programov, vendar je izjemno nizek tudi delež tistih, ki meni, da tega vpliva sploh ni.

6. DISTRIBUCIJA RADIJSKEGA IN TELEVIZIJSKEGA PROGRAMA TER DIGITALIZACIJA

Lastna frekvenca elektronskih medijev sodi prav tako med dejavnike, ki bistveno vplivajo na možnost razvoja medijev. V primeru Pomurskega madžarskega radia je bilo mogoče že v prejšnjih poglavjih zaslediti, da se je program omenjenega radia začel bliskovito razvijati prav v obdobju po pridobitvi lastne frekvence in postopoma dosegel optimalnih 18 ur in 15 minut programskega časa dnevno. To pomeni, da je po obsegu programa dosegel raven radijskega programa italijanske manjšine v Sloveniji in uresničil, pa čeprav šele po pol stoletja, težnje

²⁸¹ Vir za vseh štiri sklope grafov je anketa, ki je bila izvedena med zaposlenimi in člani programskega odbora.

²⁸² Podatki v krožnih diagramih vsebujejo le odgovore zaposlenih v PMR in TV-studiu Lendava.

²⁸³ Od devetih članov programskega odbora je na vprašalnik odgovorilo šest članov.

po postopnem izenačevanju obsega manjšinskih programov. Pred ločitvijo frekvence od slovenskega programa pa je prihajalo do nenehnih trenj glede programskega časa, in sicer kdo od različnih pripravljavcev programa ima prednost pri predvajanju. Z možnostjo celodnevne oddaje je predvajanje programa vzorno urejeno, saj snovalci programa uvrščajo v programsko shemo oddaje v terminu, za katerega presodijo, da je najugodnejši.

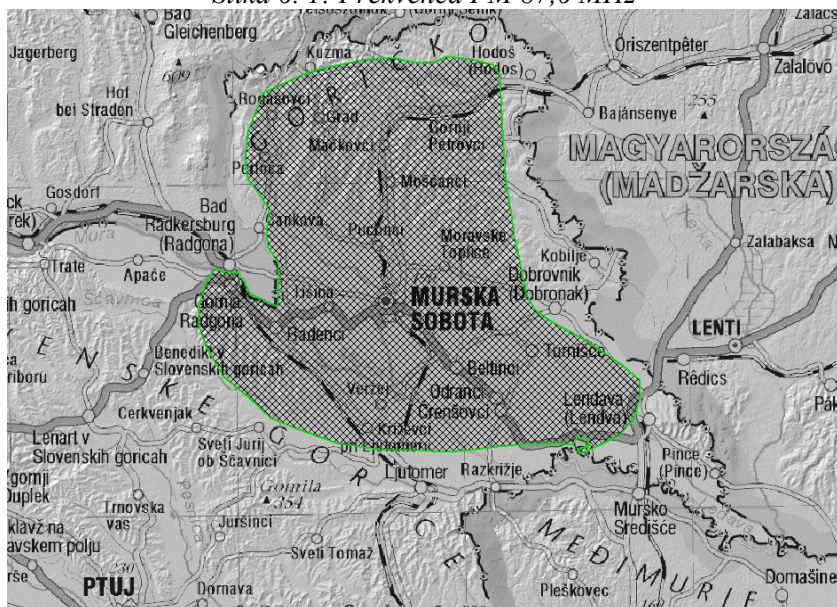
Širitev televizijskega programa v madžarskem jeziku pa je bila vedno odvisna od »dobre volje« vodstva Televizije Slovenija, torej od tega, ali je bilo slednje pripravljeno odstopiti dodatni del programskega časa za madžarsko narodno skupnost in v katerem programskem pasu je bilo pripravljeno to storiti. Rešitev se ponuja z digitalizacijo. Medtem pa se je lahko obseg televizijskega programa v italijanskem jeziku, na katerega je razen zgodovinskih dejstev vplivala tudi lastna frekvenca, neovirano razvijal.

Poleg obsega je pomembna tudi pokritost območja s frekvenco, saj je v primeru, da program ne doseže gledalcev in poslušalcev, ves trud ustvarjalcev zaman, ni pa mogoče niti pričakovati rezultatov oziroma učinkov na področju prizadevanj za ohranjanje identitete oziroma ohranitev manjšine nasploh.

6. 1. Oddajanje radijskega programa v madžarskem jeziku

Pomurski madžarski radio oddaja svoj program na naslednjih frekvencah:

Slika 6. 1: Frekvenca FM 87,6 MHz

Vir: APEK, 2008

Če si ogledamo sliko, ki je kartografska priloga Odločbe o dodelitvi radijskih frekvenc št. 648002 Agencije za telekomunikacije in radiodifuzijo Republike Slovenije,²⁸⁴ vidimo, da je krog pokritosti s signalom označen izven dvojezičnega območja oziroma pokritost je zelo pomanjkljiva prav v obmejnem pasu ob državni meji med Slovenijo in Madžarsko, kjer živi pretežni del pripadnikov madžarske narodne skupnosti.²⁸⁵

Ker pokritost s frekvenco ni dosežena v zakonsko določenem odstotku (90 %), si je vodstvo madžarskega radijskega programa prizadevalo pridobiti novo UKV frekvenco za pokrivanje belih lis oziroma za boljšo slišnost na dvojezičnem območju. Tovrstne aktivnosti so se začele že v letu 2000, zadeva pa je dobila epilog, ki ni povsem zadovoljujoč, šele pred kratkim.

Pridobitev frekvence je bila pogojena s pridobitvijo ustreznih dovoljenj od sosednjih držav. (Zapisnik Programskega sveta, 3. 6. 2000, 2). Postopek pridobivanja soglasja je bilo potrebno po letu 2003 ponoviti, saj Avstrija ni dala soglasja k zaproseni frekvenci. (Zapisnik Programskega sveta, 22. 10. 2002, 3).

OE Oddajniki in zveze RTV Slovenija je z namenom, da bi se zagotovila boljša slišnost frekvence 87,6 MHz, podprla prizadevanja RTV-studia Lendava in dala pobudo za spremembo lokacije za oddajanje programa Pomurskega madžarskega radia iz Pečarovcev na Pohorje, toda Agencija za pošto in elektronske komunikacije s sklicevanjem na mednarodno neusklajenost tudi tej prošnji ni ugodila. (Dopis APEK, številka 191-24/2003/3 z dne 13. 11. 2003).

V postopku pridobivanja frekvence je prišlo do še dodatnega zapleta. Prebivalci Pečarovcev, kjer je postavljen oddajnik, so začeli opozarjati, da sevanje škoduje.²⁸⁶ Potekale so aktivnosti za preselitev oddajnika iz Pečarovcev na vzhodnejšo oddajno točko in pridobivanje dovoljenj za njegovo preselitev. (Zapisnik Programskega sveta, 22. 5. 2006, 13–14). Toda nobena od ponujenih lokacij ni bila ustrezna. V letu 2007 je Občina Puconci ponudila za novo lokacijo oddajnika zemljišče v bližini zaselka Kamenek, ki bi še bilo primerljivo s Pečarovci. Omenjena lokacija pomeni izboljšanje pokrivanja s signalom predvsem na Goričkem, signal seže veliko dlje tudi preko meje, vendar bi se slišnost rahlo poslabšala v okolici Lendave.²⁸⁷

²⁸⁴ Gre za prvo samostojno frekvenco Pomurskega madžarskega radia, ki jo je radio dobil leta 1992.

²⁸⁵ Gl. npr. geografski prikaz dvojezičnega območja v 2. poglavju.

²⁸⁶ »Ta oddajni center je bil zgrajen v začetku 90-ih let na robu vasi Pečarovci, leta 1996 pa smo v Sloveniji dobili prvo uredbo o elektromagnetnem sevanju. Takrat so se vaščani organizirali v skupino, ki spremlja probleme, povezane z oddajnikom in na nek način želi doseči odstranitev oddajnika iz omenjenega zaselka.« (Zapisnik, 15. 10. 2007, 10–12).

²⁸⁷ Pomočnica generalnega direktorja za madžarske programe je pripomnila, da rešitev v prikazani obliki brez dodatne frekvence ni sprejemljiva, saj izgubi največ tisti del, na katerem živi največ prebivalcev madžarske narodne skupnosti. Na madžarski strani bi se situacija sicer izboljšala, vendar pa so za Pomurski madžarski radio

Studio Lendava je soglašal s predstavitvijo, vendar s pogojem, da se zagotovi dodatna frekvenca za pokrivanje novih belih lis. (Zapisnik Programskega odbora, 15. 10. 2007, 10–12).

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije je na osnovi vloge RTV Slovenija z dne 5. 10. 2007 z Odločbo o dodelitvi radijskih frekvenc št. 656833 odločila o dodelitvi radijske frekvence za oddajanje programa Pomurskega madžarskega radia na oddajni točki Lendava na frekvenci 92,7 MHz. Iz priloge odločbe je razvidno, da dosega oddajno področje približno okrožje 1 km in pokriva le nekaj odstotkov ciljnega prebivalstva. Poslušalci so kljub temu s precejšnjega območja, kjer je bila slišnost prej slabša, poročali o izboljšanju slišnosti. Še vedno pa ni pokrito območje od Genterovcev do Dobrovnika. Zato se je pristopilo k iskanju nadaljnjih rešitev za izboljšanje slišnosti omenjene frekvence.

Slika 6. 2: Frekvenca FM 92,7

Vir: APEK, 2008

Podeljevanje radijskih frekvenc večjega obsega in postavljanje oddajnikov večjih moči na stičišču štirih držav, se pravi Slovenije, Avstrije, Hrvaške in Madžarske, kjer se stikajo tudi signali omenjenih sosednjih držav, je otežena in zapletena naloga, saj je na tem območju zelo težko najti novo frekvenco na ustrezni lokaciji. Če bo APEK ustregel zahtevam RTV Slovenija oziroma Studia madžarskih RTV programov, bo po 50 letih delovanja radia v madžarskem jeziku morda celo dosežena ustrezna pokritost celotnega dvojezičnega območja s signalom Pomurskega madžarskega radia. Dodatne možnosti se bodo ponudile ob digitalizaciji radijskih frekvenc, kar pa zaenkrat ni tema razprav in dogovorov.

najpomembnejši prekmurski Madžari. Član Programskega odbora dr. Attila Kovács pa je diskusijski prispevek podkrepil s podatkom, da na območju Dobrovnika in Lendave ter naprej do Pinc živi 90 % vseh prekmurskih Madžarov. Če bi se ta predlog uresničil, bi bila skoraj vsa madžarska populacija brez radijskega signala Pomurskega madžarskega radia. (Zapisnik, 15. 10. 2007, 11–12).

Za tiste, ki ne morejo poslušati programa v madžarskem jeziku na novi frekvenci, je ostala možnost poslušanja na SV 558 kHz, ki seže nekje do polovice Madžarske, vendar to ni prava rešitev. Program Pomurskega madžarskega radia pa je možno v živo poslušati tudi na spletu, na naslovu: www.rtv slo.si/mmr.

6.2. Predvajanje televizijskega programa v madžarskem jeziku

Televizijske oddaje v madžarskem jeziku vse od začetka predvajanja niso imele svoje frekvence.²⁸⁸ Če se ozremo na tabelo njihovega predvajanja (*glej Prilogo H*), ugotovimo, da je bil čas predvajanja oddaj v madžarskem jeziku v pretežni meri neustrezen, da so bile te oddaje uvrščen v programski pas, ki je bil za gledalce nezanimiv, če pa je bil čas predvajanja koliko toliko ustrezen, pa je imel lepotno napako, saj je bodisi šlo za nestalen termin ali pa je bila pokritost slaba (npr. na začetku predvajanja oddaje Mostovi/Hidak na II. programu TV Slovenija, ki ga na precejšnjem delu dvojezičnega območja ni bilo mogoče spremljati, stanje pa je podobno celo danes) ali pa je sprejemanje ovirala kakšna druga neljuba okoliščina.

Tudi stanje na področju predvajanja televizijskega programa v madžarskem jeziku potrjuje besede Petkovičeve (<http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/14/manjsine/>), ki pravi, da se predvsem zaradi nejasnih pravil glede obsega in trajanja programov za manjšine na javnih radiotelevizijah programi pogosto »predvajajo neredno, v najslabših terminih in podobno.« Značilno je tudi, da je lažje ugoditi težnjam po predvajanju večjega obsega radijskega kot pa televizijskega programa.

6.2.1. Težnja po pridobitvi lastne televizijske frekvence

Prvi poskusi za pridobivanje lastne frekvence oziroma skupne frekvence z regionalnim programom TV Maribor segajo v začetek 90-ih let 20. stoletja in so povezani s težnjo po širitvi televizijskega programa v madžarskem jeziku.

Smer razvoja televizijskega programa v madžarskem jeziku bi šla verjetno v popolnoma drugi smeri, če bi TV-studiu Lendava skupaj z Regionalnim RTV-centrom Maribor uspelo dobiti frekvenco 59, na kateri možnosti za predvajanje obsežnejšega programa verjetno ne bi bile tako omejene kot na I. ali II. programu nacionalne televizije,²⁸⁹ boljše pa bi bile tudi možnosti

²⁸⁸ Ob uvedbi televizijskih oddaj v madžarskem jeziku leta 1978 so bile te predvajane na programih TV Slovenija II., kasneje tudi na programu TV Slovenija I. in na frekvenci Televizije Maribor Tele M, ki pa je zaenkrat le deloma vidna na dvojezičnem območju.

²⁸⁹ TV program v italijanskem jeziku v okviru RTV centra Koper »ima privilegij, ker ima 27. kanal, in lahko oddaja program na svojem kanalu, medtem ko madžarska narodna skupnost tega privilegija nima.« (Zapisnik seje Programskega sveta, 6. 9. 1994, 5–6).

za uvrščanje v programsko shemo. Razen tega je šlo v primeru frekvence 59 za televizijski kanal, ki je pokrival dobršen del Slovenije, ne pa za frekvenco ozkega spektra. Ta frekvenca bi bila za manjšinski TV-program še toliko pomembnejša, ker bi zagotavljala vidnost programa tudi za velik delež večinskega prebivalstva Republike Slovenije.

Ker je Uprava Republike Slovenije za telekomunikacije edino preostalo frekvenco za regionalni program dodelila Tele 59,²⁹⁰ je RTV Slovenija vložila proti URST tožbo na Vrhovnem sodišču Republike Slovenije.

Takratni direktor URST je v zvezi s to zadevo obljubil:

»Izrabo kanala 59 v komercialne namene namesto za regionalni štajerski program (v skladu z izdanim dovoljenjem) bo sankcioniral z inšpektoratom.« (Petan 2002,100).

Prišlo pa je do naslednje odločitve:

»URST je komisiji Sveta za radiodifuzijo poslal predlog, da se RTV SLO odvzame ena TV- in ena radijska mreža.« (Petan 2002,100–101). »Navzlic temu da se je obvezal, da bo upošteval zakonske potrebe RTV SLO pri dodeljevanju frekvenc, so nam dve frekvenci vzeli, dobili pa nismo nobene.« (Petan 2002,101).

Ponovna možnost za pridobitev frekvence za madžarski TV-program skupaj s TV Mariborom se je ponudila v letu 2000. Šlo je za frekvenco na Boču.« (Zapisnik Programskega sveta, 13. 6. 2000, 5). S pridobitvijo te frekvence je bila pogojevana tudi širitev programa TV-studia Lendava za dodatnih 2 x 30 minut tedensko, zagotovljeni pa naj bi bili tudi boljši termini za predvajanje programa.²⁹¹ (Zapisnik, 24. 11. 2000, 3).

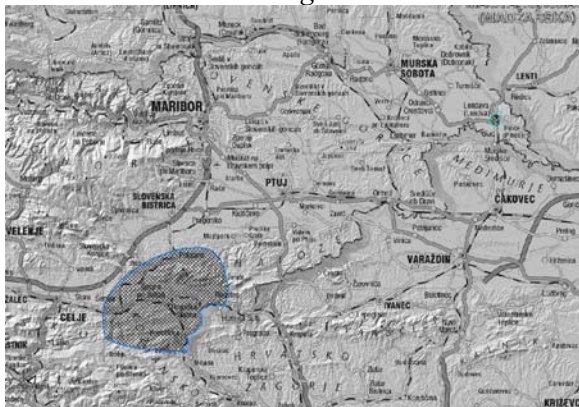
Agencija za telekomunikacije, radiodifuzijo in pošto Republike Slovenije je z odločbo št. 647965 televiziji Tele M 10. 10. 2002 odobrila uporabo TV-radiodifuzne radijske postaje na oddajni točki Boč na 22. kanalu št 111-023/01-010.²⁹² (Odločba 647965 2002, 1–2).

²⁹⁰ Pridobil jo je takrat še vodja RTV Centra Maribor, Janez Ujčič, ki je »na črno« ves čas sodeloval z nastajajočo komercialno televizijsko postajo v Mariboru, ki se je pozneje združila z Megličevo in tako je nastala POP TV. (Petan 2002, 96).

²⁹¹ Programski čas TV-oddaj v madžarskem jeziku se je v začetku leta 1999 spremenil. Programski svet je priporočil, da naj se v bodoče o tovrstnih spremembah predhodno dogovori z vodstvom RTV-studia in se o njih seznani tudi Programski svet. (Zapisnik, 16. 2. 1999, 4). Pripombe so bile podane tudi na neustrezen čas ponovitev, saj na tem kanalu ni fiksnega časa, zato naj bi RTV Slovenija zagotovila »primernejše termine predvajanja oddaj madžarske narodne skupnosti na I. programu.« (Zapisnik, 8. 9. 1999, 2).

²⁹² V programski zasnovi in programski shemi TV-programa Regionalnega RTV-centra Maribor z oddajne točke Boč - 22 kanal oziroma vlogi za pridobitev omenjenega kanala je bilo pri opredelitvi zvrsti programa med drugim zapisano, da jo »določa tudi specifična funkcija Regionalnega RTV centra Maribor v odnosu do madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. /.../ Programska shema tako poleg regionalnega TV programa zajema tudi TV program za madžarsko narodno skupnost, ki prav tako sodi v dejavnost javne službe RTV Slovenija.« (Programska zasnova in programska shema TV-programa Regionalnega RTV-centra Maribor z oddajne točke Boč – 22 kanal, 19. 2. 2001, 1–2).

Slika 6. 3: Pokritost s signalom – TV-kanal 22

Vir: APEK, 2008

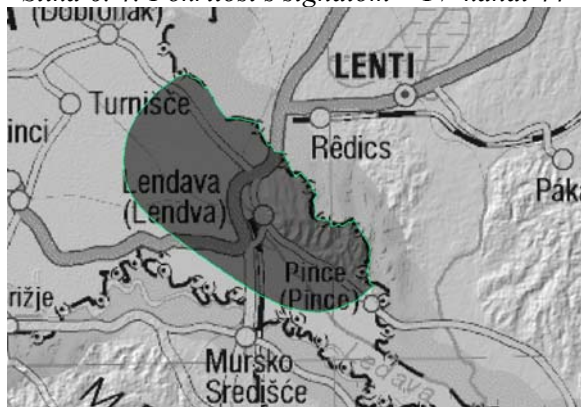
Oddaje v madžarskem jeziku so na regionalni frekvenci kanala 22 dobile ustrezen termin predvajanja, in sicer ob 18.20. Toda signala nove frekvence na dvojezičnem območju Prekmurja ni bilo mogoče dobiti. Pa tudi sicer je bilo območje pokritosti s to frekvenco dokaj skromno, o primerjavi s kanalom 59 sploh ni mogoče govoriti. Pokritost je zagotovljena predvsem preko kabelskih sistemov, vendar na dvojezičnem območju ta tehnična rešitev zaradi slabega signala ni prišla v poštev.²⁹³

Vidnost kanala 22 na dvojezičnem območju Prekmurja naj bi se izboljšala z oddajanjem programa Tele M preko pretvornika v Dolnjem Lakošu. Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije je 18. 3. 2005 izdala odločbo o tem, da je bila RTV Slovenija na javnem razpisu dodeljena oddajna točka Lendava na 44. kanalu. V opisu programa je izpostavljeno, da je program posebnega pomena za madžarsko narodno skupnost, saj predstavljajo oddaje v njihovem maternem jeziku kontakt z okoljem. Toda radij pokritosti omenjenega kanala je izjemno majhen (Lendava z ožjo okolico) in ni prispeval k spremembi obstoječega položaja. (Odločba APEK, 18. 3. 2005, 1–3). Omogočen pa je sprejem signala za kabelskega operaterja v Lendavi in program lahko spremljajo vsi, ki so priključeni na omrežje kabelske televizije.

Tudi pri namenu izdajanja televizijskega programa na 22. kanalu z oddajne točke je zapisano, da gre za zagotovitev ustvarjanja, pripravljanja in oddajanja regionalnega TV programa, TV programa za madžarsko narodno skupnost in oddaj za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, slovenske izseljence in zdomce v zadostnem obsegu in dolžini trajanja... »saj terminski načrt predvajanja I. in II. sporeda TV Slovenija ne omogoča /.../ uresničevanja minimalnih ustavnih pravic madžarske narodne skupnosti na področju televizijskega javnega obveščanja (pol ure televizijskega programa v madžarskem jeziku na dan), ne da bi s tem bistveno okrnili druge funkcije in vsebine nacionalnih TV programov.« (Programska zasnova in programska shema TV-programa Regionalnega RTV-centra Maribor z oddajne točke Boč – 22 kanal, 19. 2. 2001, 2).

²⁹³ Programskemu vodstvu TV-studia Lendava se je z direktorico TV Slovenija Mojco Menart uspelo dogovoriti o uvrstitvi dodatnih dveh oddaj v programsko shemo TV Slovenija na I. programu, in sicer od 1. 10. 2002.

Slika 6. 4: Pokritost s signalom – TV-kanal 44

Vir: APEK, 2008

Rešitev stanja na področju pokritosti s signalom je mogoče pričakovati od uvajanja digitalizacije televizijskih kanalov.

6.3. Digitalizacija elektronskih medijev

»Prednosti digitalne televizije so predvsem v mnogo boljši kvaliteti slike in zvoka, v možnosti prenosa dodatnih signalov in storitev. S stališča frekvenčnega planiranja je glavna prednost v bistveno boljšem izkoristku frekvenčnega prostora, saj lahko televizijski kanali, ki v analogni tehniki prenašajo samo en program, v digitalni tehniki prenašajo od 4 do 7 televizijskih programov.«²⁹⁴ (Bergant in drugi 2007, 78).

Na osnovi akcijskega plana e-Europa 2005, s katerim je bil opredeljen digitalni prehod, je bila izdelana Strategija Republike Slovenije za prehod z analogne na digitalno radiodifuzijo,²⁹⁵ s katero je Republika Slovenija med drugim opredelila način in časovno dinamiko izpolnjevanja zastavljenih direktiv Evropske unije. Prav tako je upoštevan skrajni rok za dokončanje analogne prizemne radiodifuzije v vseh državah članicah.

Tabela 6. 1: Ukinitve prizemne radiodifuzije v članicah EU

Skupina	Države članice
A (datum ukinitve: konec leta 2010 ali prej)	AU, DE, DK, ES, FI, FR, IT, LU, MT, NL, SE
B (datum ukinitve: konec leta 2012 ali prej)	BE, CZ, EL, LI, LT, PT, SI, SK, UK, HU

Vir: Strategija Republike Slovenije za prehod z analogne na digitalno radiodifuzijo 2005, 12.

²⁹⁴ Uvedbo digitalnega radia in televizije so omogočila integrirana vezja, ki so postala dovolj hitra za obdelavo signalov v realnem času. (Bergant in drugi 2007, 78).

²⁹⁵ Za izvajanje, usklajevanje in nadzor Strategije sta v Republiki Sloveniji zadolžena Direktorat za elektronske komunikacije Ministrstva za gospodarstvo in Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije. (Strategija 2005, 38).

Predvidena časovna dinamika prehoda na digitalno radiodifuzijo v Republiki Sloveniji je naslednja:

- od leta 2006 do leta 2007 (priprava potrebne zakonodaje, predpisov in izvedba javnih razpisov za izvajanje digitalne radiodifuzije, začetek obveščanja javnosti, začetek oddajanja v digitalni tehniki),
- od 2008 do 2012 (prehodno obdobje po pripravljeni strategiji),
- začetek leta 2012 (konec oddajanja v analogni tehniki). (Strategija 2005, 9).

1. in 2. odstavek Zakona o digitalni radiodifuziji²⁹⁶ določata, da se obdobje hkratne analogne in digitalne radiodifuzije za vse ponudnike televizijskih vsebin začne, ko znaša pokritost prebivalstva s signalom najmanj enega multipleksa na posameznem geografskem območju vsaj 90 % in imajo vsi ponudniki vsebin tehnično možnost in pravico oddajanja in razširjanja programskih vsebin v multipleksu na danem geografskem območju. Obdobje hkratne analogne in digitalne radiodifuzije se začne najpozneje 1. junija 2009 za vse ponudnike televizijskih vsebin, ki imajo na posameznem geografskem območju tehnično možnost in pravico oddajanja in razširjanja programskih vsebin v multipleksu.²⁹⁷ Za operaterja multipleksa določa zakon JZ RTV Slovenijo, ki mora najmanj 6 mesecev pred izklopom analogne radiodifuzije zagotoviti vsaj takšno pokritost s signalom digitalne radiodifuzije, ki je enaka signalu javne radiotelevizije na dan uveljavitve Zakona o radiodifuziji, vendar na posameznem geografskem območju ne sme biti nižja od 95 %.

Slika 6. 5: Pokritost Slovenije z DVB-T signalom

Vir: <http://www.rtv slo.si/dvb-t/moznost.php>. 11. 4. 2008

²⁹⁶ Zakon o digitalni radiodifuziji. (Uradni list RS št. 102/2007).

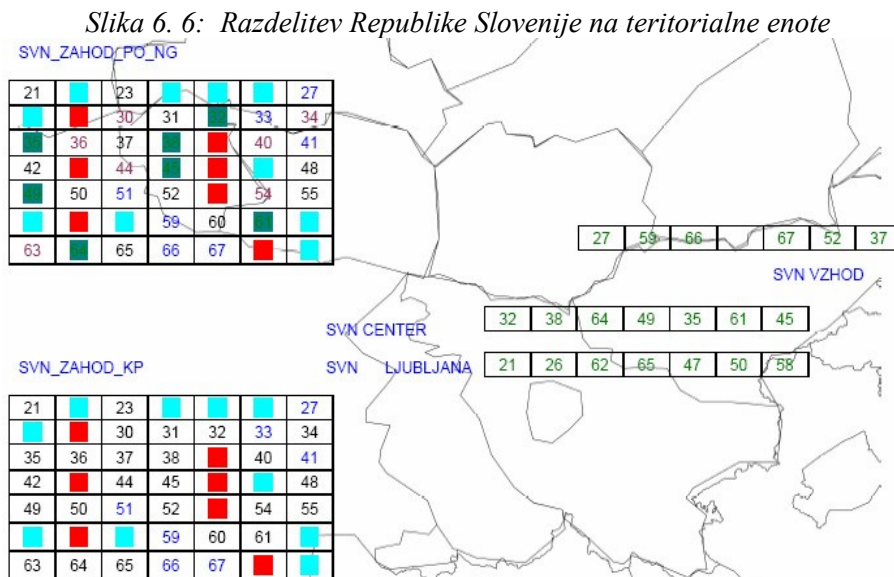
²⁹⁷ 6. odstavek istega člena pa določa, da lahko ponudniki televizijskih vsebin na posameznem geografskem območju razširjajo program hkrati v digitalni in analogni tehniki največ osemnajst mesecev od začetka obdobja hkratne analogne in digitalne radiodifuzije. (6. člen Zakona o digitalni radiodifuziji).

Uvajanje digitalne radiodifuzije bo v prehodnem obdobju povzročalo dodatne stroške vsem akterjem, ki pa se bodo zaradi boljše ekonomike digitalnega oddajanja in sprejemanja dolgoročno zmanjšali. Zato je potreben usklajen in hiter prehod. (Strategija 2005, 34).

Cilj Republike Slovenije ob izdelavi Strategije je bil, da bi bil prehod na digitalno radiodifuzijo cenovno dostopen za največjo mogočo večino prebivalcev. Za opremljanje socialno šibkega dela državljanov z osnovnimi napravami za sprejemanje digitalne radiodifuzije so predvidene tudi določene subvencije tako s strani države kot tudi iz evropskih sredstev. (Strategija 2005, 35, 53).

6.3.1 Tehnološki prehod na digitalno radiodifuzijo

Za pripravo digitalnega načrta je bilo treba določiti teritorialne enote. Predlog strategije Republike Slovenije vsebuje delitev države na tri osnovne enote: Zahod, Center in Vzhod. Navedena delitev je tudi po velikosti območij primerljiva z velikostjo v sosednjih državah, kar je pogoj za uravnotežen digitalni načrt, ki temelji na enakovrednem dostopu do frekvenčnega spektra. (Strategija 2005, 36).

Vir: Strategija Republike Slovenije za prehod z analogne na digitalno radiodifuzijo 2005, 37

V obdobju po postopnem izklopu analognih oddajnikov se bo predvidoma sprostil frekvenčni spekter, zato bo mogoče v tem obdobju zagotoviti več možnosti za potrebe lokalnih in regionalnih programov, programov posebnega pomena ter programov, namenjenih različnim

posebnim zvrstem (posebni informativni, glasbeni, prodajni, plačljivi ... program). (Strategija 2005, 52).

Del morebitno sproščenega frekvenčnega spektra bo po koncu oddajanja v analogni tehniki lahko namenjen tudi za panevropske vsebine in nove storitve.²⁹⁸ (Strategija 2005, 34).

6.3.2. Digitalizacija in RTV Slovenija

Pravice in obveznosti javne RTV v zvezi s predvajanjem progarama so urejene z Zakonom o RTVS. Zakon o digitalni radiodifuziji pa v 15. členu določa, da pri podelitvi radijskih frekvenc za največ en multipleks z geografsko pokritostjo celotnega ozemlja Republike Slovenije, ki je namenjen predvsem javni radioteleviziji (v skladu z zakonom o RTVS), izvedba javnega razpisa ni potrebna.²⁹⁹

Predvideno je, da se bodo na prvi multipleks MPNA uvrstili vsi nacionalni in regionalni programi javne RTV. Na drugi multipleks MPNB naj bi se uvrstili programi, ki bodo ustrezali postavljenim merilom na podlagi javnega razpisa po načelu tretjin oziroma enot. Prednost pri konkuriranju imajo tisti, ki že oddajajo v analogni tehniki, vendar to ni pogoj. Na tretji multipleks MPNC se bodo uvrstili programi, novi ponudniki storitev, ki bodo ustrezali pogojem javnega razpisa.

Na osnovi Poročila RTV Slovenija za leto 2007 bo RTV Slovenija nadaljevala z izgradnjo omrežja digitalne radiodifuzije in v letu 2008 dosegla približno 75 % gospodinjstev v Sloveniji.³⁰⁰ (Letno poročilo 2007, 17).

6.3.3. Digitalizacija in televizijski programi za madžarsko narodno skupnost

V Republiki Sloveniji so zaznane močne potrebe po lokalnih televizijskih in radijskih vsebinah.³⁰¹ Razloga za to sta predvsem obstoj italijanske in madžarske narodnostne manjšine ter kulturna in socialna raznovrstnost okolij, kar zahteva tudi raznovrstnost pri medijski

²⁹⁸ Agencija mora najkasneje v roku šestih mesecev po izklopu analogne televizije izvesti javni razpis za podelitev frekvenc, ki zaradi izklopa analogne televizije ne bodo več zasedene. (32. člen Zakona o digitalni radiodifuziji).

²⁹⁹ 15. člen Zakona o digitalni radiodifuziji.

³⁰⁰ Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije (APEK) je RTV Slovenija dodelila dovoljenje za trimesečno poskusno oddajanje televizije visoke ločljivosti (HD TV) prek prizemeljske digitalne televizije (DVB-T). RTV Slovenija je začela poskusno prenašati televizijski signal visoke ločljivosti 8. avgusta 2008 prek oddajnika na Ljubljanskem gradu (Šance) na kanalu 26. Zaradi kakovostnega preskoka je primerljiv z začetkom televizijskega oddajanja v barvah ali oddajanja stereo signala na radiu. (Med nami – elektronske novice RTV Slovenija, 12. 8. 2008).

³⁰¹ Trenutno je v Republiki Sloveniji registriranih 57 televizijskih in 96 radijskih medijev, od katerih se z analogno radiodifuzno tehniko razširja 22 televizijskih in 84 radijskih programov, 14 televizijskih in en radijski program pa uporabljajo za razširjanje programa kablenska razdelilna omrežja ali internet. (Strategija 2005, 18).

obravnavi, ki jo bo treba ohraniti tudi v prihodnje. (Strategija 2005, 18). Mednarodni sporazum CH 97 omogoča, da se obstoječi analogni kanali spremenijo v digitalne kanale brez dodatnega usklajevanja s tujimi državami. (Strategija 2005, 36).

Agencija za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije je JZ RTV Slovenija 25. 7. 2007 izdala Odločbo o dodelitvi radijskih frekvenc za multipleks, in sicer za območja pokrivanja Zahod, Center in Vzhod.³⁰² Na območju pokrivanja Vzhod, kamor sodi tudi dvojezično območje (območje od slovensko-madžarske meje do Trbovelj), so dodeljeni za izvajanje javne službe oziroma izvajanje televizijske dejavnosti v skladu s 105. členom Zakona o medijih naslednji kanali: Televizija Slovenija 1, Televizija Slovenija 2, Televizija Slovenija 3, Televizija Maribor. (Odločba APEK, 25. 7. 2007, 1–4).

Z delovanjem digitalne televizije naj bi bila zagotovljena tudi pokritost dvojezičnega območja s signalom televizije TV Maribor. V končni fazi lahko pomeni to tudi začetek oddajanja televizijskih oddaj v madžarskem jeziku ob ustreznem času, seveda le v primeru, če bo vodstvo TV Maribor za oddaje v madžarskem jeziku ponovno zagotovilo oddajni čas ob 18.20, torej programski pas, v katerem so se predvajale televizijske oddaje v madžarskem jeziku v obdobju, ko je kanal 22 začel delovati. Seveda pa je želja snovalcev programa v madžarskem jeziku tudi ohranitev predvajanja na I. ali II. programu TV Slovenija. O tem, kaj prinaša digitalna televizija narodnostnim programom, zlasti še možnost »video on demand«, na osnovi katere sploh ne bo pomembno, kdaj je katera oddaja uvrščena v programski pas, saj si jo bo mogoče ogledati v katerem koli trenutku, pa so zaenkrat mogoča le ugibanja. Pričakovanja snovalcev manjšinskega programa, Programskega odbora in pripadnikov madžarske manjšine so precejšnja.

7. SKLEP

Izhajajoč iz teze, da je demokratičnost družbe merljiva tudi s spoštovanjem pravic manjšin, pri zaščiti katerih formalna enakopravnost zaradi ranljivosti in krhkosti manjšinskih skupnosti ni zadostna za njihovo ohranitev, kaj šele za razvoj, saj so potrebni posebni ukrepi, je mogoče na osnovi prevzetih in upoštevanih mednarodnopravnih in bilateralnih obveznosti do manjšin in ureditve položaja manjšinskih narodnih skupnosti in njenih pripadnikov na ozemlju Slovenije povzeti, da je slovenska demokracija na ustrezni ravni, čeprav so velikokrat zaradi

³⁰² Za distribucijo vseh televizijskih programov, ki jih določa Zakon o RTV Slovenija, so namenjene 4/7 celotne prenosne kapacitete. Preostale 3/7 bodo namenjene za prenos drugih televizijskih programov, ki bodo pridobili dovoljenje za digitalno razširjanje.

ohlapne in nezavezujoče zakonodaje možna različna tolmačenja. Pozitivno varstvo manjšin oziroma pozitivna diskriminacija pa sta vsekakor nujni za ohranjanje raznolikosti med ljudmi in skupinami ljudi, kar v Evropski uniji razglashamo za eno od najpomembnejših vrednot.

Madžarska manjšina sodi skupaj z italijansko manjšino v slovenskem modelu zaščite med t. i. zgodovinske narodne manjšine, ki so jim na osnovi avtohtonega statusa priznane kolektivne pravice, kar je več od uveljavljene mednarodnopravne regulacije, kjer gre v pretežni meri za zagotavljanje individualnih pravic posameznika. Izhodišče varstva avtohtonih narodnih skupnosti v Sloveniji predstavlja pojem narodnostno mešanega območja, za sklop že omenjenih kolektivnih pravic pa je značilno, da niso vezane na število pripadnikov manjšine, ampak na ozemlje (območje) manjšinske poselitve.

Obe avtohtoni skupnosti (in romska manjšina) imata v Republiki Sloveniji relativno celovito pravno zaščito. Čeprav je Slovenija vzorno uredila pravni položaj madžarske narodne skupnosti, v praksi prihaja do nekaterih odstopanj, saj za uresničitev narodnostnih pravic zgolj zakonske določbe običajno ne zadostujejo. So le okvir, ki ga je potrebno zapolniti z vsebino. To velja tudi za manjšinske medije.

Tudi pri zagotavljanju pravice do informiranja narodnih manjšin zavezujejo Slovenijo k varstvu manjšinskih pravic multilateralni dokumenti in dvostranski sporazumi (v proučevanem primeru z Madžarsko), omenjeno področje pa je na primeren način urejeno tudi v ustavi in zakonih. Toda pri uresničevanju zakonskih določb je tudi v tem primeru mogoče zaznati odstopanja. Če se pri pregledu razvoja madžarskih manjšinskih medijev ozremo na dejstva in navedbe v nalogi, se lahko zlahka prepričamo o tem, da je dosežena relativno visoka stopnja obsega radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku rezultat precejšnjih naporov raznih organov narodne skupnosti. Narediti korak naprej na katerem koli področju, bodisi pri širitvi obsega programa, urejanju infrastrukture (nabava opreme, izoblikovanje radijskih in televizijskih studiev v kulturno-upravnem središču pripadnikov madžarske manjšine, zagotovitev prostorskih pogojev dela, zagotovitev frekvenc, postavitve pretvornika...), zaposlovanju kadrov ali zagotavljanju finančnih sredstev, je bil dolgotrajen proces. V marsikaterem primeru je moralo preteči celo desetletje, preden so bili določeni problemi tudi dejansko rešeni, čeprav je bilo na politični ravni doseženo soglasje oziroma sklep o rešitvi problema. Zgodilo se je celo, da so se pripravljavci programov z namenom, da bi dosegli normalizacijo nevzdržnega stanja in uresničitve neizpolnjenih ali odlašanih obljub, zatekli k skrajnim sredstvom, h grožnji prekinitve priprave programa ali napovedi stavke.

Slabši položaj madžarske manjšine v primerjavi z italijansko – na področju medijev – ima svoje korenine tudi v zgodovinskih okoliščinah. Madžarska manjšina je bila ločena cela

desetletja od svoje matice z železno zaveso, saj je na Madžarskem vladal sovjetski režim. Madžarski politični in gospodarski vpliv je bil tako rekoč zanemarljiv, pripadnikom svojega naroda v zamejstvu (predvsem tako maloštevilčnim, kot je prekmurska madžarska narodna skupnost) pa Republika Madžarska dolgo časa ni posvečala veliko pozornosti. Italijanska manjšina je bila, zahvaljujoč poziciji svoje matice in londonskemu sporazumu, v veliko boljšem položaju. Zato se je madžarska manjšina na začetku oblikovanja svoje manjšinske politike pogosto zgledovala po njej in zahtevala pravice, ki si jih je italijanska manjšina v Republiki Sloveniji že izborila.

Po pregledu zakonskih, kulturnih, ekonomskih in političnih vidikov razvoja elektronskih medijev za madžarsko narodno skupnost v Sloveniji v luči preteklih petih oziroma treh desetletij sem potrdila prvo hipotezo, da bi bili madžarski manjšinski programi po vsebini in obsegu, kot tudi pri zagotavljanju sredstev in pogojev delovanja veliko skromnejši, če ne bi temeljili na načelu zagotavljanja pozitivne diskriminacije. Danes se lahko madžarska narodna skupnost pohvali s celodnevnim radijskim programom (18 ur in 15 minut dnevno) ter s 4 x 30 minutnim televizijskim programom tedensko. V proučevanih sosednjih državah in tudi v drugih evropskih državah, kjer omenjeno načelo manjšinskega varstva ni uveljavljeno na takšni ravni, je manjšinam na razpolago veliko manj programov v njihovem maternem jeziku in tudi finančni pogoji priprave le-teh so slabši.

Razvoj in širitev obsega programov sta bila v primeru elektronskih medijev v madžarskem jeziku največja v zadnjem desetletju, čeprav je zaposlovanje kadrov (pa tudi finance, infrastruktura ipd.) tudi v tem obdobju zaostajalo za obsegom programa. Naloga vodstva RTV-programov za madžarsko narodno skupnost in Programskega odbora je, da v naslednjih letih doseže normalizacijo stanja, na osnovi katerega bo mogoče pripravljati in predvajati tudi zahtevnejše programske zvrsti. Ker pa programa ni dovolj le pripravljati, saj mora doseči ciljno publiko, je potrebno z iskanjem novih možnosti izboljšati slišnosti radijskega programa v madžarskem jeziku in najti ustrezen čas ter način predvajanja televizijskih oddaj v madžarskem jeziku.

Manjšinski mediji se svoji specifičnosti navkljub ne smejo getoizirati, ampak morajo opravljati vlogo mostu med večino in manjšino, pa tudi med pripadniki drugih skupnosti v državi, v kateri manjšina živi. Hkrati mora opravljati tudi vlogo posrednika informacij o problemih manjšine in dosežkih, vsakdanjem življenju in praznikih v prostor matične domovine. Pomurski madžarski radio je vpet v dogajanje na obeh straneh meje. To, da ga posluša tudi veliko državljanov Republike Madžarske, pomeni potrditev kakovosti programa omenjenega radia, sicer bi poslušalci izbrali katero od drugih madžarskih radijskih postaj, ki

so jim na razpolago. Tudi TV-studio posreduje novice o prekmurskih Madžarih oziroma o eni najmanjši zamejskih madžarskih skupnosti matičnemu narodu. Oba medija prispevata k temu, da ima matični narod informacije o tej skupnosti, prispevata pa tudi k temu, da so te verodostojne, saj tukajšnji novinarji bolje poznajo razmere kot nekdo, ki prihaja v življenjski prostor manjšine le občasno. Kot sestavni del javnih elektronskih medijev v Republiki Sloveniji sta programa v madžarskem jeziku aktivna v promociji samostojne in demokratične Slovenije na Madžarskem tudi pri obravnavanju tem, ki se nanašajo na njeno vlogo v Evropski uniji, hkrati pa sta pomembna akterja tudi pri medregijskem povezovanju.

Poslanstvo TV-studia Lendava je izjemnega pomena tudi pri povezovanju z večinskim narodom. Podnaslovljene televizijske oddaje v madžarskem jeziku prispevajo k predstavitvi in oblikovanju objektivne slike o manjšini v celotni družbi in veliko prispevajo k integraciji manjšine, k medkulturnemu dialogu. Preko objektivnega informiranja lahko manjšina informira večino o svoji dvojni identiteti, narodni, ki jo veže na matico, in državljanski, ki jo veže na državo, v kateri živi. Pri tem gre verjetno za enega od najpomembnejših elementov vzajemnega spoznavanja dveh skupnosti. Hkrati pa ima edino ta medij možnost opravljati to poslanstvo, saj sta tako radio kot časopis enojezična, zato ju večina ne razume. Manjšinski mediji s tem, da poskušajo izoblikovati objektivno sliko o manjšini in njenem življenju v okolju, prispevajo k odpravljanju morebitnih predsodkov in nezainteresiranosti med manjšino in večinskim prebivalstvom, lahko pa tudi nadoknadijo zaznavne pomanjkljivosti v poznavanju drug drugega. Oddaje v madžarskem jeziku opravljajo na tem področju zelo pomembno poslanstvo, saj je verjetno le malo državljanov Republike Slovenije, ki televizijskih oddaj v madžarskem jeziku ne poznajo (čeprav niso njeni redni gledalci) in ob besedi Mostovi ne bi dodali »Aja, Hidak!« in obratno. Manjšine morajo z namenom, da bi realizirale cilje odprte družbe, uporabljati medije zelo tankočutno. Elektronski mediji v madžarskem jeziku zagotavljajo novinarsko in programsko ponudbo, ki temelji na objektivnosti poročanja in komunikacije ter na pluralizmu mnenj, s posebnim poudarkom na interesih madžarske narodne skupnosti. Osredotočajo se na življenje in dejavnost manjšine ter njenih ustanov. Prispevke, objavljene v teh medijih, presojujejo nemalokrat tri različne ciljne skupine: pripadniki manjšine, pripadniki večine in pripadniki matičnega naroda. Doseči morajo integracijo z matičnim narodom in integracijo v javno življenje večinskega naroda. Tega se snovalci radijskih in televizijskih programov v madžarskem jeziku zavedajo, zato presojam, da je v primeru radijskega in televizijskega programa v madžarskem jeziku potrjena tudi hipoteza o pomenu povezovalne vloge manjšinskih medijev.

Tretjo hipotezo o ustvarjanju kakovostnih programov, ki izpolnjuje pričakovanja poslušalcev in gledalcev, pripadnikov manjšine, in v bistveni meri prispevajo k ohranjanju narodne samobitnosti, jezika, izročila in kulture, so potrdili podatki iz opravljene raziskave med prekmurskimi Madžari. Njihove ocene kakovosti radijskih in televizijskih programov so – globalno gledano – ugodne. To seveda ne pomeni, da ni potrebno težiti k še višji kakovosti, da ni treba skrbeti še za večjo raznolikost programov, nenazadnje pa tudi upoštevati predlogov, ki so dobro vodilo pri snovanju novih programskih zasnov. Nad manjšinskim programom bdi Programski odbor, ki pri svojem delu zastopa in varuje interese javnosti, torej v tem primeru v prvi vrsti interese pripadnikov madžarske narodne skupnosti v Sloveniji.

Narodno skupnost, ki živi v manjšini, povezujejo oziroma ločujejo od večinskega naroda in drugih manjšin prav njihov materni jezik, kultura in narodna identiteta. Elektronski mediji oziroma programi v maternem jeziku vsebujejo oziroma posredujejo vse tri prvine: so posredniki manjšinske kulture in kulture matičnega naroda ter maternega jezika in informacij o dogodkih v skupnosti, govore pa o temah, ki zadevajo manjšino.

V primeru, da pripadniki manjšin niso naročniki madžarskega časopisa, ne berejo knjig v madžarskem jeziku, ne obiskujejo madžarskih gledaliških predstav ipd. sta radijski in televizijski program v madžarskem jeziku edini sredstvi za ohranjanje stika s skupnostjo, med katere pripadnike se prištevajo, čeprav je njihova identiteta že nekoliko oslabela. Prav zaradi tega morajo biti manjšinski radijski in televizijski programi namenjeni predvsem njim in govoriti o njih, da jih bodo – ob ponujanju možnosti odprtega dialoga z večino – upravičeno imeli za svoj medij. Predvsem v primeru radijskega programa v madžarskem jeziku je potrebno čim prej narediti ustrezne korake pri pridobivanju mladih med redne poslušalce madžarskega radia.

LITERATURA

1. Anderson, Benedict. 1998. Zamišljene skupnosti (O izvoru in širjenju nacionalizma). Ljubljana: Zavod za založniško dejavnost (Studia humanitatis).
2. Barve časa/I colori nel tempo. 2001. Ur. Silvano, Sau. Koper: Regionalni RTV center.
3. Bašić Hrvatinić, Sandra. 2002. Državni ali javni servis – Perspektive javne radiotelevizije v Sloveniji. Ljubljana: Mirovni inštitut (Zbirka Mediawatch).
4. Bašić Hrvatinić, Sandra. 2004. Medijsko lastništvo – Vpliv lastništva na neodvisnost in pluralnost medijev v Sloveniji in drugih post-socialističnih državah. Ljubljana: Mirovni inštitut (Zbirka Mediawatch).
5. Bauer, Thomas A. 2006. The Villages in Media Landscapes. Theoretical v Media and Minorities in South East Europe. Vienna: South East Media Organization.
6. Bayer Judit. 2008. A közszolgálati televíziózás újrarendelése a digitális korszakban. Budapest: Médikutató, 2008/2.
7. Bergant, Boris. 2005. Dejstva, ne sodbe. V Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav. Ur. Slavko Splichal. Ljubljana: Društvo Občanski forum.
8. Bergant, Jože in drugi. 2007. Valovanje skozi čas: oddajniki in zveze: 1928-2008. Ljubljana: RTV Slovenija.
9. Cseh Gabriella. 2008. A közszolgálati műsorszolgáltatás finanszírozása. Budapest: Médikutató, 2008/2.
10. Devetak, Silvo. 1999. Pravica do različnosti. Pravno varstvo manjšin v Evropi. Maribor.
11. EBU Member's TV Programming. 2006. Total Output (1998-2005).
12. Fábián Gyula in Ötvös Patrícia. 2003. Kisebbségi jog. Kolozsvár: Korunk Baráti Társaság.
13. Feintuck, Mike in Varney, Mike. 2006. Regulation, public interest and the law. Edinburgh University Press.
14. Gibbons, Thomas. 1998. Regulating the media. London: Sweet & Maxwell.
15. Göncz László. 1997. Madžarska manjšina v Republiki Sloveniji in nivo strpnosti slovenske večine do nje. V Zlatko Tišljar in Alojz Širec ur. Mednarodni znanstveni simpozij Strpnost do manjšin. Maribor: Pedagoška fakulteta, Inter-kulturno.
16. Hajós Ferenc. 2002. Okvirna konvencija za zaščito narodnih manjšin. V Slovenija in evropski standardi varstva narodnih manjšin. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Inštitut za narodnostna vprašanja, Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo (Zbirka Slovenija in Svet Evrope; št. 21).
17. Jenei Ágnes. 2005. Kereskedelmi televízió és demokrácia. Budapest: Médikutató, 2005/3.
18. Jesih, Boris. 2004. Italijani in Madžari v Sloveniji v perspektivi slovenskih etničnih študij – Participacija v politiki in pri urejanju javnih zadev. V Razprave in gradivo 45. Percepcije etničnega razlikovanja v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
19. Kartag Nándor. 2003. 35 éve együtt. A jugoszláviai magyar televíziózás története. Novi Sad: Založba Forum.
20. Keane, John. 1991. The Media and Democracy. Polity Press.
21. Kellas, James K. 2004. Nationalist Politics in Europe: the constitutional and electoral dimensions. Eastbourne.
22. Klemenčič, Matjaž in Zupančič, Jernej. 2004. Primerjava družbenega in prostorskega razvoja madžarske in italijanske manjšine v Sloveniji, na Hrvaškem in v Srbiji po

- razpadu Jugoslavije. V Razprave in gradivo 44. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
23. Klopčič, Vera. 2000. Pravno varstvo narodnih manjšin in ureditev medetničnih odnosov in statusa narodnih manjšin v Sloveniji. V Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru. II. Urejanje medetničnih odnosov v Lendavi /avtorji Albina Nečak Lük... et.al. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
 24. Klopčič, Vera. 2002. Evropska listina za varstvo regionalnih ali manjšinskih jezikov. V Liana Kalčina et. Al (ur) Slovenija in evropski standardi varstva manjšin. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK; Inštitut za narodnostna vprašanja; Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo. (Zbirka Slovenija in Svet Evrope; št. 21).
 25. Koltay András. 2007. A közszolgálati média fogalma. Budapest: Médikutató, 2007/2.
 26. Komac, Miran. 1999. Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
 27. Komac, Miran. 2002. Varstvo narodnih skupnosti v Sloveniji. V: Slovenija in evropski standardi varstva narodnih manjšin. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Inštitut za narodnostna vprašanja, Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo. (Zbirka Slovenija in Svet Evrope; št. 21).
 28. Kušar, Jože. 1980. Radio Maribor 1645-1980. Maribor.
 29. Laj, Franc in Lebar, Tomislav. 2006. Razvojni program območja, na katerem živijo pripadniki avtohtone madžarske narodne skupnosti. Lendava.
 30. Munda-Hirnök, Katarina. 1998. Javna občila na narodnostno mešanem območju v Lendavi. V Medetnični odnosi in etnična identiteta v slovenskem etničnem prostoru: izsledki projekta I. Nečak Lük, Albina /et al./. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
 31. Petan, Žarko. 2002. Ponavljanje preteklosti (Zgodba o RTV). Grosuplje : Mondena, Izziv.
 32. Petrič, Ernest. 1977. Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin. Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze v Ljubljani. Maribor: Sociološka in politološka knjižnica 7.
 33. Polzer, Miroslav. 2002. Evropska unija, zaščita narodnih manjšin in Slovenija. V Slovenija in evropski standardi varstva narodnih manjšin. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Inštitut za narodnostna vprašanja, Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo. (Zbirka Slovenija in Svet Evrope; št. 21).
 34. Rus, Veljko. 2005. Labodji spev novinarstva. V Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav. Ur. Slavko Splichal. Ljubljana: Društvo Občanski forum.
 35. Rus, Veljko. 2001. Podjetizacija in socializacija države. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Knjižna zbirka Teorija in praksa.
 36. Splichal Slavko. 2005. Uvod k Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav. Ur. Slavko Splichal. Ljubljana: Društvo Občanski forum.
 37. Štakul, Aleks. 2005. Diskusijski prispevek v razparvi. V Za javno radiotelevizijo Slovenije: zbornik razprav. Ur. Slavko Splichal. Ljubljana: Društvo Občanski forum.
 38. Televizija po Evropi: regulacija, politika in neodvisnost. 2006. Budapest: EU monitoring and Advocacy Program.
 39. Thornberry, Pastrick. 1991. Minorities and Human Rights Law. London.
 40. Tomažič, Dušan. 2000. Regionalni center RTV Maribor: 1980-1998. Maribor: Regionalni RTV center Maribor.
 41. Uresničevanje Listine Sveta Evrope o regionalnih ali manjšinskih jezikih v RS (2005) Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani.

42. Van Dyke, Vernon. 1995. The Individual, the State, and Ethnic Communities in Political Theory. V Kymlicka Will: The Rights of Minority Cultures. Oxford University Press. New York.
43. Žagar, Mitja. 2002. Nekateri novejši trendi razvoja varstva manjšin in (posebnih) pravic narodnih in drugih manjšin. V Slovenija in evropski standardi varstva narodnih manjšin. Ljubljana: Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK, Inštitut za narodnostna vprašanja, Avstrijski inštitut za vzhodno in jugovzhodno Evropo. (Zbirka Slovenija in Svet Evrope; št. 21)
44. Žagar, Mitja. 2005. Koncepti, modeli in mehanizmi političnega predstavljanja narodnih manjšin in politike integracije. V Razprave in gradivo, št. 46. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
45. Žilič-Fišer, Suzana. 2007. Upravlja je televizije: javna televizija na trgu. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

ZAKONI IN DOKUMENTI:

1. Kearney A.T. (2002) Sanacijski načrt, predstavitev projekta. Ljubljana. 14. 11. 2002. Interni akt RTV Ljubljana.
2. Deklaracija o neodvisnosti, Ur. l. RS, št. 1/91.
3. Dogovor o sodelovanju, sklenjen med RTV Slovenija in TV Donava, dne 13. 5. 2002 in aneks k pogodbi, podpisan 12. 12. 2002. Arhiv TV-studia Lendava.
4. Dopis Agencije za pošto in elektronske komunikacije Republike Slovenije, številka 191-24/2003/3 z dne 13. 11. 2003. Arhiv organizacijske enote Oddajniki in zveze RTV Slovenija.
5. Dopis Pomurske madžarske narodne skupnosti in poslanke madžarske narodne skupnosti ministru za kulturo Vasku Simonitiju glede sprememb Zakona o RTV Slovenija z dne 6. 4. 2005 (štev. dok. 047/MMNÖK/2005).
6. Dopis vodstva RTV-studia Lendava Márii Pozsonec, parlamentarni poslanki madžarske narodne skupnosti v DS RS, z dne 15. 4. 2005. Arhiv RTV studia Lendava
7. Dopis Zvezne uprave za radijske zveze predsedniku komisije za mednarodne odnose Skupščine SRS, 16. 11. 1977. Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava.
8. Dopis: Programska zasnova in programska shema TV-programa Regionalnega RTV-centra Maribor z oddajne točke Boč – 22 kanal, 19. 2. 2001, Arhiv RTV-center Maribor.
9. Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih (Uradni list RS–MP, št. 17/00, 7/07 (RS 69/00, 44/07).
10. Informacija o razgovoru tov. Dušana Šinigoja, predsednika IS Skupščine SR Slovenije, s predstavniki madžarske narodnosti, 12. 2. 1988. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava).
11. Odločba o dodelitvi radijskih frekvenc št. 647965, z dne 10. 10. 2002. Arhiv OE Oddajniki in zveze RTV Slovenija, Ljubljana.
12. Odločba o dodelitvi radijskih frekvenc št. 653233, z dne 18. 3. 2005. Arhiv OE Oddajniki in zveze RTV Slovenija, Ljubljana.
13. Odločba o dodelitvi radijskih frekvenc št. 656833 z dne 5. 10. 2007, Arhiv OE Oddajniki in zveze RTV Slovenija, Ljubljana.
14. Odločba o dodelitvi radijskih frekvenc za multipleks, z dne 25. 07. 2007. Arhiv OE Oddajniki in zveze RTV Slovenija, Ljubljana.
15. Okvirna konvencija Sveta Evrope o varstvu narodnih manjšin (Uradni list RS–MP, št.4/98 (RS 20/98).

16. Pogodba o prijateljstvu in sodelovanju med Republiko Slovenijo in Republiko Madžarsko (Uradni list RS, MP, št. 6/93).
17. Pravilnik o ločenem evidentiranju različnih dejavnosti. Informator št. 93. Ljubljana. 10. 3. 2008. Arhiv RTV Ljubljana.
18. Sporazum o sodelovanju, sklenjen med RTV Slovenija in Madžarsko televizijo, dne 13. 5. 2002 in aneks k pogodbi, podpisan 13. 12. 2002. Arhiv TV-studia Lendava.
19. Statut JZ RTV Slovenija (Uradni list RS, št. 66/95)
20. Temeljna ustavna listina o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, Ur. l. RS, št. 1/91.
21. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/1991)
22. Ustava Socialistične Republike Slovenije (Uradni list SRS št. 6/1974)
23. Zakon o digitalni radiodifuziji (Uradni list RS, št. 102/2007)
24. Zakon o medijih (Uradni list RS 35/2001, 60/2006)
25. Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS št. 18/1994)
26. Zakon o Radioteleviziji Slovenija (Uradni list RS 96/2005)

Viri:

1. Akcijski plan za uresničevanje stališč, priporočil in sklepov o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njunih pripadnikov v SR Sloveniji. 1977. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
2. Beszámoló a magyar nemzetiség tagjai külön jogainak a megvalósításáról (Poročilo o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov madžarske narodne skupnosti) 1986. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
3. Informacija o kulturnem življenju italijanske in madžarske narodnostne skupnosti v SR Sloveniji. 1963. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
4. Informacija o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji. 1977.
5. Letno poročilo RTV Slovenija, 2007. 2008. Ljubljana, RTV Slovenija.
6. Ocena položaja pripadnikov madžarske narodnosti v občini Lendava. 1976. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
7. Položaj madžarske manjšine na teritoriju SRS v letu 1963. 1964. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava).
8. Poročilo o obravnavi osnutka Statuta RTV na 6. seji Sveta RTV Ljubljana 5. 2. 1995. Informator 10, 17. 2. 1995.
9. Poročilo o uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske in madžarske narodnosti v SR Sloveniji v obdobju 1981–1985. 1986. Ljubljana.
10. Poročilo o uresničevanju ugotovitev in stališč pomurskega medobčinskega sveta SZDL ter o dejavnosti SIS za madžarsko narodno skupnost Murska Sobota. 1981. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
11. Preliminarno poročilo o oddaji Hidak-/Ponti/Mostovi, december 1983. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava).
12. Problematika RTV programov za narodnosti RTV Slovenija (Bela knjiga). 2004. Arhiv RTV Ljubljana.
13. Programsko poročilo MMR za leto 1999. Arhiv RTV Studia Lendava.
14. Programsko poročilo MMR za leto 2000. Arhiv RTV Studia Lendava.
15. Programsko poročilo MMR za leto 2004. Arhiv RTV Studia Lendava.
16. Programsko poročilo MMR za leto 2007. Arhiv RTV Studia Lendava.
17. Programsko poročilo MMR za leto 1998. Arhiv RTV Studia Lendava.
18. Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 1998. Arhiv RTV Studia Lendava

19. Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2000. Arhiv RTV Studia Lendava
20. Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2002. Arhiv RTV Studia Lendava
21. Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2004. Arhiv RTV Studia Lendava
22. Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2007. Arhiv RTV Studia Lendava
23. Radio Murska Sobota. Delovno gradivo. 1967. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava).
24. Raziskava poslušnosti lokalne radijske postaje za madžarsko narodno skupnost MMR (Pomurski madžarski radio). 2005. Maribor: SPEM – Komunikacijska skupina.
25. Resolucija o italijanski in madžarski narodni skupnosti v Republiki Sloveniji. Predlog. (10. 5. 2007, delovno gradivo).
26. Stališča, priporočila in sklepi o uresničevanju posebnih pravic italijanske in madžarske narodnosti in njunih pripadnikov v Socialistični republiki Sloveniji. (Uradni list SRS, št. 11/1977)
27. Stališča, ugotovitve in sklepi SIS za prosveto in kulturo pripadnikov madžarske narodnosti Občine Lendava, 1983. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
28. Strategija dolgoročnega razvoja RTV Slovenija 2004-2010. 2004. Arhiv RTV Slovenija.
29. Strategija in usmeritev radijskih in televizijskih programov za madžarsko narodno skupnost do leta 2005. 2000. Arhiv RTV-studia Lendava.
30. Strategija javnega zavoda RTV Slovenija 2003-2006. Ljubljana. Arhiv RTV Slovenija.
31. Ugotovitve in sklepi skupne seje skupščine lendavske in soboške narodnostne SIS, ki je bila dne 15. 3. 1978 v Lendavi. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava).
32. Ugotovitve in stališča Pomurskega medobčinskega sveta SZDL. 1979. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
33. Uvodna informacija o problematiki madžarskega radijskega programa za razpravo na Komisiji državnega zbora za narodni skupnosti Urada vlade za informiranje Vlade RS. 7.12.1993 (Arhiv DZ RS)
34. Varga Sándor: A Muraszombati rádió egyes kérdéseiről (O posameznih vprašanjih madžarskega programa radia Murska Sobota. 1969. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
35. Varga, Aleksander. 1982. Možnosti razvoja madžarskega radijskega programa. Delovno gradivo. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
36. VARGA, Aleksander. 1982. Predlog organizacijske in vsebinske zasnove Radia Murska Sobota – madžarski program, Delovno gradivo. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)

VIRI S SPLETA:

1. Bašič Hrvatin, Sandra in Petković, Brankica. 2005. Javna radiotelevizija za vse! *Mediawatch*, maj 2005. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/22/uvod/> (14. marec 2008).
2. Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih. (števil. konvencije 148). Sprejeta 25.6.1992, velja od 1.3.1998. Dostopno prek: http://www.coe.si/sl/dokumenti_in_publikacije/dokumenti_v_slovenscini/#1306 (10. marec 2008).
3. Gerl, Matjaž. 1999. Kakšno javno televizijo potrebujemo in kakšno si lahko privoščimo? *Medijska preža*. Pomlad 1999. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/05/vzhod/#19> (14. marec 2008).
4. Koalicijska pogodba o sodelovanju v Vladi Republike Slovenije za mandat 2004-2008. Dostopno prek: <http://www.sviz.si/files/koalicijska-pogodba-2004-2008.pdf>, (12. marec 2008).

5. Mekina, Igor. 2001. Pakt z ljudstvom (intervju z Johnom Shearerjem). *Mladina*, 2001/02. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/tednik/200102/clanek/bbcshearer/index.print.html-l2>. (19. marec 2008).
6. Petkovič, Brankica. 2001. Koliko medijev manjšinam? *Media Watch*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/14/manjsine/> (14. marec 2008).
7. Pokritost Slovenje z DVB-T signalom. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/dvb-t/moznost.php>. (11. april 2008)
8. Resolucija o položaju italijanske in madžarske narodne skupnosti (predlog) Dostopno prek: <http://www.dzrs.si/index.php?id=101&sm=k&q=Resolucija+o+polo%C5%BEaju+italijanske+in+&mandate=1&unid=PA5A2ECEABF209410CC1257322004A4BA4>, (18. januar 2008)
9. Sporazum o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Dostopno prek: <http://www.mtaki.hu/docs/cd2/ketoldalukve-sl-s.htm> (12. marec 2008)
10. Statistični urad Republike Slovenije, Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002. <http://www.stat.si/popis2002/si/>. (30. januar 2008)
11. Strategija Republike Slovenije za prehod z analogne na digitalno radiodifuzijo. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/doc/todays_framework/digital_broadcasting/switchover/si_s_mekicar_strategija_a_d_prehoda_12_1_sm_lektorirano.pdf. (20. januar 2008)

Drugi elektronski viri (televizijski prispevek)

12. Varga, Sándor. TV Slovenija. 2. program. 1978. Mostovi/Hidak. Ljubljana, 25. oktober.

NEOBJAVLJENI VIRI:

1. Suhadolc, Ivana. 2008. Telefonski intervju z odgovorno za medije v Italiji pri CONFEMILI. Lendava/Trst, 22. april.
2. Koren, Mirjam. 2008. Telefonski intervju z odgovorno urednico slovenskih programov RAI v Trstu. Lendava/Trst, 25. april.
3. Avensian Alex. 2008. Telefonski intervju z glavnim urednikom radia za narodne skupnosti na Madžarskem. Lendava/Budimpešta, 18. april.
4. Klein Judit. 2008. Telefonski intervju s koordinatorko za televizijske oddaje narodnih skupnosti na Madžarskem. Lendava/Pécs, 29. april.
5. Draštata, Daniela. 2008. Telefonski intervju z odgovorno urednico TV-oddaje o manjšinah na HRT. Lendava/Zagreb, 25. april.
6. Jellačić, Milana. 2008. Telefonski intervju z odgovorno urednico oddaje o manjšinah na Hrvaškem radiu. Lendava/Zagreb, 25. april.
7. Velik, Marijan. 2008. Telefonski intervju z vodjo slovenskih sporedov na ORF. Lendava/Celovec, 25. april.
8. Varga Sándor. 2003. Intervju z nekdanjim odgovornim urednikom radijskega programa v madžarskem jeziku in narodnostnim politikom. Lendava, junij.

ZAPISNIKI

1. Zapisnik medobčinske komisije za narodnostna vprašanja, 24. 5. 1967. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)

2. Zapisnik skupnega sestanka Komisije za manjšinska in izseljenska vprašanja ter narodnosti RK SZDL Slovenije in Komisije za narodnosti Skupščine SR Slovenije, 24. 1. 1978 (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
3. Zapisnik 6. seje komisije za narodnosti Skupščine SRS, 27. 3. 1975. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
4. Zapisnik 23. seje komisije za narodnosti Skupščine SRS, 22. 6. 1977. (Arhiv Inštituta za narodnostna vprašanja, Izpostava Lendava)
5. Zapisnik 4. seje Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 18. 4. 1983. (Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana)
6. Zapisnik 14. seje Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 25. 12. 1987 (Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana)
7. Zapisnik 15. seje Komisije za narodnosti Skupščine SRS, 20. 12. 1984 (Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana)
8. Zapisnik 38. seje Komisije za narodnosti Skupščine SRS z dne 20. 3. 1990, Arhiv DZ RS.
9. Zapisnik 2. seje Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za narodni skupnosti, 17. 5. 1993 (Arhiv DZ RS)
10. Zapisnik 10. seje Komisije DZ RS za narodni skupnosti, 23. 11. 1993 (Arhiv DZ RS)
11. Zapisnik 11. seje Komisije DZ RS za narodni skupnosti, 13. 1. 1994 (Arhiv DZ RS)
12. Zapisnik 7. seje Komisije DZ RS za narodni skupnosti, 17. 2. 1998 (Arhiv DZ RS)
13. Zapisnik 5. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 22. 3. 1978 (Arhiv RTV Ljubljana)
14. Zapisnik, 4. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 19. 1. 1987 (Arhiv RTV Ljubljana)
15. Zapisnik, 7. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 30. 6. 1987 (Arhiv RTV Ljubljana)
16. Zapisnik, 9. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 23. 11. 1987 (Arhiv RTV Ljubljana)
17. Zapisnik 10. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 28. 12. 1987 (Arhiv RTV Ljubljana)
18. Zapisnik 3. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 9. 11. 1988 (Arhiv RTV Ljubljana)
19. Zapisnik 5. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 19. 1. 1989 (Arhiv RTV Ljubljana)
20. Zapisnik 11. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 19. 10. 1989 (Arhiv RTV Ljubljana)
21. Zapisnik 12. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 28. 11. 1989 (Arhiv RTV Ljubljana)
22. Zapisnik 15. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 26. 2. 1990 (Arhiv RTV Ljubljana)
23. Zapisnik 20. redne seje Skupščine RTV Ljubljana, 25. 6. 1990 (Arhiv RTV Ljubljana)
24. Zapisnik 11. seje Sveta RTV Slovenija, 2. 9. 1991 (Arhiv RTV Slovenija)
25. Zapisnik 29. seje Sveta RTV Slovenija, 10. 6. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
26. Zapisnik 30. redne seje Sveta RTV Slovenija, 23. 9. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
27. Zapisnik 31. seje Sveta RTV Slovenija, 17. 11. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
28. Zapisnik 37. redne seje Sveta RTV Slovenija, 22. 4. 1994 (Arhiv RTV Slovenija)
29. Zapisnik 34. redne seje Sveta RTV Slovenija, 11. 2. 1994 (Arhiv RTV Slovenija)
30. Zapisnik seje Programskega sveta za radijski in TV program za madžarsko narodno skupnost z dne 11. 3. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
31. Zapisnik seje Programskega sveta, 26. 5. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
32. Zapisnik seje Programskega sveta, 13. 9. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
33. Zapisnik seje Programskega sveta, 22. 12. 1993 (Arhiv RTV Slovenija)
34. Zapisnik seje Programskega sveta, 2. 2. 1994 (Arhiv RTV Slovenija)
35. Zapisnik seje Programskega sveta, 6. 9. 1994 (Arhiv RTV Slovenija)
36. Zapisnik seje Programskega sveta, 12. 3. 1996 (Arhiv RTV Slovenija)
37. Zapisnik seje Programskega sveta, 21. 4. 1997 (Arhiv RTV Slovenija)

38. Zapisnik seje Programskega sveta, 15. 12. 1997 (Arhiv RTV Slovenija)
39. Zapisnik seje Programskega sveta, 24. 3. 1998 (Arhiv RTV Slovenija)
40. Zapisnik seje Programskega sveta, 16. 2. 1999 (Arhiv RTV Slovenija)
41. Zapisnik seje Programskega sveta, 8. 9. 1999 (Arhiv RTV Slovenija)
42. Zapisnik seje Programskega sveta, 13. 6. 2000 (Arhiv RTV Slovenija)
43. Zapisnik seje Programskega sveta, 24. 11. 2000 (Arhiv RTV Slovenija)
44. Zapisnik seje Programskega sveta, 22. 10. 2002 (Arhiv RTV Slovenija)
45. Zapisnik skupne seje Programskega sveta za radijski in TV program za madžarsko in italijansko narodno skupnost, 15. 11. 2002 (Arhiv RTV Slovenija)
46. Zapisnik 1. redne - konstitutivne seje Programskega sveta za radijski in TV program za madžarsko narodno skupnost, 15. 5. 2003 (Arhiv RTV Slovenija)
47. Zapisnik 4. redne seje Programskega sveta, 6. 12. 2004 (Arhiv RTV Slovenija)
48. Zapisnik 1. izredne seje Programskega sveta, 19. 4. 2005 (Arhiv RTV Slovenija)
49. Zapisnik 5. redne seje Programskega sveta, 17. 6. 2005 (Arhiv RTV Slovenija)
50. Zapisnik 2. izredne seje Programskega sveta, 21. 9. 2005 (Arhiv RTV Slovenija)
51. Zapisnik 6. redne seje Programskega sveta, 21. 10. 2005 (Arhiv RTV Slovenija)
52. Zapisnik 2. redne seje Programskega odbora za radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost, 22. 5. 2006 (Arhiv RTV Slovenija)
53. Zapisnik 4. redne seje Programskega odbora, 22. 3. 2007 (Arhiv RTV Slovenija)
54. Zapisnik 5. redne seje Programskega odbora, 14.6.2007 (Arhiv RTV Slovenija)
55. Zapisnik 6. redne seje Programskega odbora, 15. 10. 2007 (Arhiv RTV Slovenija)

ČLANKI

1. *Népújság*. 1958. Megkezdí működését a szobotai rádió, (27. november, I/20).
2. *Népújság*. 1964. Napovednik, (15. februar, VII/5).
3. *Népújság*. 1966. Mi lesz a TV átirányítóval? (23. april, IX).
4. *Népújság*. 1966. Nem lesz meg az idén a tévé-átirányító, (14.maj, IX/17)
5. Tanka Velencei Mária. 1968. Magyar nyelvű műsor a tévén. *Népújság*. XI/1 (13. januar).
6. *Népújság*. 1967. Bővítik a magyar nyelvű rádióadást. (15. april, X/14).
7. *Népújság*. 1968. Több magyar adás a televízióban? (5. oktober, XI/38).
8. *Népújság*. 1968. Tíz éve szólalt meg először a Rádió Murska Sobota. (23. november, XI/45-46).
9. *Népújság*. 1973. Bővíteni a Népújságot, rádió állomást építeni Lendván. (9. marec, XVI/9).
10. Varga Sándor. 1974. Rádióstúdiót Lendvának! *Népújság* XVIII/44 (15. november).
11. *Népújság*. 1976. Az újvidéki TV magyar nyelvű műsora a zágrábi televízióban. (18. junij, XX/24).
12. Bati Koncz Zsuzsanna. 1976. Látható lesz a magyar televízió műsora Lendván is. *Népújság*, XIX/42 (22. oktober).
13. *Népújság*. 1976. A nemčavci rádióadó megnyitása. (26. november, XX/47).
14. Bati Koncz Zsuzsanna. 1976. Átadták rendeltetésének az új nemčavci rádióadót. *Népújság*, XX/48. (10. december) .
15. Pivar Ella. 1978. Csak minél előbb. *Népújság*, XXII/13 (6.april).
16. Hajós Ferenc. 1978. Magyar nyelvű műsor a ljubljanoi televízión. *Népújság*, XXII/38 (5. oktober).
17. Tanka Velencei Mária. 1978. Hidak – örömmel fogadott magyar nyelvű műsor. *Népújság*, XXII/41 (25. oktober).

18. Báti Koncz Zsuzsanna. 1979. Előkészületek a lendvai tv-átirányító építésére. *Népújság*, XXIII/15 (19. ápril).
19. Báti Koncz Zsuzsanna. 1981. Tovább fejleszteni a HIDAK-at. *Népújság*, XXV/8 (26. február).
20. Báti Koncz Zsuzsanna. 1981. Nemzetiségi politikánk tükre. *Népújság*, XXV/11 (19. márc).
21. Kercsmár Rózsa. 1982. A jobb tájékoztatás érdekében. *Népújság*, XXVI/13 (1. ápril).
22. Ella Pivar. 1982. A kölcsönös tájékoztatás érdekében. *Népújság*, XXVI/46 (18. november)
23. Szunyogh Sándor. 1982. A TV átjátszó átadása a nemzetiségi jogok következetes megvalósítása. *Népújság*, XXVI/1 (2. december).
24. Szunyogh Sándor. 1983. A lendvai stúdió a nemzetiségi tájékoztatás újabb eredménye. *Népújság*, XXVII/18 (5. máj).
25. Papp József. 1983. Október elsejétől egyórás műsor. *Népújság*, XXVII/39 (29. szeptember).
26. Báti Koncz Zsuzsanna. 1983. Sokoldalú véleménycsere a nemzetiségi tájékoztatásról. *Népújság*, XXVII/47 (24. november).
27. Novák Jolán. 1984. Egy éve dolgozik a lendvai rádió stúdió. *Népújság*, XXVIII/16 (26. ápril).
28. Kercsmár Rózsa. 1985. Új köntösben a Hidak-Mostovi adás? *Népújság*, XXIX/4 (1. február).
29. Báti Koncz Zsuzsanna. 1985. A Hidak-Mostovi és a Népújság helyzetéről. *Népújság*, XXIX/11 (22. márc).
30. Báti Koncz Zsuzsanna. 1985. Új utakat keres a Hidak/Mostovi. *Népújság*, XXIX/16 (26. ápril).
31. Papp József: Milyen HIDAKAT szeretnénk? *Népújság*/48, 26.4.1985, štev. XXIX/16, str. 6).
32. Novák Jolán. 1985. A bosszankodó tévénezők. *Népújság*, XXIX/23 (21. júni).
33. Szunyogh Sándor. 1988. Kritikusabb és korszerűbb tájékoztatást. *Népújság*, XXXII/5 (5. február).
34. Kercsmár Rózsa. 1988. Közös erővel a tájékoztatási gondok ellen. *Népújság*, XXXII/3 (22. január).
35. Kercsmár Rózsa. 1988. Időszerűbbé tenni a Hidak-Mostovi adást. *Népújság*, XXXII/12 (12. márc).
36. Báti Koncz Zsuzsanna. 1988. Terjedelmesebb magyar nyelvű műsort! *Népújság*, XXXII/21 (3. júni).
37. Szunyogh Sándor. 1988. A vasárnapi rádióműsort nem lehet kettészelni. *Népújság*, XXXII/35 (9. szeptember)
38. Varga Sándor. 1988. Nézetek és vélemények a magyar nyelvű rádióműsor bővítéséről. *Népújság*, XXXII/16 (16. szeptember)
39. Irma Benko. 1988. Nem építünk fellegvárat. *Népújság*, XXXII/46 (25. november).
40. Novák Császár Jolán. 1988. Január 1-től hetente 2 X 2 óra. *Népújság*, XXXII/49 (23. december).
41. Papp József. 1989. A Ljubljanei Televízió új műsorairól. *Népújság*, XXIII/1 (6. január).
42. Kercsmár Rózsa. 1989. Örökös gond a Hidak-Mostovi tévéműsor. *Népújság*, XXXIII/3 (3. február).
43. Kercsmár Rózsa. 1989. Hát nem felháborító? (Kommentár). *Népújság*, XXXIII/4 (10. február).

44. *Népújság*. 1989. Korszerűbb, vonzóbb formát a Népújságnak (A nemzetiségi tájlozoztatási eszközeinek helyzetéről, tartalmáról és fejlesztéséről tárgyalt a Nemzeti Érdekközösség Közgyűlése) (14. april, XXXIII/15).
45. *Népújság*. 1989. A Vestnik és a Népújság, vamlamint a Muraszombati Rádió szlovén és magyar nyelvű műsorának 1990-es évi tartalmi és fejlesztési terve. (10. november, XXXIII/44).
46. Szűnyogh Sándor. 1989. Az újságot a nép írja. *Népújság*, XXXIII/45 (17. november).
47. Kercsmár Rózsa. 1989. Új arcultaot a Hidak-Mostovi tévémagazinnak. *Népújság*, XXXIII (17. november).
48. *Népújság*. 1990. Sztrájk volt (és lesz?) a lendvai stúdióban. (1. junij, XXXIV/20).
49. *Népújság*. 1990. Nem lesz sztrájk. (15. junij, XXXIV/22).
50. Novak Császár Jolán. 1990. Hamarosan javul a magyar tévé vétele. *Népújság*, XXXIV/34. (7. september).
51. *Népújság*. 1990. A muraszombati Rádió- és Sajtóintézet tájékozoztatási médiumainak 1991-es tartalmi és fejlesztési terve. (28. december, XXXIV/49).
52. *Népújság*. 1991. Újabb lehetőségek a Magyar Tévé programjának kísérésére. (11. januar, XXXV/1).
53. Báti Konc Zsuzsanna. 1991. A mi rádiómk. *Népújság*, XXXV/3 (25. januar).
54. Szűnyogh Sándor. 1991. Quo vadis nemzetiségi különjogok. *Népújság*, XXXV/21 (7. junij).
55. *Népújság*. 1991. Újra a Hidak időpontjáról. (7. junij, XXXV/21).
56. *Népújság*. 1990. Felavatták a vasvári televíziós adótornyot. (26. oktober, XXXIV/41).
57. Papp József. 1992. Új hullámhosszon. *Népújság*, XXXVI/14 (10. april).
58. Papp József. 1992. Magyar tévészerkesztőség nyílt Lendván. *Népújság*, XXXVI/41 (16. oktober).
59. Papp József. 1993. Bővült az MMR műsora. *Népújság*, XXXVII/2 (15. januar).
60. Halász Albert. 1994. Bővül a Hidak című műsor. *Népújság*, XXXVIII/33 (19. avgust).
61. Király M. Jutka. 1998. Új vágóstúdió az MMR-ben. *Népújság*, XLII/43 (29. oktober).

Priloga A: Manjšinski programi v sosednjih državah

1. Avstrija³⁰³

Televizijski programi

Televizijski programi so na Koroškem zagotovljeni za slovensko narodno skupnost, na Gradiščanskem pa za gradiščanske Hrvate.³⁰⁴ Slovenske oddaje so na sporedu vsako nedeljo ob 13.30 na programu ORF 2, in sicer regionalno. Oddaja za slovensko narodno skupnost z naslovom Dober dan, Koroška³⁰⁵ in oddaja za hrvaško narodno skupnost na Gradišču z naslovom Dobar dan, Hrvati, sta dolgi 30 minut, ponovitev obeh oddaj pa sledi v noči z nedelje na ponedeljek, prav tako na programu ORF 2. V tem terminu se oddaji za manjšine predvajata po vsej Avstriji.

Oddaji v slovenskem in hrvaškem jeziku nista podnaslovljeni, ni pa preveden tudi govor nemških sogovornikov, saj izhajajo iz dejstva, da ciljna publika obvlada v enaki meri slovenski oziroma hrvaški in nemški jezik.

Na Gradiščanskem je razen tega predvajanih letno še pet večjezičnih polurnih oddaj magazinskega tipa z naslovom Servus/Szia/Zdravo, ki so namenjene predvsem madžarski in romski narodni skupnosti.

Na Dunaju deluje v okviru ORF še manjšinska redakcija, ki oddaja ob nedeljah v ostalih sedmih zveznih deželah ob istem času, ko sta na Koroškem oziroma na Gradiščanskem na sporedu oddaja v slovenskem oziroma hrvaškem jeziku, magazinsko oddajo z naslovom Heimat fremde Heimat (Domovina, tuja domovina). Namenjena je predvsem priseljencem iz bivše Jugoslavije in Turčije ter priznanim narodnim skupnostim, ki živijo na Dunaju, npr. Čehom in Slovakom, Madžarom... Če sogovorniki govorijo v svojem maternem jeziku, so njihove izjave opremljene z nemškimi podnaslovi.

Radijski programi

Stanje na področju radijskih programov za priznane narodne skupnosti v Avstriji je zelo podobno. ORF je na Koroškem marca 2004 sklenila sodelovanje z dvema privatnima radijskima postajama za celodnevni program.

³⁰³ Marijan Velik, vodja slovenskega programa ORF.

³⁰⁴ Radijske in televizijske programe za narodne skupnosti v Avstriji financira avstrijska nacionalna RTV-hiša.

³⁰⁵ Oddajo za slovensko narodno skupnost na Koroškem predvaja tudi TV Slovenija ob ponedeljkih ob 15.05 na I. programu TVS.

Uredništvo slovenskih programov ORF oblikuje dnevno slovenski radijski spored na frekvenci Radio DVA in Agora. Program ORF na Radio DVA in Agora je na sporedu od ponedeljka do nedelje od 6.00–18.00.

Vsako sredo je od 21.03 – 22.00 na deželni frekvenci ORF (97,8 MHz) na sporedu slovenska večerna oddaja. (<http://volksgruppen.orf.at/slovenci/novice>).

2. Italija³⁰⁶

Na osnovi zakona št. 482/99 o narodnih manjšinah³⁰⁷ priznava Italija 12 manjšinskih narodnih skupnosti,³⁰⁸ vendar imajo radijski in televizijski program v svojem maternem jeziku le štiri manjšine, ki so jim bile pravice zagotovljene z zakonom št. 103/75 o javni radioteleviziji, in sicer slovenska, nemška, francoska in ladinska narodna skupnost.

Radijske in televizijske programe za slovensko manjšino pripravlja RAI na Deželnem sedežu za Furlanijo in Julijsko krajino.³⁰⁹

Radijski programi

Za slovensko narodno skupnost v Italiji se predvaja dnevno 12 ur 35 min programa v maternem jeziku (ob nedeljah in praznikih 11 ur 35 min), in sicer od 7.00 (oziroma 8.00) do 19.35 na posebni postaji RADIO TRST A, ki oddaja na srednjem valu in UKV v obmejnem pasu dežele Furlanija-Julijska krajina (v delih pokrajin Trst, Gorica in Videm, kjer živijo Slovenci). Oddaje pripravljata dve uredništvu, dnevnoinformativno in kulturno-razvedrilno uredništvo.³¹⁰

Televizijski programi

Obe uredništvu pripravljata tudi televizijske oddaje (okrog 4 ure tedensko), ki jih predvajajo na posebnih frekvencah (Rai 3 bis) v pokrajinah Trst in Gorica, in sicer vsak dan:

³⁰⁶ Ivana Suhadolc, odgovorna za medije v Italiji pri CONFEMILI.

³⁰⁷ Na osnovi tega zakona je bil sprejet pravilnik o izvrševanju, na osnovi katerega je bila leta 2003 sklenjena pogodba o izvajanju javne službe, v kateri bi morali opredeliti regionalne radijske in televizijske postaje, ki bi morale zagotavljati pripravo in predvajanje radijskih in televizijskih programov za vse priznane narodne skupnosti, vendar se to do konca leta 2006, ko je pogodba potekla, ni zgodilo. Ni pa bil določen niti minimalni obseg predvajanja radijskih in televizijskih programov.

³⁰⁸ To so albanska, katalonska, hrvaška, frankoprovensalska, furlanska, grška, oksitanska, sardinska, slovenska, nemška, francoska in ladinska narodna skupnost.

³⁰⁹ Financira jih država s posebno konvencijo, ki jo predsedstvo vlade sklene z družbo RAI.

³¹⁰ Dnevnoinformativno uredništvo pripravlja tri radijske dnevnik, štiri poročila in tedensko športno in kmetijsko oddajo, kulturnorazvedrilno uredništvo pa skrbi za ostale oddaje, in sicer kulturne, informativne, servisne, rekreativne, kontaktne, poljudno znanstvene, umetniške, otroške, mladinske, glasbene ...

20.25–20.30 Kotiček (5-minutna risanka ali druga oddaja za otroke in mlajše gledalce);

20.30–20.50 TV-Dnevnik;

ob nedeljah pa:

ob 20.50 daljši program (60–90 minut). Izmenjujejo se tri oddaje: mozaična in pogovorna oddaja o kulturnih in družbenih aktualnih temah Mikser (2 x mesečno), Film (igrani ali dokumentarni filmi slovenske produkcije s predstavitevijo avtorjev ali doma posneti dokumentarci) ter srednjeevropski magazin Alpe-Jadran. Občasno so na sporedu koncerti zabavne in resne glasbe, oddaja Vabilo v gledališče (predstave Slovenskega stalnega gledališča v Trstu ali katere od ljubiteljskih gledaliških skupin) in posnetki drugih pomembnejših prireditev. Oddaje so v slovenščini in niso podnaslovnjene.

Tabela 1: Obseg televizijskih oddaj za manjšine v Italiji³¹¹

Narodna skupnost	Radijski program ure/leto	TV-program ure/leto	Pristojen regionalni center
nemška	4716	550	Tridentinsko–Gornje Poadižje
ladinska	352	39	Tridentinsko–Gornje Poadižje
francoska	110	78	Valle d' Aosta
slovenska	4517	208	Furlanija–Julijska krajina

Vir: Ivana Suhadolc, 2008

3. Madžarska

Obvezo do pripravljanja in predvajanja manjšinskih vsebin predpisujeta za javne medije Zakon o narodnih skupnostih iz leta 1993 in Zakon o medijih iz leta 1996. Madžarska priznava 13 narodnih in etničnih skupnosti, ki tvorijo 10 % prebivalstva Republike Madžarske³¹² in imajo tudi na področju informativne dejavnosti v maternem jeziku posebne pravice.

³¹¹ Za primerjavo navajam tudi obseg radijskega in televizijskega programa na leto za slovensko narodno skupnost.

³¹² Večina pripadnikov manjšinskih narodnih skupnosti živi razkropljeno na ozemlju celotne države.

Televizijski programi³¹³

Prve televizijske oddaje za manjšine so bile na Madžarskem predvajane pred 30 leti, oddaji za nemško in srbohrvaško manjšino je pripravil regionalni studio v Pécsu, sledile so ji oddaje za romunsko narodno skupnost (1981 v Szegedu), za slovaško narodno skupnost (1983 v Szegedu), za Rome (1992 v Pécsu) in Slovence (1992 v Szombathelyu), od leta 1996 pa se pripravljajo oddaje za vse priznane manjšine na Madžarskem.

Manjšinske narodne skupnosti so na Madžarskem z vidika predvajanja oziroma obsega televizijskih oddaj v njihovem maternem jeziku razdeljene na skupnosti z manjšim in večjim številom pripadnikov.³¹⁴

Tabela 2: Obseg televizijskih oddaj za manjšine na Madžarskem

	Manjše število pripadnikov narodne skupnosti		Večje število pripadnikov narodnih skupnosti
Narodna skupnost	Grki, Bolgari, Poljaki, Armenci, Ukrajinci, Rusini	Slovenci	Romi, Nemci, Slovaki, Hrvati, Romuni, Srbi
Obseg programa	2 x 26 minut v maternem jeziku letno	2 x 26 minut mesečno	tedensko 26 minut v maternem jeziku in enkrat mesečno en dokumentarec
	52 minut ³¹⁵ mesečno		

Vir: Judit Klein, 2008

Razen tega se vsako četrletje pripravi in predvaja dodatna 52-minutna oddaja za Rome, za številčnejše narodne skupnosti pa se izmenjaje pripravljajo tudi 2–3 dokumentarci o narodnih skupnostih.

Oddaje v maternem jeziku narodnih skupnosti so predvajane na ozemlju celotne države od ponedeljka do četrтка v programskem pasu od 12.30 do 13.30 na I. programu nacionalne televizije, ponovitev teh oddaj pa si je mogoče ogledati naslednji dan (z izjemo torka, ko so prenosi sej iz državnega zbora) od 10.00–11.00 na II. programu MTV.³¹⁶

³¹³ Judit Klein, koordinatorka narodnostnih televizijskih programov.

³¹⁴ Izjema je slovenska manjšina, ki sodi glede na število pripadnikov med manjše manjšinske narodne skupnosti, zaradi dobrega bilateralnega sodelovanja med Slovenijo in Madžarsko na področju narodnostne politike pa se zanjo pripravlja in predvaja več programa kot za druge manjšine s podobnim številom pripadnikov.

³¹⁵ V 52-minutni oddaji je namenjeno vsaki narodni skupnosti 6–7 minut. Vse narodnosti uporabljajo v oddaji svoj materni jezik, oddaje so podnaslovljene.

³¹⁶ Zemeljski kanal MTV1 pokriva 100 % ozemlja Madžarske, kabelski in satelitski program MTV 2 pa 60 %.

*Radijski programi*³¹⁷

Prva oddaja za manjšine, in sicer v srbohrvaškem jeziku, je bila predvajana 12. januarja 1953. Do leta 1996 pa so se v regionalnih studiih Madžarskega radia v Szegedu, Pécsu in Győru pripravljali radijski programi za narodne skupnosti v hrvaškem, nemškem, romunskem, slovaškem in slovenskem jeziku. Programski čas teh oddaj je obsegal skupaj dve uri dnevno. Večina oddaj za narodnosti je bila predvajana na regionalnih frekvencah.

Januarja 1998 so začeli na Madžarskem radiu pripravljati in predvajati oddaje za narodne skupnosti še v rusinskem, bolgarskem, grškem, ukrajinskem, armenskem in poljskem jeziku, program za romsko narodno skupnost pa v madžarskem jeziku. Za pripadnike večinskega naroda se pripravlja oddaja o narodnih skupnostih v madžarskem jeziku z naslovom *Egy hazában/V skupni domovini*. Dvakrat tedensko pa je na sporedu oddaja *Gyöngyszemek/Biseri književnosti manjšinskih narodnih skupnosti* na Madžarskem.

1. februarja 1997 je bil ustanovljen poseben program Madžarskega radia, program MR4, ki pokriva območje celotne države. Od takrat je mogoče na tem programu slišati dnevno 11 ur programa v 13 manjšinskih jezikih na SV frekvenci 1188 kHz v vzhodni in zahodni Madžarski oziroma na SV frekvenci 873 kHz v jugozahodni Madžarski, program pa se oddaja tudi preko satelita Hot Bird 3 ter na spletni strani www.radio.hu.³¹⁸

Prva samostojna slovenska radijska postaja, Radio Monošter, se oglašja od leta 2000 z enournim programom v slovenskem jeziku dnevno in dvournim programom ob nedeljah. (<http://www.ukom.gov.si/slo/slovenija/kratka-predstavitev/prebivalstvo/manjsinamadzarska/>). Radio Monošter razpolaga od začetka delovanja z lastno frekvenco, ki oddaja program na UKV 97,7 in 106.6 MHz, med njegovimi načrti v bližnji prihodnosti pa je širitev programa na 24 ur tedensko.

Tabela 3: Obseg radijskih oddaj za manjšine na Madžarskem

	Obseg radijskega programa MR4 po jezikih:		
Ura:	Ponedeljek-petek	Sobota	Nedelja
08.00–10.00	hrvaški	hrvaški	hrvaški
10.00–12.00	nemški	nemški	nemški
12.00–13.00	Glasba naših narodnih skupnosti	Glasba naših narodnih skupnosti	Glasba naših narodnih skupnosti
13.00–13.30	Pon.: slovenski Torek: rusinski Sreda: bolgarski Četrtek: grški	armenski j.	V skupno domovini – magazinska oddaja o narodnih skupnostih

³¹⁷ Avensian Alex, odgovorni urednik programa MR4.

³¹⁸ Tudi obseg radijskega programa je posledica števila pripadnikov manjšinske narodne skupnosti.

	Petek: ukrajinski		
13.30–14.00	Po romskih poteh	poljski	Biseri
14.00–16.00	srbski	srbski	srbski
16.00–18.00	romunski	romunski	romunski
18.00–20.00	slovaški	slovaški	slovaški

4. Hrvaška

Na Hrvaškem žive pripadniki 22 priznanih manjšinskih narodnih skupnosti, priznane so tudi narodne skupnosti, kot so npr. Vlahi in Turki, ki jih živi na ozemlju Hrvaške le po nekaj deset.³¹⁹ Manjšinske narodne skupnosti tvorijo 7,5 % prebivalstva Republike Hrvaške.³²⁰

*Televizijski programi*³²¹

Na Hrvaškem ni televizijskih oddaj v jeziku manjšin. Zanje in o njih se pripravlja le 45-minutna oddaja Prizma, ki je na sporedu ob sobotah ob 14.00 na HTV1.

Napovedi so v hrvaščini, pripadniki manjšin govore v pretežni meri v svojem maternem jeziku, prispevki so prevedeni in podnaslovljeni v hrvaščini. Nekatere večje manjšine imajo lastnega dopisnika (madžarska manjšina npr. v studiu Osijek za Slavonijo in Baranjo), ki pripravlja prispevke v celoti v jeziku manjšine, o drugih narodnih skupnostih pa pripravljajo oddaje novinarji zagrebškega uredništva ali pa dopisniki v hrvaškem jeziku.

*Radijski programi*³²²

Javni servis oziroma radio Republike Hrvaške pripravlja in predvaja radijske oddaje o narodnih skupnostih od oktobra 2002. Oddaje z naslovom Agora, ki so na sporedu ob torkih med 9. in 10. uro dopoldan, so bile na začetku na sporedu enkrat mesečno, od septembra 2005 pa na osnovi odločitve programskega vodstva Hrvaškega radia dvakrat mesečno. Po mnenju odgovorne urednice je ta oddaja mesto, kjer se srečujejo narodi, jeziki, vere in običaji, katerih raznolikost bogati tudi večinski narod Republike Hrvaške. V oddaji je posvečeno največ pozornosti temam s področja narodnostne politike, gospodarstva in kulture. Oddaja

³¹⁹ Že v uvodnih določbah Ustave Republike Hrvaške je med drugim zapisano, da se Republika Hrvaška ustanavlja kot »nacionalna država hrvaškega naroda in država pripadnikov avtohtonih narodnih manjšin, ki jim je zagotovljena enakopravnost z državljani hrvaške narodnosti in uresničevanje njihovih narodnostnih pravic v skladu z demokratičnimi normami ...«. (http://www.usud.hr/default.aspx?Show=ustav_republike_hrvatske&m1=13&m2=21&Lang=hr – 31. 3. 2008).

³²⁰ To so Albanci, Avstrijci, Bolgari, Bošnjaki, Črnogorci, Čehi, Italijani, Makedonci, Madžari, Nemci, Poljaki, Romi, Romuni, Rusi, Rusini, Slovaki, Slovenci, Srbi, Turki, Ukrajinci, Vlahi in Židje.

³²¹ Danijela Draštata, odgovorna urednica manjšinske oddaje Prizma.

³²² Milana Jellačić, odgovorna urednica oddaje o manjšina na Hrvaškem radiu.

podobnega značaja z naslovom Multikultura je na sporedu vsak teden ob sobotah ob 16.00, namenjena pa je predvsem obravnavi tem s področja kulture manjšinskih narodnih skupnosti.

Hrvaški radio predvaja oddaje za pripadnike narodnih skupnosti tudi na svojih lokalnih radijskih postajah Dubrovnik, Osijek in Pula.³²³

Tabela 4: Obseg radijskih oddaj za manjšine na Hrvaškem

Oddaja	Narodna manjšina	Jezik predvajanja	Termini predvajanja	
			dan	Ura
Oddaje za narodne manjšine v programu Radia Pula				
Oddaja za Bošnjake	Bošnjaki	hrvaški	Vsak drugi četrtek se oddaji izmenjujeta.	13.00–13.30
Oddaja za Rome	Romi	romski		13.00–13.30
Oddaja za Slovence	Slovenci	slovenski	prva sredo v mesecu	13.00–13.30
Notizie (novice)	Italijani	italijanski	od ponedeljka do petka	11.00–11.10
			od ponedeljka do sobote	14.00–14.10
Program v italijanskem jeziku			vsak dan	16.30–17.00
Oddaje za narodne manjšine v programu Radia Osijek				
Oddaja za Madžare	Madžari	madžarski	vsak dan	18.30–19.00
Oddaja za Slovake	Slovaki	slovaški in hrvaški	ob nedeljah	19.05–19.30
Oddaje za narodne manjšine v programu Radia Dubrovnik				
Oddaja za Bošnjake	Bošnjaki	hrvaški	zadnji torek v mesecu	20.00-20.30

Vir: Milana Jellačić, 2008

³²³ Od januarja 2007 do maja 2007 se je na Radiu Knin predvajala oddaja za srbsko narodno skupnost. Oddaja je ukinjena zaradi nesoglasij znotraj narodne skupnosti.

Priloga B: Realizacija izkaza prihodkov in odhodkov RA in TV programa za italijansko in madžarsko narodno skupnost za leto 2007

Polna lastna cena, brez upoštevanja investicij

v EUR							
	126B UPE TV PROGRAM ZA ITALIJANSKO NARODNO SKUPNOST	126D UPE RA PROGRAM ZA ITALIJANSKO NARODNO SKUPNOST	127F UPE TV PROGRAM ZA MADŽARSKO NARODNO SKUPNOST	127H UPE RA PROGRAM ZA MADŽARSKO NARODNO SKUPNOST	SKUPAJ RA IN TV PROGRAM ZA OBE NARODNI SKUPNOSTI	SKUPAJ RA IN TV PROGRAM ZA ITALIJANSKO NARODNO SKUPNOST	SKUPAJ RA IN TV PROGRAM ZA MADŽARSKO NARODNO SKUPNOST
1	2	3	4	5	6 (2 do 5)	7 (2 + 3)	8 (4 + 5)
1 PRIHODKI OD RTV PRISPEVKA					0	0	0
2 PRIHODKI OD OGLAŠEVANJA SKUPAJ	31.109	24.800	2.744	28.319	86.972	55.909	31.063
3 PRIHODKI OD KASET IN ZGOŠČENK SKUPAJ					0	0	0
4 DRUGI KOMERCIALNI PRIHODKI SKUPAJ	7.971		6.085	2.479	16.535	7.971	8.564
5 PRIHODKI OD SOFINANCIRANJA VLADE - PO ZAKONU	587.880	303.608	203.864	191.885	1.287.237	891.488	395.749
6 PRIHODKI OD SOFINANCIRANJA IZVEN ZAKONA O RTVS	248.819		7.586	3.129	259.534	248.819	10.715
7 PRIHODKI IZ NASLOVA LASTNE REALIZACIJE					0	0	0
8 SPREMEMBA VREDNOSTI ZALOG					0	0	0
9 EKSTERNI PRIHODKI IZ POSLOVANJA (1 do 8)	875.779	328.408	220.279	225.812	1.650.278	1.204.187	446.091
10 INTERNI PRIHODKI IZ POSLOVANJA					0	0	0
11 VARIABILNI STROŠKI (12 do 22)	1.016.392	471.461	202.110	368.793	2.058.757	1.487.854	570.903
12 MATERIAL, NADOMESTNI DELI IN DROBNI INVENTAR	65.839	15.784	26.030	7.508	115.162	81.623	33.539
13 ENERGIJA	16.732	10.294	2.721	2.721	32.468	27.026	5.442
14 POŠTNI,TELEFONSKI IN TRANSPORTNI STROŠKI	102.987	24.160	9.481	12.298	148.926	127.147	21.779
15 SLUŽBENA POTOVANJA	33.939	8.652	9.337	9.036	60.965	42.592	18.373
16 HONORARJI,POGODBE,AVTOR.,IZVAJ.IN MEH. PRAVICE	491.780	332.003	140.868	300.554	1.265.206	823.784	441.422
17 PROGRAMSKE PRAVICE	27.493	4.568	0	0	32.061	32.061	0
18 NEPROIZVODNE STORITVE	248.046	55.565	6.435	29.762	339.808	303.612	36.196
19 ČLANARINE IN ZAVAROVALNINE	1.516	1.514	0	0	3.030	3.030	0
20 IZOBRAŽEVANJE IN ZAŠČITA	17.472	11.107	3.351	3.541	35.471	28.579	6.892
21 NAGRADE, OGLAŠEVANJE,REPR.	5.567	6.797	3.832	3.070	19.266	12.364	6.902
22 DRUGI VARIABILNI STROŠKI	5.019	1.018	55	303	6.395	6.037	358
23 POVRAČILA DELAVCEM	123.625	72.953	19.082	18.744	234.403	196.578	37.825
24 BRUTTO PLAČE - FIKSNI DEL	1.422.307	907.611	225.922	294.170	2.850.010	2.329.919	520.092
25 BRUTTO PLAČE - VARIABILNI DEL	138.756	81.545	25.906	30.695	276.901	220.301	56.601
26 PRISPEVKI IN DAVEK OD BRUTTO PLAČ	309.972	195.356	49.964	64.670	619.962	505.328	114.634
27 SKUPNA PORABA	145.614	82.042	19.785	18.526	265.967	227.656	38.311

28	STROŠKI DELA (23 do 27)	2.140.274	1.339.507	340.659	426.805	4.247.244	3.479.781	767.463
29	FIKSNI STROŠKI	112.125	73.071	26.081	26.081	237.358	185.196	52.162
30	AMORTIZACIJA	289.855	119.205	144.401	47.159	600.620	409.060	191.560
31	EKSTERNI ODHODKI (nivo regionalnih centrov) (11+28 do 30)	3.558.646	2.003.245	713.251	868.838	7.143.980	5.561.891	1.582.088
32	INTERNI ODHODKI IZ POSLOVANJA (Oddajniki in zveze)	693.243	235.000	9.483	186.272	1.123.998	928.243	195.755
33	PRIPADAJOČ DEL ODHODKOV SKUPNIH DEJAVNOSTI	766.510	511.006	130.918	159.717	1.568.151	1.277.516	290.635
34	SKUPAJ VSI ODHODKI (polna lastna cena) (31 do 33)	5.018.399	2.749.251	853.652	1.214.827	9.836.129	7.767.650	2.068.478
35	Odstotek pribitka internih odhodkov (Oddajnikov in zvez) in pripadajočega deleža odhodkov skupnih dejavnosti na eksterne odhodke regionalnih centrov	41,0%	37,2%	19,7%	39,8%	37,7%	39,7%	30,7%
36	Odstotek pokritja odhodkov s prihodki od sofinanciranja vlade po zakonu					13,1%	11,5%	19,1%

Vir: Finančna služba RTV-centra Maribor

Priloga C: Predstavitev nekaterih pomembnejših oddaj in projektov Pomurskega madžarskega radia

Radijske oddaje v madžarskem jeziku

V 20- do 25-minutni dnevnoinformativni oddaji z naslovom **Novice iz domačega kraja/Terepjáró** objavljajo novinarji Pomurskega madžarskega radia prispevke o dogajanju v regiji, občasno pa tudi o dogodkih v širšem slovenskem in madžarskem prostoru, ki na kakršen koli način vplivajo na življenje manjšine. Novinarji se v oddajah ukvarjajo z vsemi področji življenja, predvsem z narodnostno politiko, lokalno politiko, gospodarstvom, kmetijstvom, izobraževanjem, kulturo, ohranjanjem izročila ipd.

Aktualno/Aktuális je 45- do 50-minutna tematska oddaja v živo z aktualno vsebino ob sredah (z izjemo poletnih mesecev), v kateri se novinar urednik v studiu pogovarja z gosti, ki so bodisi politiki bodisi strokovnjaki s katerega od področij, o najaktualnejših oziroma perečih temah s posameznega področja.

Oddajo **Območje signala /Térrerő** je Pomurski madžarski radio v sodelovanju z devetimi zamejskimi madžarskimi uredništvii začel pripravljati v letu 2004. 60-minutna oddaja čezmejnega tipa je na sporedu enkrat mesečno in vsak mesec ima drugega gostitelja. Ker frekvence ne poznajo meja, tehnične možnosti pa so napredovale do te mere, da povezovanja od Transilvanije do Slovaške preko Prekmurja in Vojvodine nič ne ovira, je oddaja odpravila meje že veliko časa pred njihovo uradno odpravo.

V oddaji **Od nedelje do nedelje/Vasárnaptól vasárnapig** se v strnjeni obliki zvrsti izbor novinarskih prispevkov iz ožjega geografskega prostora oziroma Prekmurja, ki jih je bilo mogoče v programu PMR slišati v tednu, ki se izteka. Glede na to, da ponuja oddaja tedenski pregled najpomembnejših dogodkov, je zelo priljubljena in velja za pomemben vir informacij.

Do leta 2008 je bila v programski shemi Pomurskega madžarskega radia vsak teden oddaja **Od vasi do vasi/Faluról falura**, v kateri so se vrstile zanimive reportaže iz življenja vasi na dvojezičnem območju. S 1. 1. 2008 jo je nadomestila oddaja **Potepanje po vaseh/Falujárás**. Gre za oddajo v kateri se del studia Pomurskega madžarskega radia preseli na teren oziroma v izbrano naselje dvojezičnega območja in od tam v živo predvaja 4-urni program. V eni oddaji se zvrsti okoli 50 sogovornikov z najrazličnejših področij življenja. Gre za celovit prikaz

življenja in dejavnosti posameznega naselja, ki je naletel med poslušalci in prebivalci krajev, ki jih ekipa Pomurskega madžarskega radia obišče oziroma predstavi, na izjemno dober odziv.

V oddaji **Znani neznane/Ismeretlen ismerős**, ki je na sporedu enkrat mesečno ob nedeljah, gre za predstavitev znane ali manj znane osebe, predvsem madžarskega oziroma prekmurskega rodu. V oddaji so se predstavili umetniki, književniki, narodnostni politiki, duhovniki, škofje, diplomati, publicisti ..., kratka osebnosti, ki delujejo na najrazličnejših področjih življenja.

Tedenska oddaja **Horizont/Horizont** prinaša prispevke o pestrem kulturnem dogajanju v regiji. V njej so objavljeni tudi intervjuji s priznanimi umetniki, oddaja pa ponuja možnosti za predstavitev tudi mladim ustvarjalcem. V njej je posvečeno veliko časa in pozornosti tudi vprašanjem dvojezičnega izobraževanja.

Mladim sta namenjeni predvsem oddaji **Najstniški ekspres/Tini Expressz** in **Zmenek ob koncu tedna/Hétvégi randevú**. Oddaji pripravljajo s pomočjo urednika učenci in dijaki dvojezičnih osnovnih šol in dvojezične srednje šole. Z njihovim zgodnjim vključevanjem v pripravo oddaj odkriva uredništvo tudi potencialne bodoče novinarje, moderatorje ipd.

Od februarja 2007 je uvrščena na spored Pomurskega madžarskega radia nova otroška radijska igra z naslovom »**Vacka Rádió**«. Gre za naročeno produkcijo Pomurskega madžarskega radia. Od aprila 2007 nastopajo v njej tudi učenci Dvojezične osnovne šole I Lendava ter malčki iz vrtca v Lendavi. Otrokom je namenjenih še nekaj oddaj (npr. Kalamajka falva, Csacskarádió), vsak dan pa je na sporedu tudi pravljičica v interpretaciji vzgojiteljic iz dvojezičnih vrtcev.

Oddaja **Krog/Kör** je namenjena poslušalcem v tretjem življenjskem obdobju (pa tudi mlajšim). Od leta 2004 je na sporedu vsak 4. torek v mesecu. Razen poročanja o aktualnih temah je v oddaji zajet tudi pogovor s kakšnim upokojemcem oziroma starejšo osebo. Odzivi poslušalcev so zelo dobri, saj radi poslušajo pogovor z osebami, ki sodijo mednje, se pravi, da jih poznajo, spoznajo pa jih lahko tudi z drugih, doslej neznanih platí. Klici na nagradna vprašanja prihajajo v približno enakem razmerju z Madžarske in Slovenije.

V **Zgodbah brez meja/Határtalan történetek** oživlja avtor teh oddaj zgodbe, ki so jih prebivalci ob slovensko-madžarski meji doživeli v preteklih 80-ih letih. Meje so namreč v preteklosti močno zaznamovale življenje prekmurskih ljudi. Gre za oživitev zgodb in občutkov iz obdobja, ko je meja ločila družine. Gre za ponazoritev, kako so se znašle in vzdrževale stike med seboj, kaj so doživljale v tem obdobju in kako gledajo zdaj na tiste čase.

Oddaja z manjšinsko vsebino **V manjšini/Kisebbségben** je bila po nekajletnem premoru ponovno uvedena 1. januarja 2008. Namen uvrstitve omenjene oddaje v programsko shemo PMR je obširnejše informiranje Madžarov v Sloveniji in poslušalcev v matični domovini o dogodkih iz življenja narodne skupnosti, o rezultatih, ki jih dosega in težavah, s katerimi se ubada ta manjšina. Prejšnja leta so bili prispevki z narodnostno tematiko uvrščeni v druge oddaje z aktualno vsebino, toda glede na to, da gre za radio manjšinskega naroda, je prevladalo mnenje, da je potrebno znova uvesti posebno oddajo, v kateri se je mogoče poglobljeno ukvarjati z manjšinskimi vprašanji in posamezno temo veliko podrobneje obdelati.

Nedeljsko razglabljanje/Szóvátaszem je oddaja z več kot desetletno tradicijo. V njej novinarji oziroma uredniki komentirajo oziroma predstavijo svoje mnenje, svoj način videnja določene tematike. Glede vsebine oziroma tem ni nobenih omejitev, kar pomeni, da lahko oddaja posega tako rekoč na vsa področja življenja. Največ prispevkov je mogoče uvrstiti v kategorijo komentarja. Z novo programsko shemo so bile uvedene novosti tudi v to oddajo. Pri nekaterih temah gre tudi za komentar strokovnjaka, ki je vključen v novinarski oziroma uredniški prispevek. Oddaja, ki je na sporedu ob nedeljah od 12.30 je zelo priljubljena med poslušalci, ki jih zanima mnenje novinarjev o konkretni tematiki, poslušalci si želijo kritik o temah, za katere čutijo, da je potrebno opozoriti nanje.

V sklopu servisno-informativnih oddaj sodi **Zdravstvena oddaja/Egészségügyi műsor** med tiste, ki jih posluša najširši krog poslušalcev. Pod urednikovanjem različnih novinarjev je enkrat v krajši, drugič v daljši obliki uvrščena v programsko shemo Pomurskega madžarskega radia že več desetletij. Vsebinsko je zelo pestra: sledi aktualnim zdravstvenim temam in nacionalnim projektom, ki so v oddaji predstavljeni v sodelovanju z zdravstvenimi strokovnjaki iz pomurske regije, ki po možnosti govore tudi madžarski jezik. Že od leta 2002 pa je vsakih štirinajst dni na sporedu tudi serija oddaj z naslovom Umetnost zdravega

prehranjevanja, katere namen je pripevati k izboljšanju prehranjevalnih in življenjskih navad poslušalcev.

Pomurski madžarski radio bogati od leta 2005 program lastne produkcije z oddajami prevzete produkcije Madžarskega radia iz Budimpešte z naslovom **Univerza vseznanja/Mindentudás Egyeteme**, ki jih dobiva radio brez plačila. Gre za poljudnoznanstvene oddaje, v katerih znanstveniki in predavatelji poskušajo približati posamezne znanstvene dosežke civilizacije na poljuden, razumljiv način čim širšemu krogu ljudi.

Od leta 2008 pa prevzema od Kossuth Rádía v Budimpešti tudi serijo 30-minutnih portretov oziroma pogovorov z madžarskimi znanstveniki, književniki, glasbeniki, športniki ... z naslovom **Zlati ljudje/Aranyemberek**. Tudi pri tem gre za produkcijo, za katero ni potrebno plačevati avtorskih pravic in drugih stroškov.

Čestitke poslušalcev ob nedeljah/Szívükldi sodi med najstarejše stalne oddaje Pomurskega madžarskega radia. Kot zanimivost velja omeniti, da jo pripravlja oziroma vodi še vedno ista oseba, ki je vodila tudi prvo oddajo. Ob njegovi upokojitvi dobila oddaja novega voditelja, toda na željo poslušalcev se je moral stari voditelj vrniti. Oddaja je kljub večjemu številu brezplačnih glasbenih želja še vedno priljubljena. Res je, da je že doživljala tudi slabše éase³²⁴, toda ohranila se je skorajda v svojem prvotnem blišču, čeprav ima danes nekaj več naročnikov z Madžarske kot iz Prekmurja.

Projekti Pomurskega madžarskega radia

V dejavnosti Pomurskega madžarskega radia najdemo tudi nekaj stalnih in občasnih projektov.

1. Stalni projekti

Najpomembnejši med njimi je **Čardaš bal**. Prvi je bil organiziran 11. marca 1989 v hotelu Lipa po proslavi ob 15. marcu. Njegov organizator je bila krovna organizacija prekmurskih

³²⁴ Pred 6 do 7 leti je imel madžarski program veliko glasbenih čestitk, v času, ki je bil na razpolago, vseh želja nismo mogli izpolniti. Danes (1969) pa približno polovica časa, ki je na razpolago za čestitke, ni zapolnjena, včasih gre za polovico, včasih za 2/3 razpoložljivega časa. Razlog za to pa tiči po mnenju pristojnih, v tem, da v okviru ene institucije ne moreta obstajati dve različni tarifi. Glasbene čestitke stanejo sedaj 40 dinarjev, toda če bi bila cena za polovico nižja, bi imeli veliko več čestitk. S tem bi bila večja tudi poslušanost oddaj, pa tudi finančni priliv ne bi bil manjši, ampak kvečjemu višji. Namen te oddaje oziroma rubrike je vsekakor vzbujanje zanimanja pri poslušalcih in niti slučajno ne izključno komercializacija. (Varga 1969, 2–3).

Madžarov. (Népújság, 24. februar 1989). Leta 1991 pa je Čardašbal organiziral Pomurski madžarski radio. Pred prireditvijo Čardašbal je iz hotela Lipa potekala oddaja v živo, pripravljena je bila v čast otvoritve novega radijskega studia v Lendavi. (Népújság, 8. 2. 1991, 4). Prireditev je od takrat v organizaciji radia, ki jo le-ta izkorišča v promocijske namene, odmevi so bili v preteklosti zelo pozitivni. Pri njegovi realizaciji sodeluje tudi RC Maribor³²⁵.

Pomurski radio v zadnjem desetletju aktivno sodeluje na promocijskih prireditvah (srečanja s poslušalci, razni sejmi, festivali ipd. V Sloveniji, na Madžarskem, v Hannovru ...). S promocijskim namenom je radio v januarju 2001 izdal tudi zgoščenko s posnetki amaterskih madžarskih pevskih zborov z narodnostno mešanega območja. (Programsko poročilo PMR za leto 2002, 2003, 1).

Poleti 2002 je Pomurski madžarski radio v sodelovanju z Radiem Koper/Capodistria pripravljal dnevno dve triminutni poročili v madžarskem jeziku, ki sta bili namenjeni informiranju madžarskih turistov, ki so letovali na slovenski obali ter v Istri.³²⁶ (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 2002, 2003, 1).

Aprila 2005 je bil realiziran odmeven projekt, koncert Simfoničnega orkestra in pevskega zbora Madžarskega radia, ki je bil deležen številnih pohval. (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 2005).

Radio je leta 2006 dobil finančna sredstva od Illyéseve fundacije iz Budimpešte za pripravo in predvajanje oddaje z naslovom Od duše do duše/Lélelktől lélekig. Oddaja je bila na sporedu trikrat tedensko, in sicer od septembra 2006 do konca junija 2007. (Programsko poročilo Pomurskega madžarskega radia za leto 2006,1).

Leta 2007 je bilo v okviru oddaje Vacka Rádió posnetih devet otroških pesmi, ki jih je Pomurski madžarski radio izdal ob tednu otrok³²⁷.

Pomurski madžarski radio je leta 2007 podpisal z Občino Lendava pogodbo v okviru projekta Multikultura Muranie in v skladu z njo tudi izpolnil vse pogodbene obveznosti (priprava in

³²⁵ V letu 2007 je predsednica Programskega odbora za radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost izpostavila, da je potrebno razmisliti o konceptu prireditve, njeno organizacijo pa prenesti na neko drugo institucijo. (Zapisnik 3. redne seje Programskega odbora za radijski in televizijski program za madžarsko narodno skupnost, 31. 1. 2007, str. 7–8).

³²⁶ Informacijo o poročilih so turisti dobili na letakih, ki so jih prejeli na največjem mejnem prehodu z Madžarsko v Dolgi vasi.

³²⁷ Javna predstavitev zgoščenke je bila 6. oktobra 2007 v Centru Banffy, 7. decembra pa je sledila promocijska predstavitev omenjene zgoščenke v Lentiju za tamkajšnje učence nižjih razredov osnovne šole. Obe prireditvi sta bili zelo dobro obiskani. Sledil pa jim je cel niz predstavitev v dvojezičnih osnovnih šolah v Prekmurju in v šolah na Madžarskem.

predvajanje reklamnih spotov, promocija projektov v organizaciji Muranie). (Programsko poročilo PMR za leto 2007, 2).

Prenosi v živo:

Pomurski madžarski radio je med svoje storitve za poslušalce uvrstil tudi prenose raznih prireditev, s katerimi bogati svoj program v živo. Prenosi v živo so predvsem:

- prenos osrednje slovesnosti ob madžarskem nacionalnem prazniku, obletnici marčne revolucije, 15. marca;
- prenos osrednje slovesnosti ob madžarskem nacionalnem prazniku, obletnici madžarske državnosti, 20. avgusta;
- vsako predzadnjo nedeljo v mesecu sledi prenos svete maše oziroma bogoslužja, prenaša pa se tudi polnočnica iz lendavske ali dobrovniške rimskokatoliške cerkve in maša ob 15. avgustu iz Turnišča;
- od leta 2007 potekata dva neposredna prenosa oz. javljanji v živo s prireditve »Bogračfest« in »Lendavska trgatev«, ki sta izkoriščeni tudi za promocijo radia.

Priloga D: Programska shema Pomurskega madžarskega radia za leto 2008

Ponedeljek

5:45	Začetek sporeda	12:00		18:00	
5:50	Danes goduje	12:05	Opoldanska kronika	18:05	Kronika dneva
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Madž. narodne pesmi in čardaši	18:30	Gin tonic
6:20		12:35		18:35	
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00	Informacije	19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Napoved sporeda	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15	Danes goduje	13:30	Danes goduje	19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši
7:20	Kmetijski nasveti	13:35		19:35	
7:25	EPP	13:40		19:40	
7:30	Informacije	13:45	Na današnji dan	19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45	Horoskop	14:00	Poročila - Headline	20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55	EPP	14:10		20:10	
8:00	Poročila	14:15		20:15	Novice iz naših krajev - ponovitve
8:05		14:20		20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15	Zvočno pismo	14:30	Glasba po želji poslušalcev	20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30	Pregled tiska	14:45		20:45	
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55	EPP	20:55	
8:45	Pesem tedna	15:00		21:00	Poročila - Headline
8:50		15:05		21:05	
8:55	EPP	15:10		21:10	
9:00	Poročila	15:15	Novice iz naših krajev	21:15	
9:05		15:20		21:20	
9:10		15:25		21:25	
9:15	Napoved sporeda	15:30		21:30	
9:20		15:35	Pesem tedna	21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30		15:45		21:45	
9:35	Mali oglasi	15:50		21:50	
9:40		15:55	EPP	21:55	
9:45		16:00	Poročila	22:00	
9:50		16:05		22:05	
9:55	EPP	16:10		22:10	
10:00	Poročila	16:15		22:15	
10:05		16:20		22:20	
10:10		16:25	Šport	22:25	
10:15		16:30		22:30	
10:20		16:35		22:35	
10:25	Tedenski kažipot	16:40		22:40	
10:30		16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55	EPP	22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55	EPP	17:10		23:10	
11:00	Poročila	17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25	Univerza vseznanja	23:25	
11:15		17:30		23:30	
11:20		17:35		23:35	
11:25	Polje moči	17:40		23:40	
11:30		17:45		23:45	
11:35		17:50		23:50	
11:40		17:55	EPP	23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

Torek

5:45	Začetek sporeda	12:00		18:00	
5:50	Danes goduje	12:05	Opoldanska kronika	18:05	Kronika dneva
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Madž. narodne pesmi in čardaši	18:30	Zvezdogled
6:20		12:35		18:35	
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00	Informacije	19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Napoved sporeda	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15	Danes goduje	13:30	Danes goduje	19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši
7:20		13:35		19:35	
7:25	EPP	13:40		19:40	
7:30	Informacije	13:45	Na današnji dan	19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45	Horoskop	14:00	Poročila - Headline	20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55	EPP	14:10		20:10	
8:00	Poročila	14:15		20:15	Novice iz naših krajev - ponovitev
8:05		14:20	Mali oglasi	20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15	Zvočno pismo	14:30		20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30	Pregled tiska	14:45		20:45	
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55	EPP	20:55	
8:45	Pesem tedna	15:00		21:00	Poročila - Headline
8:50		15:05		21:05	
8:55	EPP	15:10		21:10	
9:00	Poročila	15:15	Novice iz naših krajev	21:15	
9:05		15:20		21:20	
9:10		15:25		21:25	
9:15	Napoved sporeda	15:30		21:30	
9:20		15:35	Pesem tedna	21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30		15:45		21:45	
9:35		15:50		21:50	
9:40	Mali oglasi	15:55	EPP	21:55	
9:45		16:00	Poročila	22:00	
9:50		16:05		22:05	
9:55	EPP	16:10		22:10	
10:00	Poročila	16:15		22:15	
10:05		16:20		22:20	
10:10		16:25	Horizont	22:25	
10:15		16:30		22:30	
10:20		16:35		22:35	
10:25		16:40		22:40	
10:30		16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55	Reklám	22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55	EPP	17:10	Aktualno - ponovitev	23:10	
11:00	Hirek	17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25		23:25	
11:15		17:30	Tini express	23:30	
11:20	1. Vrtnar odgovarja	17:35		23:35	
11:25	2. Ohranjevalci vrednot	17:40		23:40	
11:30	3. Zgodbe brez meja	17:45		23:45	
11:35	4. Krog	17:50		23:50	
11:40		17:55	EPP	23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

Sreda

5:45	Začetek sporeda	12:00	Opoldanska kronika	18:00	Kronika dneva
5:50	Danes goduje	12:05		18:05	
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Madž. narodne pesmi in čardaši	18:30	
6:20		12:35		18:35	Muzej gramofonskih plošč
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00	Informacije	19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Napoved sporeda	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15	Danes goduje	13:30	Danes goduje	19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši - po želji poslušalcev
7:20		13:35		19:35	
7:25	EPP	13:40		19:40	
7:30	Informacije	13:45	Na današnji dan	19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45	Horoskop	14:00	Poročila - Headline	20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55	EPP	14:10		20:10	
8:00	Poročila	14:15		20:15	Novice iz naših krajev - ponovitev
8:05		14:20	Povprašamo za vas	20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15	Zvočno pismo	14:30		20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30	Pregled tiska	14:45		20:45	
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55	EPP	20:55	
8:45	Pesem tedna	15:00		21:00	Poročila - Headline
8:50		15:05		21:05	
8:55	EPP	15:10		21:10	
9:00	Poročila	15:15	Novice iz naših krajev	21:15	
9:05		15:20		21:20	
9:10		15:25		21:25	
9:15	Napoved sporeda	15:30		21:30	
9:20		15:35	Pesem tedna	21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30		15:45		21:45	
9:35	Povprašamo za vas	15:50		21:50	
9:40		15:55	EPP	21:55	
9:45		16:00	Poročila	22:00	
9:50		16:05		22:05	
9:55	EPP	16:10		22:10	
10:00	Poročila	16:15		22:15	
10:05		16:20		22:20	
10:10		16:25		22:25	
10:15	Jezikoslovna oddaja	16:30	Glasba po želji poslušalcev	22:30	Nočni program - Glasbena repriza
10:20		16:35		22:35	
10:25		16:40		22:40	
10:30		16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55	Reklám	22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55	EPP	17:10		23:10	
11:00	Hirek	17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25	Aktualno - ponovitev	23:25	
11:15		17:30		23:30	
11:20		17:35		23:35	
11:25		17:40		23:40	
11:30	Aktualno	17:45		23:45	
11:35		17:50		23:50	
11:40		17:55	EPP	23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

Četrtek

5:45	Začetek sporeda	12:00		18:00	
5:50	Danes goduje	12:05	Opoldanska kronika	18:05	Kronika dneva
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Madž. narodne pesmi in čardaši	18:30	Narodna glasba
6:20		12:35		18:35	
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00	Informacije	19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Napoved sporeda	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15	Danes goduje	13:30	Danes goduje	19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši
7:20		13:35		19:35	
7:25	EPP	13:40		19:40	
7:30	Informacije	13:45	Na današnji dan	19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45	Horoskop	14:00	Poročila - Headline	20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55	EPP	14:10		20:10	
8:00	Poročila	14:15		20:15	Novice iz naših krajev - ponovitev
8:05		14:20	Mali oglasi	20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15	Zvočno pismo	14:30		20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30	Pregled tiska	14:45		20:45	
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55	EPP	20:55	
8:45	Pesem tedna	15:00		21:00	Poročila - Headline
8:50		15:05		21:05	
8:55	EPP	15:10		21:10	
9:00	Poročila	15:15	Novice iz naših krajev	21:15	
9:05		15:20		21:20	
9:10		15:25		21:25	
9:15	Napoved sporeda	15:30		21:30	
9:20		15:35	Pesem tedna	21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30		15:45		21:45	
9:35	Mali oglasi	15:50		21:50	
9:40		15:55	EPP	21:55	
9:45		16:00	Poročila	22:00	
9:50		16:05		22:05	
9:55	EPP	16:10		22:10	
10:00	Poročila	16:15		22:15	
10:05		16:20	Regijski književniki / Na preži za pravljice	22:20	
10:10		16:25		22:25	
10:15		16:30		22:30	
10:20		16:35		22:35	
10:25		16:40		22:40	
10:30		16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55	Reklām	22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55	EPP	17:10		23:10	
11:00	Hirek	17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25	Kuckó mackó / Csacska rádió oddaja za otroke	23:25	
11:15		17:30		23:30	
11:20	V manjšini	17:35		23:35	
11:25		17:40		23:40	
11:30		17:45		23:45	
11:35		17:50		23:50	
11:40		17:55	EPP	23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

Petek

5:45	Začetek sporeda	12:00		18:00	
5:50	Danes goduje	12:05	Opoldanska kronika	18:05	Kronika dneva
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Madž. narodne pesmi in čardaši	18:30	Pozdravljeno Prekmurje, pozdravljena Madžarska
6:20		12:35		18:35	
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00	Informacije	19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Napoved sporeda	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15	Danes goduje	13:30	Danes goduje	19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši
7:20		13:35		19:35	
7:25	EPP	13:40		19:40	
7:30	Informacije	13:45	Na današnji dan	19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45	Horoskop	14:00	Poročila - Headline	20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55	EPP	14:10		20:10	
8:00	Poročila	14:15		20:15	Novice iz naših krajev - ponovitev
8:05		14:20		20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15	Zvočno pismo	14:30		20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30	Pregled tiska	14:45		20:45	Petkov jam
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55	EPP	20:55	
8:45	Pesem tedna	15:00		21:00	Poročila - Headline
8:50		15:05		21:05	
8:55	EPP	15:10		21:10	
9:00	Poročila	15:15	Novice iz naših krajev	21:15	
9:05		15:20		21:20	
9:10		15:25		21:25	
9:15	Napoved sporeda	15:30		21:30	Madžari po svetu
9:20		15:35	Pesem tedna	21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30		15:45		21:45	
9:35	Kažipot za konec tedna	15:50		21:50	
9:40		15:55	EPP	21:55	
9:45		16:00	Poročila	22:00	
9:50		16:05		22:05	
9:55	EPP	16:10		22:10	
10:00	Poročila	16:15	Kažipot za konec tedna	22:15	
10:05		16:20		22:20	
10:10		16:25		22:25	
10:15	Svetovni popotnik	16:30		22:30	Uglaševanje za konec tedna
10:20		16:35		22:35	
10:25		16:40	Pozdravljeno Prekmurje, pozdravljena Madžarska	22:40	
10:30		16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55	Reklám	22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55	EPP	17:10		23:10	
11:00	Hirek	17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25		23:25	
11:15		17:30	Pozdravljeno Prekmurje, pozdravljena Madžarska	23:30	Pospremljamo vas domov
11:20		17:35		23:35	
11:25	Resnično stanje (gospodarska oddaja)	17:40		23:40	
11:30		17:45		23:45	
11:35		17:50		23:50	
11:40		17:55	EPP	23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

Sobota

5:45	Začetek sporeda	12:00		18:00	
5:50	Danes goduje	12:05	Opoldanska kronika	18:05	Kronika dneva
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Izbor madž. narodne pesmi tedna	18:30	Sobotna uganka
6:20		12:35		18:35	
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00	Informacije	19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Napoved sporeda	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15	Danes goduje	13:30	Danes goduje	19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši
7:20		13:35		19:35	
7:25	EPP	13:40		19:40	
7:30	Informacije	13:45	Na današnji dan	19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45	Horoskop	14:00	Poročila - Headline	20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55	EPP	14:10		20:10	
8:00	Poročila	14:15		20:15	Novice iz naših krajev - ponovitve
8:05		14:20		20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15		14:30		20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30	Pregled tiska	14:45		20:45	Nočni program - Sobotni rock
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55	EPP	20:55	
8:45	Pesem tedna	15:00		21:00	Poročila - Headline
8:50		15:05		21:05	
8:55	EPP	15:10		21:10	
9:00	Poročila	15:15	Novice iz naših krajev	21:15	
9:05		15:20		21:20	
9:10		15:25		21:25	
9:15		15:30		21:30	
9:20		15:35	Pesem tedna	21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30	Izbor pesmi tedna	15:45		21:45	
9:35		15:50		21:50	
9:40		15:55	EPP	21:55	
9:45		16:00	Poročila	22:00	
9:50		16:05		22:05	
9:55	EPP	16:10		22:10	
10:00	Poročila	16:15		22:15	
10:05		16:20		22:20	
10:10		16:25		22:25	
10:15		16:30	Zmenek ob koncu tedna	22:30	Nočni program - Sobotni rock
10:20	5 minut za lepoto	16:35		22:35	
10:25		16:40		22:40	
10:30		16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55	Reklām	22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55	EPP	17:10		23:10	
11:00	Hirek	17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25		23:25	
11:15		17:30	Glasbena lestvica	23:30	
11:20		17:35		23:35	
11:25	Zdravstvena oddaja	17:40		23:40	
11:30		17:45		23:45	
11:35		17:50		23:50	
11:40		17:55	EPP	23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

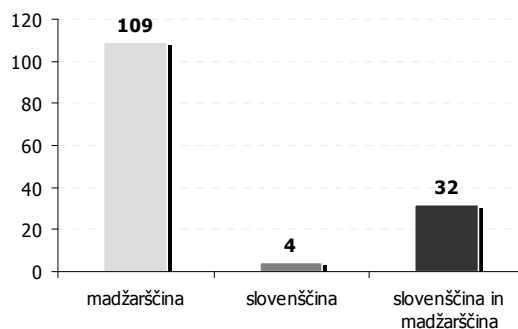
Nedelja

5:45	Začetek sporeda	12:00		18:00	
5:50	Danes goduje	12:05		18:05	
5:55	EPP	12:10		18:10	
6:00	Informacije	12:15		18:15	
6:05		12:20		18:20	
6:10		12:25		18:25	
6:15	Temp.morja/snežna odeja	12:30	Omenil bi	18:30	Zadnja nedelja: Znani neznanec - ponovitev
6:20		12:35		18:35	
6:25		12:40		18:40	
6:30	Vremenski podatki	12:45		18:45	
6:35		12:50		18:50	
6:40		12:55	EPP	18:55	
6:45	Na današnji dan	13:00		19:00	Večerna pravljica
6:50		13:05		19:05	
6:55	EPP	13:10		19:10	
7:00	Poročila	13:15	Od nedelje do nedelje	19:15	
7:05		13:20		19:20	
7:10		13:25		19:25	
7:15		13:30		19:30	Madž. narodne pesmi in čardaši
7:20		13:35		19:35	
7:25		13:40		19:40	
7:30		13:45		19:45	
7:35		13:50		19:50	
7:40		13:55	EPP	19:55	
7:45		14:00		20:00	
7:50		14:05		20:05	
7:55		14:10		20:10	
8:00	Glasbene želje poslušalcev (vmes horoskop)	14:15		20:15	Novice iz naših krajev + Od nedelje do nedelje - ponovitev
8:05		14:20		20:20	
8:10		14:25		20:25	
8:15		14:30		20:30	
8:20		14:35		20:35	
8:25		14:40		20:40	
8:30		14:45		20:45	
8:35		14:50		20:50	
8:40		14:55		20:55	
8:45		15:00		21:00	
8:50		15:05		21:05	
8:55		15:10		21:10	
9:00		15:15		21:15	
9:05	Kalamajkafalva - oddaja za otroke	15:20		21:20	
9:10		15:25	Čestitke in pozdravi	21:25	
9:15		15:30		21:30	
9:20		15:35		21:35	
9:25		15:40		21:40	
9:30		15:45		21:45	
9:35		15:50		21:50	
9:40		15:55		21:55	
9:45		16:00		22:00	
9:50	Nedeljsko razglabljanje	16:05		22:05	
9:55		16:10		22:10	
10:00		16:15		22:15	
10:05		16:20		22:20	
10:10		16:25		22:25	
10:15	1. nedeljo: Kviz	16:30		22:30	
10:20	2. nedeljo: Kviz	16:35		22:35	
10:25	3. nedeljo: prenos maše	16:40		22:40	
10:30	Zadnja nedelja: Znani neznanec - portret	16:45		22:45	
10:35		16:50		22:50	
10:40		16:55		22:55	
10:45		17:00	Poročila	23:00	
10:50		17:05		23:05	
10:55		17:10		23:10	
11:00		17:15		23:15	
11:05		17:20		23:20	
11:10		17:25		23:25	
11:15		17:30	Pesem tedna	23:30	
11:20		17:35		23:35	
11:25		17:40		23:40	
11:30		17:45		23:45	
11:35	Novice iz naših krajev	17:50		23:50	
11:40		17:55		23:55	
11:45				0:00	
11:50					
11:55	EPP				

Priloga E: Grafični prikaz nekaterih podatkov javnomnenjske ankete o Pomurskem madžarskem radiu in televizijskih oddajah v madžarskem jeziku

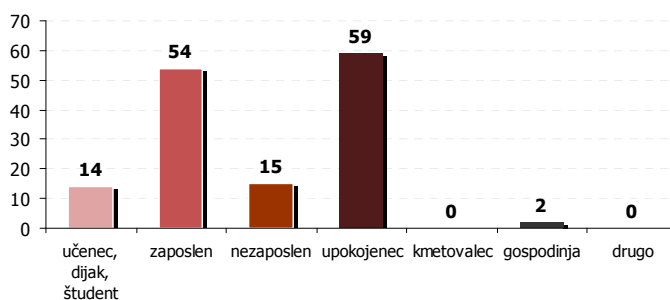
I. DEMOGRAFIJA

Pogovorni jezik v družini

Graf DEMOGRAFIJA/1

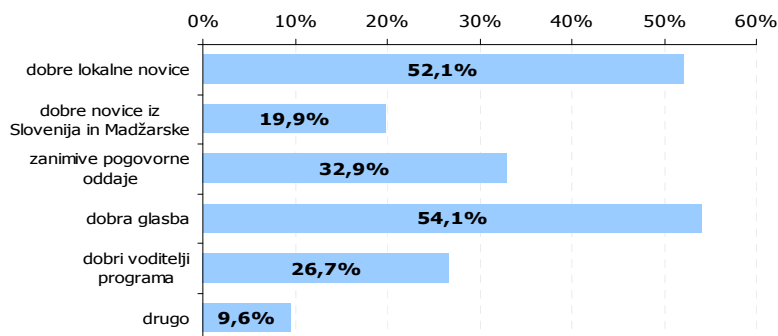
Status

Graf DEMOGRAFIJA/2

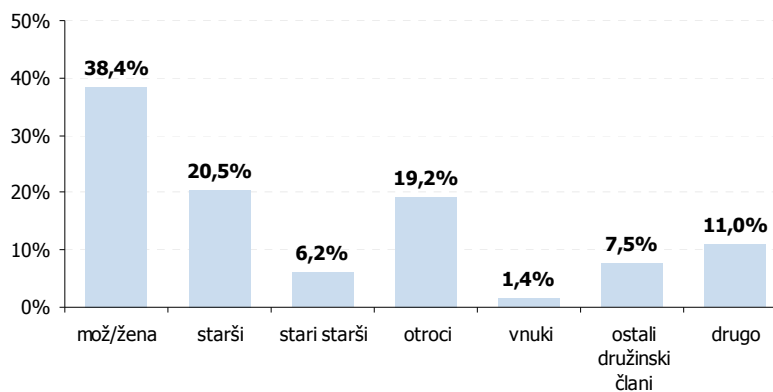
II. POMURSKI MADŽARSKI RADIO: MMR-poslušalci

Zakaj poslušate program Pomurskega madžarskega radia

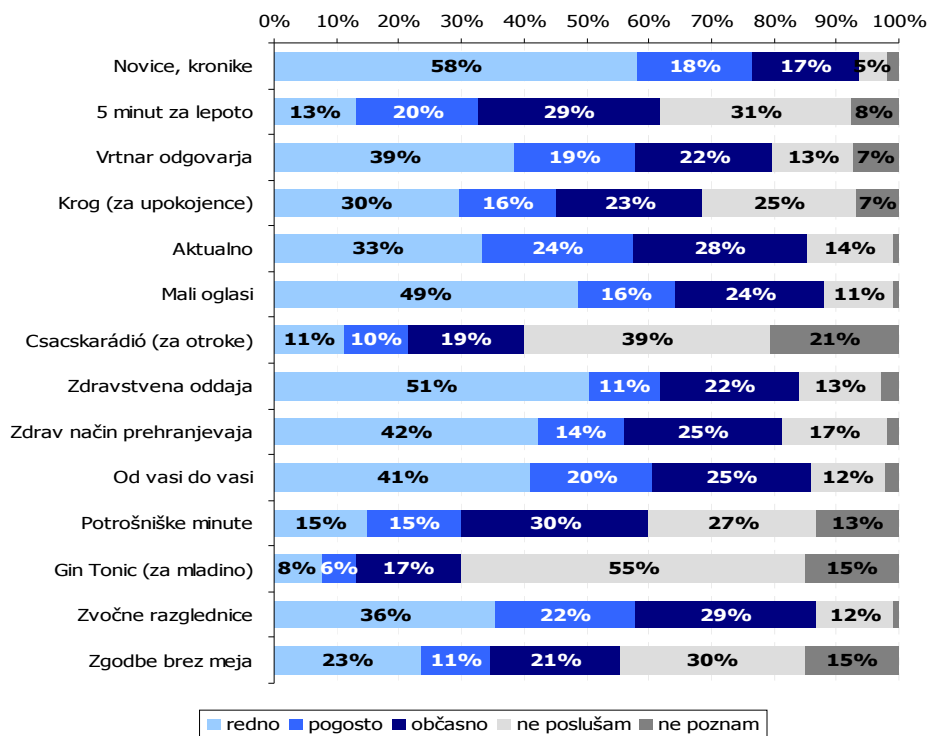
Graf MMR/1

Kdo posluša PMR v družini razen vas?

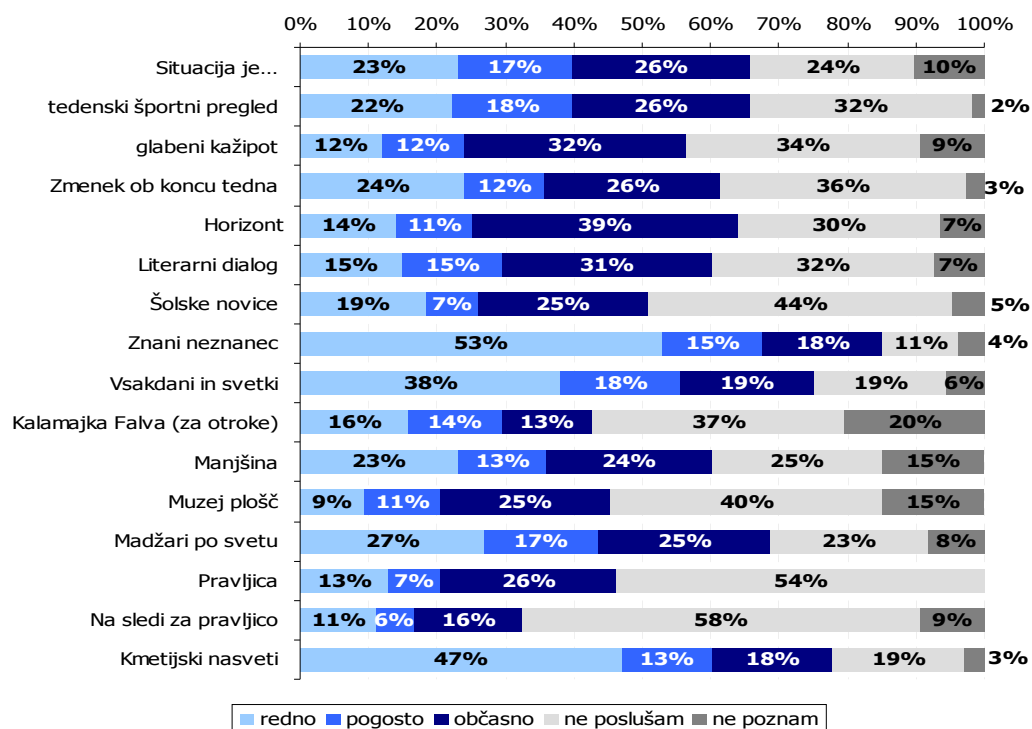
Graf MMR/2

Poslušnost oddaj Pomurskega madžarskega radia

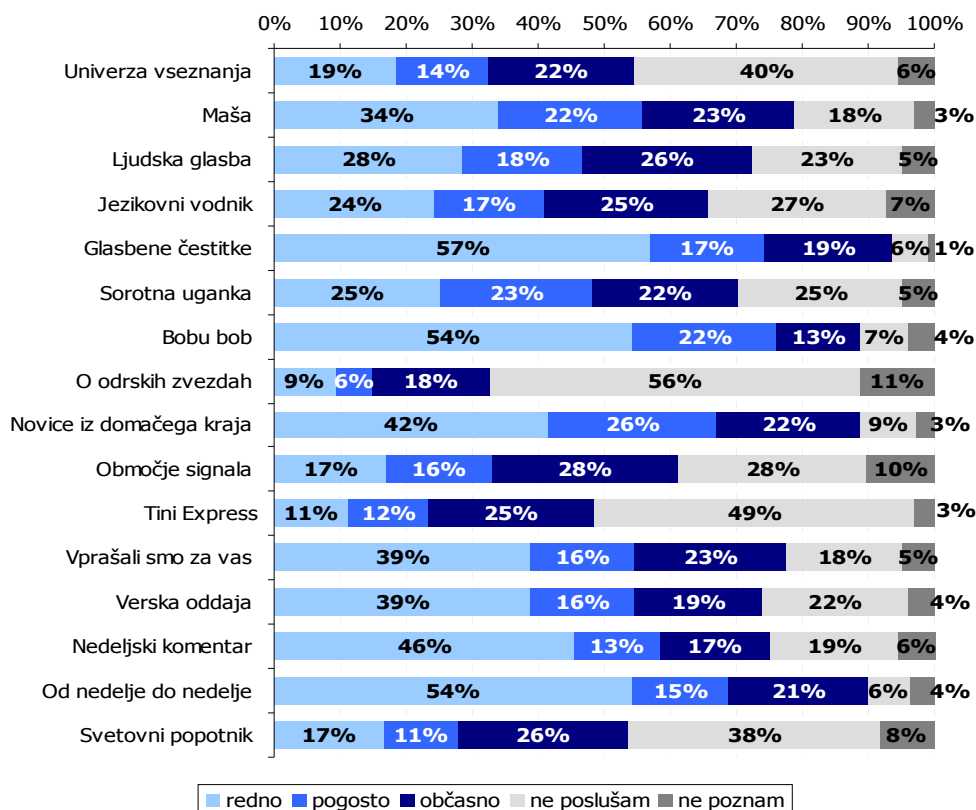
Graf MMR/3

Poslušnost oddaj Pomurskega madžarskega radia

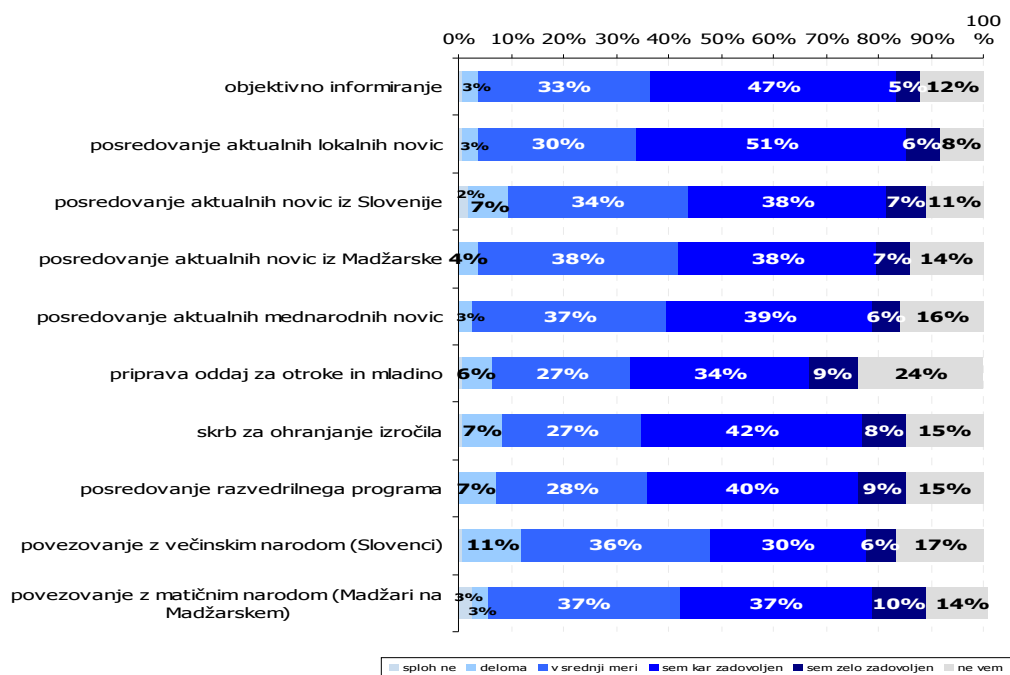
Graf MMR/4

Poslušnost oddaj Pomurskega madžarskega radia

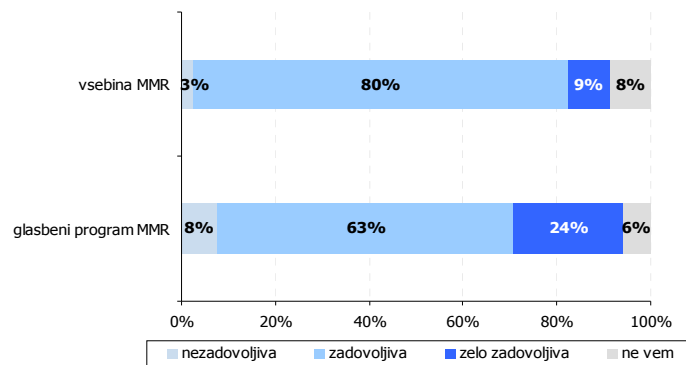
Graf MMR/5

Izpolnjevanje pričakovanj poslušalcev po področjih

Graf MMR/6

Izpolnjevanje poslanstva radijskega programa

GRAF MMR/7

PREDLOGI POSLUŠALCEV

"Terepjáró" je ena najboljših oddaj, žal je ob istem času kot madžarska TV-oddaja Hidak. Prestaviti bi jo bilo potrebno na 14.30 ali 15.30 uro.

Delo bi bilo potrebno zagotoviti mladim iz Prekmurja, ki so končali študij madžarščine in so sposobni opravljati takšno delo, ne pa "uvažati" voditelje oddaj z Madžarske. 7 X

Kakovostna raven dela nekaterih voditeljev bi morala biti na višji ravni (izobraževanje, bogatitev besednega zaklada) 6 X

Več mladih bi bilo potrebno vključiti v pripravo oddaj.

Preveč teže je posvečene novicam z Madžarske in Madžarom na Madžarskem in premalo novicam iz naših krajev. 7 X

V pretežni meri dobivajo prednost v oddajah tisti, ki kličejo z Madžarske, oziroma oni so tisti, ki telefonirajo skozi celo oddajo. 2X

Ni mi všeč, da nas tisti, ki pokličejo v oddajo, dolgočasijo s tematikami, ki ne sodijo v radio.

Med prekmurskimi Madžari bi bilo potrebno večkrat pripraviti anketo o raznih aktualnih vprašanjih. 2X

Več neposrednih pogovorov in javljanj s terena bi bilo potrebno. Naj govorijo oddaje predvsem o tukajšnjih ljudeh.

Naj dobijo v oddajah z odprtimi telefoni več prostora tukajšnji ljudje, preveč je tistih, ki kličejo z Madžarske. 3X

Oddaje so mi všeč, vpeljati bi bilo potrebno morda le kakšne kviz oddaje.

Potrebo bi bilo več neposrednosti v oddajah.

Zjutraj so novice prekratke. Več pozornosti bi bilo potrebno posvetiti prometnim razmeram.

Potrebno bi bilo predvajati več športnih oddaj (oddaje o Formuli 1, reportaže o avtosalonih, neposredni prenosi Naftinih tekem) in več oddaj za mlade. 2X

Zdravi prehrani in oddajam o zdravju bi bilo potrebno nameniti še več pozornosti. 2X

Predvajati bi bilo potrebno več kakovostne glasbe.(3 X)

Predvaja se naj več takšne glasbe, ki jo radi poslušajo mladi.

Želim si več madžarske narodnozabavne glasbe. (3 X)

Glasbeni izbor mi je všeč (2X)

Slišnost ni dobra. Zagotoviti bi bilo potrebno boljše oddajnike.

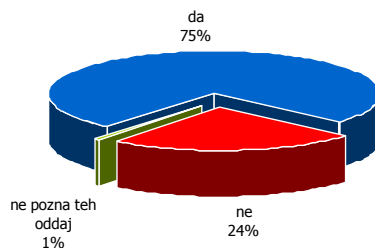
Previsoka je cena osmrtnic. Zato predlagam, da naj bodo tudi mali oglasi deloma plačljivi.

Med novicami naj ne bo glasbe, starejši ne slišimo novic zaradi glasbe.

Program mi je všeč (oz. program je dober) 5 X

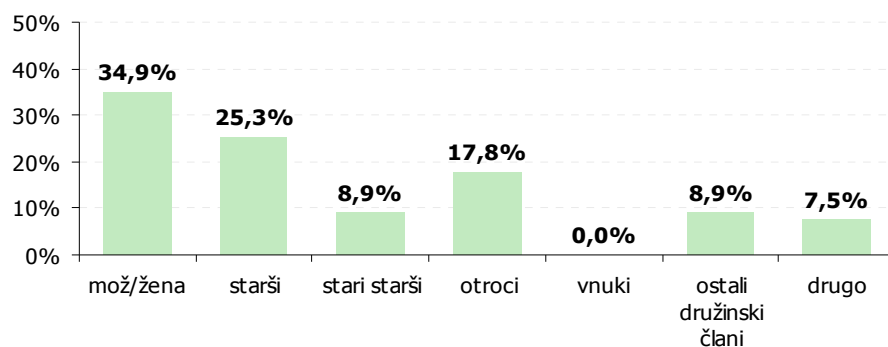
III. TELEVIZIJSKE ODDAJE V MADŽARSKEM JEZIKU

Gledanost TV oddaj v madžarskem jeziku TV - studia
Lendava

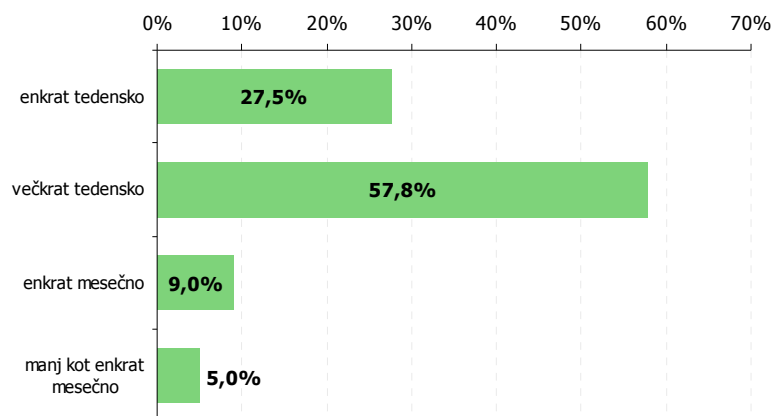
Graf TV/1

**Kdo drug v družini gleda TV oddaje v madžarskem jeziku
razen vas?**

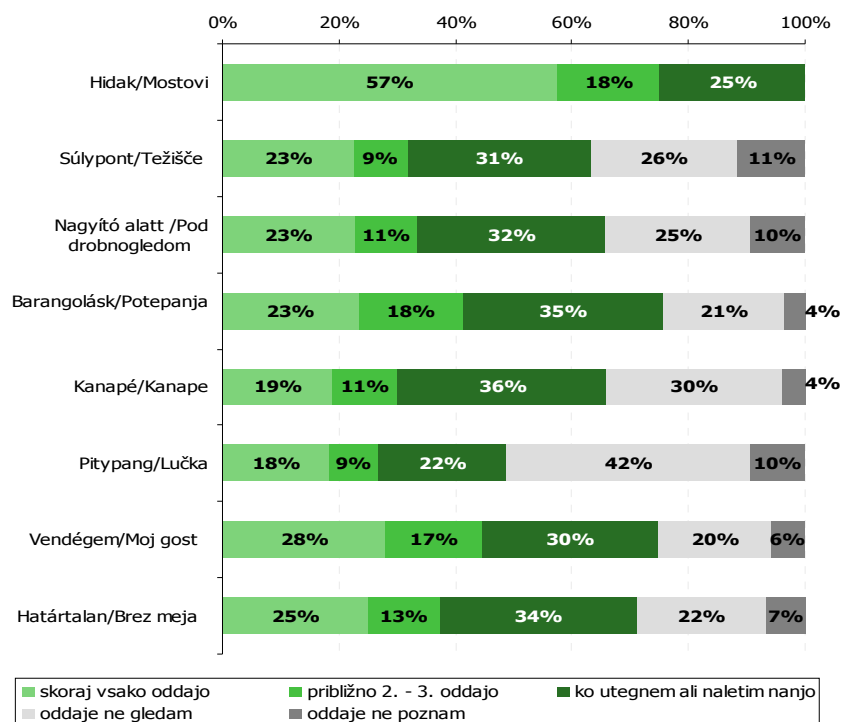
Graf TV/2

**Pogostost gledanja TV oddaj TV - studia Lendava v
madžarskem jeziku**

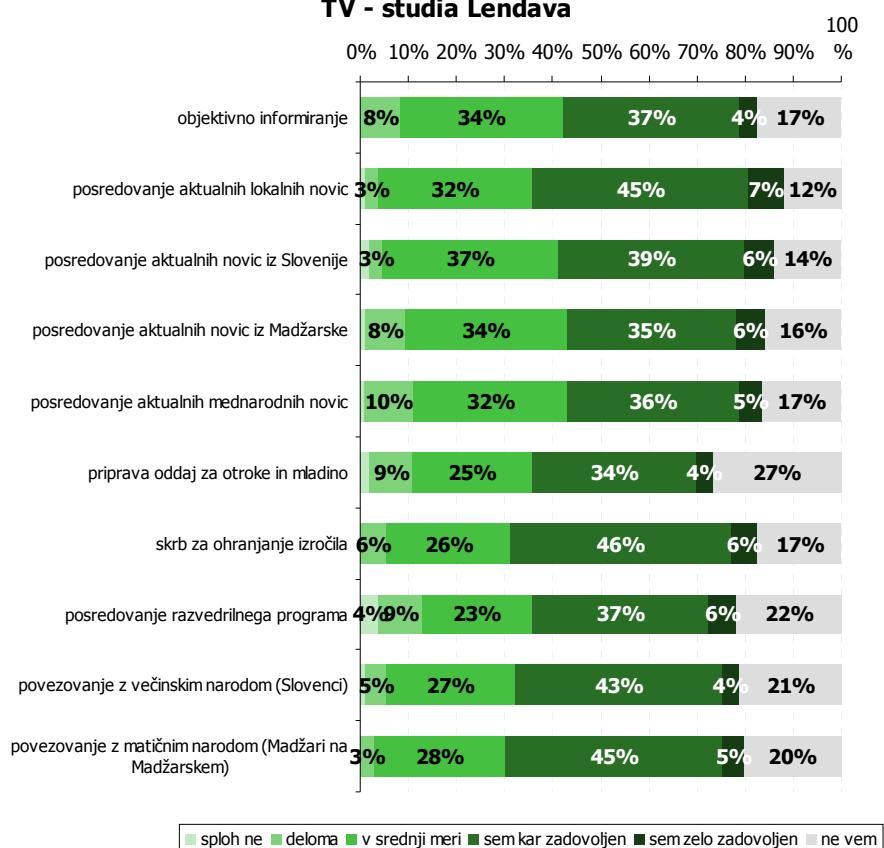
Graf TV/3

Gledanost televizijskih oddaj

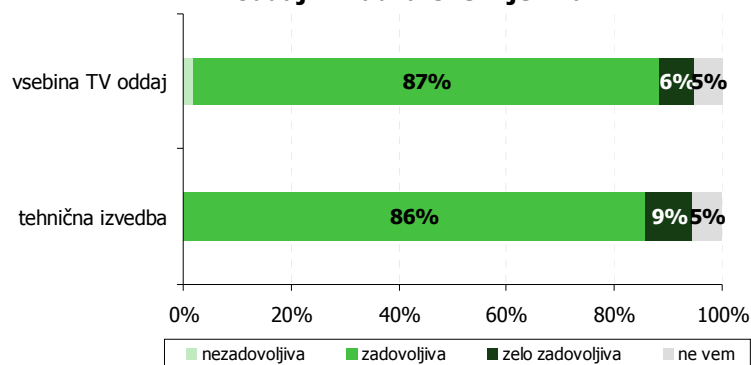
Graf TV/4

Izpolnjevanje pričakovanj v oddajah TV - studia Lendava

Graf TV/5

Ocena vsebine in tehnične izvedbe TV-oddaj v madžarskem jeziku

Graf TV/6

Tabela TV/1 Predlogi za spremembe in izboljšavo televizijskega in radijskega programa v madžarskem jeziku:

Dobro bi bilo, da bi oddajo Hidak, ko so na sporedu, vedno vodil drug novinar.

Več pozornosti je potrebno nameniti novicam z dvojezičnega območja Prekmurja, več ohranjanja izročila, o zgodovini. (2X)

Oddaje bi morale biti daljše.

Premalo je programskega časa, predvsem za aktualne oddaje ob sredah in petkih. (2X)

Uvesti bi bilo potrebno oddajo / program s kmetijskimi nasveti. (2X)

Več razvedrilnih oddaj za vse generacije. Zagotoviti možnost spremljanja oddaj HIDAK na območju Prekmurja.

Vpeljati bi bilo potrebno oddajo, v kateri bi bilo mogoče slišati veliko dobre madžarske narodnozabavne glasbe.

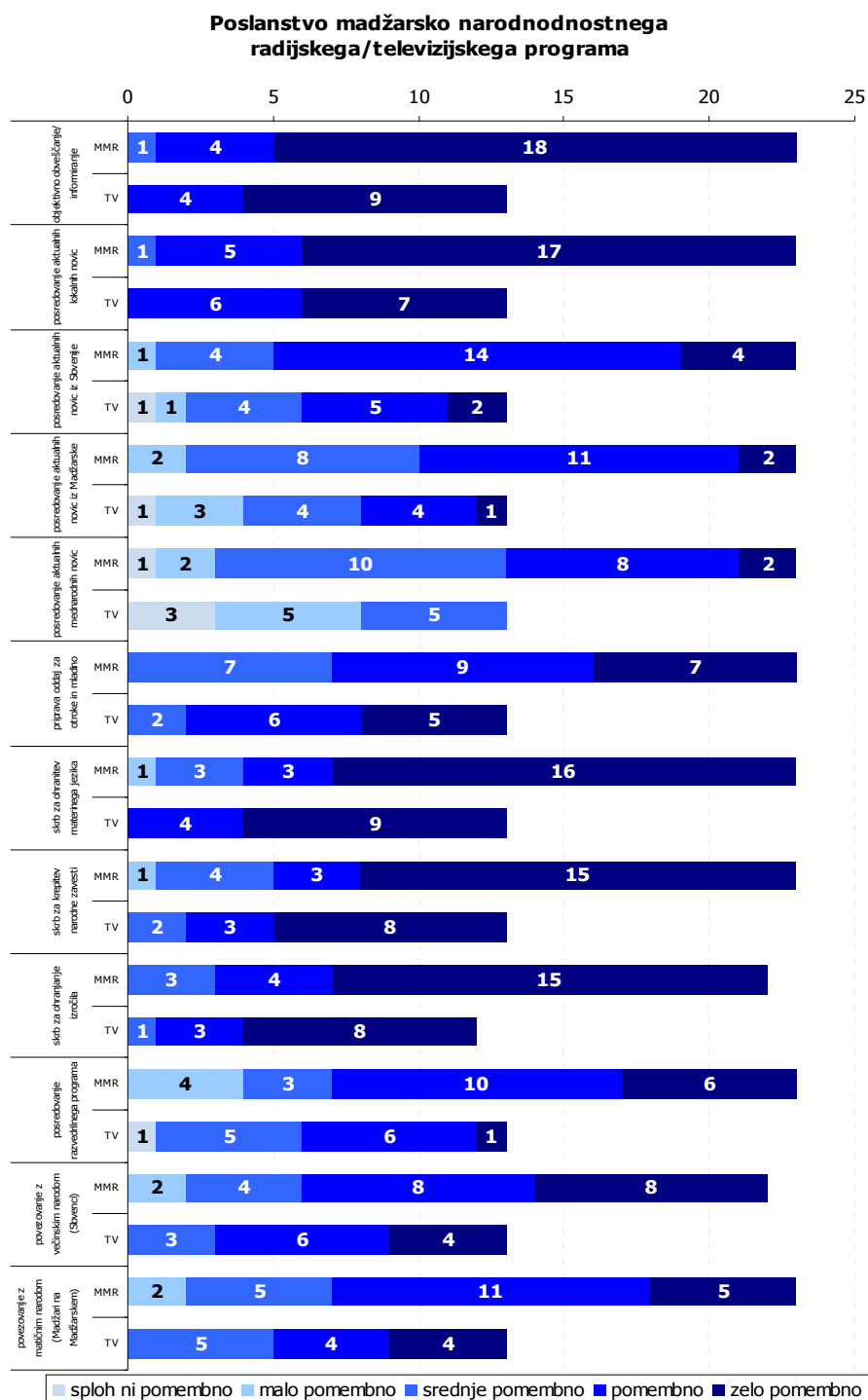
Za upokoјence vpeljati oddajo, ki bi govorila o aktualnostih zanje. Otroško oddajo Lučka bi naj vodil nekdo, ki ima izkušnje in zna otroke motivirati.

Objavljati reportaže o Formuli 1 (Hungaroring).

Ni mi všeč mimika nekaterih voditeljev in voditeljic programa (2X)

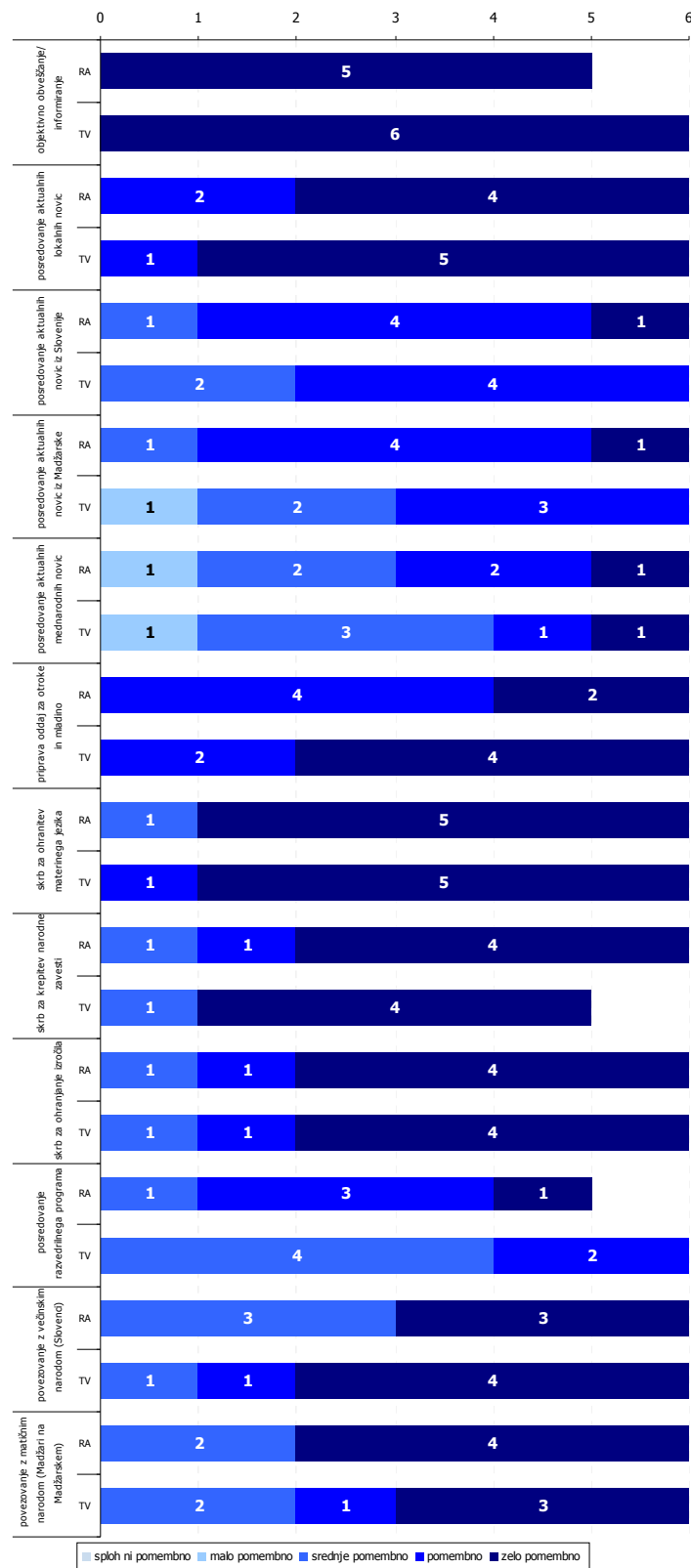
Zagotoviti delo predvsem mladim iz okolice Lendave.

IV. ZAPOSLENI IN PROGRAMSKI ODBOR:

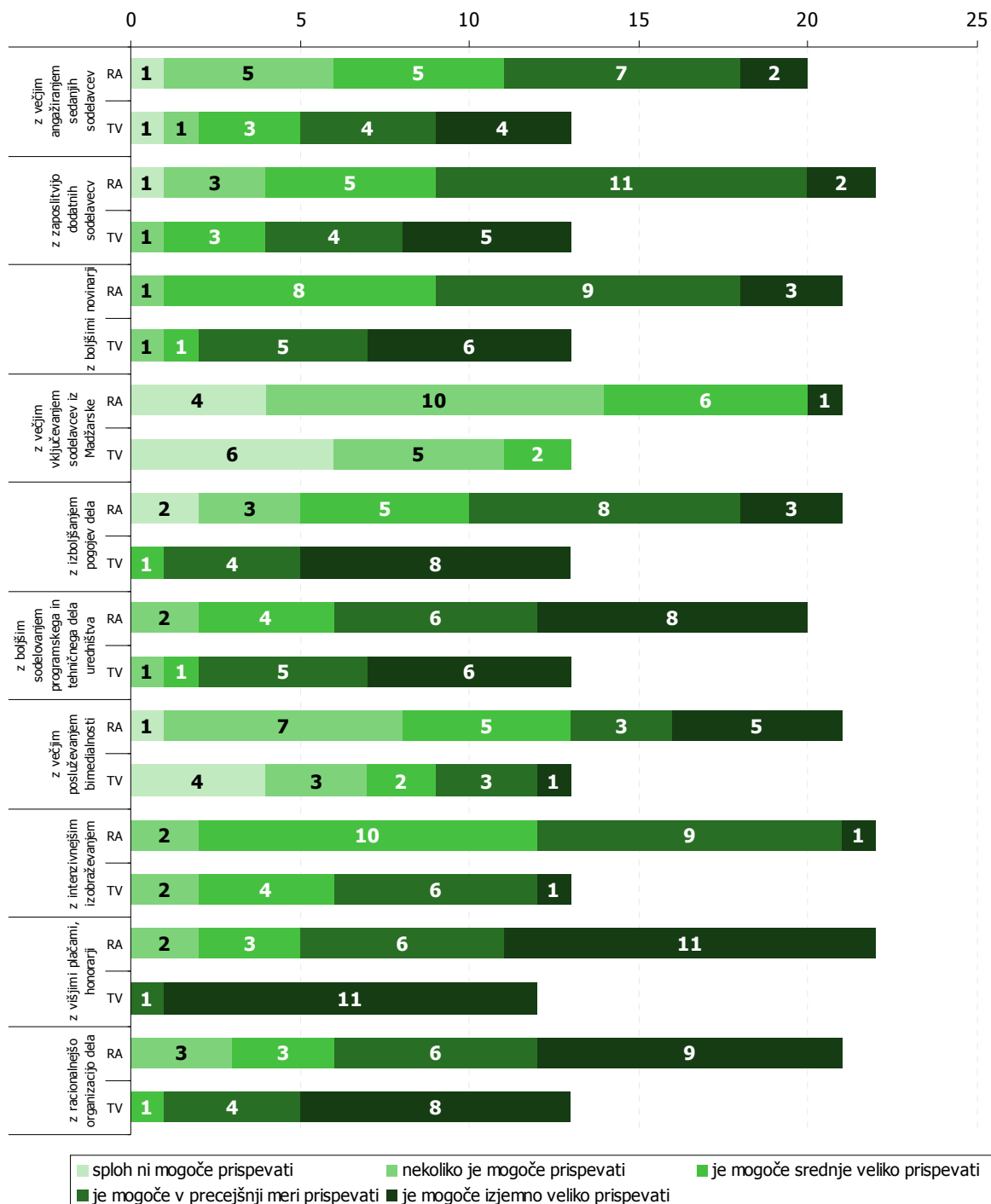
Graf ZAPOSLENI TV/MMR/1

**Poslanstvo madžarsko narodnodnostnega
radijskega/televizijskega programa -
PROGRAMSKI ODBOR**

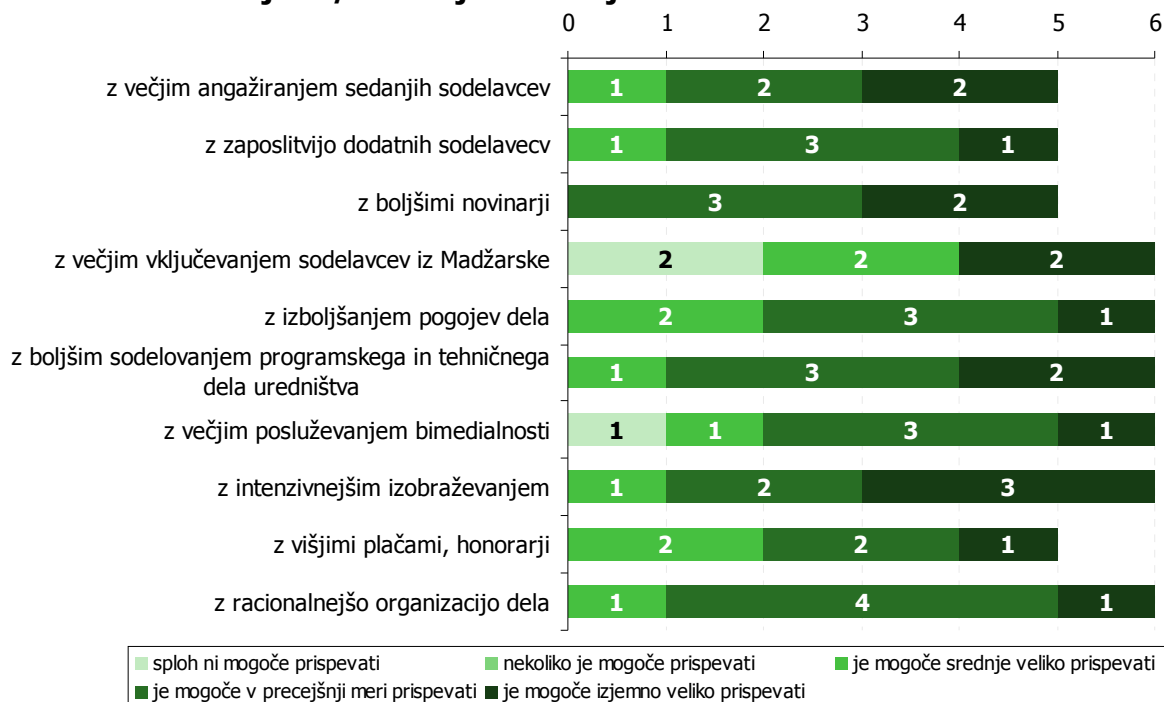
Graf PROGRAMSKI ODBOR/2

Dejavniki kakovosti kot prispevek k izboljšanju radijskih/televizijskih oddaj

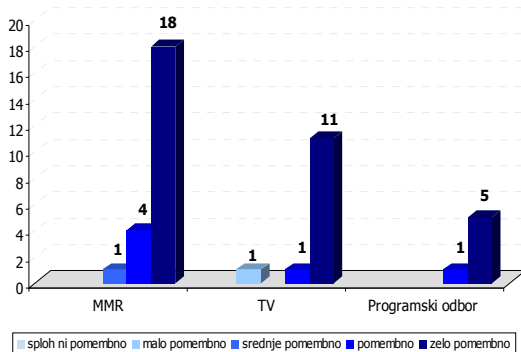
Graf ZAPOSLENI TV/MMR/3

Dejavniki kakovosti kot prispevek k izboljšanju radijskih/televizijskih oddaj - PROGRAMSKI ODBOR

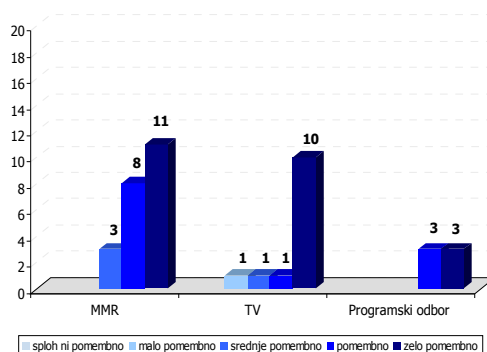
Graf PROGRAMSKI ODBOR/4

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj - ZADOVOLJNA CILJNA PUBLIKA

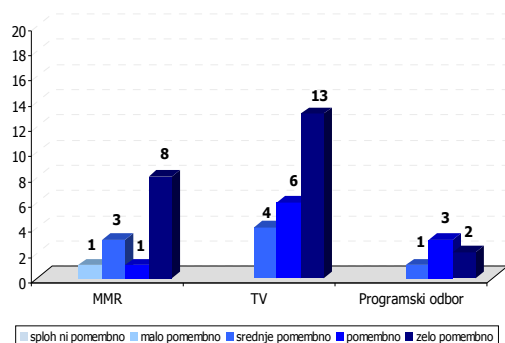
Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/5

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj - ZADOVOLJNI USTVARJALCI

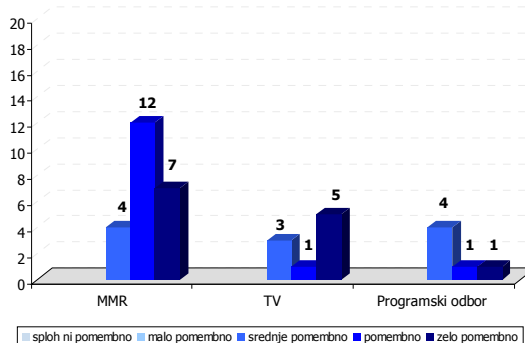
Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/6

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj -
POSLUŠANOST/GLEDANOST

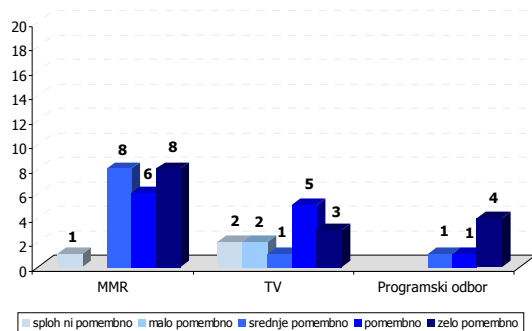
Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/7

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj -
ZADOVOLJNI GLEDALCI V ŠIRŠEM PROSTORU

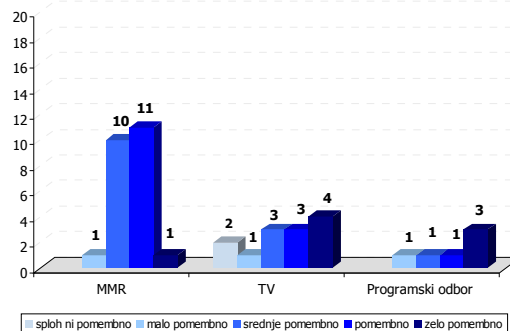
Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/8

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj -
ZADOVOLJNO VODSTVO NARODNOSTNIH RTV
PROGRAMOV

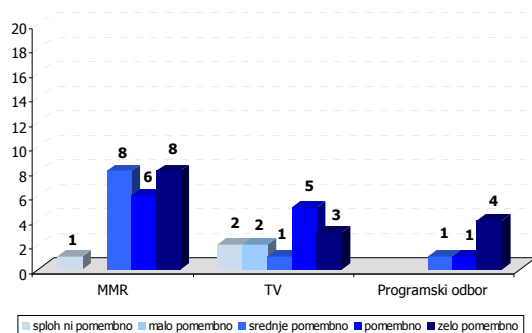
Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/9

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj -
ZADOVOLJEN PROGRAMSKI ODBOR

Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/10

Dejavniki pri oceni narodnostnih oddaj -
ZADOVOLJNO VODSTVO NARODNOSTNIH RTV
PROGRAMOV

Graf ZAPOSLENI TV/MMR IN PO/11

Priloga F: Predstavitev televizijskih oddaj RTV Slovenija v madžarskem jeziku in nekaterih pomembnejših projektov TV-studia Lendava

Televizijske oddaje v madžarskem jeziku

Mostovi/Hidak je najstarejša televizijska oddaja v madžarskem jeziku (nastaja od leta 1978, na sporedu pa je ob sredah in petkih ob 15.05 na TVS I, ponovitvi oddaj so isti dan ob 17.20 na TVS II). Oddaja je magazinskega tipa, vsebuje prispevke o aktualnih dogodkih na dvojezičnem območju Prekmurja, občasno pa tudi o dogodkih v širšem slovenskem in madžarskem prostoru, ki na kakršen koli način vplivajo na življenje madžarske manjšine. V oddajah so v največji meri zastopana področja narodnostna kultura, izobraževanje, ohranjanje izročila in narodnostna politika. Seveda pa niso zanemarjena niti druga področja, kot so gospodarstvo, kmetijstvo, varovanje okolja, šport, razvedrilo ..., kratka, sega na vsa področja življenja³²⁸.

1. septembra 2005 oziroma leto dni po preselitvi v nov studio je dobila oddaja novo vizualno podobo (novo scenografijo in dopolnjeno grafiko) ter spremenjeno vsebinsko zasnovo. Pričeli so se uvajati pogovori z gosti v studiu, uvedena je bila nova rubrika z naslovom Živijo med nami (mini portreti o prekmurskih Madžarih, ki imajo kak zanimiv poklic, konjiček, so naredili kaj posebnega ali so zanimivi zaradi preteklosti, rodu ipd.). Ob sredah so se začeli predvajati napovedniki televizijskih oddaj v madžarskem jeziku, ob petkih pa napovedniki dogodkov in prireditev v ožjem geografskem prostoru.

V januarju 2007 je bila oddaja Mostovi/Hidak ob že omenjeni rubriki Živijo med nami obogatena z novima rubrikama:

- Böske in Rozi (igrana rubrika v narečju z aktualno humoristično vsebino, ki je postala že na začetku zelo priljubljena med gledalci) in
- Naša dediščina (prispevki o etnografski dediščini prekmurskih Madžarov, ki jo pripravlja etnografka in v kateri ovekoveča še žive stare običaje, obuja oziroma prikazuje pa tudi izginule običaje prekmurskih Madžarov).

Septembra istega leta je bila omenjenima rubrikam dodana še kmetijska rubrika Sejalec/Magvető, v kateri snovalci oddaje enkrat mesečno ponujajo praktične nasvete za kmetovalce, vrtničarje in sadjarje.

³²⁸ V obdobju od 1.1. 1989 do sredine leta 1989 se je pripravljala in predvajala tudi oddaja Mozaiki, toda zaradi enakega koncepta, kot oddaja Mostovi/Hidak, je bilo njeno ime opuščeno.

Oddaja si prizadeva opravljati vlogo mostu med Slovenci in Madžari v Sloveniji, pa tudi med Slovenijo in Madžarsko.

Oddaja **Moj gost/moja gostja ... /Vendégem** (nastaja od 1. oktobra 2003, na sporedu pa je enkrat mesečno ob četrtkih ob 15.05 na TVS I, ponovitev oddaje je isti dan ob 17.20 na TVS II). Namenjena je celostni predstavitvi osebnosti:

- ki izvirajo iz Prekmurja in so v drugih slovenskih pokrajinah, na Madžarskem oziroma v drugih državah dosegle vidne rezultate;
- ki so se priselile na dvojezično območje Prekmurja in se vključile v družbeno življenje in vnesle nov utrip v življenje te pokrajine ali jo na kak drugačen način zaznamovale;
- ki so ostale v Prekmurju in si prizadevale bogatiti življenje in dejavnost prekmurske madžarske manjšine.

V njej so bili gostje umetniki, publicisti, duhovniki, prevajalka, glasbeniki, zvezdoslovec, politiki, predsednik republike, enologi, gledališki igralci ... V drugi polovici leta 2007 se je v sklopu teh oddaj pričel pripravljati in predvajati niz desetih portretov o prekmurskih madžarskih književnikih, namen slednjih je bil televizijskemu občinstvu v obliki portretov predstaviti življenje in delo prekmurskih madžarskih književnikov, pisateljev in pesnikov, ki so se s svojim delom v ožjem in širšem okolju (tudi izven meja Slovenije) že uveljavili.

Tudi oddaja **Pod drobnogledom/Nagyító alatt** (nastaja od 1. oktobra 2003, na sporedu pa je enkrat mesečno ob četrtkih ob 15.05 na TVS I, ponovitev oddaje je isti dan ob 17.20 na TVS II) je tematska oddaja, obravnava aktualno tematiko, njeni pripravljavci pa si jo prizadevajo predstaviti oziroma obdelati večplastno oziroma vsestransko. Teme segajo tako rekoč na vsa področja življenja, od narodnostne politike in gospodarstva, šolstva, do zdravstva (npr. oddaja o narodnostnih kreditih v Prekmurju, alergijskih boleznih, razvoju meščanstva v Lendavi, o prekmurskih madžarskih študentih, ki se po študiju na Madžarskem niso vrnili v domačo pokrajino, o novi murskosoboški škofiji, o katedri za madžarski jezik in književnost na PF v Mariboru, o skupnem slovensko-madžarskem projektu Murania, hidroelektrarnah na Muri, drogah, invalidnih osebah, uvedbi evra, schengenski meji ...). V tej oddaji je bilo na začetku (pred pripravljanjem posebne pogovorne oddaje z naslovom Težišče/Súlypont) posnetih tudi nekaj okroglih miz (npr. o gradnji lendavskega kulturnega doma, o položaju manjšin v Sloveniji) ter soočenj ob lokalnih in parlamentarnih volitvah.

Oddaja **Határtalan/Brez meja** (nastaja od 1. oktobra 2003, na sporedu je enkrat mesečno ob četrtnih ob 15.05 na TVS I, ponovitev oddaje je isti dan ob 17.20 na TVS II) je oddaja čezmejnega tipa, ki jo TV-studio Lendava pripravlja v sodelovanju s TV-studioma v Sombotelu in Zalaegerszegu v sosednjih madžarskih županijah, Železni in Zalski. V obdobju povezovanja in regionalizma je oddaja najboljši primer odpiranja navzven in seznanjanja gledalcev z dogodki in trendi v obeh sosednjih madžarskih županijah, hkrati pa je priložnost za informiranje prebivalcev omenjenih pokrajin o dejavnostih prekmurskih Madžarov. Vsak studio prispeva za skupno 30-minutno oddajo krajše prispevke v skupni dolžni okrog 10 minut, finalizacijo pa opravi vsak studio zase. Na začetku je šlo za eksperiment čezmejne televizije, za katere pripravo in tehnično opremo (scenografija, plazma TV, mikrofoni) je uredništvu v letu 2004 uspelo pridobiti sredstva Evropske unije iz programa PHARE CBC v višini 45.000 EUR. Približno polovica sredstev je bila namenjena za program, polovica pa za nakup tehnične opreme in scenografije.

Oddaja **Težišče/Súlypont** (nastaja od 1. aprila 2007, na sporedu je enkrat mesečno ob četrtnih ob 15.05 na TVS I, ponovitev oddaje je isti dan ob 17.20 na TVS II) je studijska oddaja, v kateri se voditelj pogovarja o pereči problematiki s kompetentnimi osebami. Glede na tehnične možnosti studia sta v oddajo povabljeni dva, največ trije gostje. Nekatere oddaje so obogatene tudi z vnaprej posnetimi uvodniki oziroma prispevki o aktualni tematiki. V njej so obravnavane teme, kot so npr. dvojezično izobraževanje, raba madžarskega jezika v Prekmurju, aktualna gospodarska vprašanja, etnografija prekmurskih Madžarov, pomen izginjanja meja za ljudi, ki živijo ob meji ...

Mladinska oddaja **Kanape/Kanapé** (nastaja od 1. oktobra 2003, na sporedu pa je vsak drugi teden ob torkih ob 15.05 na TVS I, ponovitev oddaje je isti dan ob 17.20 na TVS II) je bila do 1. 4. 2007 na sporedu mesečno enkrat. Pri začetnih pripravah in predvajanju sta se v okviru iste oddaje mesečno izmenjevali oddaja za otroke (z risankami) in oddaja za mladino (z videoposnetki). V lendavskem TV-studiu ni bilo tehničnih možnosti za snemanje oddaje, zato je bila posneta in finalizirana v TV-studiu Murska Sobota. Ker je bila dvojnost oddaje moteča za ciljno publiko in njene snovalce, pripravljanje istega tipa oddaje vsak drugi mesec pa nevhvaležna naloga, je dobila oddaja v letu 2004 novo vsebinsko zasnovo. Postala je izključno mladinska oddaja, katere vsebina in vizualna podoba sta povsem prilagojeni pričakovanjem mladih. V njej so predvajani prispevki iz življenja mladih v Prekmurju, v vsaki

oddaji je objavljen pogovor s katerim od estradnih umetnikov (predvsem iz Prekmurja in tudi Slovenije, z madžarskimi in celo hrvaškimi estradniki, pa tudi z estradnimi umetniki iz drugih držav), v njej je mogoče zaslediti portrete mladih, ki izstopajo zaradi svoje dejavnosti ipd. V drugi polovici oddaje sledi predvajanje videoposnetkov madžarskih, svetovnih, pa tudi slovenskih glasbenih skupin in pevcev oziroma pevk. V vsaki oddaji je gledalcem zastavljeno tudi nagradno vprašanje.

Oddaja za otroke **Lučka/Pitypang** (nastaja od 1. aprila 2007, na sporedu je enkrat mesečno ob torkih ob 15.05 na TVS I, ponovitev oddaje pa je isti dan ob 17.20 na TVS II) je namenjena najmlajšim, torej predšolskim otrokom in otrokom iz nižjih razredov osnovne šole. V njej sodelujejo izmenjaje otroci iz dvojezičnih vrtcev in dvojezičnih osnovnih šol z narodnostno mešanega območja. Oddaje imajo poleg zabavnega tudi poučen namen, saj se vsaka ukvarja s posamezno temo, o kateri se otroci pogovarjajo z vzgojiteljicami in voditeljico v studiu, na terenu pa marsikaj tudi »v živo« poskusijo in doživijo. Pri tem jim pomaga nevedna lutka Želod, ki ji je treba vse razložiti. Oddaja je torej sestavljena iz več sklopov: uvodnega pogovora med voditeljico in lutko, delavnice za otroke, razmišljanja otrok o konkretni temi, prispevkov o obravnavani tematiki ter risank.

Pri oddaji **Potepanja/Barangolások** (nastaja od 1. oktobra 2003, na sporedu je ob torkih ob 15.05 na TVS I, ponovitve oddaj so isti dan ob 17.20 na TVS II) je šlo od začetka predvajanja pa do 1. 4. 2007 za tedensko 30-minutno oddajo prevzete produkcije, ki jo je TV-studio Lendava dobival od TV Donava, in sicer brezplačno. Namenjena je prikazu življenja madžarske, pa tudi drugih narodnih skupnosti v Evropi in drugod po svetu, prikazu znamenitosti madžarskih pokrajin in zamejskih pokrajin, v katerih živijo Madžari, kulturno-umetniških in sakralnih spomenikov, življenja in običajev, kulinaričnih specialitet posameznih madžarskih pokrajin. Nekaj oddaj pa pripravijo vsako leto sodelavci TV-studia Lendava. Gre predvsem za reportaže o posameznih naseljih in oddaje, ki nastajajo v projektu Biseri Madžarske, 5 x 30-minutni projekt o transilvanskih Madžarih, oddaji o Madžarih v Estoniji ipd.

S širitvijo programa lastne produkcije od 1. 4. 2007 so oddaje na sporedu dvotedensko (enourni oddaja se predvaja v dveh delih, ena za drugo, saj bi sicer njeno spremljanje bilo oteženo). Oddaja je naletela med gledalci, predvsem med tistimi z enojezičnega geografskega prostora, ki madžarskih pokrajin in znamenitosti ne poznajo, na dober odziv. Pozitivno pa jo

je ocenil npr. tudi Martin Senica v reviji Stop v rubriki TV komentatorji z naslovom Mostovi po madžarsko³²⁹.

Pomembnejši projekti TV-studia Lendava

1. Stalni projekti

Leto se izteka/Évbúcsúztató

Prva prireditev je bila organizirana leta 1999 z naslovom To je bilo 20. stoletje. Na njej so se sodelavci studia v sliki in besedi sprehodili po madžarski glasbeni sceni 20. stoletja ter se spomnili pomembnejših mejnikov v zgodovini prekmurskih Madžarov v iztekajočem se stoletju. Ker je bila oblika javne prireditve oziroma srečanja z gledalci dobro sprejeta, hkrati pa je predstavljala tudi obogatitev programa v božično-novoletnem času, saj je bila doslej vsaka prireditev tudi posneta, je postala tradicionalna. Na njej so se predstavljali umetniki madžarske pop in rock scene, pa tudi pevci operet, ciganske glasbe ipd. Najbolj odmevna prireditev je bila verjetno v letu 2005, na katero je TV-studio Lendava povabil v goste člane 100-članskega ciganskega orkestra iz Budimpešte. (Glede na velik interes je bilo potrebno organizirati dva koncerta). Posnetki prireditve so bili predvajani v oddajah v madžarskem jeziku, ki so bile na sporedu med božično-novoletnimi prazniki, v prednovoletnem času pa je bil koncert v celoti predvajan tudi na II. programu TVS (14. decembra ob 20.00 uri). Zaradi finančnih restrikcij je moral TV-studio Lendava organizacijo tradicionalne prireditve črtati iz letnega programa. V letu 2006 jo je uspelo organizirati tako, da je bila namesto klasične prireditve v okviru Leta se izteka organizirana premiera igrano-dokumentarnega filma Gostija bo v ulici naši, v letu 2007 pa je studiu uspelo zanj zagotoviti sredstva s sodelovanjem v razpisu fundacije Szülőföldön magyarul v Budimpešti.

Biseri Madžarske / Magyarország Gyöngyszemei

Predstavitve znamenitega madžarskega mesta, vinorodne pokrajine ali kakšne znamenitosti z Unescove svetovne dediščin v okviru ene ali več polurnih oddaj so nastajale v sklopu projekta

³²⁹ »Če morda kdo misli, da je oddaja Mostovi/Hidak nujno zlo, ki ga mora nacionalna televizija predvajati zaradi madžarske manjšine, se je uštel. Predvsem poletni Mostovi s podnaslovom Potepanja/Barangolások so namreč skoraj odlični. Navsezadnje so ustvarjalci te oddaje posegli po televizijskem žanru, ki le v redkih primerih ne prinese uspeha – reportaži. /.../ Čeprav sem v oddaji Mostovi/Hidak pričakoval vse kaj drugega (in največkrat je vsebina teh oddaj res drugačna, kar ne pomeni, da je slabša), sem si na koncu lahko ogledal zanimivo reportažo, ki so jo v regionalnem radiotelevizijskem centru v Mariboru, TV-studiu Lendava, dobili od madžarske TV Donava 0...«

Biseri Madžarske. Od leta 1998 je bil projekt realiziran skoraj vsako leto. Predstavljeni so bili Pápa, Hollókő, Kalocsa z okolico, Eger z okolico, Blatno jezero, Esztergom in Visegrád, Pécs in Villány...

2. Izredni projekti

V letu 2000 je TV-studio Lendava posnel mladinski film **Čarobni božič**. Priprave na snemanje prvega prekmurskega madžarskega mladinskega filma so potekale vse leto, predvsem pa v 3. in 4. četrtletju leta 2000. Nizkoprorračunski film, ki ga je v celoti financirala RTV Slovenija, je bil posnet po literarni predlogi oziroma novelah prekmurske madžarske mladinske pisateljice, v njem pa je ob profesionalnih filmskih igralcih z Madžarske sodelovalo veliko srednješolcev in osnovnošolcev iz prekmurskih dvojezičnih šol. Film je bil posnet v Lendavi, Turnišču in Radencih. Poželi so velik uspeh tako med prekmurskimi Madžari kot Slovenci.

Projekt je mogoče označiti za prelomnico v dejavnosti takrat 22 let delujočega uredništva madžarskih TV-programov, čeprav je bil udejanjen ob sodelovanju produkcijske hiše TRISTAR iz Budimpešte³³⁰. Film sta ob TV Slovenija prikazala tudi TV Donava in TV Madžarska, pravice za predvajanje pa je odkupila tudi avstralska televizija.

V letu 2001 je vreden omembe projekt o **sveti Katarini Aleksandrijski**, ki je nastal v koprodukciji z RRTVC Maribor in TV Irsko³³¹. V tem obdobju se je uredništvo v čedalje večji meri udeleževalo tudi različnih festivalov³³². (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2000 in 2001).

V TV-studiu Lendava se je ob ostalih temah, povezanih z madžarsko manjšino, posvečala posebna pozornost etnografskim prispevkom, ohranjanju in reševanju dragocenega zaklada, ki ga lahko televizija kot medij najbolj verodostojno ovekoveči za kasnejše rodove. Rezultat teh prizadevanj je snemanje 11 dokumentarcev, v katere je zajet zgoščen in slikovit prikaz bogate sakralne in kulturno-umetnozgodovinske dediščine prekmurskih Madžarov z naslovom

³³⁰ Premiera filma je bila 17. decembra 2000 v Kulturnem domu v Dobrovniku, TVS pa ga je prikazala 23.12. ob 13.10 na I. programu TVS. (Zapisnik Programskega sveta, 24. 11. 2000, 2).

³³¹ Projekt je v letu 2002 prejel posebno priznanje Circom Regionala.

³³² Na festivalu otroških in mladinskih filmov v Bratislavi, tekmovanju v okviru Circom Regionala, festivalu At Home v Uzhgorodu in Camera Hungarii v Szegedu. V novembru je oddaja o gospodarskem položaju madžarske manjšine v Sloveniji prejela prvo nagrado Uredništva zamejskih programov TV Madžarske (Programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2001).

Preteklost v zrcalu sedanjosti. Predstavljene so bile cerkve, gradovi, kapelice, freske in drugi spomeniki, ki pričajo o preteklosti in življenju prednikov prekmurskih Madžarov, pogosto pa tudi o viharni zgodovini pokrajine ob Muri. TV-studio Lendava je z izdajo teh dokumentarcev na kaseti in njeno javno predstavitvijo dostojno obeležil 25-letnico televizijskih programov v madžarskem jeziku.

Snemanje 36-minutnega igrano-dokumentarnega filma o **Mihályu Hajósu Kakasdiju**, osebnosti, ki je močno zaznamovala razvoj Lendave z okolico na prelomnici 19. in 20. stoletja, je bila naslednja preizkušnja v dejavnosti TV-studia Lendava, ki jo je uredništvo zelo dobro prestalo. Dokumentarec, v katerem se prepletajo dokumentarni vložki z rekonstruiranimi, odigranimi deli, je z izjemo režiserskega dela v celoti rezultat dela in znanja sodelavcev TV-studia Lendava. Glede na to, da je čas dogajanja filma postavljen na prelomnico med 19. in 20. stoletjem, je bilo potrebno posvetiti veliko pozornosti izbiri prizorišč, kostumom, rekvizitom ... V snemanje filma je bilo vključenih več amaterskih igralcev iz Prekmurja, kot statisti pa so sodelovali tudi sodelavci TV-studia Lendava, opravili pa so tudi veliko organizacijskega dela, sodelovali so pri snemanju in opravili postprodukcijo filma.

Premierna predstavitev filma je bila 14. septembra 2003, na predvečer obletnice rojstva Mihályja Hajósa Kakasdija.

TV-studio je na razpisu Phare CBC za leto 2006 uspešno kandidiral s projektom o **prekmurski madžarski gostiji**. Odobrena so bila sredstva v višini 45.000 evrov. Snemanje omenjenega dokumentarca je bilo načrtovano že vrsto let, zaradi pomanjkanja sredstev pa je bila izvedba vedno znova preložena na kasnejši čas. Prav uresničevanje tega projekta je v letu 2006 od sodelavcev TV-studia Lendava terjalo največ naporov, in sicer priprave na snemanje, snemanje ter postprodukcija 73 minut dolgega igrano-dokumentarnega filma **Gostija bo v ulici naši** (Prekmurska madžarska gostija izginulega časa). Sredstva za lastno udeležbo studia pa je zagotovil Urad za narodnosti Vlade Republike Slovenije. Stroški snemanja filma so bili torej v celoti pokriti s sredstvi iz zunanjih virov. Šlo je za izjemno zahteven projekt z velikim številom nastopajočih (okrog 80) in strokovnjakov-svetovalcev. Tudi pri tem projektu so veliko dela opravili sodelavci TV-studia, in sicer večino ob izvajanju redne dejavnosti, tudi v prostem času. Scenarij za film je napisala Ella Pivar-Tomšič, dolgoletna zunanja sodelavka TV-studia Lendava, ki je svoje delo izvrstno opravila. V Zborniku projektov so snovalci programa med drugim zapisali:

Praznovanje pomembnejših mejnikov v življenju člana neke skupnosti je v preteklosti veljalo za pomemben dogodek vseh prebivalce vasi. Med njimi pa je imela najpomembnejšo vlogo sklenitev zakonske zveze. Na gostijo, ki je sledila obljubi "dokler naju smrt ne loči", so bili povabljeni tako rekoč vsi vaščani, mnogi pa so sodelovali tudi v pripravah nanjo. V TV-studiu Lendava RTV Slovenija smo si zadali za cilj obuditi izročilo in običaje, povezane s sklenitvijo zakonske zveze oziroma poroke prekmurskih Madžarov z začetka 20. stoletja. Prepričani smo namreč, da lahko s pomočjo tehničnih sredstev, ki jih ponuja film, torej s pomočjo slike in tona, izročilo v najbolj zvesti obliki predamo zanamcem.

Zavedali smo se, da ne bomo imeli lahkega dela, saj smo morali rekonstruirati specifičen svet običajev izginulega obdobja s pomočjo fotografij, raziskav, terenskih ogledov, strokovne literature in spominov nekaterih ljudi. Naloge smo se lotili kljub pastem, ki so prežale na slehernem koraku.

Pri pisanju scenarija, pa tudi pri udejanjanju vseh ostalih korakov projekta oziroma igrano-dokumentarnega filma, smo namenili največ pozornosti običajem, toda kljub temu smo si prizadevali postaviti pripoved v čim bolj avtentično okolje. Pa tudi z rekviziti, kostumi in jezikom smo si prizadevali čim verodostojneje pričarati obdobje, od katerega je minilo že skoraj sto let.

Predstavitve filma za vse nastopajoče in sodelujoče je bila v avgustu, zadnji teden v novembru pa je bil predstavljen širši javnosti na kar dveh predstavitev z naslovom Leto se izteka v Lendavi in na javni predstavitvi v Dobrovniku, kar pomeni, da si ga je na ta način ogledalo okoli 1300 gledalcev. Film je bil predvajan na TV Slovenija v predbožičnem času, in sicer 23. decembra 2006 ob 18.45 na II. programu. Odmevi na film so bili dobri, slišati je bilo mogoče mnenje, da je bila zamisel o tem, da v njem sodelujejo izključno domači igralci, torej prekmurski Madžari, zelo dobra in da je TV-studio Lendava z vidika ohranjanja vrednot in ljudskega izročila opravil velikansko delo, ki ga morda že čez nekaj let ne bi bilo mogoče oziroma zelo težko bi bilo posneti podoben etnografski film.

Po letu 2000 gre za obdobje, ko se v TV-studiu Lendava namenja več pozornosti promocijskim prireditvam, npr. predstavitvi prekmurskih Madžarov na Expu v Hannovru in sejnih Hungexpo v Budimpešti, organizaciji koncerta ob obletnici, dnevu odprtih vrat ipd.

Priloga G: Struktura TV-oddaj v madžarskem jeziku v letu 2007

ODDAJA	Premierno predvajanje SLO 1.	Ponovitve SLO2	Premierno predv. TeleM do 1.9.2007	Ponovitve TeleM do 1.9.2007	Premierno TeleM od 1.9.2007 ³³³	Ponovitve TeleM do 1.9.2007	Minuta ža	št. Oddaj	Minut skupaj	Produkcija
BARANGOLÁSOK/POTEPANJA	Torek 15.05	Torek 17.25	Torek 18.20	Sreda 14.50	Torek 15.00	-	30	26	780	Prevzeta/ Lastna
KANAPE/KANAPE	Torek 15.05	Torek 17.25	Torek 18.20	Sreda 14.50	Torek 15.00	-	30	15	540	Lastna
PITYPANG/LUČKA	Torek 15.05	torek 17.25	torek 18.20	Sreda 14.50	Torek 15.00	-	30	5	240	Lastna
HIDAK/MOSTOVI	Sreda 15.05	Sreda 17.25	Sreda 18.20	Čet. 15.15	Sreda 15.00	-	30	43	1290	Lastna
SÚLYPONT/TEŽIŠČE	Četrtek 15.05	Četrtek 17.25	Četrtek 18.20	Petek 14.20	Četrtek 15.00	-	30	7	240	Lastna
VENDÉGEM .../MOJ GOST ...	Četrtek 15.05	Četrtek 17.25	Četrtek 18.20	Petek 14.20	Četrtek 15.00	-	30	10	300	Lastna
NAGYÍTÓ ALATT/POD DROBNOGLEDOM	Četrtek 15.05	Četrtek 17.25	Četrtek 18.20	Petek 14.20	Četrtek 15.00	-	30	11	330	Lastna
HATÁRTALAN/BREZ MEJA	Četrtek 15.05	Četrtek 17.25	Četrtek 18.20	Petek 14.20	Četrtek 15.00	-	30	12	360	Koprodukcija
HIDAK/MOSTOVI	Petek 15.05	Petek 17.25	Petek 18.20	Pon.13.55	Petek 15.00	-	30	52	1560	Lastna
POLETNA SHEMA - PONOVIŠČE (MOJ GOST, POTEPANJA IN POD DROBNOGLEDOM)	Torek-četrtek 15.05	torek-četrtek 17.25	torek-četrtek 18.20	Sreda-ponedeljek	Torek-četrtek 15.00	-	30	27	810	Lastna
SKUPAJ	208 6240									

Vir: programsko poročilo TV-studia Lendava za leto 2007 in podatki programskega kontrolinga TV Maribor z dne 31.3.2008

Nova programska shema je začela veljati 1. 4. 2007.

³³³ Televizija Maribor je spremenila čas premiernega predvajanja oddaj v madžarskem jeziku in ukinitvev ponovitev oddaj, ne da bi o tem obvestila vodstvo RTV-studia oziroma odgovorno urednico TV-studia Lendava. Sicer je res, da je mogoče program te frekvence na dvojezičnem območju spremljati le v redkih primerih, toda z digitalizacijo frekvence bo potrebno znova zagotoviti prvotni termin.

Priloga H: Pregled predvajanja televizijskih oddaj v madžarskem jeziku³³⁴:

Leto	Program	Dan	Oddaja	Začetni čas	Dolžina oddaj v min.	Pogostnost
1978	TVS II	Sreda	Mostovi/Hidak	18.20	20	1 x mesečno
1.1.1979	TVS II	Torek	Mostovi/Hidak	18.45	30	1 x mesečno
1981	TVS II	Torek	Mostovi/Hidak	-	15	2 x mesečno
1.1.1983	TVS II	Sreda	Mostovi/Hidak /Ponti	Nestalen termin	30	2 x mesečno
5.5.1985	TVS II	Nedelja	Mostovi/Hidak	Nestalen termin	30	2 x mesečno
1.1.1987	TVS I	Torek	Mostovi/Hidak	18.15	30	2 x mesečno
1.1.1989	TVS II	-	Mostovi/Hidak	-	30	1 x mesečno
1990	TVS II	Sreda	Mostovi/Hidak	18.30	30	2 x mesečno
	TVS I-	Čet.- ponovitev	Mostovi/Hidak	Dopoldan	30	2 x mesečno

1991

Spored	Dan	Oddaja	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 2	SR	Mostovi - Hidak	18	544
SLO 1	ČE	Mostovi - Hidak, ponovitev	18	541
		Mostovi - Hidak, ponovitev	16	482
SKUPAJ			52	1.567

1992

Spored	Dan	Oddaja	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 2	PO	Mostovi - Hidak	4	119
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	17	506

³³⁴ Podatke do leta 1991 sem rekonstruirala na osnovi časopisnih člankov in poročil, saj razpolaga Programski kontroling RTV Slovenija le s podatki od leta 1991 (vendar do leta 1994 časa predvajanja niso beležili, ampak le dan predvajanja. Letnic, ko ni bilo spremembe, ampak sta bila termin in obseg predvajanja enaka prejšnjemu letu, ne navajam.

		Mostovi - Hidak, ponovitev	4	119
SKUPAJ			25	744

1993

Spored	Dan	Oddaja	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	18	550
SLO 2	PE	Mostovi - Hidak	8	248
SLO 2	NE	Mostovi - Hidak	1	31
		Mostovi - Hidak, ponovitev	7	216
SKUPAJ			34	1.045

1994

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	16:33	52	1.575
SKUPAJ				52	1.575

1995

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	16:32	52	1.644
SKUPAJ				52	1.644

1996

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	16:25	52	1.560
	SR	Mostovi - Hidak, ponovitev	14:06	1	30
SLO 2	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	12:08	28	870
SKUPAJ				81	2.460

1997

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	16:05	52	1.547
SLO 2	PE	Mostovi - Hidak, ponovitev	10:57	47	1.396
	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	11:33	1	31
SKUPAJ				100	2.974

1998

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah
SLO 1	PE	Mostovi - Hidak	16:21	51	1.522
SLO 2	PE	Mostovi - Hidak, ponovitev	10:24	1	30
SKUPAJ				52	1.552

Vir: Programski kontroling RTV SLO - Evidenca predvajanega TV programa

1999

						Gledanost ³³⁵		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	Od januarja do maja 1999							
	ČE	Mostovi – Hidak	15:59	4	108			
	PE	Mostovi – Hidak	16:29	13	388			
	Od maja do decembra 1999, ko smi pričeli spremljati tudi gledanost							
	SR	Mostovi - Hidak	16:29	17	490	0,5%	10.199	4%
	PE	Mostovi - Hidak	16:29	35	1.036	0,7%	13.251	6%
SKUPAJ				69	2.022	0,6%	11.725	6%

2000

						Gledanost		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	ČE	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:35	51	1.518	0,3%	5.930	11%
	PE	Mostovi - Hidak	16:02	52	1.555	0,8%	14.670	7%
	SR	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:36	51	1.523	0,3%	5.288	10%
	PE	Mostovi - Hidak	16:02	52	1.548	1,0%	18.449	8%
SKUPAJ				206	6.144	0,6%	11.084	9%

³³⁵ Podatki o gledanosti oddaj so na razpolago od leta 1999.

2001

						Gledanost		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:29	51	1.526	0,4%	7.894	16%
	SR	Mostovi – Hidak	15:57	43	1.283	1,0%	19.130	9%
	ČE	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:28	42	1.248	0,4%	8.027	16%
	PE	Mostovi – Hidak	15:56	52	1.559	1,1%	21.709	10%
	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	13:37	85	2.542	0,8%	16.136	7%
SLO 2	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	9:23	2	60	0,2%	3.853	4%
SKUPAJ				275	8.218	0,7%	12.792	10%

2002

						Gledanost		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:28	34	1.027	1,0%	18.471	31%
	SR	Mostovi – Hidak	15:57	43	1.281	1,3%	24.685	10%
	ČE	Mostovi – Hidak	15:55	13	388	1,6%	30.971	12%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	8:35	26	776	0,8%	15.782	27%
	PE	Mostovi – Hidak	15:56	52	1.564	1,3%	24.154	10%
	SO	Mostovi – Hidak	13:49	13	386	1,5%	29.044	12%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	13:40	50	1.503	1,0%	20.112	9%
SLO 2	TO	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:30	4	120	0,1%	963	3%
	SR	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:30	12	357	0,1%	2.729	5%
	ČE	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:30	17	505	0,1%	2.833	5%
	PE	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:30	13	388	0,2%	3.556	4%

	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:30	13	388	0,3%	5.779	5%
SKUPAJ				290	8.683	0,8%	14.923	11%

2003

						Gledanost		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	TO	Potepanja - Barangolasok	15:56	34	996	1,5%	28.669	12%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:56	9	265	1,1%	20.548	9%
		Mostovi - Hidak	15:55	43	1.264	1,5%	27.955	11%
	ČE	Brez meja - Hatartalan	15:55	9	266	1,5%	28.468	12%
		Kanape - Kanape	15:56	12	349	1,4%	26.809	10%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:54	9	271	1,4%	27.826	11%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	15:55	1	29	1,6%	30.822	13%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	15:54	9	274	1,3%	25.043	12%
		Potepanja - Barangolasok	15:55	12	354	1,4%	26.488	12%
	PE	Mostovi - Hidak	15:55	52	1.543	1,3%	25.377	10%
	SO	Potepanja - Barangolasok	14:07	4	118	0,8%	15.411	4%
SLO 2	SR	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:31	1	29	0,7%	13.485	12%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	8:32	38	1.108	0,2%	2.890	4%
	ČE	Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	8:30	9	265	0,1%	2.140	3%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	8:32	42	1.235	0,1%	1.605	2%
	PE	Brez meja - Hatartalan, ponovitev	8:30	9	265	0,0%	856	2%
		Kanape - Kanape, ponovitev	8:30	12	350	0,1%	2.408	3%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	8:36	10	300	0,2%	3.082	3%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	8:28	9	274	0,1%	1.498	2%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	8:31	12	354	0,1%	1.605	2%

	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	8:30	51	1.512	0,2%	4.419	4%
SKUPAJ				387	11.421	0,8%	15.115	7%

2004

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	Gledanost		Delež
						v %	Število gledalcev	
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	15:55	1	30	1,7%	32.749	11%
		Potepanja - Barangolasok	15:55	38	1.129	1,5%	28.389	12%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:57	4	119	1,0%	18.782	10%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	15:55	4	120	0,8%	14.930	8%
		Mostovi - Hidak	15:56	44	1.301	1,5%	28.020	12%
	ČE	Brez meja - Hatartalan	15:56	10	293	1,5%	29.089	12%
		Kanape - Kanape	15:56	9	267	1,6%	31.250	14%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:56	8	235	1,9%	36.842	15%
		Mostovi - Hidak	15:55	4	120	1,8%	34.675	12%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	15:54	9	278	1,4%	26.327	12%
		Potepanja - Barangolasok	15:56	8	235	1,2%	23.358	13%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	15:56	5	150	1,1%	20.805	10%
	PE	Mostovi - Hidak	15:56	53	1.560	1,8%	34.784	14%
SLO 2	SR	Mostovi - Hidak, ponovitev	9:35	1	30	0,7%	13.485	8%
		Potepanja - Barangolasok	9:32	36	1.071	0,3%	5.084	6%
	ČE	Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	9:54	6	175	0,2%	4.495	5%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	9:34	44	1.296	0,2%	4.072	4%
	PE	Brez meja - Hatartalan, ponovitev	9:35	10	293	0,2%	4.431	5%
		Kanape - Kanape, ponovitev	9:33	9	267	0,4%	7.706	8%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	9:36	8	235	0,3%	5.538	6%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	9:37	5	150	0,2%	4.623	4%

		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	9:35	8	247	0,3%	4.816	6%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	9:33	11	325	0,3%	5.254	6%
	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	9:30	45	1.329	0,2%	4.795	3%
SKUPAJ				380	11.255	0,9%	17.679	9%

2005

						Gledanost		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	15:08	1	28	1,0%	19.264	11%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	15:05	1	28	1,3%	25.043	16%
		Potepanja - Barangolasok	15:07	48	1.380	1,4%	26.408	13%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	15:06	2	57	1,8%	33.712	17%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:06	8	239	1,6%	29.859	15%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	15:06	1	30	1,4%	26.970	16%
		Mostovi - Hidak	15:07	43	1.271	1,4%	27.910	13%
	ČE	Brez meja - Hatartalan	15:07	11	329	1,0%	18.914	10%
		Kanape - Kanape	15:06	11	336	1,1%	20.490	10%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:06	9	273	1,1%	21.190	10%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	15:06	8	242	1,2%	22.876	11%
		Potepanja - Barangolasok	15:07	5	147	1,1%	21.576	11%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	15:07	7	210	1,1%	21.190	11%
	PE	Mostovi - Hidak	15:07	52	1.542	1,2%	23.635	11%
SLO 2	PO	Mostovi - Hidak, ponovitev	17:24	1	26	1,6%	30.822	6%
	TO	Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	18:50	1	28	0,7%	13.485	3%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	17:26	50	1.438	0,7%	12.637	4%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem,	18:17	8	240	0,3%	6.261	2%

	ČE	ponovitev						
		Mostovi - Hidak, ponovitev	17:26	40	1.184	0,6%	10.692	3%
		Brez meja - Hatartalan, ponovitev	17:35	10	300	0,8%	16.182	4%
		Kanape - Kanape, ponovitev	17:35	10	306	0,8%	15.219	4%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	17:34	9	273	0,7%	14.127	4%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	17:22	1	31	1,4%	26.970	6%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	17:29	8	241	0,8%	14.930	5%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	17:54	11	328	0,7%	12.609	4%
	PE	Mostovi - Hidak, ponovitev	17:37	44	1.306	0,6%	10.945	3%
	SO	Mostovi - Hidak, ponovitev	9:41	1	30	0,5%	9.632	6%
SKUPAJ				401	11.843	1,0%	19.761	8%

2006

						Gledanost		
Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	v %	Število gledalcev	Delež
SLO 1	TO	Mostovi - Hidak	15:07	1	24	2,8%	53.554	13%
		Potepanja - Barangolasok	15:07	42	1.234	1,3%	25.988	11%
		Potepanja - Barangolasok	15:07	9	265	1,7%	31.871	15%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	15:07	9	266	1,2%	23.759	12%
		Mostovi - Hidak	15:07	43	1.287	1,2%	23.220	10%
	ČE	Brez meja - Hatartalan	15:07	9	263	0,8%	16.096	8%
		Kanape - Kanape	15:06	10	301	0,9%	16.837	8%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:07	9	266	1,0%	18.386	8%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	15:07	14	413	0,9%	17.819	8%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	15:07	9	262	1,2%	22.368	11%

SLO 2		Potepanja - Barangolasok	15:07	1	30	1,2%	23.695	7%
	PE	Mostovi - Hidak	15:07	52	1.561	1,2%	22.772	10%
	TO	Potepanja - Barangolasok, ponovitev	18:07	35	1.030	0,6%	12.505	3%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	18:25	9	266	0,4%	7.470	2%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	18:06	31	930	0,6%	10.794	3%
	ČE	Brez meja - Hatartalan, ponovitev	17:25	8	232	0,4%	7.970	2%
		Kanape - Kanape, ponovitev	17:14	7	210	0,5%	10.485	3%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	17:09	5	149	0,4%	8.630	3%
		Mostovi - Hidak, ponovitev	18:21	1	30	0,6%	12.136	5%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	17:42	15	435	0,6%	11.905	4%
	PE	Mostovi - Hidak, ponovitev	18:16	38	1.143	0,5%	10.286	3%
SKUPAJ				357	10.597	1,0%	18.502	7%

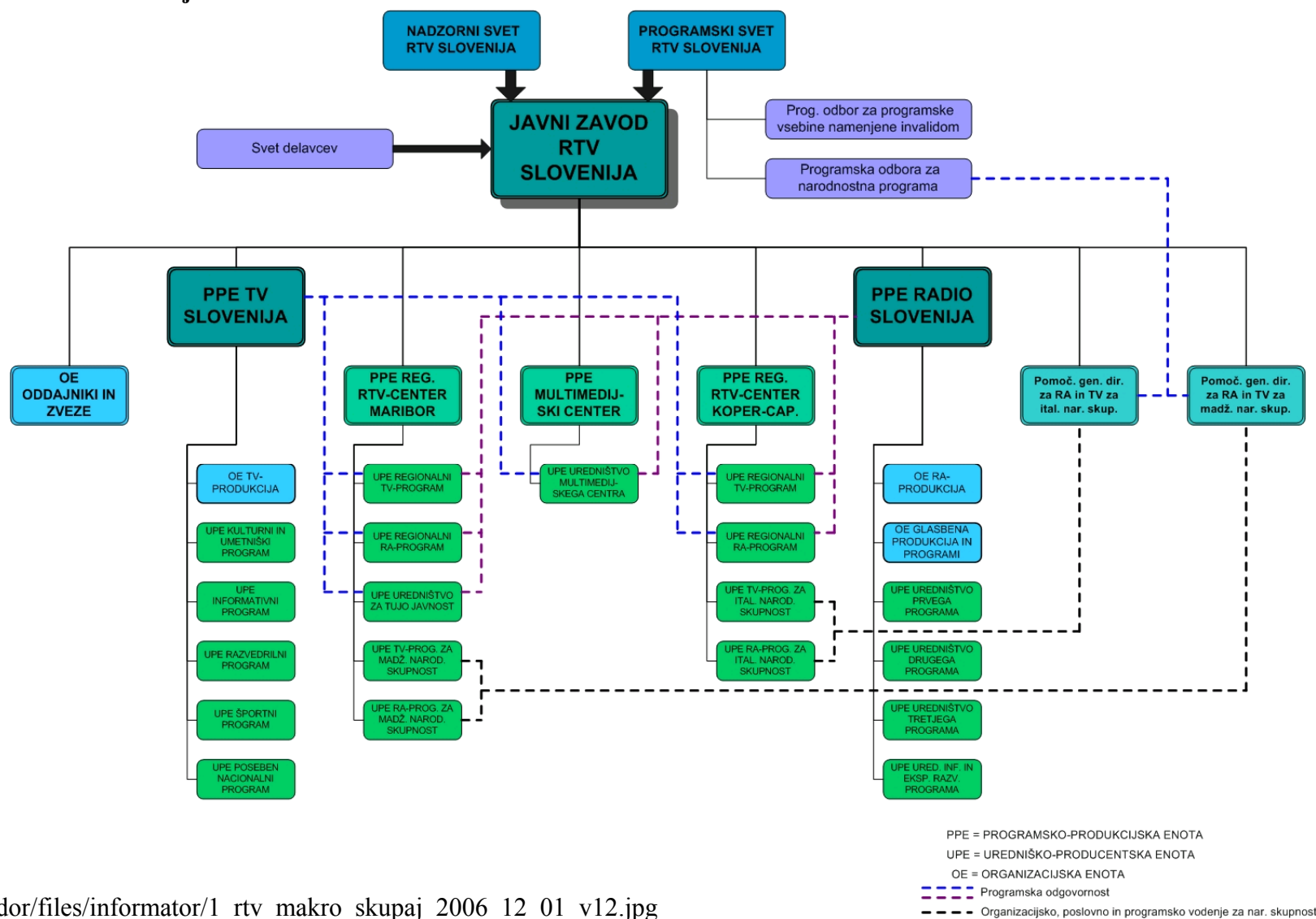
2007

Spored	Dan	Oddaja	Povprečni začetni čas	Število oddaj	Trajanje v minutah	Gledanost		Delež
						v %	Število gledalcev	
SLO 1	TO	Kanape - Kanape	15:10	12	357	0,9%	18.285	8%
		Lučka - Pitypang	15:10	5	148	1,1%	21.845	9%
		Potepanja - Barangolasok	15:10	25	737	1,2%	23.001	8%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	15:11	10	295	1,1%	21.364	9%
	SR	Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	15:11	9	268	1,1%	20.677	8%
		Mostovi - Hidak	15:10	39	1.162	1,0%	20.010	8%
	ČE	Brez meja - Hatartalan	15:10	12	353	1,0%	20.131	8%
		Kanape - Kanape	15:09	3	91	1,0%	19.457	7%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem	15:11	10	297	1,0%	18.975	7%

		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt	15:11	7	207	1,2%	22.732	9%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	15:11	13	387	1,2%	22.213	9%
		Težišče - Sulypont	15:11	7	209	0,7%	13.044	6%
	PE	Mostovi - Hidak	15:11	48	1.424	1,1%	20.625	8%
SLO 2	TO	Kanape - Kanape, ponovitev	17:23	10	298	0,4%	8.418	3%
		Lučka - Pitypang, ponovitev	17:27	2	60	0,8%	14.544	4%
		Potepanja - Barangolasok, ponovitev	17:23	22	648	0,6%	10.613	3%
	SR	Mostovi - Hidak, ponovitev	17:22	6	182	0,5%	10.017	2%
	ČE	Brez meja - Hatartalan, ponovitev	17:29	8	234	0,6%	10.595	3%
		Moj gost, moja gostja - Vendegem, ponovitev	17:25	2	60	0,6%	11.944	3%
		Pod drobnogledom - Nagyito Alatt, ponovitev	17:13	14	416	0,7%	13.416	4%
		Težišče - Sulypont, ponovitev	17:28	6	178	0,4%	8.219	2%
	PE	Mostovi - Hidak, ponovitev	16:56	4	113	0,6%	10.932	3%
SKUPAJ				274	8.124	0,9%	16.412	6%

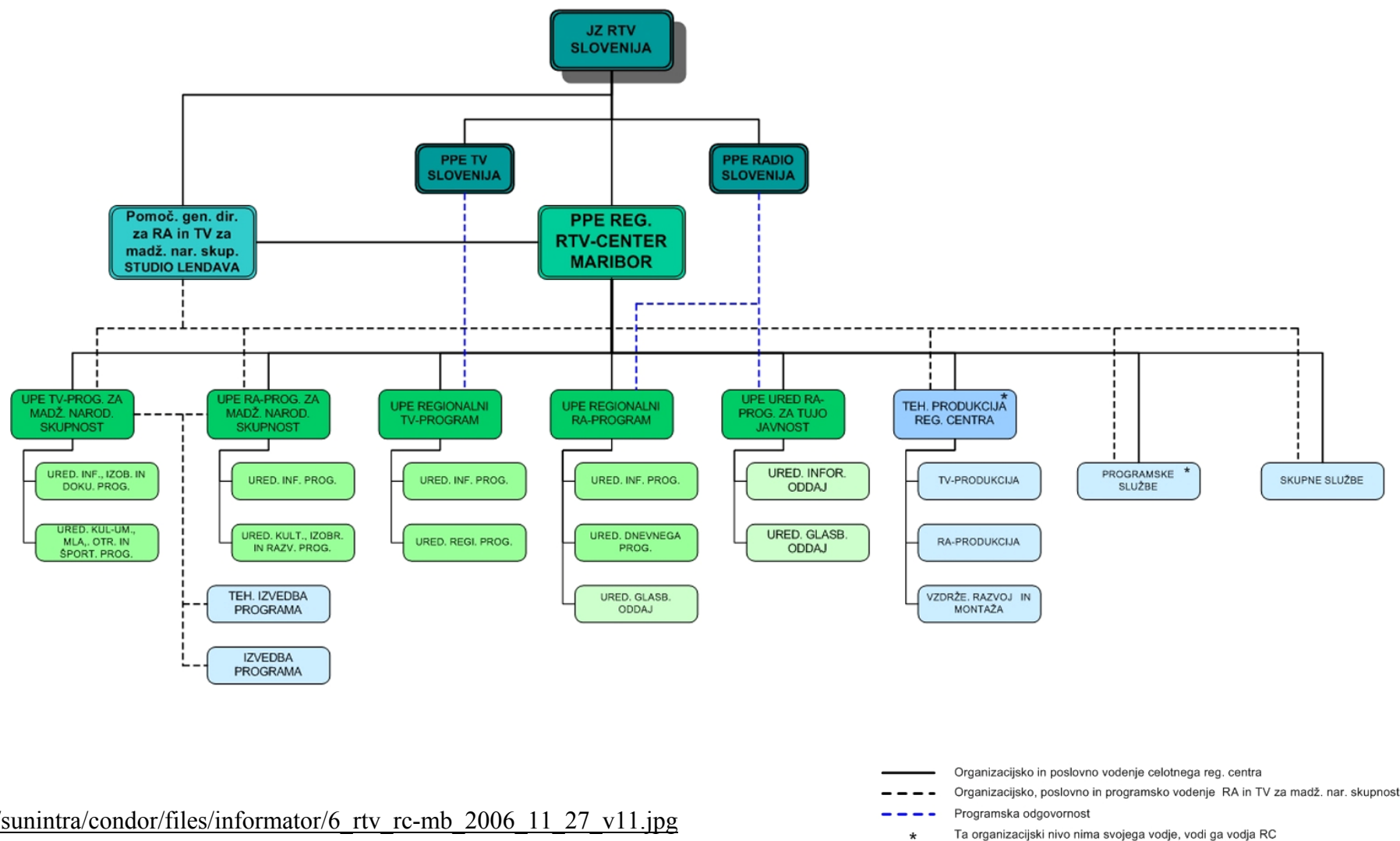
Vir:AGB Nielsen Media Research, panelni vzorec 450 gospodinjstev, starost nad 4 leta
Programski kontroling RTV SLO - Evidenca predvajanega TV programa

Priloga I/1: Organigram RTV Slovenija

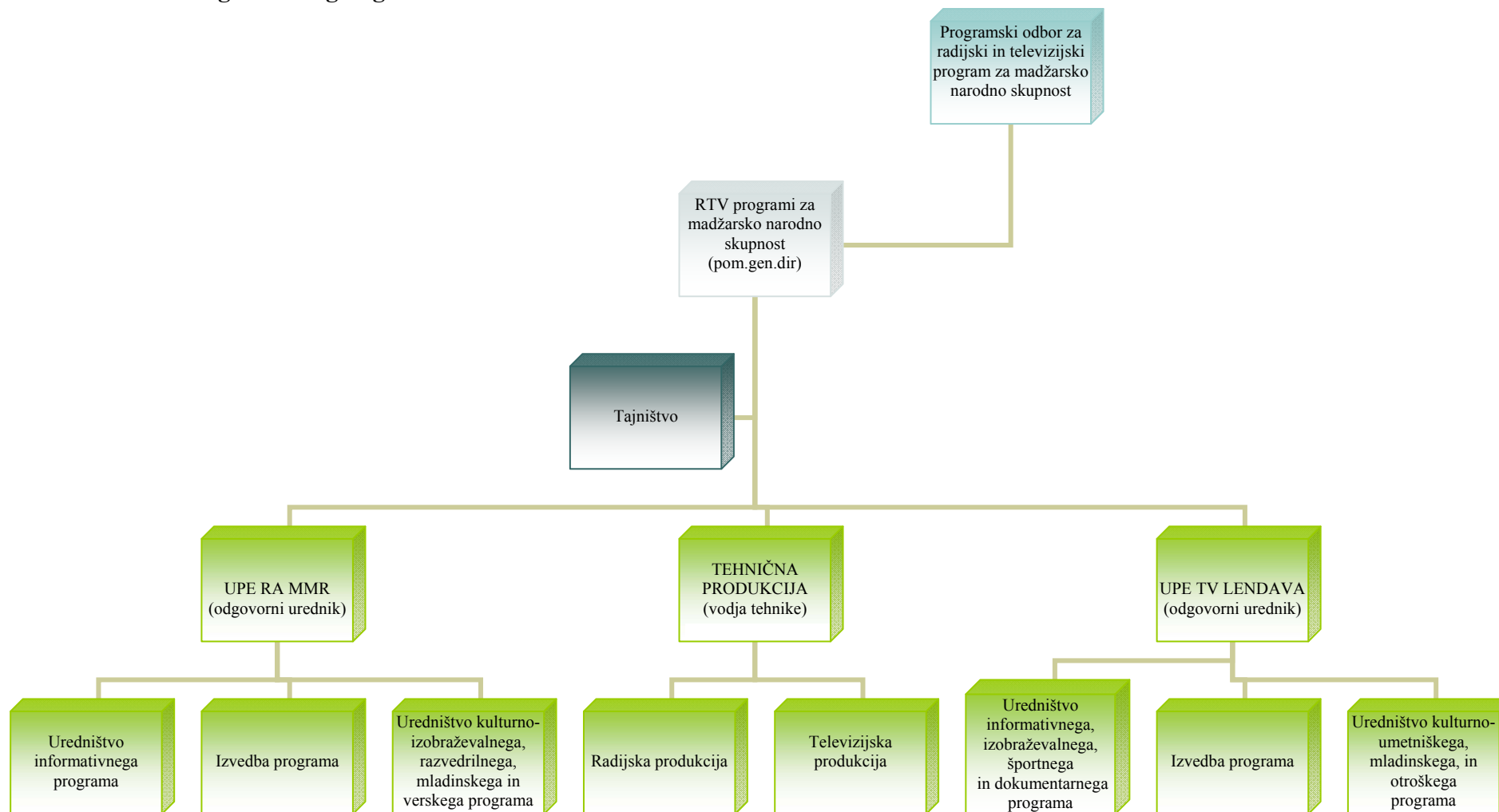
Vir: http://sunintra/condor/files/informator/1_rtv_makro_skupaj_2006_12_01_v12.jpg

Priloga I/2: Organigram RTV center Maribor

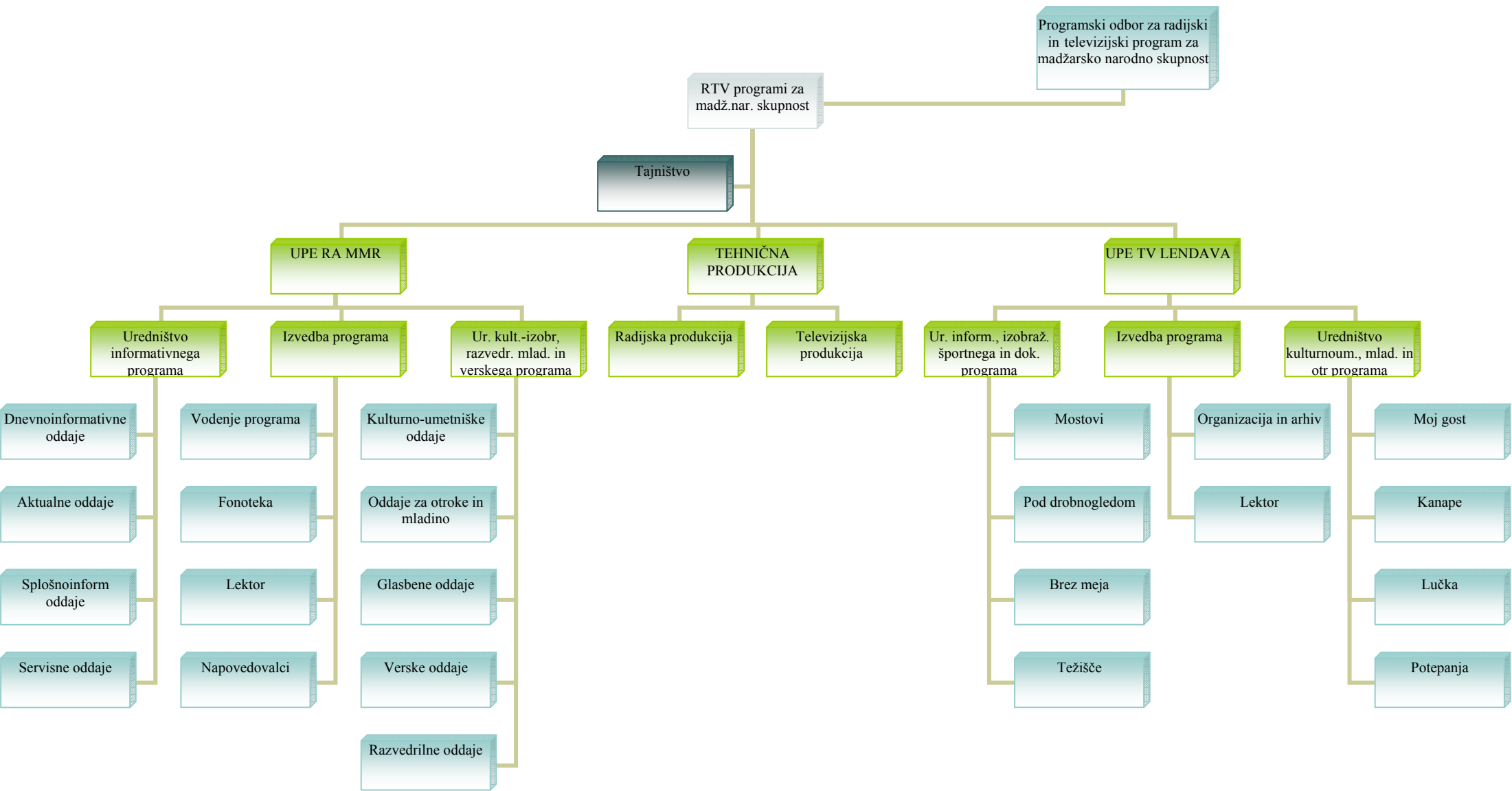

Vir: http://sunintra/condor/files/informator/6_rtv_rc-mb_2006_11_27_v11.jpg

Priloga I/3: Organigram RTV-studia Lendava

Priloga I/4: Organigram RTV-studia Lendava

Priloga J: Pridobivanje sredstev

TV-STUDIO LENDAVA – pridobivanje sredstev 1998–2007			
Leto	Naslovnik prošnje	Namen in zaprosen znesek	Odobrena sredstva
1998	Fundacija Illyés	Mikrofoni, power modul, ojačevalec in ostala avdio oprema Zaprošeno: 4.085,00 USD	804,00 USD
1999	Fundacija Illyés	Panel case + trije mikrofoni. Zaprošeno: 3.180 USD	1.260,28 USD
	Zavod za zaposlovanje	Pridobitev sredstev za financiranje osebnega dohodka organizatorke/tajnice za obdobje 7 mesecev preko javnih del	
2001	Fundacija Illyés	Portret Gyorgya Zale Zaprošeno: 68.469 DEM	0,00
	Fundacija Illyés	Nakup Telestreama Zaprošeno: 17.262,00 DEM	17.262,00 DEM
	Fundacija Illyés	Prekmurska madžarska gostija Zaprošeno: 31.531 DEM	0,00
2002	Fundacija Illyés	Sakralni in kulturnozgodovinski spomeniki madžarskega značaja v Prekmurju. Zaprošeno: 43.340 DEM	3.000.000 HUF
2003	Fundacija Illyés	Nakup mikrofонов Zaprošeno: 1.878.172,00 HUF	470.000,00 HUF
2004	Fundacija Illyés	Nakup scenografije Zaprošeno: 1.709.503,00 HUF	300.000,00 HUF
	Phare CBC	Čezmejna televizija in scenografija (nakup mikrofонов, plazma TV, izdelava scenografije... + sofinanciranje oddaje za eno leto) Vrednost projekta: 49.773,00 EUR	44.795,00 EUR
2005	Fundacija Illyés	Nakup opreme za grafiko (računalnik ipd.) in seta reflektorjev Zaprošeno: 1.209.303,00 HUF	300.000,00 HUF
	Phare CBC	Prekmurska madžarska gostija (v letu 2005 odobren denar smo porabili leta 2006) Vrednost projekta: 49.845,00	44.845,00 EUR
2006	Fundacija Illyés	Zagotovitev lastne udeležbe za snemanje projekta Prekmurska madžarska gostija	0,00

		Zaprošeno: 1.297.050,00 HUF	
	Urad za narodnosti Republike Slovenije	Zagotovitev lastne udeležbe za snemanje projekta Prekmurska madžarska gostija	8.000,00 EUR
2007	Sklad Szülőföld	Zagotovitev sredstev za izvedbo projekta Leto se izteka, za katerega v proračunu za leto 2007 ni bilo moogče zagotoviti denarja.	1.900.000,00 HUF
	Občina Lendava	Multikultura Muranie- priprava reklam za prireditve in priprava promocijskega spota o Občini Lendava).	8.188,00 EUR

Vir: Programsko-poslovna poročila TV-studia Lendava 2003–2007

POMURSKI MADŽARSKI RADIO – pridobivanje sredstev 1998 – 2007			
Leto	Naslovnik prošnje	Namen in zaprošeni znesek	Odobrena sredstva
2005	Fundacija Illyés	Digitalizacija Zaprošeno: 950.000 HUF	300.000 HUF
2006	Fundacija Illyés	Digitalizacija Zaprošeno: 500.000 HUF	300.000 HUF
2006	Fundacija Illyés	Oddaje o liri Zaprošeno: 990.000 HUF	500.000 HUF
2006	Sklad Szülőföld	Digitalni snemalniki Zaprošeno: 1.846.000 HUF	1.000.000 HUF
2007	Občina Lendava	Multikultura Muranie- priprava reklam za prireditve in priprava promocijskega spota o Občini Lendava).	2.250,00 EUR

Vir: Programsko-poslovna poročila PMR 2003–2007

Priloga K: Anketa o poslušnosti in gledanosti RTV programov v madžarskem jeziku

***Kérdőív a magyar nyelvű rádió- és tévéműsorok hallgatottságáról
és nézettségéről***

**MURAVIDÉKI MAGYAR RÁDIÓ (MMR)
POMURSKI MADŽARSKI RADIO**

1. Hallgatja a Muravidéki Magyar Rádió műsorát? (pl. az elmúlt 1-2 hónapban) / Ali poslušate program Pomurskega madžarskega radia? (npr v zadnjem mesecu ali dveh)

- a) IGEN / DA
- b) NEM / NE
- c) NEM ISMEREM A MŰSORT / NE POZNAM RADIA OZ. PROGRAMA

1.a Amennyiben nem hallgatja a Muravidéki Magyar Rádiót, miért nem? (több válasz lehetséges) / V primeru, če ne poslušate program Pomurskega madžarskega radia, zakaj ne? (možnih je več odgovorov)

- 1 – nem eléggé aktuálisak a műsorok / neaktualna vsebina
- 2 – nem érdekel az adás / nezanimanje
- 3 – más rádióállomásokot hallgatok / poslušam druge radijske postaje
- 4 – nem tetszik a rádióban sugárzott zene / slab glasbeni program
- 5 – nem tetszenek a műsorvezetők, illetve bemondók / niso mi všeč voditelji programa oz. napovedovalci
- 6 – kevés a helyi jellegű hír / malo je lokalnih informacij
- 7 – egyéb / drugo: _____

1.a.a. A családban esetleg valaki más hallgatja az MMR-t? / Ali posluša PMR kdo drug?

- 1 – férj/feleség / mož/žena
- 2 – szüleim / starši
- 3 – nagyszüleim / stari starši
- 4 – gyerekeim / otroci
- 5 – unokáim / vnuki
- 6 – a család más tagjai / ostali družinski člani
- 7 – egyéb / drugo: _____

2. Miért hallgatja a Muravidéki Magyar Rádió műsorát? (több válasz lehetséges) / Zakaj poslušate program Pomurskega madžarskega radia (možnih je več odgovorov)

- 1 – jók a helyi hírek / dobre lokalne novice
- 2 – jók a szlovéniai és magyarországi hírek / dobre novice iz Slovenije in Madžarske
- 3 – jók a kontaktműsorok / zanimive pogovorne oddaje
- 4 – jó a zenei válogatás / dobra glasba
- 5 – jók a műsorvezetők / dobri voditelji programa
- 6 – egyéb / drugo: _____

3. A családban önön kívül ki hallgatja még az MMR-t? / Kdo posluša PMR v družini razen vas?

- 1 – férj/feleség / mož/žena
- 2 – szüleim / starši
- 3 – nagyszüleim / stari starši
- 4 – gyerekeim / otroci
- 5 – unokáim / vnuki
- 6 – a család más tagjai / ostali družinski člani
- 7 – egyéb / drugo: _____

4. Milyen gyakran hallgatja a Muravidéki Magyar Rádiót? / Kako pogosto poslušate radio?

- 1 – Naponta egyszer / *Enkrat dnevno*
 2 – Többször naponta / *Večkrat na dan*
 3 – Egyszer hetente vagy ritkábban / *Enkrat na teden ali manj*
 4 – Többször hetente / *Večkrat na teden*
 5 – Nem hallgatom / *Ne poslušam*

5. Általában mikor hallgatja a rádiót? / Kdaj običajno poslušate radio?

MŰSOR: <i>Program</i> Időpont/Čas:	Reggeli és délelőtti <i>Jutranji in dopoldanski</i> (5.45-12.00)	Déli és délutáni <i>Opoldanski in popoldanski</i> (12.00-19.00)	Esti és éjszakai <i>Večerni in nočni</i> 19.00-24.00
<i>Minden nap</i> <i>Vsak dan</i>			
<i>Munkanapokon</i> <i>Delavniki</i>			
<i>Hétvégén</i> <i>Konec tedna</i>			

(Bejelölni/Označiti z *)

6. Hetente kb. hány órát hallgat rádiót? / Približno koliko ur tedensko poslušate radio?

	Óra/hét <i>Ur/teden</i>
Muravidéki Magyar Rádió/Pomurski madž. radio	
Más rádióállomások / <i>Druge radijske postaje</i>	

7. Általában mely adásokat hallgatja az MMR-en? / Katere oddaje običajno poslušate na Pomurskem madžarskem radiu?

Adások/Oddaje	Rendszeresen (majdnem minden adást) <i>Redno</i> (skoraj vsako oddajo)	Gyakran – minden 2-3. adást <i>Pogosto (približno</i> <i>vsako 2.-3. oddajo)</i>	Időnként (amikor éppen rábukkanok) <i>Občasno</i> (ko utegnem ali naletim nanjo)	Nem hallgatom az adást <i>Oddaje ne poslušam</i>	Nem ismerem az adást <i>Oddaje ne poznam</i>
Hírműsorok, krónikák					
5 perc a szépségért					
A kertész válaszol					
A kör (nyugdíjasoknak)					
Aktuális					
Apróhirdetés					
Csacskarádió					
Egészségügyi műsor					
Értéktörzök					
Éjszakai műsor					
Egészséges táplálkozás					
Falujárás					
Fogyasztói percek					
Gin Tonic					
Hangos képeslap					
Határtalan történetek					

Adások/Oddaje	Rendszeresen (majdnem minden adást) <i>Redno</i> (skoraj vsako oddajo)	Gyakran – minden 2-3. adást <i>Pogosto</i> (približno vsako 2.-3. oddajo)	Időnként (amikor éppen rábukkanok) <i>Občasno</i> (ko utegnem ali naletim nanjo)	Nem halgatok az adást <i>Oddaje ne poslušam</i>	Nem ismerem az adást
Helyzetkép					
Heti sportösszefoglaló					
Hétféle zenés útmutató					
Hétféle randevú					
Horizont					
Irodalmi párbeszéd					
Iskolák hírei					
Ismeretlen ismerős					
Jeles napok					
Kalamajkafalva					
Kisebbségben					
Lemezmúzeum					
Magyarok a világban					
Mese					
Mese-lesen					
Mezőgazdasági szaktanácsadás					
Mindentudás Egyeteme					
Mise					
Népzenei műsor					
Nyelvművelő					
Szívkioldó					
Szombati fejtoró					
Szóvá teszem					
Sztárfigyelő					
Terepjáró					
Téroró					
Tini Express					
Tudakozó					
Vallási műsor					
Vasárnapi elmélkedés					
Vasárnapról vasárnapig					
Világjáró					

(Bejelölni/Označiti z *)

8. Az MMR napi 18 óra 15 perc műsort sugároz. Véleménye szerint ez:

Rádijski program v madžarskem jeziku obsega 18 ur in 15 minut dnevno. Je po vašem mnenju:

	Túl sok / <i>Preveč</i>	Éppen elég / <i>Ravno dovolj</i>	Túl kevés / <i>Premalo</i>	Nem tudom megítélni / <i>Ne znam oceniti</i>
Magyar nyelvű rádióműsor / <i>Rádijski program v madžarskem jeziku</i>				

(Bejelölni /Označiti z *)

9. Véleménye szerint az MMR betölti-e küldetését a következő területeken? / Ali menite, da radijski program v zadostni meri izpolnjuje svoje poslanstvo na naslednjih področjih:

	IGEN/DA	NEM/NE	RÉSZBEN DELOMA	NEM TUDOM NE VEM
- az anyanyelv megőrzése és fejlesztése iránti gondoskodás <i>- skrb za ohranitev in razvoj maternega jezika</i>				
- a nemzeti tudat erősítése iránti gondoskodás <i>- skrb za krepitev narodne zavesti</i>				

(Bejelölni / Označiti z *)

10. Az MMR milyen mértékben tesz eleget az elvárásainak a következő területeken: V kolikšni meri izpolnjuje PMR vaša pričakovanja na naslednjih področjih?

(1 – nem tesz eleget/sploh ne; 2 – részben eleget tesz /deloma 3 – közepesen/v srednji meri, 4 – elégedett vagyok/sem kar zadovoljen; 5 – nagyon elégedett vagyok/ sem zelo zadovoljen; 6 – nem tudom/ne vem.

	1	2	3	4	5	6
objektív tájékoztatás <i>objektivno informiranje</i>						
aktuális helyi hírek közlése <i>posredovanje aktualnih lokalnih novic</i>						
aktuális szlovéniai hírek közlése <i>posredovanje aktualnih novic iz Slovenije</i>						
aktuális magyarországi hírek közlése <i>posredovanje aktualnih novic iz Madžarske</i>						
aktuális nemzetközi hírek közlése <i>posredovanje aktualnih mednarodnih novic</i>						
gyermek- és ifjúsági műsorok készítése <i>priprava oddaj za otroke in mladino</i>						
hagyományörzés terén kifejtett tevékenység <i>skrb za ohranjanje izročila</i>						
szórakoztató műsorok készítése <i>posredovanje razvedrilnega programa</i>						
kapcsolatépítés a többségi nemzettel (szlov.) <i>povezovanje z večinskim narodom (Slovenci)</i>						
kapcsolatépítés az anyanemzettel (Magyarországon élő magyarok) <i>povezovanje z matičnim narodom (Madžari na Madžarskem)</i>						
Egyéb/Drugo:						

(Bejelölni / Označiti z *)

11. Véleménye szerint mennyi figyelmet szentelnek az MMR-en a következő területeknek? / Kaj menite, koliko pozornosti je namenjeno v radijskem programu navedenim področjem:
(1-nagyon kevés/zelo malo, 2-kevés/malo, 3-elegendő/dovolj, 4-sok/kar precej, 5-nagyon sok/zelo veliko, 6-nem tudom /ne vem)

	1	2	3	4	5	6
nemzetiségi politika / <i>narodnostni politiki</i>						
szlovéniai és magyarországi politikai események <i>političnim dogodkom v Sloveniji in na Madžarskem</i>						
nemzetközi politika / <i>mednarodni politiki</i>						
kultúra / <i>kulturi</i>						
oktatás és nevelés / <i>vzgoji in šolstvu</i>						
gazdaság / <i>gospodarstvu</i>						
mezőgazdaság / <i>kmetijstvu</i>						
Hagyományörzés / <i>ohranjanju izročila</i>						
információk (ajánlók, értesítések) / <i>servisnim informacijam (napovedniki, objave...)</i>						
helyi jellegű műsorok (faluriportok, riportok érdekes emberekről...) / <i>lokalnim vsebinam (reportaže o vaseh, zanimivih ljudeh...)</i>						
egyéb / <i>drugo:</i>						

(Bejelölni/Označiti z *)

12. Véleménye szerint milyen a magyar nyelvű rádióműsorok minősége? / Kakšna je po vašem mnenju kakovost radijskih oddaj v madžarskem jeziku?

	Nem kielégítő <i>Nezadovoljiva</i>	Kielégítő <i>Zadovoljiva</i>	Nagyon kielégítő <i>Zelo zadovoljiva</i>	Nem tudom <i>Ne vem</i>
Az MMR tartalma <i>Vsebina MMR</i>				
Az MMR zenei műsora <i>Glasbeni program MMR</i>				

(Bejelölni/Označiti z *)

13. Véleménye szerint elsősorban kinek szól az MMR műsora? /

Kaj menite, koga nagovarja ta program v prvi vrsti?

- a muravidéki magyaroknak / *prekmurskim Madžarom*
- a szélesebb régióban élő magyaroknak (Magyarországon és másutt) / *predvsem Madžarom v širši regiji (na Madžarskem)*
- egyenrangúan a muravidéki magyaroknak és a Magyarországon, valamint másutt élő magyaroknak / *enakovredno prekmurskim Madžarom in Madžarom na Madžarskem*
- egyéb / *drugo* _____

14. Véleménye szerint mit kellene változtatni, javítani a műsorban? (Miből kellene több vagy kevesebb, műsorvezetők, stb. Kérjük, a véleményét foglalja össze néhány mondatban). / Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno razen tega spremeniti, izboljšati? (Česa bi si želeli več in česa manj, voditelji oddaj, ipd... Prosimo, da v nekaj stavkih opredelite svoje mnenje.)

MAGYAR NYELVŰ TÉVÉMŰSOR TELEVIZIJSKI PROGRAM V MADŽARSKEM JEZIKU

1. Nézi a Lendvai Tévéstudió (magyar nyelvű) adásait? / Ali gledate televizijske oddaje v madžarskem jeziku TV-studia Lendava?

- a) IGEN / DA
- b) NEM / NE
- c) NEM ISMEREM AZ ADÁSOKAT / NE POZNAM TEH ODDAJ

1.a. Amennyiben nem nézi a Lendvai Tévéstudió adásait, miért nem? (több válasz lehetséges) / Če ne gledate televizijskih oddaj v madžarskem jeziku, zakaj jih ne gledate (možnih je več odgovorov)?

- 1 – nem megfelelő az adások időpontja / neustrezen čas predvajanja
- 2 – nem eléggé aktuális a tartalmuk / neaktualna vsebina
- 3 – gyakran ismétlődnek a témák / tematike se ponavljajo
- 4 – nem érdekelnek az efféle műsorok / nezanimanje
- 5 – egyéb /drugo: _____

1.a.a. A családban esetleg valaki más nézi a magyar nyelvű tévéműsorokat a Szlovén Televízióban? (több válasz lehetséges) / Ali gleda kdo drug v družini televizijske oddaje v madžarskem jeziku na TV Slovenija? (možnih je več odgovorov)

- 1 – férj/feleség / mož/žena
- 2 – szüleim / starši
- 3 – nagyszüleim / stari starši
- 4 – gyerekeim / otroci
- 5 – unokáim / vnuki
- 6 – a család más tagjai /ostali družinski člani
- 7 – egyéb /drugo: _____

2. Milyen gyakran nézi a Lendvai Tévéstudió műsorait? / Kako pogosto gledate televizijske oddaje TV-studia Lendava v madžarskem jeziku?

- 1 – Egyszer hetente / Enkrat tedensko
- 2 – Többször hetente / Večkrat tedensko
- 3 – Egyszer havonta / Enkrat na mesec
- 4 – Kevesebbszer mint egyszer havonta /Manj kot enkrat mesečno

3. A családban önön kívül még ki nézi a Szlovén Televízió magyar nyelvű tévéműsorait? / Kdo v družini gleda oddaje v madžarskem jeziku Televizije Slovenija razen vas?

- 1 – férj/feleség / mož/žena
- 2 – szüleim / starši
- 3 – nagyszüleim / stari starši
- 4 – gyerekeim / otroci
- 5 – unokáim / vnuki
- 6 – a család más tagjai /ostali družinski člani
- 7 – egyéb /drugo: _____

4. Más csatornák magyar nyelvű tévéműsorait is szokta nézni? Ha igen, melyeket? / Ali gledate tudi druge televizijske kanale v madžarskem jeziku. Če da, katere?

Más magyar tévécsatornák Drugi madžarski televizijski kanali	IGEN / DA NEM / NE
Igen / Da: MTV1, MTV2, Duna TV, TV2, RTL Klub	

5. Mely tévéműsorokat szokta nézni az alábbiak közül? / Katere televizijske oddaje običajno gledate?

	Rendszeresen (majdnem minden adást) <i>Redno</i> (skoraj vsako oddajo)	Gyakran – minden 2-3. adást <i>Pogosto</i> (približno vsako 2.-3. oddajo)	Időnként (amikor éppen rábukkanok) <i>Občasno</i> (ko utegnem ali naletim nanjo)	Nem nézem az adást <i>Oddaje ne gledam</i>	Nem ismerem az adást <i>Oddaje ne poznam</i>
Hidak / <i>Mostovi</i>					
Súlypont / <i>Težišče</i>					
Nagyító alatt / <i>Pod drobnogledom</i>					
Barangolások / <i>Potepanja</i>					
Kanapé / <i>Kanape</i>					
Pitypang / <i>Lučka</i>					
Vendégem / <i>Moj gost</i>					
Határtalan / <i>Brez meja</i>					

6. Hol, illetve mikor nézi a Lendvai Tévéstudió magyar nyelvű műsorait? Kje oz. kdaj gledate televizijske oddaje TV-studia Lendava v madžarskem jeziku?

1 – A Szlovén TV I. csatornáján 15.05-kor / *Na I. programu TVS ob 15.05*

2 – Az ismétlést a Szlovén TV II. csatornáján 17.25-kor / *Ponovitev na II. programu TVS ob 17.25*

3 – A Maribori Tévében 15.00-kor / *Na TV Maribor ob 15.00 uri*

7. Mi a véleménye a magyar nyelvű műsorok sugárzási időpontjáról? / Kaj menite o času predvajanja madžarskih oddaj?

1 – Az adás sugárzási időpontja egyáltalán nem felel meg / *čas predvajanja oddaj sploh ni ustrezen*

2 – Az adás sugárzásának időpontja megfelelő / *čas predvajanja oddaj je ustrezen*

3 – Nem tudom / *ne vem*

8. Véleménye szerint mely időpont felelne meg a magyar nyelvű adások sugárzására? / Katera ura bi bila po vašem mnenju idealen čas predvajanja oddaj v madžarskem jeziku?

	ÓRA / <i>URA</i>
a magyar nyelvű adás megfelelő sugárzási időpontja <i>ustrezen čas predvajanja oddaj v madžarskem jeziku</i>	

9. A magyar nyelvű tévéműsor terjedelme heti 4 x 30 perc. Véleménye szerint ez:

Televizijski program v madžarskem jeziku obsega 4 X 30 minut tedensko. Je po vašem mnenju:

	Túl sok / <i>Preveč</i>	Éppen elég / <i>ravno dovolj</i>	Túl kevés / <i>Premalo</i>	Nem tudom megítélni / <i>Ne znam oceniti</i>
Magyar nyelvű tévéműsor <i>Televizijski program v madžarskem jeziku</i>				

(Bejelölni /*Označiti z **)

10. Véleménye szerint a Lendvai Tévéstudió betölti-e küldetését a következő területeken? / Ali menite, da televizijski program TV-studia Lendava v zadostni meri izpolnjuje svoje poslanstvo na naslednjih področjih:

	IGEN / DA	NEM/NE	RÉSZBEN DELOMA	NEM TUDOM NE VEM
- az anyanyelv megőrzése és fejlesztése iránti gondoskodás <i>- skrb za ohranitev in razvoj maternega jezika</i>				
- a nemzeti tudat erősítése iránti gondoskodás <i>- skrb za krepitev narodne zavesti</i>				

(Bejelölni/Označiti z *)

11. A Lendvai Tévéstudió műsorai milyen mértékben tesznek eleget az elvárásainak a következő területeken? / V kolikšni meri izpolnjujejo oddaje TV-studia lendava vaša pričakovanja na naslednjih področjih?

(1 – nem tesz eleget/sploh ne; 2 – részben eleget tesz/deloma 3 – közepesen/v srednji meri, 4 – elégedett vagyok/sem kar zadovoljen; 5 – nagyon elégedett vagyok/sem zelo zadovoljen; 6 – nem tudom/ne vem.

	1	2	3	4	5	6
objektív tájékoztatás <i>objektivno informiranje</i>						
aktuális helyi hírek közlése <i>posredovanje aktualnih lokalnih novic</i>						
Aktuális szlovéniai hírek közlése <i>posredovanje aktualnih novic iz Slovenije</i>						
Aktuális magyarországi hírek közlése <i>posredovanje aktualnih novic iz Madžarske</i>						
aktuális nemzetközi hírek közlése <i>posredovanje aktualnih mednarodnih novic</i>						
gyermek- és ifjúsági műsorok készítése <i>priprava oddaj za otroke in mladino</i>						
hagyományörzés terén kifejtett tevékenység <i>skrb za ohranjanje izročila</i>						
szórakoztató műsorok készítése <i>posredovanje razvedrilnega programa</i>						
kapcsolatépítés a többségi nemzettel (szlov.) <i>povezovanje z večinskimi narodom (Slovenci)</i>						
kapcsolatépítés az anyanemzettel (Magyarországon élő magyarok) <i>povezovanje z matičnim narodom (Madžari na Madžarskem)</i>						
egyéb / drugo:						

(Bejelölni/Označiti z *)

12. Véleménye szerint mennyi figyelmet szentel a Lendvai Tévéstudió az adásaiban a következő területeknek? / Kaj menite, koliko pozornosti namenja TV-studio Lendava v programu navedenim področjem:

(1-nagyon kevés/zelo malo, 2-kevés/malo, 3-elegendő/dovolj, 4-sok/kar precej, 5-nagyon sok/zelo veliko, 6-nem tudom /ne vem)

	1	2	3	4	5	6
nemzetiségi politika / <i>narodnostni politiki</i>						
szlovéniai és magyarországi politikai események <i>političnim dogodkom v Sloveniji in na Madžarskem</i>						
nemzetközi politika / <i>mednarodni politiki</i>						
kultúra / <i>kulturi</i>						
oktatás és nevelés / <i>vzgoji in šolstvu</i>						
gazdaság / <i>gospodarstvu</i>						
mezőgazdaság/ <i>kmetijstvu</i>						
hagyományörzés / <i>ohranjanju izročila</i>						
információk (ajánlók, értesítések) / <i>servisnim informacijam (napovedniki, objave...)</i>						
helyi jellegű műsorok (faluriportok, riportok érdekes emberekről...) / <i>lokalnim vsebinam (reportaže o vaseh, zanimivih ljudeh...)</i>						
egyéb/drugo:						

(Bejelölni/Označiti z *)

13. Véleménye szerint milyen a magyar nyelvű tévéműsorok minősége? / Kakšna je po vašem mnenju kakovost radijskih oddaj v madžarskem jeziku?

	Nem kielégítő <i>Nezadovoljiva</i>	Kielégítő <i>Zadovoljiva</i>	Nagyon kielégítő <i>Zelo zadovoljiva</i>	Nem tudom <i>Ne vem</i>
A tévéműsorok tartalma <i>Vsebina TV oddaj</i>				
Technikai kivitelezése (kép, hang minősége...) <i>Tehnična izvedba (slika, ipd.)</i>				

(Bejelölni/Označiti z *)

14. Véleménye szerint elsősorban kinek szól a Lendvai Tévéstudió műsora?

Kaj menite, koga nagovarja ta televizijski program v prvi vrsti?

- a muravidéki magyaroknak /*prekmurskim Madžarom*
- a szlovéneknek, hogy tájékoztassa őket a muravidéki magyarok életéről, tevékenységéről /
predvsem Slovincem, da se seznanijo z življenjem in dejavnostjo prekmurskih Madžarov
- egyenrangúan a Szlovén Köztársaságban élő magyarok és szlovének részére / *enakovredno Madžarom in Slovincem v Republiki Sloveniji*
- egyéb / *drugo* _____

15. Véleménye szerint mit kellene változtatni, javítani a műsorban? (Miből kellene több vagy kevesebb, műsorvezetők, stb. Kérjük, a véleményét foglalja össze néhány mondatban).

Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno razen tega spremeniti, izboljšati? (Česa bi si želeli več in česa manj, voditelji oddaj, ipd... Prosim, da v nekaj stavkih opredelite svoje mnenje.)

Demográfiai kérdések / Osnovna vprašanja:

1. Neme/Spol: Férfi/Moški Nő/Ženski

2. Kora/Starost: _____ let/éves

1 - 10-25 év / let

2 - 26-45 év / let

3 - 46-65 év / let

4 - 66 vagy több év /let ali
več

3. Végzettsége / Stopnja izobrazbe:

1 – be nem fejezett v. befejezett
általános iskola /nedokončna in
dokončana osnovna šola

2 – 2 vagy 3 éves szakközépiskola /
2- ali 3-letna strokovna šola

3 – 4-letna srednja šola

4 éves középiskola

4 – főiskolai vagy egyetemi
végzettség

višja, visoka in univerzitetna
izobrazba

5 – egyéb / drugo _____

4. Státusz / Status:

1– tanuló,diák,egyetemista
/ učenec, dijak, študent

2 – munkaviszonyban levő
/ zaposlen

3 – munkanélküli
/ nezaposlen

4 – nyugdíjas / upokojenec

5 – mezőgazdaságban
dolgozó / kmetovalec

6 – háztartásbeli
/ gospodinja

7 – egyéb / drugo

5. Hol lakik/Kje živite:

1 – falun/na vasi

2 – városban/v mestu

6. A családban melyik nyelv a kommunikációs nyelv?/ V
katerem jeziku se pogovarjate v družini?

1– magyar /v madžarščini

2 – szlovén /v slovenščini

3 – szlovén és magyar / v slovenščini in madžarščini

4 – más nyelvek (kérjük, írja le)

v drugem jeziku (prosimo vpišite): _____

A kérdőív anonim. Közreműködéséért hálás köszönet.

Anketa je anonimna.

Za sodelovanje se vam najlepše zahvaljujem.

